Yavuz Bahadıroğlu _ Cem Sultan

BİRİNCİ BÖLÜM

«Vâris-i mülk-i Süleyman» hadeka-i sultani rüûsu's-salâtîn sahibü'l-izzii ve't-tem-kîn mahz-ı lûtfullahi'l-kirâm oğlum Sultan Cem Allahu bekan yazıla.»
Fatih Sultan Mehmed Han

Dumrul deresinin ak taşlarla sessizce kucaklaşmasına, kucaklaşıp her birinin alnına köpükten pak bir öpücük kondurmasına, ardından bir türkü tutturup yatağına boylu boyunca uzanmasına bakarken, ağzına attığı koca lokmayı çiğnemeyi unuttu; yan yapıldak bir dalgınlıkla dereye göz tutup dururken yutkundu. Koca lokma kurutulmuş balık katığının kılçığıyla birlikte gırtlağını tıkaması aklını başına getirdi ya, çaresizdi. Ne bütün bütün yutup kurtulabiliyor, ne gerisin geri çıkarıp atabiliyordu. Belerip kan tutar gözlerini fıldırlaştırıp bir zaman hırladı. Bayıra bıraktığı atı kısa sürecek hürriyetin tadını eksiksiz çıkarmak ister gibi eşinip kişniyor, ni-cedir tepesinde dikilen koca kavağın yarım gölgesi derenin orta yerini tutuyor, dere hep aynı tasasız haliyle yatağında boylu boyunca yatıp ak taşlara köpüklü öpücükler konduruyordu. Sanki olandan bitenden habersizdi. Sanki gözlerini dalgınlaştırıp lokmasını o unutturmamış, dalgınlığında çiğnemeden o yutturmamıştı. Öyle bir dert açmıştı ki başına, boğulmasına çeyrek vardı. Issız dere boyunda bu yüzden ölüme yatacaktı da, kurtlara kuşlara yem olması bir yana, taşıdığı haberi de kendisiyle bile öldürecekti. Gırtlağı yandı, soluğu tıkandı, yüreği pıt pıt vurdu cansızca, heyecansızca. Debelene debelene dere kıyısına ulaştı. Şuuru dellenmiş başını suya fırlattı. Gırtlağını tıkayan koca lokma ilk yuduma direnirken, koca kavağın dereye düşmüş gölgesinden minik bir derekuşu havalanıp suya indi. İnmesiyle kıyıda debelenen acaip mahlûktan ürküp tekrar havalanması ve koca kavağın taze yapraklarına sığınması bir oldu. Yaprakların arasından ürkek ürkek uzanıp cikcik etti. Derekuşunun son cikci-kinde lokma gırtlaktan boşalıp demir gülle gibi mideye düştü. Can acısıyla kan toplayan irileş-miş gözler, bir de moraran surat kaldı geride.

Adam ağır ağır doğruldu. Gölgesi ikindi güneşinin mor halkalarında koyulaşıp koca kavağın gölgesine vurdu. İri kıyımlığını iki büklüm ederek hınçla dereye tükürdü. Bütün kabahati dereye gömdü:

«Kör olasıca!»

Tükürüğündeki kan bulanıklığını fark edip
katılaştı.

Dere bulanıp kabarmadı, coşup sele vererek yatağından taşmadı. Alaycı alaycı gülmedi de. Yatağında sere serpe akmayı, akarken ak taşla1 ra vurup köpürmeyi, aşağılarda, kim bilir nerelerde tuzlu suyla buluşaraktan hasret gidermeyi sürdürdü.

Adam tekrar kavağın altındaki yerine döndü. Ekmekten iri bir lokma kopardı. Tuzlu balık katığını içine soktu, ama ağzına atmak üzereyken duraladı. Gırtlağına gâvur dikenlerinin en irileri ağ kurmuştu, yırtılan yerlerden içine akan kanın kokusunu genzinde duyuyordu. Lokmayı yağlığına bıraktı. Yeme arzusunu yendi. Uzun boyunu ikiye katlayıp öğürdü. Sonra ağzını çalkalamak için dere kıyısına indi. Eliyle suları yardı, halkalanan suların minicik dalgacıklar halinde sahile vurmasını, vurup kum tanelerini yuvarlamasını seyretti. Haline gülmekten de kendisini alamadı:

«Cahil olmasaydım şair olurdum,» diye geçirdi içinden.

Dereye küs gibiydi. Bu yüzden suyunu içmemekte bir zaman direndi. Ama gırtlağının yangını baskın çıktı, önce iki avucunu birleştirip ağzına kadar dere suyu doldurdu, üç yudumda bitirdi. Arkasından başının yarısını dereye sokup kana kana içti. Su soğuktu. Tepelerde eriyen karın soğukluğu karışmıştı belli. Gırtlağı daha iz yanıyordu şimdi. Başını dağlara çevirdi. Bulut

kümelerinin arasından beyaz beyaz gülümseyişlerini seyretti. Kendisi de gülümsedi dağlara, dağlarda bulut kümelerinin arasındaki kara. Döndü, başını biraz daha dikip koca kavağa baktı. Derekuşu tekrar ürküp kendisini yapraklara gizledi. Nedense kuşkulanmıştı. Yüreği pıt pıt vururken, cikcik öttü. Birden bir şahinin gagasında ölümün yaklaşmakta olduğunu gördü. Uçma kabiliyeti onu adamın elinden kurtarırdı, ama aynı kabiliyet kartala lokma yapardı. îyiden iyiye sinip sesini kesti. Ne kıpırdadı, ne öttü.
Orman derin bir sessizliğe gömüldü. Adam aniden irkildi. Kısa bir süre sessizliğin uzayıp giden sesini dinledi. Zaman ölmüştü. Zaman kuyuya, yok, dereye düşmüş, boğulmuştu. Zaman yürümüyordu. Sevindi. Çünkü üstüne aldığı işi vaktinde bitirebilmek için zamana ihtiyacı vardı. Burada fazla oyalanmıştı. Sanki ne diye şairane duygulara kendisini kaptırmış, ne diye' Dumrul deresinin ak öpücüklerine dalıp bir parça ekmeğe yenik düşmüştü? Oysa vakit nakitti. Âsitane'-de ona güvenip yol gözleyen kos koca Karaman î Mehmed Paşa vardı.
Sadrazamların hası Mehmed Paşa, cennetlik sultan adaşı Fatih Mehmed Hânın ölüm yangınıdır demeden tahta tedbir düşünüp, mutemed adam arayaraktan, bula, bula kendisi gibi Karamanlı yeniçeri çorbacısı Yaltırık Bekir'i bulmuş, devlet kaygusuyla Cem sevgisi ve can korkusu karışığında meded çekip, «Yolu ele alma vaktidir

hay Yaltırık Bekir'im, dağı düz edip Cem Şehzademize kara haberle ak haberi tez elden ulaştırma vaktidir. Paşa kardaşlar, efendimiz Bayezid Şehzademizi münasip bulmağilen Keklik Mustafa'yı Amasya sancağına kara ve ak haberci çıkardılar. Haberin karası nedir dersen, azametlü padişahımızın dar-ı cinanâ irtihalidir ki, cihan yüzü öylesine muktedir ve âlicenap ve müşfik ve şecaatli ve âdil bir padişah daha kaydetmemiştir. Bundan sonra kaydedeceği dahi şüpheli olmağı-len kul kısmı içün intizara oturma vaktidir. Velâ-kin devlet çarkı dur durak bilmeden işlemezse değirmen durur. Değirmen durdukta insan taifesi bin bölük olup birbirlerini kırmaya geçer, âlemin düzeni bozulur, ırmaklar suyunu çekip oluk oluk kan akıtır. Senin anlayacağın, sürüye kurt girmişten oeter oluruz. Şol sebepledir ki, acımız ciğerimizi hun ederken, yüreğimize taş basıp yeni nizamın nâzımım bulma derdindeyiz. Haberin akı n'ola dersen, padişahlık müjdesidir ki, kara haberi unutturup insanı şâd eder. Merhum ve mağfur Sultan Mehmed Han Efendimiz, Kanunnâme'-sinde Şehzade Cem oğlundan 'Varis-i mülk-i Sü-leymanî' diye bahsetmesiyle, küçük oğlunu meziyetlerine binaen büyük oğluna müreccah tutup sağlığında vasiyet eylemesi, baba hakkı olarak tahta onun geçmesini iktiza ettirir. Lâkin paşa kardaşlara bir türlü anlatamadık, ille de Bayezid şehzade han olmalı, deyü direttiler. Büyük evlât dururken küçüğüne saltanat sürmek haramdır, deyü ittifak ettiler. Lâkin Cem Şehzade tah-

ta daha yakındır, elini tez tutup haberi kavuşturur ve alır gelirsen baba vasiyetlisi olarak atalarının tahtına geçmesine kimse mâni olamaz. Azığını bolca tutup yedeğine ahırımdan iki fazla at al; Karaman sancağına kanatlan ki, nâmı KeK-lik olan Mustafa'nın nâmını iki akçeye düşür. Say ki, ecelle yarıştasın. Cem Şehzademize sen vaktinde ulaşamazsan, bil ki ecel ulaşır.» dedi.
Daha bazı lâflar da etti belki, ama hıfzından çıktı. Oysa hıfzıyla övünürdü. Lâkin saray ağzını ele alan Sadrazam Efendinin her sözünü hıfzetmesi mümkün olmamıştı. O şaşkınlıkta büyük sırrın acısına mı yanması, yoksa karakulaklığa seçilmenin sevincine mi bulanması gerektiğini kes-tirememiş, ihtimal ki, bu yüzden lâfın kalanını kaçırmıştı. Sonunda boyun kıvırıp, «Emrin baş-üstüne devletlüm, ama kurban olayım, ben bunca sözü denkleştirip Şehzademin huzurunda edemem, şairliğim heveste kaldığından nutkum tutulup dizinin dibinde lâl kesilirim de, boynumu cellâdın yağlı ilmiğine uzatırken ancak aklım başıma gelse bile iş işten

geçer, bildiğimle ölürüm. İyisi mi, okunaklı ve dokunaklı bir mektup yazdırıp koynuma verin,» ricasında bulundu.
Ulu Sadrazam da aceleden bir mektup döşenip deriden kozağa yerleştirmesiyle koynuna tıktı, bir veda çekmeyi dahi unutup yola yumuldu. iki at çatlattı. Sonuncusu yçkuşta tıslamaya başlayıp, ağzı, burnu köpüklere karışınca aklını demir kafesten almayı nihayet akıl etti. «Amasya teeey nire, Karaman dediğin nah şura,» diye dü-

şünerek ormanın Dumrul deresiyle kaynaştığı, Dumrul deresinin deniz hasretiyle tutuştuğu, ak taşlarla köpük köpük öpüştüğü yerde mola verdi. Atı azıcık dinlendi. Dinlendiği, ağzını, burnunu örten köpüklerin sönmesinden; keyfinin yerine geldiği, zevzek zevzek eşinmesinden belliydi. Yol sarmaşığına tutunup Karaman sancağına can atması, can atıp kara haberle ak haberi karıştırması, Cem Şehzadeye mektubu vermekle kalmayarak dilinin döndüğünce vaziyeti anlatması ve mübarek ağzından afei-inler koparması için surda ne kalmıştı ki? Pek pek akşam namazı okunurken şehrin kapısını bulurdu.
Yağlığını dürdü. Bitiremediği yemeğine bakarken aç aç soluklandı. Yere çömelip yemeğe kurulmaktan zor alakoydu nefsini, Cem Şehzadenin konağında güzel bir akşam yemeği yiyeceğini hayal edip burnunu çekti. Dürülü yağlığını atın sağrısına bağlı heybeye attı. Binmeden önce yelesini okşadı, şakalaştı:
«Keyfin çakır ha ihtiyar, öleyim möleyim deme sakın, menzile geldik sayılır.»
Atma binerken belkemiğine yapışan ağrıya yüzünü yamulttu. Günlerdir dolu dizgin at tepik-lemekten canı burnuna dayanmıştı. Kımıldadık-ça oynaklarına ateş oku değmiş gibi yanıyordu. Bütün ümidi bitmez gibi gözüken yolun bitme noktasına dayanmasıydı. Gerisi kolaydı. Şehzade konağının kuştüyü yataklarında ömürboyu sürdüğünü zannettiği kara yorgunluğu emdire emdire dinlenecekti. Yerle gök birbirine kavuşmaya dur-

sa, ırmakların suları ters yüz edip dağlara doğru aksa, kurtla kuzunun arkadaş olup göz göze dolandıklarını duysa kımıldamayacaktı. Demir asâ, demir çarık olup karakulaklık vazifesiyle yola düştü düşeli, iki deli yağmurla amansız güneşten iyice büzülen cebesinin içinde sızlayan vücudu katı başıbozuk duruşuyla at üstüne çakılınca, hayvan sevinçten mi, kederden mi olduğu belirsiz bir kişneme saldı.
«Haydi yavrum, deeeh!» çeken Yaltırık Bekir, atın olduğu yerde kıvranıp direnmesine, direnirken huysuz huysuz kişnemesine, camız tepiği-ne aldırmadan, eşek mirası huysuzluğu ele almasına şaşarak yeni bir «deeeh»le, ardından camız tepiğinin en zorlusuyla yola getirmeyi kurdu. Bacaklarının cenderesi dizçekleri zorlayarak tepik-lerin en yamanını çaktı. At bir daha kişnedi, koca kavağın çevresinde bir daire çizip binicisini heveslendirdikten sonra, eski yerine çakıldı.
«Uyuz eşşek!» diye bağırdı Yaltırık; gırtlağının zedelenmesine, zedelenip eskisinden beter yanmasına aldırmadan, «senin gibi huysuzu paşa ahırında ne diye sakladılar anlamam ya, ben süslü, sırmalı kakanoslara benzemem. Öyle bir kılıç tersi yersin ki, pulta girmiş yürek gibi yanarsın. Deh dendi yelesi dökülesice, deh be!»
Önce koca kavağın yapraklarına sinmiş kuş kalktî, şahin kuşu çoktan görünmeze kavuşmuştu, derekuşu emniyetteydi. Ardından çalıkuşu havalandı, sonra bir derekuşu, iki sığırcık, uzakta birkaç karga. İşkillendi Yaltırık. kuşlara bakma

bahanesiyle bulut kümelerinin ucunda yaldızlanan güneşe sığındı. Bir tuhaflık, bir terslik ara di gök yüzünde, ne aradığını pek de bilmeden. Kuşları ürküten şeyin bir kartal olup olmadığını gözledi. Yüzünü hayal mey al hatırladığı anası nın yılların gerisinden akıp gelen öğüdü düştü aklına. «Sen sen ol, bulutların yüzünde geleceğini görmeye bak; sen sen ol, kuşların çengisi başladığında tehlikenin zorlusu yaklaştı belle; sen sen

ol...»
Hayalini el tersiyle itti. Duyar gibi olduğu nal seslerine kulak tuttu. Essahtan işittiğine emin olunca sıkıntıyla ak çuhadan börküne el attı. Tüylerini mıncıklarken, «Bâtıl inanç ya, anam nevbil-sin,» diye düşündü, «lâkin bulutların yüzünde ak aydınlıktan eser yok, kuşların çengisinde nal seslerinin ürkekliği sinik.»
Yüreğinin iki çatallı çırpıntısında bir teselli
aradı.
«Kim ola, kim gele? Bugüne bugün Karaman sancağının köşe vü bucağında cennetlik Osman babamızın ihlâs sancağını dalgalandıran çapavul-lar dolanır. Timur bozuğundan bu yana düşman ayağı değmemiş topraklarımızda, hamd olsun, eşkiya kırmalarına da yer yoktur. Otlukbeli meydanında bel veren Uzun Hasan'ın dirilip hallenmesi, hallenip ordu düzerek Konya canibine diz-kin çekmesi, cennetmekân Padişahımızın dirilip kalkmasından muhal. Geriye kala kala Cem Şehzademin sığırtmaçlarıyla dalkılıç süvarileri kalır . ki, bu gelişin sığırtmaç gelişi olmadığı ormanda

dolu dizgin at ılgar etmelerinden belli. Şu halde dalkılıç süvariler gelmekte olup, kurban olduğum Cem Şehzademe belki de gelişimiz malûm olmuştur ve istikbal etmeye adam çıkarmıştır,» demeye ve hiç olmazsa tedbirde kusur etmemek için çalıların gerisine kaymaya kalmadan, tepeden tırnağa cebe-cevşene gömülü seçme dört süvari önünde bitti. Gem çekip özengi bastılar. Bir selâmı dahi çok görüp ayaklarının tozuyla sual ettiler:
«Dinin dinimden mi?»
Yaltırık Bekir bir tuhaf gülümsedi. Gülümserken de bir tuhaf buruldu. Cem Şehzadenin adamları selâma boş verir oldukta, dizgin boşalmış demekti. Nedense dört süvariyi Cem Şehzadeye yakıştıramadı. Yakıştıramaması, Sadrazamın ağzından Cem Şehzadenin abdestsiz yere basmadığını, Besmelesiz söz etmediğini, selâmsız mezaristandan dahi geçmediğini, salâvatsız ağız açmadığını kaç kere dinlemesindendi. Efendi böyle iken, hizmetliler başka türlü oldukta dizgin gevşek tutuldu sayılmalıydı. Belki heyecana gelip unutmuşlar diye lâf dokundurmak istedi:
«Selâmsız söze girdiğinizden şüphedeyim, hele bir yol dininizi söyleyiverin de, kendimizi sağlama alalım. Yanlışa düşüp günaha boyanma korkumuzu atalım bir yol.»
«Elhamdülillah Müslümanız,» dedi en arkadaki, «cevabın aynı mıdır?»
Atının yelesine uzattı elini. Az çekiştire çe-

kiştire okşadı. Nedense hâlâ huysuzluktaydı. Durulmamıştı. Boyuna eşiniyordu.
«Kâinattaki canlı vü cansız varlıklar adedin-ce şükrolsun ki, aynıdır. Cem Şehzademize karakulak gelmedeyiz.»
Kaçamak bakışlarında hatasını yalayarak sustu. Bir zaman gözlerindeki mânâdan niyetlerini sökmeye çalıştı. Ne vardı ağzından kaçıracak, uluorta karakulak çıktığım söyleyecek? Önce akıl-dâneliği ele alıp kelime oyunlarıyla ağız arasay-dı ya. Niyetlerini söyletip gerçeği bir güzel öğrendikten sonra açılacaksa açılsa, gevezeliği tu-tacaksa tutsaydı ya. Sadrazam Hazretleri onca yamanların içinden kendisini boş yere mi seçmişti? Boş yere mi tembih üstüne tembih sıralayıp gece vakti gölgelere sine sine Gebze ordugâhından ayrılana kadar «Aman ha! Aman ha!» demişti? «Mektubu canın bil, alınacaksa canınla bile alınmalı; gönüllü verimkâr olursan emeklerim, haklarım gözüne, dizine dursun.» Kendisine kızdı. Cebesinin içinde büzülen gövdesini acıtarak kastı; orasına, burasına ateş oku değmiş gibi ağrılar saplanırken boşboğazlığını cezalandırdığını düşünüp gülümsedi. Bir sual bekleyip süvarilerin yüzüne tek tek baktı. Yüzlerin ifadesizliği kurnazlığa çarpıldığım ayan beyan yazıyordu. Bu hesapça kendisi de kurnazlığı alıp merakını belli etmeden adamları

konuşturmalıydı. Hele niyetlerini anlar, kim olduklarını meydana çıkarırsa, ne yapacağına karar verirdi.
«Biz kendimizi söyledik, kendinizi söyleme sı-

rası sizde. Söylemişliğimizle yetinmez, danasını isterseniz adımıza Yalürık Bekir derler.»
îlk hatasını tamir için hemen ekledi:
«Teey Gebze ordugâhından, teey Padişahımız Efendimizin katından geliriz. Cem Şehzademize ömrü vü devleti uzun olası Hünkârımızdan bir selâm ile iki kelâm getiririz.»
Artık temkinliydi. Ağzından hiçbir şey alamazlardı. Yine de Padişahtan «bir selâm ile iki kelam» getirdiğini söylerken börkünün altında saklı dazlaklığı terlemişti. Böyle bir durumda bile yalanı vicdanını tırmalıyordu. Tek tesellisi, Cem Şehzadenin adamları oldukları ayan beyan ortaya çıktıkta, hakikati söyleyip vicdanına karabasan ağırlığı veren yalandan kurtulmak ihtimaliydi. Karabasan ağırlığından bir an evvel kurtulmak ümidiyle tekrar sordu:
«Ya siz kimler olursunuz?»
Bu • sefer birbirlerini kaçamak süzmediler, Yaltınk Bekir'i işkillendiren hiçbir harekette bulunmadılar. Sanki soruyu duymamışlardı. En arkadaki süvari, atını oynaştıra oynaştıra sürüp Yaltırık Bekir'in sağ yanma geçti, ikincisi sol yanına at sürdü. Üçüncü süvari cebesinin kolçağını düzeltirken, sorgusunda yiğitbaşı işareti taşıyan katran bıyıklı, gökyüzüne baş dikip üst üste hapşırdı. Bir «Elhamdülillah» çekti. Yaltırık Bekir, alışkanlıkla ağız yapmışken, içinden «Yer-hamükellah» demek gelmedi. Ama birşeylerle de oyalanmak istediğinden, yine elini atının yelesine attı. Havada bir başkalık hissetti. Bulutların es-

merleşen çehresinde güneşi aradı. Güneş kayıptı. Yağmur yağacağa benziyordu. Bir kere daha ıslanmak iki türlü ziyandı. Kalın meşinden yapılma zırhı belki daha da büzülecek; en beteri, Cem Şehzadenin karşısına kuyu faresi gibi şırıl sık-lam çıkmak zorunda kalacaktı. Islak şaşkınlığına Cem Şehzade güler miydi acaba? Gülüp kubbeleri çınlatır mıydı? Sanmıyordu. Önce haberin akını mı, yoksa karasını mı vermesi lâzım geldiğini de bilmiyordu. Sadrazam bu hususta hiçbir şey söylememişti. Yahut sadrazamca söylediğinden kuşça aklında tutamamıştı. En iyisi mektuba sığınıp susmaktı. Nasılsa her birşey olanca açıklığıyla mektupta yazılıydı. Evet, iyisi buydu. Mektubu Cem Şehzadeye uzatır, kenara çekilip temennaya durur ve susardı. Belki bir yolunu bulur, «Davran Sultanım, vakit nakittir» demesi münasip düşerdi. Yoksa densizlik, had bilmezlik mi sayılırdı sıradan bir karakulağın tavsiye yollu kelâm etmesi?
«Bizi mi sormaktasın? Gördükte bilemedin,
he mi?»
Yaltırık Bekir şair hayalinin kuşkonmaz, kervan geçmez ufuklarında kanat çırpmayı bırakıp katran bıyıklıyı da, sualini de unuttuğu için kendi kendisine vere veriştire toparlandı. Cem Şehzadenin önünde ıslak şaşkınlığından sıyrılmasıy-la mukabil suale baş çekmesi bir oldu:
«Söylenmeyeni bilmek ermişlere mahsustur. Bir mahzuru yoksa deyiverin, gitsin.»
Katran bıyıklı can sıkıntısını bastırmak için

gözlerini ağaçlara kaldırdı. Oradan bulutların karmaşasına daldırdı. Allah biliyor ya, adının Yaltırık Bekir olduğunu, Padişah nezdinden geldiğini, Cem Şehzadeye sadece bir selâmla kuru birkaç kelâm getirdiğini söyleyen yiğitten şüphe-lenmişti. Şu gökteki bulutların bin beter karası, bin beter karmaşası içine dolmuştu. Padişah nezdinden geldiğini söylerken yüzünün kızarması, gözlerini kaçırmaya çalışması, hayatında ilk defa yalan söylemek mecburiyetini hissetmiş insanların toyca kaçamaklarına sığınması yiğitçe dürüstlüğünün alâmetleriydi. Yine de «Var git, yolun açık olsun» deyip salamazdı. Vazifesini tekmil yapmalı, Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşanın azatlısı olaraktan efendisine yaranmalıydı. Alt tarafı bir köle iken azat edilmiş; ömrü uzun olası Sinan Paşa, kölesini azatla da kalmayıp kolbaşı-lığa getirmişti. Yatırtmasının

sorgusuna kolbaşı -lık nişanını da bizzat Sinan Paşa takmasa, takarken «Göreyim, nice hizmet edersin» demeseydi, belki de böyle düşünüp kalmaz, Cem Şehzade ile efendisinin arasında bir tercihe kendisini zorlamazdı.
Sevmeye Cem Şehzadeyi de seviyordu ya, sırtına çöreklenen vefa borcu yüzünden Sinan Paşayı tercih etmek daha ağır basıyordu. Alimallah hislerine yamulup şu yiğide «uğurlar ola, sağlıkla git, sağlıkla dön, Cem Şehzademize bizden dahi selâm götür» dese, yanındaki kolaltılar yemez, içmez, bir şüphe yumağını çözmeden saldığım Paşaya ulaştırırlar, ulaştırmalarıyla kolbaşı-

hk elden gider, nice yıl sonra kavuştuğu hürriyetinden olur, üste belki de canını cellât kütüğüne kordu. Tanımadığı biri için bu tehlikeleri göze almaya değmezdi. Yalana yalan veriştirip, saf yürekliliği başından belli karakulağı kaptığı gibi, yarım konak ötede yer tutmuş Sinan Paşaya koş-turmalıydı. Yüzünün kızarıklığında sakladığı sırrı neyse alınır, münasip görülürse istediği yere yine gönderilirdi. Bunda bir fenalık yoktu.
Peki, ama Padişahla oğlu arasına gerilmiş sır köprüsünde tutup bir karakulağı çevirmenin töhmeti ne olacaktı? Yarın vaziyet ulu kulaklara eriştikte, «Aman, bu Sinan Paşanın azatlı kolba-şısıdır» deyip bağışlarlar mıydı? Sinan Paşa, «Bu benim âzatlımdır, ve dahi kolbaşımdır; Allah için, üstüne verilen vazifeyi ifa etmiştir, başkaca günahı yoktur, şefaat oluna,» diyerek af diler, kendisi için el, etek öper miydi? Buna pek ihtimal vermemekle birlikte, sırtındaki vefa yükünün, minnet kamburunun ağırlaştığını, düşündükçe bunaldığını, bunaldıkça işin içinden çıkacak mecali bütün bütün yitirdiğini hissediyordu. Havada kuşların çığlığından, yerde derenin höpürtüsünden başka ses de yoktu. Sessizlik ruhsuz, ama uçsuz bucaksız bir boşluk olup etrafını çevrelemişti. Dipsiz bir kuyuda çırpınıyor, aklından ve kalbinden geçenler, kıyasıya vuruşuyordu. Arkadaşlarına baktı. Gözlerinde öfkenin, dudaklarında istihzanın envai çeşidini görüp ürktü. Omuz silkti.
«Kolaçana çıkmıştık,» dedi, «gel, birlikte dönelim.»

tââmaP
IiŞS,
Ağzından güçlükle yuvarlanan her kelime boş luğun uçsuz, bucaksız ve ruhsuz karanlığına takır tukur düştü. Bir karganın ikaz kırbacı koca kavağın yapraklarında şakiadı: «Gaaak!» Dum-rul deresinin suları renk değiştirip koyulaştı, aK taşlara konan köpüklü öpücüklerin hüzünlü kabarıklığı söndü, Yaltırık Bekir'in tepiğine kızan atı yelesini kabartıp kuyruğunu dikerek kişnedi.
«Yavaş ol,» dedi Yaltırık Bekir, «Sadrazam ahırından çıkmışlığına bakmaz, kırbaçlarım.»
Demesiyle bir pişman, bir helak, bir kavruk susması bir oldu ya, iş işten geçmiş, yine boş bulunup ağzından lâf kaçırmıştı. Belki de duymamışlardı. Göz ucuyla adamları yokladı. Şaşkın bir halleri yoktu. Padişahtan geldiğini söylerken Sadrazam ahırından bahsettiğini duysalar mutlaka şaşırır, şaşırmak da ne, apışır kalır ve türlü türlü sual açarlardı. Bunu yapmadıklarına göre, duymamış olacaklardı. Derenin şırıltısında kelimeler erimiş olmalıydı. Hoş, duysalar bile bulur, buluşturur, bir cevap verirdi. Belki de atı, bir hizme tine karşılık Sadrazamın armağan ettiğini söylerdi. Olmadık iş değildi ki. Ama yeni bir yalanın daha ağırlığına yüreği dayanabilir miydi? İşte bunu kestiremiyordu. Yalan söylemeye mecbur olmadığı için de seviniyordu.
«Huysuzlaşma yavrum,» dedi atına, «nicedir dayandın, biraz daha dayan, uslu ol bakalım.»
Adamların peşi sıra sürdü. Sürdü sürmeye de, bir türlü içini sıkan sıkıntıdan kurtulamadı. Bir sebep arıyor, Dersaadet'ten çıkışıyla buraya

gelişi arasında geçen zaman içinde olanları düşünüp, yüreğini kasnaklara sokan olayın menşeini bulmaya çabalıyordu. Hatırladığı kadarıyla, ucu yüreğine kadar uzanan bir olay

yoktu. Peki de bu tedirginlik, bu şüphe saplanması, bu endişe kıvranması neyin nesiydi? Üstelik yol aldıkça da artıyor, kasnak sıkışıyordu. Soluğu daraldıkta bir at boyu önden giden katran bıyıklıya iki tepikte yetişip şüphesini döktü:
«Yoldan sapmış olmayalım, şimdiye gelmiş olmalıydık; görünürde ne Hanya var, ne Konya?»
«Meraklanma, birazdan Hanya'yı da, Konya' yi da görürsün. Cem Şehzademiz ava vurgun olduğundan şu sıralar av köşkündedir. Talihin ki. bize rastlamışsın, Konya'ya girip, hava kararmasında yorgun argın av köşküne yol tutman müşkül olacaktı.»
«İyi ki,» dedi, sustu.
Aldığı cevap akla yakındı. Şehzadenin av merakını duymuşluğu vardı. Yine de her nasılsa bir terslik olduğunu sanıyor, rahatlamaya çalıştığı halde başaramıyordu.
Yol boyunca birkaç kere daha sormaktan kendisini alamadı. Bir sefer de akşam namazını kılma bahanesiyle durmak istedi. Fakat az sonra av köşkünde olacaklarını, namazlarını rahatça kılacaklarını, endişeye mahal olmadığını söylediler. Katran bıyıklı söyledi bunu da. Diğerleri nedense susmayı tercih ediyor, arkadan geldikleri için yüzlerini göremediğinden işaretleşip gülüşmelerini de fark edemiyordu.

Sarmaya düştüğünde oyuna geldiğini anlar gibi oldu. Yüreğini sıkan kasnak birkaç sıkıştı, sonra gevşedi. «Bu kalleşliktir, Osmanlıya yakışmaz» deyip elini kılıcına attı ya, üstüne çullanan iki zebellânın zoruyla alaşağı oldu. Götürülürken, bir aralık katran bıyıklıyı fark edip «Kalleş,» diye yüzüne bağırma fırsatını ancak bulabildi. Hayret, adamın hiç de sevinir bir hali yoktu. Hattâ ağlar gibiydi. Başını sağ omuzuna yatırmış, dervişane bir teslimiyetle kendisini unutmuştu. «Kalleş,» diye bağırdığında sadece irkildiğini, ellerini çaresizlikle açıp kıvrandığını, sonra eski haline döndüğünü görebildi. İki koluna girip çekenlerle, arkadan dürtükleyenlere direnmenin mânâ sizliğim nihayet idrak ile yürümeye başladı.
«Hah şöyle,» dedi adamlardan biri, «tıpış tıpış gel bakalım.»
Söyleyeceklerini tüketmiş, şair özenmesine doldurduğu kelime dağarcığını boşaltmış gibi susuyordu. Bunlara söz anlatmaya kalkışmak bey-hudenin de beyhudesiydi. İyisi, götürüleceği yere gitmek, ancak lâf anlar, söz dinler biriyle karşılaştığında derdini anlatmaya çalışmaktı. Belki de bir yanlışın kurbanıydı. İhtimal ki, Cem Şehzade, topraklarına basan yabancıların huzuruna getirilmeden salınmamasını buyurmuştu. Onu suçlayamazdı. Tedbire tevessül etmesi şarttı. Lâkin adamlarının böylesine haşin olmasını aklına sığdıramıyor, anlatıldığı halim selimiiğiyle bağdaş-tıramıyordu. Ve şüphe kurdu içini kemire kemir e tüketiyordu.

Ufka baktı. Çoktan devrilen güneşin tutuşan son kızıllığı ufukta çizgilenmiş, yosunlu bir bulanıklıkta gülümsüyordu.
«Namazım geçiyor,» dedi orta yere. Sağ kolundan sıkıca kavrayan pençenin gevşediğini, sonra tekrar sıkıştığını hissetti.
«Namazım,» dedi tekrar, «vakit haniyse-yatsıya el veriyor, aman verin de namazımı kılayım.»
Sağ kolundaki pençe tekrar gevşeyip sıkıştı, sağındaki adamın soluk soluğa sesini kulağının içinde uğuldar buldu:
«Kılarsın, yatsıya vakit var daha, yiğitbaşı-mızla bir buluşuk yapın da hele...»
Bir kalabalıktır kaynıyordu ki, av için faz-lacaydı. Şüphe temreni yüreğinin orasına, burasına saplandı yine, kasnak sıkılandıkça sıkılandı. Namazı kaçırma korkusuna verdi, rahatlamayı denedi. Küçük bir kulübenin bahçesine girmişlerdi. Bacasından duman kıvrılıyor, dumanla birlikte insanın içini gıcıklayan bir et kokusu çevreye yayılıyordu. Ağzının sulanmasını yutkundu. Bo-ğazındaki sızıyı tekrar duydu.
«Geldik mi?» diye sordu sağ yanındakine. Nedense onu kendisine daha yakın buluyordu.

Sağındaki adam, «He ya, geldik,» derken, solundaki aksilenip çekiştirdi, arkadakiler itti: «Ayak direme, kırarım,» dedi biri. Hızla silkinip kurtularaktan ayak kırma heveslisine bir Osmanlı tokadı çekip yere yuvarlama arzusu kafasından geldi, geçti. Vurmaya vu-

rurdu belki, vurunca yıkardı da, ama sonrası yoktu ki. Sonrası it kavağa çıkana kadar dayaklanmak, sille tokat yatıp yerlerde yuvarlanmak; ti. Milletin gözü önünde böyle bir dayak faslına bulanmak demek, Sadrazamın itibarını iki kalp dirheme indirmek demekti. Ötesi de Cem Şehzadenin huzuruna âsilerden bir âsi olarak girmek demekti. Göze alınacak gibi değildi. Bir anlık yiğitlenmenin üzerine bunca rezilliği çekemezdi. İçerde et kokusunu daha yakından hissetti. Koca sofrayı, sofranın gerisinde yanan ateşte çevrilen bütün kuzuyu, kuzuyu sabırsız bakışlarla yiyen iki kişiyi aynı anda gördü. Bir kişi de ocağın önüne çömelmiş, ateşi canlandırıyordu. Sırtı kapıya dönüktü. Lâvların şavklanması, yan yana oturmuş, gözleriyle kuzuyu yiyen sabırsız iki kişinin yüzlerinde dolanıyordu. İkisi de esmercey-di. Birinin yüzünde ne sakal, ne de bıyık vardı. Biraz daha dikkatli bakınca kaşlarının da olmadığını fark etti. Zayıf, ufak tefek birşeydi. Gözlerini kuzudan ayırmadan konuşuyor, diğeri de dur-, madan baş sallıyordu. Girenleri gördükleri halde sadece şöyle bir dönüp bakmakla yetinmişler, başka hiçbir tepki göstermemişlerdi. Yaltınk Bekir bunu, yemek öncesi rahatsız edildikleri için kızgınlıklarına vermişti. Gözlerini ondan ona kaydırıyor, yiğitbaşını kestirmeye çalışıyordu. Sonunda sakallı bıyıklı olanında karar kıldı. Maruzatını anlatmaya hazırlandı. Fakat solundaki adam, Yaltırık Bekir'den atik davranıp söze girince, kendisine beklemek düştü. Şimdiye kadar

sabretmişti, biraz daha sabredebilirdi. Lâkin şu solundaki azman neler de söylüyordu öyle. Karakulağın Padişahtan gelmekte olduğu şüpheliydi, sözleri birbirini tutmuyordu. Ne olur ne olmaz, diye getirmişlerdi. Üst yanı yiğitbaşının bileceğiydi.

«Cem Şehzademe gidiyorum,» diye mırıldandı, sonra sesini bir parça daha yükseltti: «Hem vallahi, hem billahi Cem Şehzademe gidiyorum; beni ona götürün. Ayrıca akşam namazım geçmekte; ruhsat verin, kılayım.»

Ocağın kıyısındaki sakallı, bıyıklı adam kalktı. Birkaç adımda Yaltırık Bekir'in önüne gelip durdu. Elleri arkasmdaydı, kaşlarını gözlerinin üstüne yıkmış, bacaklarını iki yana açıp kas katı dikilmişti. Yaltırık Bekir'i tepeden başlayıp ayaklarına kadar birkaç kere süzdü. Süzerken birşey-ler geveledi. Nihayet,

«Bırakın,» dedi, «leğen, ibrik getirin, önce Allah'a olan borcunu ödesin bakalım, sonra sıra bize olan borcuna gelir.»

Yatırtmasını savuran sert bir dönüşle yerine oturdu.

Rutubetli karanlığın içinden gelen her tıkırtı balyoz gibi kafasına iniyor, sersemliğini deliliğe çeviriyordu. Çaresiz, fakat hınçlıydı. Teey Gebze ordugâhından çık, onca güçlüğün üstesinden gele gele Konya varoşlarına ulaş, tut, orada

saflığa gömülüp yakalan. İlk aramada koynun-daki mektubu bulsunlar, her birşeyi inceden inceye öğrendikten sonra, seni rutubetli zindana tıkıp kara haberle ak haberi Beylerbeyi Sinan Paşaya ulaştırsınlar. Sen de zindanda kaderine küsüp kuzu kuzu yat da delirme. Mümkünatı var mıydı bunun?

Buradan kaçmalıydı. Ne yapıp etmeli, mutlaka kaçmanın bir yolunu bulmalıydı. Aksi halde zindanda yürüyüp gitmesi bir tarafa, kötüsü Cem Şehzade olup bitenden vaktinde haberdar olamayacak, Sadrazamın itimadını toyluğuna kurban veren akıl fukarası bir karakulağın yüzünden tahtı kaçıracaktı. Çünkü Fatih Padişahın cennetlik olduğunu Sinan Paşa öğrenmişti. Öğrenme-siyle Cem Şehzadeye koşup bildirecek değildi hefhal. Kızının hanım sultan olması, Cem Şehzadenin bu haberi duymamasına bağlıydı. Bayezid Şehzadenin kayınpederi olmakla, elbette gönlü Bayezid Şehzadenin yanında saf tutacak, hadiseyi Cem Şehzadenin

duymamasına çalışacaktı. Bu arada Sadrazam bir karakulak daha gönderse bile vaktinde haberi yetiştiremez, Bayezid Şehzade Amasya sancağından dolu dizgin at ılgar ile, Konya'ya nisbetle Amasya'nın uzağını yakın edip tahta erişir, cihan tahtına baht kavuştururdu.

Kader böyle yazılmışsa bozmak kimsenin elinden gelmezdi, lâkin elinden geleni de eksiksiz yaptığını söyleyemezdi. Toy tuzağına iki ayak, iki el tutulmasaydı da, karşısına çıkanlardan atı kadar olsun şüphelenseydi, belki bunların hiçbiri

olmayacak, Konya yakınından Cem Şehzade vaktinde kopup, Dersaadet'e vaktinde konacaktı. Taht ile taca bir kere sahip olduktan sonra, şimdi muhalif olan devletlülerin ihtilâfı devam ettirmeye yürekleri yetmez, Padişahın oğlunu karşılarında bulmakla el öpüp hayır dua mırıldana-raktan biat ederler, Bayezid Şehzadeye de gerisin geri dönmek, istiyorsa dövünmek düşerdi.

Sadrazam Karamanı Mehmed Paşanın hesabı hesaptı, hem de iyisinden bir hesaptı, velâkin kendisi saflığa kapılıp bütün ince hesapları alt üst etmişti. Şimdiye kadar çektikleri ile bundan sonra çekeceklerini de bir güzel hak etmişti. Karakulağın safına, karakulağın toyuna, karakulağın gözaçık geçinip bir çift söze aldananına rutubetli zindanlar, fareli delikler bile az sayılırdı. Cellât kütüğünde canı teninden uçmalıydı da, yaşayıp ömür boyu vicdan yüküne iki büklüm katlanmaktan kurtulmalıydı.

Sinan Paşayı yüz yüze görse bunu ondan isteyecek, «Müstahakım satırdır, uçur kellemi kurban olduğum, hak altında yanarım diye de korkma, bir tamam helâl eylerim,» diyecekti. Fakat huzuruna çıkarmamışlar, birkaç falaka dayağından sonra üstünü yoklayıp süslü kozak içindeki mektubu alır almaz kendisini zindana atmışlar, mektubu da Sinan Paşaya yetiştirmişlerdi. Gerisi Sinan Paşanın ne yapacağına bağlıydı. Ne yapacağı da sır değildi zaten. Kızının kocası olmasıyla elbette Bayezid Şehzadeyi tahta geçirmek istiyordu. Bunun icabı malûmdu. Mektubu Cem

Şehzadeye ulaştırmamak, ak ile kara haberi geciktirip vakit kazanmak. Kazanılacak vakitte Ba-yezid Şehzade sancak beyi bulunduğu Amasya'dan ferah ferah Dersaadet'e gelir, gelip babasının boş bıraktığı şanlı tahtına otururdu. Ondan sonrası biat idi ki, muvafıkların yanında muhalifler de sıraya dizilip el etek öpmeye çökerlerdi. Karamanı Mehmed Paşa da, Cem Şehzadenin neden vaktinde erişemediğini düşüne düşüne aynı işi yapardı. Devletlüler padişah oğulları arasında içten bir tercihe tutulsalar bile, birinden biri tahta kurulduktan sonra biat edip buyruğuna girmeye öteden beri alışıktılar. Başka türlüsü Osmanlı içine kılıç sokardı ki, Allah göstermesin, fetret kargaşası yol keser, kardeş kardeşin önüne gerilip ehl-i küfrün keyfini bilerdi.

Bir fare tıkırtısı daha balyozlaşıp beynine düşünce, aklını uçurmasına ramak kaldığı korkusuna kapıldı. Kendi halini düşüneceği yerde, gelmişi geçmişiyle memleket ahvaline dalmış, padişah indirip padişah bindirmeye yeltenmişti. Şimdiki vakit t>ıı tamam kendi kendisini düşünme vaktiydi oysa. Rutubetli karanlığın koynunda zamanın ucunu kaçırmış, kaç defa gün doğup, gün battığını kestiremez olmuştu. Zamanı kaybetmek şuuru kaybetmek gibi birşeydi. İnsan uçsuz, bucaksız bir boşlukta kala kalır da, ne tutunacak bir dal, ne konacak bir ağaç bulamadan yuvarlanır ha yuvarlanır. Sonunda beyni karıncalanmaya, vücudu uyuşmaya, kafasının içinde koca bir boşluk oluşmaya-başlar. Boşluk büyüye büyüye ruhunu sarmalayıp götürür de, insan, kendi cesediyle baş başa kalır. Derken çığlıklar atar, yosunlu duvarlara saldırır; nihayet bezgin, bıkkın, ümitsiz bir halde farelerin arkadaşlığına sığınır. Mahkûmların farelerle arkadaşlık kurduğunu vaktiyle bir zindancı eskisinden dinlemişti, ama aklına sığdıramadığından gülüp geçmiş, hayatında hiç zindan görmediği için de hayalini rutubetli karanlıklara, yosun bağlamış taş duvarlara uzatmaktan üşenmişti. Şimdi zindancı eskisinden daha fazla bilgi almadığına hayıflanıyordu. Belki şu dünya

cehenneminde işine yarardı. Hiç değilse farelerle nasıl arkadaşlık kurulacağını bilseydi; nasıl dost olunacağını, nasıl alıştırılacağım ve onlarla nasıl konuşulacağını bilseydi, belki biraz olsun rahatlayabilirdi. Bir ses duymaya öylesine hasretti ki, gürültüden yakındığı zamanları hatırlayınca hınçlanıyordu. Şu rutubetli karanlık, bir insan sesiyle köşe bucak dolsa, bütün fare tıkırtılarını bastırıp yosun tutmuş duvarlarda çın çın ötse, hayatının en büyük armağanını almış olacaktı.

Birden aklına düştü. Sanki ne diye yüksek sesle düşünmüyordu? Kimse dinleyemiyordu nasıl olsa, duvarlar ise hem kör, hem sağırdılar. Rutubetli karanlığa gelince, bütün sesleri haşin, ıslak sertliğinde yutmaya hazırdı. Öyleyse rahat rahat konuşabilir, kendi derdini kendisine anlatabilirdi. Hattâ çığlık bile atabilirdi. «Evet ya, istersem çığlık atabilirim, hiç durmadan saatlerce konuşabilirim, gülebilirim, ağlayabilirim.» Susup se-

sinin ıslak duvarlara çarpmasını, oradan kulağı na dönmesini dinledi. Bu iş onu sarmıştı, eğlenceli görünüyordu. Devam etmemesi için de. hiç sebep yoktu.

«Hay gidi Sadrazam Paşa, mektubunun şimdiye kadar çoktan yerine ulaştığım düşünüp iyi iş becerdiğinden sevinmedesin öyle' ya, lâkin bana güvenmekle hata ettiğini pek yakında anlayacaksın, çünkü ben... Evet, ne diyordum, ben bir mektubu dahi yerine ulaştıramayacak kadar akılsız bir karakulağım. Şu yaptığımla Sinan Paşamın elinden kurtulsam senin elinden kurtulamam. 'Vay ki toy toparlaklığa gelip ocağıma incir diktin, kıt aklının farkında olmadan kos koca Osmanlı tah-tıyla oynadın, padişahı değiştirdin,' diye boynumu ilmiğe, veya kara celladın yeni bilenmiş satırına teslim edersin. Haklı olursun Allah için, benim gibisine ya satır, ya ilmik müstahaktır. Ama Paşa babam, namertliğe can dayanmaz demiştir, benim uğradığım ise namertliğin zorlusu. Huzur dersi almışlar bile böylesine yaman bir oyundan sıyrılıp çıkamaz. Biz Osmanlıyız, Ro-doslu hilesini sezmeye mertliğimiz el vermez. Sendeniz dediler, kandık... Yok, galiba böyle birşey söylemediler de bu babtaki sualimizi geçiştirdiler. Hay aklıma...»

Sesinin arkadaşlığı yetmez olmuştu. Duymak istediği kendi sesi değildi. Sustu. Bir zaman farelerin tıkırtısına kulak kabartıp onlarla nasıl arkadaş olunduğunu düşündü. Sonra tekrar konuşmaya başladı. Kalkıp bir zaman dolandı, za-

jnan zaman adımları çukurlara düşüp sendeleyin ce zeminin köstebek yuvasına döndüğünü anladı. «Farelerin işi olacak,» dedi içinden, «kimbilir kaç senedir tamir görmemiş burası, beni bekleyip durmuş.»

Buraya kapatıldığı acaba ne kadar olmuştu? Hafızasını yokladı, hesaplamayı denedi, fakat altından kalkamadı. Yıllar akıp gitmiş gibi geliyordu ona. Arada bir kapının üstündeki delikten yiyecek uzatan zindancıya sorsaydı keşke, belki bir cevap alabilirdi. Hiç değilse şimdiki vakti bilseydi, üç aşağı beş yukarı bundan sonrasını hesaplayabilirdi. Biraz olsun, boşlukta yuvarlanmaktan kurtulmak istiyordu. Zaman, zemin olmuştu, ayaklarının zemine değmesi, zamanı bilmesine bağlıydı.

Ayak sesleri duyunca kulak verdi, biri yak laşıyordu, evet, kalbi çılgınlaştı, vurdu vurdu. Heyecandan kas katı kesildi. Adımlarını kapıya doğru sürükledi. Yerini hiç şaşırmıyordu. Çünkü azıcık ışık kapının üstündeki deliğe tam oturmayan kapağın bıçak ağzı kadar aralığından sızıyordu. Sinirleri gerilmiş, eklemlerine ağrılar yük lenmişti. Tek ümidi kapının üstündeki küçücük deliğin açılmasıydı. Her şeyiyle ona yönelmişti. Açılmayacak olursa delirebilir, avaz avaz bağırmaya başlayabilirdi. Delik mutlaka açılmalı, zindancı her sualine takır takır cevap vermeliydi. Ayak sesleri hafifleyince gözlerini sonsuza açtı. Dişlerinin arasından, «Hadi!» diye fısıldadı, «gel-

sene, durma sakın, ne olur durma! Yaklaş, kapıya sokul, aç şu lanet olası deliği!»
Yalnız kulaklarıyla değil, herşeyiyle ayak seslerini dinliyordu. Ama duyduğu yalmzca sessizlikti. Fareler bile onunla alay eder gibi gürül* tüyü kesmişlei, belki de ayak seslerini duyup yuvalarına kaçmışlardı. Yoksa sağır mı olmuştu? Böylesine derin, böylesine koyu bir sessizliğe düştüğüne göre, evet, herhalde sağır olmuştu. Deli deli bakındı. Bakışları kapının üstünden sızan bıçak ağzı aydınlıkla buluşunca öğle üstü güneşine değmiş gibi gözlerini yumdu. Işığın tükenmesinden, karanlığın daha beter korkunçlaşmasından korkuyordu.
Deliriyor muydu? «Hayır, delirmiyorum,» diyerek kendi kendisini teselliye çalıştı. Farkında olmadan sesini yükseltmişti, duyunca biraz olsun rahatladı. Hiç değilse sağır olmadığını biliyordu. Belki de ayak sesi filân duymamış, bunu özleyen beyninin oyununa gelmişti. Vaktiyle fa? relerle mahkûmların enteresan arkadaşlığından söz eden zindancı eskisi galiba böyle birşeyden de bahsetmişti. Mahkûmlar uzun süre yalnız kaldıkları için zamanla bazı sesler duymaya başlar, bunları gerçekten duyduklarını zannederler-miş ve sanki karşılarında birisi varmış gibi bağırıp çağırır, tartışır, kavga ederlermiş. Bu hale hiçbir zaman düşmeyecekti, iradesinin dizginini bırakmayacaktı. Ama kapının üstündeki delik mutlaka açılmalı, hiç değilse zindancının sesini duymalıydı. Zamanı söylemese de olurdu; yeter

ki konuşsun, konuşsun da ister sövsün, ister bağırsın, ister azarlasın. Umurunda değildi. Tek konuşsun da... ,
Ayak seslerini tekrar duyunca kafasına bir şaplak indirdi. «Bu senin aldatmacansa dostum, yosunlu taşlara vura vura kırarım, haberin olsun. Zaten aldanacağımız kadar aldandık.» Herşeyiyle yeniden dinlemeye geçti. Yaklaşıyordu. Doğruca kapıya geliyordu, evet. Bir adım daha yaklaştı. Kapıya kulağını dayadı. Gülümsedi kendi kendisine. «Geliyor işte, zindancı başı geliyor.» Kulağını kapıya öylesine bastırıyordu ki, yanağı acımıştı. Ama umursamıyordu. Şu an kılıçlansa acı duyacağı şüpheliydi. Bütün dikkatini seferber etmiş, zindancının adımlarını sarsıyordu: «Bir, iki, üç, dört., yaklaş! beş, altı... hadi! yedi, sekiz...» Yaklaştıkça ayak sesleri daha net duyuluyordu. Bir ara kesildi. Yaltırık Bekir az daha kendisini tutamayıp çığlığı 'basacaktı. Sessizliğin içinde çügınlaşan şuurunu zor gemledi. Aklı delilik kertesine gidip geldi. Az daha takılıyor, az daha tımarhane yaygarasını koparıyordu. Bereket, zindancı, hissetmiş gibi harekete geçti.
Yaltırık Bekir soluk soluğa güldü. Ümitsizliğin peşine takılan şuurunu yakalayıp ruhuna hapsetti. Saymaya döndü: «Dokuz, on, on bir... ha gayret! On iki... tamam.» Bu sefer ayak sesleri kapının hemen arkasındaydı. Kulağından beynine bir anahtar girdi. Kapıyla birlikte şuuru da açıldı. İki adım gerileyip durdu. Açık kapıdan dalan ışık gözlerini kamaştırmıştı. Beklenmedik

bir durumla aniden karşılaşmanın şaşkınlığını savuşturamıyor, gözlerini kırpıştırıp duruyordu. O kapının üstündeki deliğin açılmasını beklerken kapı açılmıştı. Eşikte zindancının iriliği duruyor, ihtimal, gözlerinin karanlığa alışmasını bekliyordu. Yaltırık Bekir'i fark edince arkaya dönüp meçhullere bir el işareti yaptı. Yaltırık Bekir zindancıya sormak istediğini unutmuş, şaşkınlığının üstünde dikilip kalmıştı. Zindancının yanıbaşın-da bir gölge kımıldamaya başlayınca reflekslerinin peşinde üç adım daha geriledi. Karanlıkla, kapıdan dalan aydınlığın boğuştuğu noktada durdu. Bütün gücüyle direnip hafızasını toplamayı denedi. Fakat hiçbir şey düşünemiyor, beyni sadece korkunç bir ölüm şeklinin işaretlerini veriyordu.
Onu tanıyanlar bu halini görselerdi, kaç kere gözünü kırpmadan ölümün üatüne yürüyen, hele de Otlukbeli muharebesinde delibozuk nârâsıy-la Uzun Hasan'ı esir almak uğruna koca bir taburun içine at ılgar eden Yaltırık Bekir'le, şimdiki korku tutuğu zavallıyı mukayese etselerdi, işin içinden çıkmakta bir hayli zorlanırlardı. Gerçek Yaltırık Bekir'in o mu, bu mu

olduğunu bir zaman şaşırır, ölmek ihtimaliyle kesin ölüm karşısındaki farkı bilmeyenler gerçekte korkak olduğunu bile düşünürlerdi. Oysa Allah bilir ya, Yaltırık Bekir korkak değildi. Şimdi bıraksalar da yüz kişiyle dövüşmesini isteseler, tereddütsüz üzerlerine yürür, kırabildiği kadarım kırıp ölümün kollarına otururdu. Askerliğe soyundu soyu-

nalı hep bu çeşit bir ölümü hayal etmişti. Yine de ölümü hayal etmek başka, ölmek başka şeydi. Duygularını tahlil edemiyor, sadece korkuyor, tuzağa yakalanmış kaplan gibi durmadan sağına, soluna bakıyordu.
«Hey karakulak! Tanımadın mı beni?» Ses yumuşaktı, öldürme kastıyla gelen birinin sesine benzemiyordu. Üstelik de tanır gibiydi. Fakat hatıralarının gayyasında sesin sahibini arayacak gücü kalmamıştı. «Hayır,» diye homurdandı. «Ama çok ayıp etmektesin karakulak, seninle Dumrul deresi kıyısında karşılaşmadık mıydı?»
Yaltırık Bekir'in gözlerinin önüne dört çehre birden geldi. Biri katran bıyıklıydı. Tuzakçılann kolbaşısı. Ses aynı sesti. Ses aynı oldukta çehre de aynı olmalıydı. Toparlanmaya, kine bulanıp bir terslik yapmamaya çalışarak,
«Bildim,» dedi, «katran bıyıklı kolbaşısın, ya-manlığı hilebazlıkta arayan bir garip kişisin. Yaltırık Bekir'in hilebazlarla işi yoktur.»
Bir yandan da sevinmiyor değildi. Onca özlediği insan sesini duymuştu ya, terslenmesine rağmen katran bıyıklının konuşmasını istiyordu. Zindancı geri geri gidip kapıyı gıcırdatarak üzerlerine kapatınca, başına yeni yeni avdet eden şuurunun ters tefsirine kapılıp haniyse kahkahayı basıyordu. Demek ola ki, katran bıyıklı kolbaşı-nın hilebazlığı kâr etmemiş, Sinan Paşa «Cem Şehzadenin karakulağını gammazlayan hilebaz

gün dönüp devran dolaştıkta ve işler ters gitme- I ye başladıkta beni dahi gammazlar. İyisi mi, kudret elde dururken zindan karanlığında kârını itmam eylemeli,» düşüncesiyle Yaltırık Bekir'in canlılar mezaristanına yollamıştı.
«Ee...» dedi alaycı, «lânetlik gammazlığın çıka çıka zindana çıktı ha, hile tecrüben pek işe yaramamış gibi, ömrüne bereket Sinan Paşanın, bu işini pek beğendim işte.»
Katran bıyıklı buruk gibiydi.
«Sinan Paşayı beğenmekte acele ettin derim, pak yüreklim.»
«Seni tıktı ya, diğerlerini de tıkmıştır elbet, arkadaşlarını demekleyim.»
«Zâten bu pak yüreğindir içimi buruklatan, hilebazhğın armağanını almışız, tamı tamına ikişer kese.»
Yaltırık Bekir bir yıkıntının altında inledi:
«İnanmamı bekleme.»
Katran bıyıklı ellerini kuşağına daldırıp çıkardığı keseleri kapı aralığından sızan bıçak ağzı aydınlığına tuttu:
«Nah, hiçbir kolbaşıdan bu kadarı çıkmaz. Bu keseler Anadolu Beylerbeyi hazinesinden gelmedir, inanmazsan, bir de gözlerine güvenin tamsa gel de bak, beylerbeyliği mührü üstünde durur.»
«Ee? Madem niye tutuldun zindana?»
«Vicdanım kurusun, söz geçiremedim. Sana edileni de fazlaca buldum. Aradan iki elin parmak sayısı kadar gün geçince yürek sızılarım di-

ner sandım ya, günler yuvarlandı, yuvarlanan her gün yüreğime düştü, beterlendim. Şu hatamızı tamirin bir yolu yok mu, diye düşünüp kaldım. Derken getirdiğin haberi Cem Şehzadeye ulaştırmakla kendimi vazifeli addedip, haberin tamamını, halisini öğrenmeye geldim desem inanır mısın, bilmem? Önceleri seni kurtarmayı bile kurdum ya, eski dostum olacak zindancı, işin ucunda kelleyi vermek yatar, diye yanaşmadı. Yanına girip konuşmama

da zor izin verdi zaten. Sahi, adımı vermeyi unutmuşum, bana Beşe derler. Yedi kişi esir oldukta en büyükleriydim. En büyük kardeş mânâsına Beşe'yi münasip bulmuşlar. Sen konuşmayacak mısın?»
«Bilmem,» dedi Yaltırık Bekir, «demek on gündür zindandayım ha! Bir şaşırmaya tutuldum ki, inanasım gelmiyor. Dersaadet'te olan olmuştur belki, kimbilir belki de olmamıştır. Taşıdığım haberin de sır yanı kalmamıştır ki, söylesem ne, söylemesem ne. Beni konuşturmaksa niyetin, eh, konuşacağım, böylece belle. Yoksa susmak mı daha iyi? Bir kere hilebazlığına geldim de yandım, hürriyetimden oldum, haysiyetimden oldum; şimdi kala kala rutubetli karanlık içinde kuşça canım kaldı. Kastın ona ise buyur al, ama bir kerecik olsun dürüst olmuşsan, bunda da bir hikmet ararım elbet. Tövbe kapısı bana emanet değil a, beşer şaşar; sonra düzelir, doğruya koşar. Şimdi sen koynümdaki mektubu merak etmektesin öyle ya?»
«İyi bildin, mektup uçtuğuna göre, ne yazdı-

!
ğını bilsem de Cem Şehzadeye varıp eksiksiz, noksansız anlatsam derim.»
Yanpiri bir gülüşle yere çöktü:
«Eksiksiz, noksansız ha, anlatsan dersin. Çoktan işler değişmiştir, lâkin Sadrazam Efendimizin, karakulağını ihanet etti bilmesini istemediğimden sana anlatacağım, sen de varıp Cem Şehzadeye bildireceksin, halimi, ahvalimi...»
trice yutkunduktan sonra, konuşmasını sürdürdü:
«Halimi, ahvalimi söyleyeceksin, kötü tutka-pa düştüğümü, Rodos hilesine çarpıldığımı anlatacaksın. İstersen kendini sakla, söylersen yedi ceddin ağlar, sakla kendini...»
Mırıltılar rutubetli karanlığa gömüldü.

İKİNCİ BÖLÜM
Bir yire gelmişim ki, bedeldir cahimden, Bana makam olmuş iken Konya'da Merem.
Cem Sultan
Sararan ümitleri rüzgârın deli uğultusunda savrulurken, güneş tutukluğunda güneşi aramak gibi bir hevesle canını Meram bağlarına attı. Taş yolu dört nala geçip bağlığa daldı. Halini tuhaf bulan bağ bekçisi meraklanıp, «Aha! Kara talih kovalarcasına bir geliş ki bu, kaçışa benzemekte,» diye mırıldanırken eğildi ve herşeye rağmen Cem Şehzadenin daima yaptığı gibi yapıp hatır sormasını bekledi. Ama kendisini fark bile etmeden bakar kör misali öylesine bir geçiş geçti ki, ihtiyar bekçi arkasından baka kaldı. Sonra Cem Şehzadeyi kovaladığını kurduğu kara talihi görmek ister gibi gerilere baktı. Gerilerde dayısı Ali Beyle Şehzadenin on kişilik muhafız grubundan başka kimsecikler yoktu. Ali Beyin kaşları

...sMife
gözlerine yıkıktı. Bes belli, Şehzadeye ulaşmak için olanca biniciliğini kullanıyor, atının ağzında biriken yorgun köpürtüye aldırmadan tepikliyor-du. Ne olursa olsun, Cem Şehzade kadar dünyasını unutmadığı, Cem Şehzadeyi sormasından belliydi.
«Az önce önümden geçti kurban olduğum,» dedi ihtiyar saygı sesiyle, «lâkin bir telâşlı hali var ki, duyan bilmez, gören bilir. Kara talih kovalıyor sandım.»
Sözlerinin gerisi de vardı, fakat dinleyeni kalmamıştı. Şehzadenin gittiği tarafı işaretler işaretlemez, atlar keskince tepiklenip, sürücüler, dolu dizgin kopmuşlardı. İhtiyar bağ bekçisi başını iki yana sallayarak kaldı. Başka gelen var mı, diye baktı arkalara, kimseler yoktu. Yol ıssız, yol sessizdi. Yol hem varlığa, hem yokluğa, hem kıtlığa, hem tokluğa doğru uzuyor; her kıvrımıyla hayatın bir sırrım sarmalıyordu. İhtiyar bekçi bu sırları çözecek durumda değildi. Gençliğinde kaç kere denemiş, fakat meçhul düğümler, sicimler ayaklarına

dolanmıştı. Şimdi bile kendisini kıs kıvrak bağlı hissediyor, atlıların geldikleri yönden gittikleri yöne, gittikleri yönden geldikleri yöne baka baka bu kaçışın, ya da kovalayışın hikmetini kestirmeye çalışıyordu. Ne Şehzade eski şehzadeydi, ne dayısı Ali Bey eski Ali Beydi. Muhafızlarda bile derin bir şaşkınlığın, ürkmüşlü-ğün, tepe takla bir büyük tereddüdün dizginlenmek istenip de dizginlenemeyen yıkılmışlığın izleri vardı.

Muhafızlar neyse ne, hadi Ali Bey de neyse ne> ama Cem Şehzadenin yüzündeki ifade öyle unutulup geçilecek cinsten miydi? Devlet idaresini öğrenmesi, hükmetme denilen ince zenaatı kavraması için lalası Yakup Beyle Karamaneli beyliğiyle Konya'ya geldiği gün onu görmüş, görmesiyle de beğenmiş, sevmişti. Bir ihtiyar bağ bekçisi sevse neydi, sevmese ne? Lâkin iş bir ihtiyar bağ bekçisinin Cem Şehzadeyi sevmesi işi değil; yüreği buruk, gönlü yıkık bütün Karaman milletinin, hele de Konya ahalisinin samimî sevgisini kazanması işiydi ki, Karaman milleti onca zamandır, kendi beyleri dahil, hiç kimseyi böylesine içten, böylesine coşkun bir sevgi yumağına sarmamıştı. Bunda elbette genç Şehzadenin açık kalbli, dürüst, adaletperver oluşunun büyük hissesi vardı. Karaman'a geldiğinde henüz on beş yaşındaydı. Yaşına göre boyu bir hayli uzundu, üstelik de saray pehlivanı görünümündeydi. Mavi gözleri, yüzünün kavrukluğunda ışıldıyor, bazıları çatkın kaslarıyla kemerli burnuna bakıp, «Aleyküm Avnullah, tıpkı da hünkâr babası,» deyip hürmet temennası çekiyorlardı. O gün kafesli cumbalardan Cem Şehzadenin geçişini gören tekmil Konyalı kızlar bir yürek çırpıntısına uğrayıp, rivayete göre yemeden içmeden kesilmiş, kimileri yalım yalım ateşe gömülüp günlerce «Cem Şehzadem,» diye sayıklamıştı.
Şehzadenin yüreğinin temizliğiyle dindarlığına defalarca şahit oldukta, daha çok sevdi. Onun sevgisiyle birlikte bir tamam Konya'nın, bir ta-

mam Karaman ahalisinin sevgisi de arttı. Cem Şehzade kısa zaman içinde öylesine benimsendi, öylesine çabucak gönül tahtlarına kuruldu ki, Karaman ilinin eski hakimi Kasım Bey, «Gün ola devran döne, Osmanoğlu tökezledikte devletim tekrardan inşa olup ömür bula,» derken, demez oldu. «Bu Osmanoğlu yaman çıktı, bendemi gen-dine bendeleyip beni unutturdu,» diye şikâyete başladı. Nihayet bir av sırasında Cem Şehzade ile rastlaşıp, Cem Şehzadenin kendisine «Gönlünü hoş tutasın, bize taht müyesser oldukta seni dahi düşünürüz,» demesiyle şenlendi. Esas düşüncelerini açığa salmadan diz çekti, Cem Şehzadeye padişah selâmı çaktı, «Kademin yedi kat olsun, Osmanlı tahtına senden münasibi yoktur, hakir dahi her zaman hizmetindedir,» dedi. Kalb kırmayı Kabe yıkmayla eş sayan kutlu Şehzade, av maiyetinin Konya'ya dönüşte anlattıklarına göre, Kasım Beyi kucaklayıp omuz öptürüp hoş sözlerle uğurladıktan sonra, yanındakilere dönüp şöyle konuşmuş: «Biliriz, Kasım Beyin içi buruk, yüreği yanıktır, vatansız kalmış bir garip derbederdir ki, toprakları altınla tartılıp ağırlığınca altın vü zümrüt vü yakut verilse kanası gelmez. Heman yüce Mevlâ kimesneyi vatandan cüda itmesün.»
İhtiyar bağ bekçisi derinden bir âmin çekti. Şehre tepeden aşağı bir daha baktı. Yenilerini giymiş güvey gibi alımlıydı. Harabiyetinin üstünden sanki asırlar geçmiş, aniden bir şefkat eli üstünü meshedip şehri yeniden diriltmişti. Cem

Şehzade geldiğinde cinhaneye benziyordu. Ahali viranelerde dolaşan baykuşlar gibiydi. Manzaranın acısına dayanamayanlar göçe durmuştu. Şehirler boşalıyor, boşaldıkça viraneler artıyor, bakana şimdiki gibi doygunluk değil, hüzün ve kasavet veriyordu. Karaman ilinin her şehri can çekişmeye yatmıştı. Derken günlerden bir gün civan Cem Şehzade çıkageldi. Atının üstünde bir ahenkle oturup her yanı bir bir dolaştı. Larende'-de saray, bedesten ve çarşı kurdu, Konya'nın yıkılan düzeniyle birlikte, çöken, viraneye dönen binalarını onardı. Nereye el değdi, parmak dik-tiyse, toprak kerametlenip ya bir saray, ya bir" cami, ya bir bedesten

doğurdu. Göçler durdu, göçerler döndü, şehirler cana gelip yeniden kuruldu, millet güle oynaya işine sarıldı.
Şimdiki zaman Cem Şehzade için eserini iftiharla seyredip coşkunlaşma zamanıydı. Çok sevdiği Meram bağlarından mavi gözlerinin bütün şefkatini Konya'ya uzatmalı, bakışlarıyla sarıp okşayarak yeniden dirilişin tadına varmalıydı. Yapardı yapmaya, sık yapardı hem de; Meram bağlarına gelir, bir iki tatlı sözle ihtiyar bağ bekçisinin dahi gönlünü alır, şuradaki tümsekte dikilip şehri temaşaya dalardı. Şimdiki gelişi nasıl bir gelişti peki? Şiirlerinin ilham kaynağına dönüp bakmamış, şifa verdiğini söylediği pınara uğramamış, ihtiyar bağcının hatırım sormamıştı da, Konya'nın eski halini hatırlatan bir kötü yıkıntı gibi toz toprak arasında yitmişti. Bunu Cem Şehzadeye yaptıran dert ise, böyle bir der-

di Allah kulunun başına getirmeye, dertlerin en yamanıydı. Böylesi candan bezdirir, bütün alışkanlığı alır götürür, iyilik damarlarını kuru dala çevirir de, insanı tanınmazlığın, bilinmezliğin teknesinde yoğura yoğura değiştirir, başkalaştırır, acaipleştirir. Cem Şehzadenin acaipleşip tanın-mazlaşması da buydu herhal. Lâkin bu neydi?
Cem Şehzade, gittiği istikamette tekrar belirince, ihtiyar bağ bekçisi şuurunu çelmeleyip yüz üstü yuvarlayan düşüncelerini unuttu. Gülümsedi. Zaman zaman yaptığı gibi, yine keyfe gelip şiirlerinden birini okutmaya kalkar diye, hazırlandı. Bu sefer Cem Şehzadenin «Tevhid»ini okuyacaktı. Şaşırıp kekelemekten korktuğu için kendi kendisine mırıldanmaya başladı:
«Nedürür Hakka doğru varmaya râh,
Himem-i lâilâhe illallah.
Zahm-i küfre oldur şifây-i ebed,
Merhem-i lâilâhe illallah.
Kim olursa olur Hudâya karîb,
Hemdem-i lâilâhe illallah.
Kâbe-i aşk hacısın suvarır,
Zemzem-i lâilâhe illallah.»
Tam burasında Cem Şehzade önünden geçti. Ne şiir okuttu, ne hal hatır sordu. Bir selâmı bile unuttu, gitti. O zaman iyice anladı ihtiyar bağ bekçisi, Cem Şehzade zorlu derdin en yamanının kıskacına uğramış da sanki dili tutulmuştu. Lâkin gidişteki yanpiri tereddüt dönüşte yoktu. Atı sağla1" nal çekiyor, toprağa sağlam basıyordu. Binicisinin omuzlan ulu bir kubbenin çökmüşlü-ğünden sıyrılıp kararlılığın granit gücünde dik-lenmişti. Bir muazzam hedefe, ihtiyar bağ bekçisi için meçhul, muhteşem hedefe yürüyordu. «Yolun açık olsun,» diye mırıldandı. Ve Cem Şehzade, ihtiyarın duasına bürünüp sarayına döner dönmez şaşkınlığını Meram bağlarında bırakmış, kararının ilhamını yine oradan almış gibi kükredi:
«Lalam, hakkımızı almaya gitsek gerektir.» Aştinoğlu Yakup Bey el bağlayıp dil mührünü çaktı:
«Hayırlı, kademli olsun Sultanım.» «Lalam, şanlı pederimizin vasiyetlisi olmağı-len tahtın asıl sahibi biziz. Karındaşımız Bayezid, cennetmekân pederimizin şehzadeliğinde, biz ise padişahlığında dünyaya gelmişiz. Böyle oldukta baba mirası bizim olmak lâzım gelir. Bir düzeri-le emrivaki yapıp karındaşımızı geçirdiler deyü susmazız. Gaspedilen tac ü tahtımızı elbette alırız. Tez adam toplansın, hazırlıklar ikmal edilsin, yörüyüş başıdır, duyurulsun.»
«Hayırlı, kademli, uğurlu olsun Sultanım.» Cem Şehzade mavi gözlerindeki denizi, lalasının üstüne boşalttı:
«Havf idersen açık söyle lala, biz bu yola baş komaya niyyet ettik. Olacağına inanmıyorsan, Meram bağlarında söylediğim gibi, yüzüme karşı konuş. Billahi darılmayız, kırılmayız. Senin fikrin bizce değerlidir, her ne ki dersen, katlanır,

hürmet gösteririz. Haksızsak şimdi söyle, nasipsiz isek yine söyle, tahta lâyık değilsek hele mutlaka söyle, ki kendimizi bir rüyanın ardında helak etmeyelim, kendimizi ve hepinizi.»
«Haklısın,» dedi Yakup Bey, «hem de baştan sona haklısın. Bir kalleşlikle sana yollanan karakulağı zindana tıkmasalardı, çoktan Dersaadet'te olur, tahtına oturur, hükmünü geçirirdin. Şu kadarını söyleyeyim ki Şehzadem, Osmanlı tahtının varisi sensin, baba vasiyetlisi olaraktan bu senin hakkındır. Kasavet çekme, bunu başaracağız. Bağlıkta konuştuğumuz gibi, sen padişah olacaksın, bendeniz sadrazam...»
Sabahtan beri ilk defa sönük bir tebessüm Cem Şehzadenin dudaklarında kıvrıldı:
«Anlaştık lala, var şimdi dostlarımızı topla, Meram bağlarında bize anlattığın hayallerin ardı sıra koşacağız. Ya devlet başa, ya kuzgun leşe diyerekten. Hocamız Mevlâna Turâbî'yi de çağır, ermiş kişidir, bildiği olur.»
Aştinoğlu temenna eyleyip çıktıkta, Cem Şehzade tek başına kaldı. Kalmasıyla Meram bağlarında beynini kemiren düşüncelerin en belirsizleri, en acımasızları sökün etti; mıncıklamaya, tırnaklamaya, yolmaya koyuldular. Başının ağrısı müthişti, artık bütün bütün kararan haberi duy-masıyla havadan vınlayan ağrı okunun alnına saplanması bir olmuş; öğrendikleriyle, sonra te-reddütleriyle arta arta dayanılmaz hale gelmişti. Bütün dertlerini çekip alan bağlık ilk defa işe yaramıyor; beynindeki keşmekeş de, kafasında-
48(CEM SULTAN
ki ağrı da, düşüncelerindeki bocalayış ve zıtlıklar da olduğu gibi duruyordu. Bağlıkta Aştinoğlu ile anlaşıp, onun tahtı elde etmek üzere harekete geçmesi yolundaki ısrarını dinleyince biraz rahatlar gibi olmuştu; kararlı dönmüş, emri vermişti. Ama şimdi bu yolun yolcusunu bekleyen ihtimalleri vicdan terazisinde' tartıyor, neticeden Aştinoğlu kadar emin olamıyordu.
Acaba hangisi doğruydu? Adam toplayıp ağabeyinin üstüne yürüyerekten can ve kandan yoğ-rulacak tahta oturmaya çalışmak mı, yoksa Ba-yezid'in kendisi hakkında vereceği hükmü sessiz, sadasız beklemek mi? Aştinoğlu'na kalsa, «Yürü» diyordu, «taht seni bekler.» Bekleyen taht mıydı, kara baht mı? Bayezid'e gönderilen karakulak vaktinde menzile ulaşırken, kendisine gönderilen karakulak tökezlemişse, tökezleyip Ka-ramanoğlu Sadrazamın mektubunu Beylerbeyi Sinan'a kaptırmışsa, yedi kat yerin altındaki zindanı boylayarak vazifesini yapamamışsa, bunda kaderin hükmünü aramamak, arayıp bulamamak olur muydu? Karakulağı yakalayanlardan Beşe isimli kolbaşı vicdan sızısına tutulmasa da, velinimeti Beylerbeyinin şan ve nişanını tepmese de, gelmese, bildirmeseydi, herşeyden habersiz Meram bağlarında dolaşıyor, yeni şiirler yazıyor olacaktı. Haberi almasıyla, bir yandan başına ağrı mızrağı saplanırken, diğer yandan yüreği deli deli vurmuş, şuuru hükmetme ile hükme boyun eğme arasındaki tenakuz dolu yolda yaralı bir kuş gibi halsiz, mecalsiz kanat çırpınıştı.
CEM SULTAN 149
Ilk defa böylesine zor bir kararla karşı karşıya kalıyordu. Vereceği karar bütün Osmanlı mülkünü, bütün teb'ayı etkileyecekti. Felâket gelirse yalnız kendisini değil, en yakın dostlarını, arkadaşlarını da vuracaktı. Her ihtimali düşünüp kararlarını dikkatle vermeli, her adımını ihtimamla atmalıydı. Bir küçük hata vahim sonuçlar doğurabilirdi. En iyisi beklemekti galiba.
Bu arada aklına ve tecrübesine güvendiği lalası Gedik Ahmed Paşa da Otranto seferinden dönmüş olurdu. Kafa kafaya bir karara varırlardı. Şayet Bayezid kardeşini ortadan kaldırma hevesiyle harekete geçerse, nefis müdafaası zımnında karşı koyar, o zaman günah kendisinden giderdi. Osmanlı mülkünü derinden sarsıp hırpalayacağı kesin kargaşayı başlatma mes'uliyetini yüklenmemiş olurdu. Fakat o zaman da Bayezid'e karşı koyma gücünü bulabilir miydi? Yok, bu yola baş koyacaksa hemen şimdi koymalıydı. Zira devletlülerde mutlaka derin tereddütler vardı. Dersaadet'teki dostları kendisini bekliyor olacaktı. Sureta

Bayezid'e biat etseler bile gönüllerinde Cem Şehzade yatardı. Harekete geçtiğini duyarlarsa ümitleri bilenir, zoraki itaat hissinden sıyrılıp saf değiştirirlerdi. Yeniçeriden de, sipahiden de, azeplerden de, hattâ saray baltacılarından, subaşılardan kendisini sevenler, gelmesini bekliyordu. Bayezid emr-i vaki yapmakla tahta oturmuş, ama henüz tahtın hakimi olamamıştı. Kök tutmadan bastırmak, sarsıp silkelemeli ve düşürecekse hemen düşürmeliydi.
Gözlerinin önüne büyük bir bahçe geldi. Yedi, sekiz yaşlarında toparlak, mavi gözlü çocuk, sırma işlemeli, altın simli kaftanım savurarak koşuyor. Al yanakları tere batmış, soluk soluğa kalmış. Genç bir kadın arkasından yetişmeye çalışırken hem gülüyor, hem de bağırıyor: «Cem, yeter yavrum, yüreğim koptu.» Çocuk titrek kahkahalarla bahçeyi sarmalıyordu: «Biraz daha gayret anne, yetişiyorsun.»
«Yeter çocuk, Allah hayrım versin, dur artık, ders vaktin geldi.»
«Bugün oynayalım anne, bugün ders kalsın,
ne dersin?»
Çocuk duruyor, annesini bekliyor; nefes nefese geliyor kadın, çocuğun ellerini tutuyor:
«Hiç olur mu?» diyor kesin bir sesle, «Bir gün padişah olabilmek için şimdiden çok şey öğrenmelisin.»
Çocuk birkaç dakikalık oyuna bütün geleceğini fedaya hazır masum bir saflıkla itirazı basıyor:
«Ama ben padişah olmak istemiyorum ki, oynamak istiyorum.»
Annesi omuzlarından kavrayıp silkeliyor: «Bir daha böyle şeyler söyleme! Tabiî istiyorsun, padişah olmak istiyorsun, baban da istiyor ve bir gün padişah olacaksın.»
«Anne, padişah olmak nasıl bir şey?» «Sabret, padişah olunca sen bana söylersin.» «Anne, ağam Bayezid padişah olursa beni öl-dürtür mü?»

Annesinin sararıp solduğunu, gözlerinin çaresiz bir korkuyla dolduğunu, buna rağmen titrek dudaklarının tereddüdünü boğan çelikten bir inançla haykırdığını görüyor:
«Padişah sen olacaksın!»
Boyun büküyor:
«Peki anne, padişah ben olacağım.»
Dalgınlığının üstünde çınlayan sesine ürktü.. İyice kendisini, kaptırmış, çocuk ruhunu nakış nakış işleyen hasreti farkında olmadan haykırmıştı:
«Padişah ben olacağım!»
Sesinin ürküntüsünde bakınıp yalnız olduğunu görünce soluklandı. Duyan olsa delirdiğine hükmeder, «Deli Cem padişah olacağına, saf Ba-yezid'in olması evlâdır,» derdi. Düşüncelerine abanmış katmerli tenakuzların ağırlığı altında beyni eziliyor; parmakları, kafasının içindeki saplantıları bulup çıkarmak için mütemadiyen alnında geziniyordu. Bu işin oluru yoktu. Bu işin başı da, sonu da yoktu. Yol yakınken vazgeçmeli, ağabeyine bir nâme yazıp ömrüne ve devletine duacı olduğunu bildirmeli,
«Uğurlu, kademli olsun ulu karındaşım, ben ve evlâd ü iyalim hükmüne muntazırız,» demeliydi. Evet, yolun en yanlışsızı buydu. Aksi halde kazanmak bile kaybetmek sayılırdı. Zira iki kardeşin birbiriyle didişmesinden doğacak karışıklıktan düşmanlar istifade eder, sindirilen Anadolu beylikleri tekrar dirilir, Allah göstermesin, cennetlik sultan pederinin onca gayretle fethettiği

İstanbul bile elden çıkabilird. Osmanlı tahtı bütün bunlara değer miydi?
Olanları annesine anlatıp kararını bildirmek, bildirirken şefkat damlatan, sevgi döken parmaklarının altına alnını uzatarak baş ağrısından kurtulmak için harem kısmına yürüdü. Annesinin dairesinin kapısında durdu. Hafifçe tıklattı. Ana sezgisi, kapı tıklatmasından geleni

kestirmiş, yumuşacık sevgi yumağıyla sarmalanmış iki kelimeyi kapının dışına salmıştı: «Gir aslanım.»
Şaşırmadı. Annesinin sevgi bağı öylesine kuvvetliydi ki, sezgilerini oğlununkilerle kaynaştırmış, zamanla, oğlunun hissedemediği bazı şeyleri bile onun yerine hisseder hale gelmişti. Çocukluğunda olduğu gibi hâlâ annesinin yanında rahatlıyor, onu dinlerken dertlerinden sıyrılıp, her defasında yeniden dünyaya geliyordu. Şimdi ise annesine her zamankinden daha fazla ihtiyacı vardı. Bir ümitle tokmağı çevirip girdi. Annesi daha yüzünü görür görmez buruldu, çeşitli endişelerin, tedirginliklerin, tereddütlerin ve tenakuzların karmaşasında bulunan dingin mavilikte yazılı kara haberlerin yarısını söktü. Başı bir an omuzlarına düştü, gözlerinde sudan kelebekler uçuştu, sabahtan beri sarayda hüküm süren acaip sessizlik, havada ağırlaşarak bastıran ölüm buzuluna çarpıp tuz buz oldu. Her şey acı bir mânâ kazanıp Çiçek Hatunun omuzlarına abandı. Daha fazla zapta takat getiremediği gözyaşları, şebnemlerdeki su damlacıkları gibi yanaklarına damlayıp, inleyen

dudaklarında tuzlu bir tat bıraktıktan sonra çe- f nesinden yere süzüldü. Kaderi kederiyle buluştu, iradesinin dizginleri birden koptu, «Sultanım efendim, şanlı Hünkârım!» diye inledi. Yalvaran gözlerini oğlunun gözlerine kaldırdı. Düşüncelerinde yanıldığım, bir seferliğine olsun duygularında aldandığını söylemesi için bir süre bekledi. «Ne olmuş bakalım Hünkârına? Hamdolsun, yüce pederim sağ ve sağlamdır,» dese, güneşi katlayıp avuçlarına vermiş kadar sevinecekti. Ama hayalini boş ümitlerin ardına saldığını biliyordu. Sadece doğrulatmak ihtiyacındaydı.
«Büyük acı, öyle mi aslanım?» diye sordu. Cem Şehzadenin kederli susmasında korkunç hakikatin bütün izleri mevcuttu. Bu kadarını yeterli saydı. Başını tekrar omuzlarının arasına çekip, «Kader,» dedi, «Sen sağol aslanım.»
Hepsi bu. Ne çığlık, ne hıçkırık, ne de bir çaresizlik belirtisi. Şaşılacak kadar çabuk toparlandı. Oğluna yanında yer açtı. Elini ellerine alıp sordu:
«Ne zaman?»
«Hayli zamandır,» derken yutkundu Cem Şehzade, «şöyle böyle on gün kadar oldu.»
Kadın birden çekti ellerini, yumruk yaptı: «Karamanoğlu vezir neden vaktinde bildirmez, onu Dersaadet'teki gözümüz, kulağımız zannetmekle gaflet etmişiz.»
Yumrukları sarktı, bıkkınca salladı başını:
«İnsanlara güvenilmiyor.»
«Anne, Karamanoğlu'nun kusuru yok bu işte.

garamanoğlu vezir diğer devletlülerin Bayezid'i istemelerine bakmadan karakulak çıkardı Konya'ya; lâkin işler ters gitti, karakulak Sinan Paşaya yakalanıp zindana atıldı. Haberin gecikmesi bundan. Galiba kader yolumuzu kesiyor.»
«Öyle söyleme!» derken elini ağzına kapadı kadın. «Bayezid karındaşın Osmanoğluna iyi padişah olama/; olabilseydi baban seni vasiyet eder miydi? Otlukbeli harbine giderken seni yerine vekil bırakır mıydı? Henüz on dört yaşındaydın. Senden büyük iki karındaşın vardı: Bayezid ve Mustafa. Ama baban seni vekil etti. Ayrıca Karaman sancak beyliğinde iken vefat eden karındaşın Mustafa'nın yerine de seni gönderdi. Bayezid'i isteseydi onu göndermez miydi? Neden seni gönderdi dersen, Konya Dersaadet'e Amasya'dan daha yakın. Başına hal geldikte vaktinde davranıp Bayezid'den evvel tahta ulaşasın diye yaptı bunu. Ama bir kötü rastlantı neticesinde geç haberlendin, Bayezid de bu gecikmeden elbet faydalanıp tahta çoktan kurulmuştur.»
«Bize yapacak pek birşey kalmıyor o halde...»
Yine eliyle ağzını kapadı: «Baba vasiyetlisisin aslanım; hakkını aramazsan babanın âhı tutar, kemikleri sızım sızım sızlar. Dahası, Bayezid'in kötü idaresinden dünyada ve âhirette mes'ul

olursun, ahalinin bedduasını alırsın. Bir büyük acı daha verme anana, çektiğim yetmez gibi dahasını çektirme oğul. Sen padişah oğlusun, babanın padişahlığında dünya-

a i!

ya geldin, taht senin hakkındır. Padişah karısı iken padişah anası olmak da benim hakkım. Yürü, yolun açık olsun.» . Cem Şehzadenin soran sesi çocukça idi: «ÎUe de yapmam lâzım, öyle mi?» «ÎUe de, evet...»

Hafızası maziye uzandı birden, on yaşlarında bir çocuk belirdi önünde. Yatağındaydı. Annesinden istanbul fethini dinliyordu. Göz kapaklan ağırlaşmış, günün bütün yorgunluğu gözlerine abanmıştı. Uyumak istiyor, ama annesine saygısızlık olmasın diye dayanıyordu. «Tarihi öğrenmek zorundasın,» deyince sordu: «İlle de mi anne?» «île de, evet...»

«Peki, ama niçin bu kadar çok şey öğrenmem lâzım geliyor?»

«Çünkü bir gün babanın yerine geçeceksin, padişahlar çok şey bilmeli.»

«Ama Bayezid benden büyük, Mustafa da öyle.»

«Onların büyüklüğü yaşlarından gelir, bilge \'e güçlü olursan hepsini ezer, geçersin.» «Anne ben kimseyi ezmek istemiyorum.» «Sus! Ya ezecek, ya ezileceksin. Padişah oğullarının kaderi budur.»

«Padişah oğullarının kaderi, değil mi anne?» Oğlunun susuşunu boyun büküşüne vermişti kadın, başından omuzlarına sarkan gül kurusu renginde ipek eşarbın ucunu gözlerinde dolaştırdı, aniden gelen suali hemen cevaplandırdı:

«Evet Sultanım, padişah oğullarının kaderi
budur.»

«Ardım sıra dualarını eksik etmezsin herhal.» «Etmem ya; duam da, yüreğim de seninle olur. Bak, ne diyeceğim; istersen hatununla bu meseleyi görüşme. Yufka yüreklidir, padişah kadınlığının fedakârlık demek olduğunu bilmez; ne de olsa taze gelinciktir, üzülür, kendisinden kopacağını zannedip gitmeni engellemeye çalışır.» «Ya evlâtlarım, anne, onlara da mı söyleme-
meli?»

«Söylememeli ya, sıbyancıklar anlamaz bu işleri. Nasıl özlerim Oğuzhan'ı, bilir misin? Dedesinin yanında emniyette sayılırdı, Bayezid tahta geçtiğine göre, eğer geçtiyse, oğlun Oğuzhan'ın hayatı tehlikede sayılır. Tez yetiş Âsitane'ye, aslanım, hem oğlunu kurtar, hem Osmanoğlu'nu, hem de kendini. Analık hakkım tekmil helâl olsun, zafer haberini beklerken hatimler indirip, kırk Yasinler okutup, salalar verdirip, dualar edeceğim.»

Cem Şehzade başağrısından kurtulamamıştı, ama tereddütlerinden büyük ölçüde kurtulmuştu. Ana isteği, ana desteğiyle tahta yürüyecekti. Karan karardı artık. Karardı ve kararında haklıydı. Bayezid meşru hükümdar sayılmazdı. Taht kendisinindi. Hakkı gasp edilmişti. El çabukluğuna getirilip hakkının üstüne oturulmuştu. Baye-zid'i kaldırıp tahtını altından çekmeliydi. Ayrıca, Dersaadet'te bulunan büyük oğlu Oğuzhan'ın hayatı da başarısına bağlı bulunuyordu. Onu yıl-

lardır görmemişti. Dedesi Sultan Mehmed'in isteğiyle Âsitane'ye göndermiş, bir daha fırsat bulup görüşememişti. Büyümüş, koca delikanlı olmuştu şimdiye. Şayet Bayezid canına kastederse...

«Etmez,» dedi teselli ipine sarılıp rahatlamak için, «ne de olsa amcasıdır, bir amca durup dururken yeğenine niye kastetsin bakalım? Yoksa... nizam-ı âlem deyü...» Kâbus gibiydi, düşüncesi bile iliklerini ürpertiyordu, gözlerini doldurup yüreğine Alp kayası büyüklüğünde kor doldu-ruyordu. Yavaş yavaş doğruldu, annesinin elini öptü, bir hükümdar gibi azametle

çıkmak istediği halde, beceremedi, infaz yerine yürüyen bir mahkûm gibi sürüdü ayaklarını. Çıkmadan, kapının sağma asılı Kabe örtüsünü öptü, alnına koydu üç kere, son defa annesine baktı. Biraz uzun sürdü son bakışı, yüzünü âdeta ezberledi. Gençlikten orta yaşlılığa akan hatlarındaki zarif pembeliği, gözlerindeki mahzun maviliği, hayretlenmiş gibi kalkan kaşlarının gergin kavisi, alnındaki iki çizgiyle hıfzına aldı. Dönüp çocuksu bir coşku ve kuşkuyla bir daha sarılmak geçti içinden, sarılmak ve sarılmışken bütün endişelerini, korkularını, sıkıntılarını kulağına fısıldamak; tıpkı çocukluğunda yaptığı gibi, sıkı sıkıya kollarını boynuna dolayıp, fısıl fısıl dert dökmek: «Anne, ağam Bayezid beni dövdü.» «Padişah olunca kimse dövemeyecek aslanım.»
«Padişah olursam ben onu dövebilir miyim?»

«İstersen elbette.» «Ama o benden büyük.»
«Hayır, padişahlar herkesten daha büyüktür, padişah olacağım de, bakalım.»
«Padişah olacağım anne, hoşuna gitti mi?» «Hem de nasıl.» «Allah rahatlık versin anne.» «Allah rahatlık versin padişah oğlum.» Cem Şehzade kendisini tuttu; çocuklaşıp geçmişin silik hayallerine karışmanın sırası değildi. Çoktan meşveret kurulmuş olmalıydı, yanlarına gitmeli, kararını onlara tebliğ etmeliydi. Annesinin yüzündeki gözlerini zor çekti, ısrarlı bakışları karşısında şaşkınlaşan kadını şaşkınlığıy-la baş başa bırakıp çıktı. Kararının isabetini ken: di kendisine ispatlamak ister gibi sert ve güvenli adımlarla koridoru geçerken bir tereddüt bulutuna çarptı. Karısının odasına girip girmemek arasında kısa bir süre bocaladı. Alelacele bir mazeret bulup tutundu: «Beylerim beni bekler.» Yürüdü.
Karanlık. Ay yok. Yıldızlar ürkek karıncalar gibi bulutların ardına sinmiş. Pencerenin altında nöbete durmuş iki muhafız askerinin koyu karanlığa düşen fısıltısı. Uzaklarda bir köpek ulu-masıyla vaktini her nasılsa şaşırmış bir Denizli horozunun tırtıllı feryadı.
Gecenin karası her şeyi sarmalamış, bir gü-

nü bütün iyilik ve kötülükleriyle esrarlı koynuna atarak uykuya yatmıştı. Cem Şehzade ise uya-njjkjtı. Işığı söndürülmüş odasından gecenin sırlı karanlığını seyrediyordu; hafızası mazi ile istikbal arasında gidip geliyor; düşünceleri bazan tökezliyor, bazan zinde bir dirilişle coşuyordu.
Annesinden hemen sonra konuştuğu dostları da aşağı yukarı aynı şeyleri söylemişlerdi. Savaş-malıydı, gasp edilen hakkını söke söke almalıydı, Anadolu beyleri kendisini destekler, bir dediğini ikiletmezlerdi. Baba vasiyetlisi olduğunu hemen herkes biliyordu, Otlukbeli muharebesi sırasında babasına vekâleten tahta oturduğunu da. Üstelik seviliyor, güven duyuluyordu. Yeter ki harekete geçsin, hakkını arasındı, binlerce inanmış adam peşi sıra ölüme yürürdü.
«Sen ne dersin hocam?»
Mevlâna Turâbî'nin ıztırap kavruğu sesi inlemeliydi :
«Ne dememi beklersin Şehzadem? Kardeşin kardeşe kılıç çekmesine helâl mi demeliyim, Müslüman kanının akıtılmasına fetva mı vermeliyim, devletin zayıf düşeceğini, belki bu yüzden küf-far istilâsına maruz kalacağını bile bile bu kör-dövüşünü tasvip mi etmeliyim? Hem talebem, hem şehzadem, hem velinimetimsin benim; beni bu sualden muaf tutmanı dilerim, fikir beyanından imtina ediyorum.»
Mantığını hocası Mevlâna Turâbî seslendirmişti, ama sonuçta hisleri yine galip gelmiş, diğerlerinin desteğini de alarak muharebe kararı-

nl perçinlemişti. Artık doğru mu, yanlış mı hareket ettiğini düşünmemeliydi. Düşündükçe uykusu kaçıyor, başının ağrısı dayanılmaz oluyor, beyninin içinde binlerce at nal çekiyordu. Bu ne karanlık geceydi böyle; sanki güneş bir daha hiç doğmayacak, bir daha gündüz

olmayacak, insanlar koşuşmayacak, sokaklar hep böyle ıssız, sessiz kalacaktı. Mümkün olsaydı kafasındakilerle kalbindekileri avuç avuç boşaltıp karanlıklara fırlatır, yatağında rahatça uykuya dalardı.
Saltanata giden yolun ilk adımında yılgındı, ' bitkindi. Hayatı böyle geçecekti ise padişahlık neye yarardı? İnsana mutluluk yerine sıkıntı veren bir yere talip olmakla ruhunu mengenenin ağzına tıkıp elleriyle sıkıştırmak arasında ne fark vardı? Kudret istiyordu, doğru; güç istiyordu; ordulara, beldelere hükmetmek başka türlüydü. Padişah vekilliği sırasında bunu iyiden iyiye tatmış, iyiden iyiye benimsemişti. Duyguları, aradan geçen yılların küllenmesinde biraz soğumuştu işte; soğumuş, ama bütün bütün sönmemişti. Hükmetme sevdası yüreğinde için için yanıyordu hâlâ. Unuttuğunu zannettiği şeyleri özlüyordu. Ne tuhaf, onca sevdiği babasının ölümüne dahi yeterince üzülme fırsatı bulamamıştı. Annesi de öyle, arzuları insanı nasıl da kemiriyor, ihtiras ilmiği iyilik adına ne varsa nasıl da boğuyordu.
Anlaşılan, atlanıp, pusatlanıp, cebe, cevşene bürünüp ordusunu peşine takaraktan yürüyecekti eski payitaht Bursa üstüne. O Bursa ki, Osman Gazinin ölüm rüyası, Orhan Gazinin Rumeli-

ne atlama taşıydı. Böyle kararlaştırılmıştı, düşünülüp konuşularak Bursa üstüne ittifak edilmişti. Sıra yürümeye geliyordu yavaş yavaş, ve yürüyecekti. Hükümdar yürüyüşle yürüyecekti. Yürüyüşte iken bazı masumlar da ezilecekti belki, bundan endişe duymuş, endişesini de çekinmeden söylemişti. «Bizim ahali ile alıp veremediğimiz yoktur; teb'a bütün tecavüzlerden masun olmalı. Kimsenin canı yansın istemiyorum.»
Buna karşılık ne demişti Aştinoğlu Yakup? «Sultanım, gönlünüzü ferah tutun, dünyjMcuru-lalı J?gri_herJıükümdax_doğru bildiği^doğru bel-ledjği_volda_ vürür. vürürken^arada Jjir_ ezilenler olur. Ezilen_.bazanjbir_böçek, bazan da dünya örneği bir dâhidir.»
Haklıydı galiba, söyledikleri doğruydu. Doğruydu ya. adam her doğruyu söylemeye kendisini niye vazifeli addediyordu? Cevabına canı sıkılmış, canının sıkılmışlığını sert bir baş hareketiyle belli etmişti. O zaman da yalnızlığını yaşıyordu, şimdi de. Kalabalıkta yalnız, yalnızken yine yalnızdı. Tek başına, ışığı söndürülmüş bir odanın aralık penceresinden karanlığın çığlığını dinliyordu. Sanki dünyayı hep böyle görmüş, hep böyle tanımıştı. Hiç gündüz olmamıştı sanki. Hayatı boyunca güneşin yüzünü görmemiş, hep karanlıkta yürümüş, karanlıkta büyümüştü. «Anne, güneş doğmadı mı hâlâ?» «Senin güneşin padişahlığınla doğacak aslanım.»
«Anne, güneş neden tutulur?»
bilginlere sorarsan güneşle dünyanın arasına ay giriyor, gölgesi dünyaya düşüyor, diyorlar; ' nnem ise başka türlü anlatırdı. Şeytan güneşin Üstüne elini kapatıyor derdi. Elini çeksin diye teneke çalınır, bir ağızdan bağrılırdı: 'Çek elini şeytan, çek elini!»
«Şeytanın eli o kadar büyük mü anne?» «Büyük ya, büyük olmasaydı bunca insanı avucuna alabilir miydi.»
Birden kendisini de şeytanın avucunda hissetti. Vicdanı çelmelenmiş gibi yüreğine düşüp yüreğini sızlattı. Kuruntularından sıyrılmak için yağ kandilini yaktı. Odanın ortasındaki küçük masanın önüne çömeldi. Birkaç gün önce başlayıp yarım bıraktığı şiirini tamamlamayı denedi: «Her yerde yatur vâlih ü şeydâ aceb ol kim, Kapdırmadı tacın dahi gör nergis-i şehlâ Âlem kamu hoş-İıâl cihan cümle saf âda Her kişiye maksudunu bahşeyledi dünyâ Her zindeye bir zevk u safa eyledi rûzî Bahşeyledi her bendeye bir dürlü temâşâ Âlem kamu âsâyiş-i devletde müreffa' Ervah safa ile mürevvahdürür amma Cem'dir arada derd ü belâ damına düşmüş Derdine dirîgâ ki bulunmadı müdava.»

Kandilin titrek ışığı duvarlarda raksedip kıv-rıla kıvrıla perdelere akıyor, işlemeli kadifenin kıvrımları arasına girdikçe tuhaf gölgeler beli-riyordu. Gölgelerden biri ejderha başıydı; ileriye

uzanmış, ağzı da sonsuza doğru açılmıştı. Dişlerinin sivriliği ısırıyordu, uzaktan uzağa ısırıyor, üstelik de acıtıyordu. Gözlerini karyolanın atlas örtüsünden kaçırdı. Kandilin ışığını üfledi. Ölgün aydınlıktan âni karanlığa geçişi yadırgadı. Bir odada bunu yapmak kolaydı. însan yanan bir kandili üflüyor ve aydınlığı bir solukta boğuyordu. Fakat aynı aydınlığa tekrar kavuşmak isteyince bir hayli zahmete katlanmak gerekiyordu. «Şu halde karanlığa atılmak kolay, aydınlığa kavuşmak zordur. Filozof tarafımı yeni keşfediyorum galiba, bunu hocamdan duyduğumu sanmam. Belki annemden, öyle ya, annem her şeyi bilir.» «Anne, padişahlar herşeyi bilir mi?» «Yok aslanım, herşeyi değil, ama birçok şeyi bilirler. Sen padişah olacağına göre çok şey öğrenmelisin.»
«Peki anne, öğrenirim.» Kara bir köpükle cebelleşen insan, ondan kurtulmanın dışında ne düşünebilirdi? Vicdanının sesiyle, etrafının sesi arasında bocalamalar daha uzun sürerse Bayezid tahta yerleşip gidecek, az biraz tereddüde bulanmış devletlüler de, emri vaki karşısında susup rızaya duracaklardı. Ya kendi tereddütleri ne olacaktı? Aştinoğlu'na kalsa, böyle şeylerle kafasını yormamasını tavsiye ediyordu. Padişah oğluydu ve padişahlık, hakkıydı. Üst yanı teferruattan, yersiz endişelerden ve kof lâfazanlıklardan ibaretti. Haklı olabilir miydi? Belki, fakat kendi nefsinden önce dinini, vatanını düşünmesi öğretilmişti. Paşalığa, beyliği
gc değil, doğrudan padişahlığa hazırlanmıştı. Elbette Aştinoğlu kendince düşünecek; ama kendisi kendisini padişahça düşünmek zorunda hissedecekti. Lalasının işi kolaydı. Tek taraftan hadiseye bakıyor, rahat rahat hüküm verebiliyordu. Onun için netice mühimdi. Neticesi padişahlığa çıkacaksa her yolu mubah sayıyordu.
Başının yansında kümelenen, kümelenip şuurunu uyuşturan, kördeye değmişçesine yakan ağrıyı avuçlayıp bastırdı. Alnı ateşe kesmiş, ya da içinin bütün ateşi alnına çıkmıştı. Bir boş vere-bilse, birkaç saatliğine rahat rahat uyuyabilse ne başında ağrı kalırdı, ne yüreğinde ateş. Ama karakulak gelip tahtın boşaldığını, boşalır boşal-maz da dolduğunu bildirmesiyle, uyku denen gece hasretinin savuşup gitmesi bir olmuştu. Yatağında dönüp duruyor, olur olmaz vakitlerde sıçrıyor, ter içinde uyanıyordu. Kâbuslar da giderek artmış, karabasanlar gırtlağına çökmüştü. Hele bir tuhaf rüyalanmaya başlamıştı ki, birkaç gece üst üste yatağından fırlamak zorunda kalmıştı. Rüyasında Bayezid'i görüyor, kılıcını böğründe hissediyor, öldürmesini beklerken sırtında müthiş bir ağrı duyup dönüyor ve o gulyabani suratlı, sırık kadar uzun haçlı şövalyesiyle burun buruna geliyordu. Bakışı bir ayrı korkulu, sırıtışı bir ayrı korkuluydu. Kılıcına sarılıyor, ama kılıcı kınından bir türlü çıkmıyordu. Ve ardında Bayezid, önünde haçlı gulyabanisi kala kalıyordu. Ancak ikinci haçlı kılıcı inmek üzereyken haykırip ter içinde uyanıyordu. Rüyalarını

hiç kimseye açmamıştı. Korkusuna verirler, verirler de güven duyguları Sarsılır diye korkmuştu.
İnsan padişahlığa sıvanmışsa, tereddütlerini, korkularını, kuşkularını bütünüyle içine atmalı, içinde tenakuzların biri bir yanda, bini diğer yanda cirit atarken, zafer şarkıları söylemeliydi. Ayakları yerden kesilip boşluğun maksatsız karanlığında ruhu girdaplanırken, taraftarlarına kesin hedefler göstermeliydi. En âciz ânında bile güçlü görünmeli, zaaflarını hayalleriyle bohçala-yıp açmazlarıyla sarmalayarak tereddütlerinin helezonuna fırlatmalı, her adımını ideal yoluna dikilmiş işaret taşlarına benzetmeliydi. Yoksa bu iş başlamadan biter, bu ışık parlamadan sönerdi, îşin en zor yanı da buydu zaten. Yapmak istemediğini yapmaktı en zor tarafı; hisleri hırsa yendirmekti, yanacağını bile bile, ihtirasların

tutuşturduğu alev okunu âvuçlamaktı. Yok, zorun da zoru vardı galiba; kardeşin kardeşi vurması, babanın oğula, oğulun babaya kıyması Gözlerinin önündeki mahşer çığlık çığlığa kaynaşıyor, Allah diyen, Allah diyene vuruyordu. Sonunda bir • taraf kazanacak, ama aslında her iki taraf da kaybedecekti. Kardeşlerden biri kesin biçimde Osmanlı tahtına oturacak, fakat tahtın azameti ve kudreti gölgelenecekti. Bu gölgelenmenin zaaf anlarında gerçek düşmanın baş dikmeyeceğine dair bir garanti var mıydı? Söğüt'te yeşerip, Ru= melide çiçek açan, İstanbul'da meyve veren Osmanlı Tuba'sı, Cem Şehzadenin kılıcıyla budanır

ve kurumaya yüz tutarsa, tekrar kim onu canlandırıp, yeniden şenlendirecekti? Vaz mı geçmeliy-di'' Gidip annesine, «Padişahlık neyime, varsın, ağam Bayezid'e mübarek olsun» mu demeliydi? «Anne, padişahlar ağlar mı?» «Ağlamaz aslanım, gerekirse ağlatırlar.» «Padişahlar korkar mı, anne?» <.<Hayır, ama isterlerse korkuturlar.» «Padişahlai da insan ama, anne...» «Evet aslanım, hislerini belli etmeye hakkı olmayan, kan tükürdüğünde kızılcık şerbeti içtim diyen bir insan.» ,

Annesi haklı idiyse, hislerini ifade hürriyetinin son anlarını yaşıyordu. Bir kere ordusuyla yola çıkar, padişahlığa soyunursa, iç dünyasını ¦ mühürleyip duygularını öldürecekti. Belki de şair ruhunun katili olacaktı.

«Vazgeçmeli,» diye düşünmüşken, elini birden ağzına kapadı. Ağzından istemediği bir söz çıkmış gibi hayretle kaşları kalktı. Kesin olarak o zaman anladı vazgeçemeyeceğini. Padişahlık fikri kanına karışıktı, beyninin kıvrımları onunla doluydu. Bir gün padişah olmak düşüncesine kendisini kaptırmış, kendisini alıştırmış, gerçeK-leşmeme ihtimalini bir an olsun aklına getirmemişti. Annesinin bitip tükenmek bilmeyen telkinleri hafızasının çerçevesiydi. Çerçeveyi kaldırıp atarsa hafızası yamulacak gibi geliyordu. Korkunç bir eksiklik, uçsuz bucaksız bir boşluk içinde yaşamak zorunda kalacaktı. Tabiî. Bayezid Han yaşamasına izin verirse. Bunu beklemek saf-

lık olurdu. Beldelere hükmetmiş, babasına vekâleten bir zaman saltanat sürmüş bir şehzadeyi sağ bırakmak demek, her an isyan çıkmasını göze almak, göze alıp kıpırdayamamak demekti. Ba-yezid niçin bunu göze alacaktı ki? Kendisini çok sevdiği için mi? Sevse bile- «Uyumadınız mı Sultanım?» Karısının sesiydi. Nicedir unutmuş, ne zamandır varlığını dahi aklına getirmemişti. Aklı başka şeylerde, başka yerlerdeydi. Bir kâbusla, bir ümitle, kıran kırana bir tenakuzla tepeleme doluydu. Sesi duyunca hayretlendi. Param parça olan hayalinin enkazında kelimeleri hışımla yuvarladı:

«Görüyorsun ki uyumadık!»

Sesi kabaydı, sertti, hoyrattı. Kulak zarını ısırıcıydı. Üzüldü Cem Şehzade. Karısı sevgi ile merak ezikliğinde bir sual sormuştu, ama kendisi ne yapmıştı? Bayezid'e ve saltanat yollarını kesen herkese toptan duyduğu öfkeyi üstüne boşaltmıştı. Likmen kandili yansaydı yüzünün aldığı perişan şekli görebilecekti. İyi ki oda karanlıktı. İyi ki karısının perişanlığını göremiyordu. Ama hissediyordu. Sıklaşan soluklanmalarını duyuyordu. Hak etmediği azarın lâvında erimiş gibiydi. Gönlünü alması icap ettiğini düşündü. Yarın yola çıkacaktıysa, kimbilir, bir daha ne zaman yüz yüze geleceklerdi? Belki de hiçbir zaman.

«Kusura kalma hatunum, kafamızın içi cehenneme döndü, ağzımızdan çıkanı kulağımız duy-

az Sen git uyu. biz de birazdan geliriz. Allan
rahatlık versin.»

«Size de Allah rahatlık versin Sultanım.» Kadife terlikler halıların üstünde birkaç adım hışırdayıp durdu.

«Beyim, destur olunursa sualim var.» İzin bekleyerek sustu. Şehzadenin hafızası yine düşüncelerine kaymak üzereyken suale tökezlendi.
«Nedir?» diye sordu.
Kadın bütün elemini, korkusunu, tedirginliğini ve yalnızlığını tek cümlede odanın karanlığına yaydı:
«Gidecek misiniz?»
İkisi de gidilecek yeri biliyordu. Kastettiği mânâ belliydi. Nicedir Şehzadenin dimağını âdeta felç eden, başka hiçbir şey düşünemez hale getiren sihirli gücün ardından gidip gitmeyeceğini öğrenmek istiyordu. Bütün tereddütlerini, . kırık dökük ümitlerini karısının önüne sermeye gerek yoktu. Lâfı uzatmaya da. Kestirmeden sormuştu, kestirmeden cevap almalıydı. Pencereye gitti. Bulut kümesinden her nasılsa kurtulup uzaktaki minarenin hilâlinde parıldayan tek yıldıza dikti gözlerini. İki tepeleme soluk arasına kıstırdı cevabı :
«Belî...»
Kadife terlikler halıların üstünde hışırdıya hışırdıya eridi. Ne bir itiraz mırıltısı geldi, ne de teşvik sesi. Bir an karısını durdurup fikrini sormak duygusuyla doldu Şehzade, kendisini tuta-

mayarak iki adım attı, ama duygusunu frenleyip durdurdu. Böyle mevzuları yalnızca annesiyle konuşmaya alışıktı. Zaten konuşulacak birşey de kalmamıştı. «Belî» kelimesinin tartışma götürmez kesinliğine kararını sığdırmıştı. Endişelerini açıp yeniden tereddütler girdabına sürüklenmek istemiyordu. Yarın kuşluk vaktine kadar hazırlıklar tamamlanacak, namaz ve duadan sonra yola çıkılacaktı. Bundan sonra kaybedilecek her saat tahttan biraz daha uzaklaşmak demekti. Zamanı içinde hapsedip zamana ulaşacaktı. «Biraz uyumaya çalışmalıyım.» Çocukluğunun masum uykularında sık sık ziyaret ettiği şenlikli rüyalar ülkesinin yerine, kendisini kâbuslar diyarına götürecek uyku gemisine girmekten korkuyordu. Uyumayı geciktirmek için bir kere daha pencerenin önünde sere serpe uzanmış karanlığa sığındı. Minarenin "tepesinde kandillenen yıldıza gülümsemeye çalıştı. Ama yıldızın hızla kaydığını, bir an parladıktan sonra kararıp kaybolduğunu gördü. Dudaklarında yanpı-ri bir tebessüm burkuldu: «Baht yıldızımız olmasın!» Bu nefes kadar hafif ses bir iç çekişe gömüldü. Koridora çıktı, gözlerinin puslu şafağında up uzun koridorun sessizliği attı, asır kadar uzun gelen yolu adımlarken, istemediğini yapmak zorunda bırakılan bir çocuğun direnci ayaklarına dolanıyor, ama kendisini zorlayıp yatmaya gidiyordu. Ölümüne yürür gibiydi. Dertlendi. Kimden ne zaman duyduğuriu, ya da nerede okuduğu-
u şimdi hatırlayamadığı filozofça teselliye sı-
ği yeri bilen insanın önünde dünya
kenara çekilir.»
Ama gideceği yeri bildiğinden emin değildi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bazı kûtehbinler Câm-ı Cem'den murada irmek içün ribka-i sahiden baş çek-diler ve taht-nişin-i milk-i Karaman olan Cem Sultan'm mezra'-i kalbinde hubb-i cah ekdiler.
Hoca Sa'düddin Efendi
Bahar yaza devrilmiş; şenlenen toprağın yeniden dirilişi müjdeleyen hamlesi ağaçlara, ağaçlardan çiçeklere, çiçeklerden kuşlara, kelebeklere bulaşmış; toprak dop dolu bir canlılıkta sanki ayağa kalkmıştı.
Konya yolları sapaydı. Konya yolları tekinsizdi. Zordu da... Hele cenk bezgini kılıç artıklarının ümitsiz, bıkkın yürüyüşünde büs bütün çekilmez olmuştu. Yıkım, otların haniyse insan

boyuna çıktığı meranın bir köşesine yan gelmiş, kavalının durgun ritminde dünyayı arayan çobanın

ne umurunaydı. Başıbozuk gidişi göz ucuyla süzmüş, dudaklarını kavalından çekmeden, «Bu gidiş gidiş değil, bitiş,» diye düşünmüş, merak edip doğrulma zahmetine bile katlanmadan kavalına dönmüştü. Çobanın dünyası başka, yolcunun dünyası başkaydı. Hele yolcuların dünyası büs bütün başkaydı. Çobanın düşündüğünden bile beterdi. Çok değil, şöyle böyle bir ay kadar önce aynı yolu zafer marşları söyleye söyleye, Bayezid Hânı nasıl yere çalacaklarını birbirlerine anlata anlata geçmişlerdi. Çoban o zaman da görmüştü mahşer kalabalığını., Sultan sancağını, tuğları, süvari-. leri ve azepleri. O gidişin böyle bir dönüşü olacağını söyleseler inanmazdı. Şimdi dönenlerin aynı kalabalıktan arta kalanlar olduğunu söyleseler yine inanmaz da, söyleyene deli damgasını hiç tereddütsüz vurur, bir deliden korunma ihtiyacıyla köpeğinin kıyısına sığınırdı. Yol boyunda ne bayrak vardı, ne tuğ; ne borular ötüyor, ne davullar vuruyordu. Nekkâreler susmuş, zafer çığlıklarının yerini iniltiler ve şikâyetler almıştı. Bu kadarını en kötümser olanlar bile ummazdı. Başından beri sefere muhalif olan, ama Cem Sultana karşı duyduğu derin saygı, engin sevgi sebebiyle peşinden ayrılmayan Frenk Süleyman, kimi görse ihanete uğradıklarını tekrarlıyor, arada bitkinliğini eze eze at süren Cem Şehzadeye bakıp, yürek çekerekten kahırlanıyordu. Dert küpüydü ki,.konuşkan olup çıkmıştı. Anlata anlata boşalamıyor, söyleye söyleye bitir emiyordu. Tepeleme doluydu. Yıkımın ateşine yanıktı. Şehza-

deye bakıyor, o koç yiğidin yıkılışını at sırtında duruşundan çıkarıp kendisi de yıkılıyordu.
«Ah bre! Sen bu vaziyete duçar olacak adam miydin,» dedi, yine yürek çekti. «Kötü kıstık koç yiğidim. Bursa'yı almamızla yirmi üç gün doğuşu kalmamızın üstüne tepindiler. Her Cuma hutbesinde Cem Şehzademin adı okundu, adına sikke basıldı ya, çok kısa sürdü, çok. Ne o doydu, ne biz doyduk.»
Yanıbaşında Şirmend Ağayı görmesiyle mırıldanmaya ara vermesi bir oldu.
«Şirmerd Aga!» diye seslendi, «bu gidiş nasıl bir gidiştir?»
Şirmerd Aga da Frenk Süleyman'dan hallice değildi ki, gönül tazeleyen bir cevap versin; «Berbat» mânâsına bir el işaretinden ve yüz buruşturmadan sonra,
«Bu gidiş değil, yavrum Frenk Süleyman, kaçıştır,» dedi. «Hemi de kötü kaçıştır. Gedik Na-suh kumandasındaki pişdarımız Kaplıca çengini kazandıkta Bayezid Hânın Ayaş Paşası yıldı bitti sandıydık. Yılların cenk kurdu yılar, biter miydi?»
O sırada «mola» çığlığı koptu.
«Mola bile sırasız verilmekte,» derken atından indi Şirmend Aga. «Neden dersen Frenk akılsızı, Padişah peşimizde.»
«Padişah dediğin de kim ola!» dedi Frenk Süleyman hayretlenmiş görünerek, «bizim padişahımız Cem efendimizdir. Başka padişah bilmeziz.»
Şirmend Ağanın eli göğsüne gitti: «Âmenna, ama Cem Şehzadem bizim gönlümüzün padişahıdır. Osmanoğlunun padişahı ise ağası Bayezid Hândır.»
«Onu padişah kabul ettinse niçin saf değiştirmedin? Gedik Paşa, yahut Aştinoğlu Yakup Bey gibi yapaydın a.»
Şirmend Aga kızgınlaştı. Çakırlaşan gözlerini Frenk Süleyman'ı utandırıncaya, utandırıp yüzünü kızartıncaya, yüzünü kızartıp yere baktırınca-ya kadar üstünde tuttu. Sonra oturdu. Bir dizini çekip yol kıyısına yaslandı.

«Frenk dilini öğrenmeylen Frenk Süleyman olunur, ille velâkin adam olunmaz. Bir kere Gedik Ahmed Paşa ile Aştinoğlu'nu karıştırmayacaktın. Bana da işin bu cihetini hiç bulaştırmayacaktın. Neden dersen Frenk akılsızı, Gedik Paşa bir başkacadır.»
«Başkası ne ola?» diye sözünü kesti Frenk Süleyman, «ben başka maska bilmem. Saf değiştirmiş midir, değiştirmemiş midir, ona bakarım.* Belli belirsiz gülümsedi Şirmend Aga, gülümserken de âni bir dirilişle kükredi:
«Bak bre! İnsanları konuşmaktayız, ağaçları değil. însan konuşuldukta, bu aktır, bu karadır diyş sort edilemez. Bir çırpıda bu hain, bu sâdık diyemezsin. Bir kere Gedik Paşa namuslu ve er kişidir. 'Kim kazanırsa onun safında yer alı\ Osmanoğlu içre fitneye sebebiyet vermezem,' diye andı var. Otranto seferi dönüşü kimi buldu Os

manoğlunun taht iskemlesinde? Bayezid Hânı buldu mu?»
«Bulduysa,» derken bıkkınca elini salladı Frenk Süleyman, «ben Cem Şehzade taraflısıyım, baba vasiyetlisidir, taht ve taç ve tekmil devlet onun tapulu malıdır, dedi mi? Etek öpüp biat eylemiş. Bu ne demeye gelir peki, ihanet mânâsı taşımaz mı?»
«Şu saçlarını bir kestirsene a yiğit Süleyman'ım!»
Mevzuun tepeden inmece değişmesiyle farkında olmadan tuğulgasını çıkarıp parmaklarını saçlarına saldı. Haklıydı. Saçları bir hayli uzamış, çoktan ensesini geçmişti. Haklıydı ya, bunu söylemenin şimdi sırası mıydı?
«Lâfı tepeleme,» diye aksileşti, «çuvallamışsın öyle ya, verecek cevabın kalmayınca saçlarıma taktın.»
«Ondan değil kurban,» derken güldü Şirmerd Aga, «saçın uzadıkça aklın kısalır gibi geldi bana, eskiden...»
«Hist!» etti Süleyman, «aklıma lâf dokundurup durma. Marifet saçıma* vü aklıma lâf dokundurmada değil, lâfıma lâf çıkarmada. Bildiğin varsa dökül ki, yüreğimizin başı soğuşun.»
Şirmerd Aga cephe değişti. Sol koluna aban-mışken sağına döndü. Yüzünün ifadesini kaçırmak istemeyen Süleyman da kalkıp sağ yanma geçti.
«Kaçmaktasın,» dedi keyfince, kazandığını sanıyordu.

«Niye kaçacakmışım bakalım?»
«Cevap gelmedi, soldan sağa dönüş cevap
değildir.»
«îlle de cevap istersin öyle ya, al bakalım cevabını: Ne dedik demin, insan bahis mevzuu oldukta durup düşünmeli, dedik. Bu haindir, bu sâdıktır acelesiyle hüküm vermekten kaçınmalı, dedik. Sen de tuttun, Gedik Paşanın biatini ihanet saymadasın. İhanet meşru padişaha karşı isyan ile olur. Bugüne bugün meşru padişah Bayezid Hândır. Vakıa Gedik Paşamız Cem Şehzademizi oğlundan yeğ severdi. Lâkin sefer dönüşü Bayezid Hanı cülus etmiş buldu. Şu veya bu şehzadeye sadakatten ziyade devlete sâdık olduğunu gösterip biat eyledi. Diğerine gelince, şu Aş-tinoğlu'na; ihanet onunkidir. Cem Şehzadeye 'Sendenim,' deyü geldi. Asker alıp gitti. Azvad derbendini tutan Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşaya karşı çıkacak yerde, kuvvetleriyle Bayezid . Hâna iltihak eyledi. Aldığı vaadnâmeler başını döndürmüştür besbelli. Ötesi, Karamanoğlu Kasım Beyin yaptığı da ihanet sayılır. Muharebe meydanında bizi iki çelik arasında terk edip savuştu. Gayri bizim için tek yol kalmıştı. Eskişehir canibinden Konya'yı tutmak. Eh, tutabilirsek tabiî, zira Padişah peşimizde.»
«Seni dinlemekten gına geldi,» dedi Süleyman, «kötü söylersin. Seni tanımasam hakkında yanıldığıma hükmederdim.»
Kalkıp uzaklaşırken, arkası sıra baktı Şir merd Aga, bakıp iç çekti, sırt üstü döndü:

«Aslında beni dinlemekten değil, hakikatin sesinden bıktı,» diye söylendi. «Kimileri hakikati duymaktansa hayalle kucaklaşmayı yeğ tutar. Bildiğim kadar, Frenk Süleyman karındaşımın dünyasında hayalin.pek bir yeri yoktu ya, yıkım onu değiştirmiştir. Yakında düzelir, umarım.»
Frenk Süleyman yürümüyor, cesedini sürük-lüyordu. Kafasında Şirmerd Ağanın anlattıklarr dolanıp durmaktaydı. Soluğu daralınca enginlere çevirdi gözlerini. Yeşillik koyudan açığa, açıktat» koyuya kıvrılırken bir çoban kavalı çalındı kulağına. Ağlamaklı oldu birden. Yıldırım Bayezid Hânın bir yerlerden duyduğu yakınması düştü aklına. Timur Sivas'ı yakıp yıkmıştı. Yıldırım Bayezid ordusuyla böyle bir ovadan geçiyordu herhalde. Aynen böyle, tasasız kaval üfüren bir çobana rastlamıştı. Yaşlı gözlerini dikmiş, «Çal çoban, çal» demişti, «Sivas gibi kalen mi yıkıldı, Ertuğrul gibi oğlun mu öldü, elbette çalacaksın!» Şimdi nereden de düşmüştü aklına, kafası nerelere takılmıştı böyle. O Bayezid başkaca bir Bayc-zid'di, şimdi Osmanlı tahtında oturan, yok, peş* lerinden iz süren Bayezid de bir başkacaydı.
«Çal. çoban, çal, Bursa gibi kalen mi alındı, Cem Şehzade gibi yiğidin mi yıkıldj, çal çoban çal!»
Cem Şehzade bir grubun ortasında oturuyordu. Gözleri arkalardaydı. Bir elini kaşlarının üo-tüne siper etmiş, dikkatle, kuşkuyla bakıyordu. Süleyman da arkasına dönüp baktı. Tozdan bir yumak gördü. Yaklaşıyordu. Eli kılıcında yol or-

tasına çakıldı. Gerekirse şuracıkta ölecek, dost gelişine benzemeyen şu gelişi yol boyuna uzatacak veya kendisi çakılacaktı. Bekâr olduğunu hatırlamak gücüne güç katıyordu. Arkasında gözü yaşlı kimse bırakmayacak, çoluk çocuğunun aç açık kalacağı endişesini taşıya taşıya ölmeyecekti. Ayşe kıza sevdalanıp istettiğinde vermedikleri iyi olmuştu. Şayet evlenseydi böyle pervasız dikilebilir miydi orta yerde, ölümüne yürüyebilir miydi? İnsan beyine hizmet edecekse ölümüne etmeliydi ki, makbule geçsin. Gözü arkada kalmamalıydı. Gerektiğinde kartallaşıp savlet ederken, gerektiğinde güvercin kadar rahat ölüme yatmalıydı. İyi ki vermemişlerdi Ayşe kızı. Elçilerine esip savurmuştu babası. Aksilenip hey heylenerek gümbürdemişti: «Ben Frenk lâkaplı birine kız mız vermem!» diyerekten. Frenk lâkabını kendisi bulmuş da almış gibi, devlet uğruna vuruşurken Rodos kâfirine tutulup iki yılda dillerini öğrenerek döndükte, «Frenkçe konuş, ah bre, frenkçe konuş» diye diye ısrarlananlar zamanla «Frenk»te karar kılmamışlar da, rızası hilâfına Frenk Süleyman dememişler gibi. Toz yumağı da amma hızlı yaklaşıyordu. Daha bir dikkatle bakmak zoruna kafasındakileri iteledi. Toz yumağının ortasında yalnızca tek atlı fark edince hayretlere gömüldü:
«Tüh ki, feleğin devrile he mi! Bu kabadayı bizim ardçılardan değilse bıyıklarımı yolarım.»
Arkaya yarım dönüp gördüklerini tekmil verdi:

«Bizim artçılardandır, merak buyurulmasm.» Sesinde h|ayal sukutunun kıvrılışı dolanıyordu. Ölüme ofıca niyetlenmişken kaçırmanın sı-kıntısmdaydı.f Yaş yapıldak dönüşü, dönüş başladı başlayalı içine sindirememişti. Şehzadesini şu belâlı, tasalı halde görmeye dayanamıyordu. Ona her bakışta ölmenin kahrından kurtulmak için ölümü arıyordu. Mübarek ararken gelmezdi de, en umulmadık, en beklenmedik anda şırrak diye insanın canına inerdi. Ne diyordu yahu bu adam? Hayal mi görmüştü, yoksa essahtan Bayezid Hânın öncüleri şu yakınlara kadar sokulmuş muydu? Ona kalsa hemen tepenin ardına konduklarına yemin içiyordu. Tepe dediği de üç ok atımı ya var, ya yoktu. Doğruysa eğer; doğruysa da ne demekti, elbette ki doğruydu. Şehzadenin ordusunda bir yalancıyı barındırırlar mıydı? Eh, öyleyse üç ok atımı mesafede düşman öncüleri görülmüştü. Ne düşmanı? Düşman da ne demeye geliyordu? Dinleri neydi? İslâm, ttikadda mezhepleri? Ehl-i sünnet ve'1-Cemaat. Amelde mezhepleri? Bu tarafı mühim değildi. Hanefî de olabilirlerdi, Şafiî de; Malikî de olabilirlerdi, Han-belî de; dört mezhep hak idi ve gerçek idi. «Hem inandım, hem iman

getirdim.» Ya soyları, sopla-rı? Eh, Osmanoğlunun soyundan, sopundan olduklarını biliyordu. Ya düşmanlıktan murat neydi? Aklı karıştı ki, pirinçle taşın karışması gibi. Çabaladı durdu, fakat pirincin taşını ayıklayamadı. Ayiklayamayinca oluruna bırakıp Cem Şehzadenin etrafında daireleşen kalabalığa karıştı. «Selvi boy-

lum,» dedi Şehzadeyi görünce, «canlandı birden, yine sahan bakışlı, temren kaşlı yiğit oluverdi. Karşı çıkma emri vermezse, vay dizi dibinde oturduğum günlere ki, zamanı boşa harcamış, efendimi tanımamışım. Şimdi kulak tutmalı sözlerine, yiğitlenmesine yanıp gitmeli şimdi...»

Birkaç kişiyi dirsekleyip alargalayarak kıyısına sokuldu. Sesini kulağının yakınında buldu. Yorgundu, yorgunluğu sesine oturmuştu, ama kararlıydı, şiir söylerkenki gibi hayal kokmuyordu.

«Öncü kalabalık gelmez,» diyordu, «yolun iki yanına, çalıların arasına siperlenerek, âni ayak-lanmaylan şaşırtıp işlerini bitireceğiz. Baskından kurtulmanın çaresi basmaktır, derdi cennetlik babam. Bir de derdi ki, kaçmakla kurtulunsaydı tavşan kurtulurdu aslandan! Biz hiçbir vakit tavşan olmayacağız! Biz bugüne bugün Sultan Meh-, med Han oğlu Cem Sultanız!»

Dillerine sağlıktı Cem Sultanın. Şiir yazarken bir ahî dervişine dönüyordu, ama böyle cenk sözü ederken babasına, benziyordu. Hangi halinin ona daha çok yakıştığını ise henüz bulup çıkaramamıştı. Galiba yerine göre ikisi de yakışıyor, yersiz kaçtıkça ikisi de iğretileşip yabanîle-şiyordu. İyi konuşmuştu. Elbette ya, sultan oğlu sultandı. Ama... Üzerlerine gelen Bayezid de sultan oğlu sultan değil miydi? Şu Sofu Hüseyin, niye olanca bezginliğiyle suratını asmıştı? Hah, bir de Defterdar Haydar neden ekşimişti öyle? Kendisinin düşündüğünü mü düşünmekteydiler?

İki sultan oğlunun birbirine vurmasına mı burul-muşlardı? Şirmerd Ağayı aradı ya, bulamadı kalabalıkta. Ya arka sıralardaydı, yahut yan gel-mişliğin rahatını bozup gelmemişti.

«Atlanın!»

Meşveret bitmiş olmalıydı ki, emir çıkmıştı. Abuk sabuk düşüncelerle boğuşurken konuşulanları kaçırmıştı. Bundan ötesi emre itaatti, başka birşey değil. Kafa patlatmanın faydası yoktu. Atına binerken gözleriyle bir daha yokladı kalabalığı.. Şirmerd Ağayı bu sefer de bulamadı. Bulamayınca bir kötü düşünce saplandı alnının ortasına: «Sakın ki bu, aman ki taraf değiştirmeye gitmesin.» Pek saçma buldu ya, kafasından da bir türlü çıkaramadı. Ancak tâkipçileriyle kılıç kılıca kapıştıklarında, kendisini herşeyiyle dövüşe verip Cem Şehzadeyi savunmaktan başka şey düşünemez olunca unuttu.

Kılıçta kendisi kadar usta birine rastlamıştı. Kol bıyıklı, arşın kaşlı bir yeniçeri çorbacı-sıydı. Kılıç salladıkça yatırtması dalgalanıyor, kâh sol omuzunu, kâh sağ omuzunu okşuyordu. Gaflet etmeye hiç gelmezdi: Az gaflet etse zaten işi biterdi. Bu kertenin hatası olmazdı, ustaların'görüp öğrendiği buydu. İş bu kerteye geldikte can pazarı kurulmuş, can bedeli kalp dirheme düşmüş olurdu. Hiç açık vermemek, bir yandan açık vermezken mütemadiyen karşıdaki-nin açığını kollamak lâzımdı. Öyle yapıyordu. Kuşbaz dikkatiyle pusudaydı. Hasmını gözlüyor, şaşırtıp boş ânını denk düşürmeye çalışıyordu.

Buldu en sonunda, bulur bulmaz da yüklendi, ha-jnail çıkartmaca, kılıcım kaldırdı. «Allaaah!»

Adamın çığlığı gülle gibi yüreğine düşüp tuz buz etti. Kılıcı havada kala kaldı öyle, kolu oduı-laşıp emrinden çıktı. Allah diyene kılıç çalınma-yacağı öğretilmişti. Ya şimdiki hali ne haldi? Nasıl işti ki, Allah diyenler, Allah diyenleri vuruyordu. Müşterekleri yalnız bu kadar olsaydı hadi neyse. Bazı bazı Resulullahı inkâr edenlerin de Allah dediği olurdu. Ama bunlarla Muham-medü'r-Resulullah demekte de ağız birliğinde idiler. Daha ötesi yok muydu? Ermenibeli'nde, Ko-sova'da, Niğbolu'da aynı düşman üzerine azimet etmemişler miydi? Dün

omuz omuza olduğu kişiyi bugün nasıl küıçlayacaktı? Bunun kendi kendisini kılıçlamaktan kalır tarafı var mıydı?
Maksatsız bir başıboşluğun içinde kıvranırken, kılıç tutan eli ağır ağır yanına sarktı. Karşısındaki aynı duyguları paylaşmıyordu galiba, ölmenin kılpayı yakınında saldığı çığlığı, öldürmenin kılpayı yakınında da saldı: «Allaaah!»
Can kurtarmanın şenlenmesiyle, can almaya hamle etti. Frenk Süleyman öylece durmuş, gözlerini irice açıp karşısındakine dikmiş, bekliyordu. Bu durumda öldürmektense, ölmenin daha kolay olacağına karar vermiş gibiydi. İçinden, «Allah'ım» dedi, ruhunu teslim etmeye hazırlandı. O ânın ânında cenneti gördü. Sütten ırmakları, gökkuşağının her rengini bol bol serpen bahçeleri

göz kamaştıran parıltılı köşkleri ve hurileriyle... Hurilerden biri Ayşe kız mıydı, yoksa bir benzeri mi, kestiremedi. Daha bir dikkatle bakıp kestirmeye çalışırken, münasebetsiz bir sesin ikazı, teneşir tahtası gibi başına vurdu: «Kolla bre Süleyman, yettim!» Cennetten âni bir geçişle cehenneme yuvarlandı sanki. Kendisini hırçın naraların, iniltilerin, kıvranan insanların arasında buldu. Bu gerçek bir cehennem miydi, yoksa hayatın tâ kendisi mi? Atlar koşuyor, insanlar koşuyordu; atlar düşüyor ve insanlar düşüyordu. Çığlıklar iniltilere karışıyor, kılıç şakırtıları ölüm emrini imzalıyor, öfke bulutu gibi atının üstünde esip savuran biri, kısa süre sonra bir kan gölcüğünün ortasında bebekler kadar âciz ve muhtaç halde kıvranmaya başlıyordu: «Yardım edin, yardım edin!»
Sert bir dirseğin haşin temasını böğründe duydu. Tanıdık, sevdik bir ses kulaklarında uğulda-dı:
«Kendine gelsene be!»
Uyku rııahmurluğundâ bakınıp Şirmerd Ağayı görünce dünyası değişti. Herşeyi hatırlayıp kılıcını kaldırdı. Fakat kıyamadığı hasmı yerdeydi. Bir kan gölcüğünün ortasında kıvranyıordu.
«Uyuyup kaldın belledim,» diye devam etti Şirmerd Aga, «herif bir güzel hamail çıkarıp omu-zundan uyluğuna dek yarmaya hazırlanırken işi fark etmemle,. uyur gezer halini görüp 'Hay bu Frenk kaçığı yine nerelere daldı,' diye düşünmem ve hasmımı bir manevra ile şaşırtıp yetiş-

mem bir oldu. Az daha gecikseydim yerden parçalarını toplamak zorunda kalacaktım.»
Baskında bir hayli telefat verip, bir haylisini telef ettikten sonra dolu dizgin yola devam ederken, Şirmerd Aga, Frenk Süleyman'a alargala-nıp sözlerine devam etti:
«Be hey yavrum, cenk ortasında, hasmının karşısında uyuyup kalmanın mânâsını biri anlatmaz da hikmetine aklımı yatırmazsa, vay haline. Yoksa Ayşe bacımız aklına düşüp o kertede büyüye gelmiş gibi kas katı olup, ölmek bekâr yaşamaktan evlâdır, diye hükmedip candan mı geçtin?»
Cevap veremiyor, hep düşünüyordu. Niye durup dururken kas katı kesilmişti? Niye eli havada kala kalmış da, bir türlü inmemişti? Sırf ada mın ağzından çıkan «Allah» sözünü duyduğundan mıydı, kafasında çakan şimşeklerin sür'atinde hasmıyla temel müşterekleri hesaplayıp büyük yanlışı fark ettiğinden mi? Dur bakalım! Sebebi şimdi şimdi bulur gibiydi. O çehre, o kol bıyıklar, o arşın kaşlar, o kavruk yüz... yabancısı değildi. Hafızası mazi tünelinden geçmişe gitti. Dört sene öncesine çakıldı kaldı. îşkodra Önlerindeydi. Böyle bir Haziran iptidasında Sultan Mehmed Hânın önderliğinde İşkodra'yı kuşatmışlardı. O zamanın zamanında fetih ataklığındaydı Frenk Süleyman. Rodos esaretinden yeni kurtulmuştu. Çektiklerini önüne her çıkan Hıristiyana çektirmek için fırsat kolluyordu. İşte o sırada kol bıyıklı, arşın kaşlı yiğitle tanışmıştı. «Neydi adj.

yahu, adı neydi?» Birazdan adını da buldu: «Ha-san'dı. Galiba bir de lâkabı vardı. Hah, Temren Hasan derlerdi. Okun sivri ucu mânâsına Temren derlerdi Hasan'a. Hakikaten sivrilmiş bir ok gibiydi.» Haçlılara karşı duyduğu öfkeyi gülerek dinlemişti. Eline geçecek ilk Haçlıyı kıtır kıtır keseceğini duyunca yüzünü buruşturmuş, arşın kaşlarını çatmıştı. «Kininiz için değil,__djniniz için dövüşüry» sözünü duyup duymadığını sormuştu.
«Hiç duymadım, kim söyledi bunu?»
«Hünkârdan duyandan duydum ve dinim kadar doğru buldum. Hazret-i Ali Efendimiz ne yapmıştı bakalım?»
«Ne yapmıştı?»
«Hasmını yere yatırıp gırtlağına Zülfikar'ı dayamışken, hasmı yüzüne tükürdükte boynunu uçur-mamıştı. Neden dersen işe kini karışmıştı çünkü.»
«Vay canına!»
«Esarette gâvur çayı iyice öğrendin, biraz da kendi kendini öğrensen fena olmayacak Süleyman kardaşım.»
îyi dost olmuşlardı Temren Hasan'la, iyi dost olup omuz omuza savlet eylemişlerdi. Ateş güllelerinin kalede patlamasını yan yana seyredip kahkahalarla gülmüşler, düşmanın şaşkınlığına, perişanlığına keyif çakmışlardı. Temmuz'un yirmi yedisinde başlayan yürüyüş ne yürüyüştü ama, ne yaman yürüyüştü. Önce Muhammedi topu gü-rüldemişti ki, bunun bütün masarifi Padişahın refikası Mükerreme Sultan tarafından karşılanmış-

ti, ardından on bir ejderha topu ile zarbozan topu kale kapısını bir atışta delip yeniçeriye yol açmıştı. Kaleye giren ilk kafilede Temren Ha-sân'la kendisi de vardı. Yine omuz omuza dövüşüyorlar, arka arkaya «Allah Allah» diye nârala-nıyorlardı. Demek bunun için eli havada kalmış, duraklamıştı. Şunca kısa zaman geçmiş olmasına rağmen görür görmez tanımaması nedendi aca1 ba? Tuğulgası yüzünün büyük kısmını örttüğünden belki, belki kafasında başka düşünceler dolanıp durduğundan. İyi, ama Temren Hasan niye tanımamıştı kendisini? Onun da mı kafası çapraşık düşüncelerin, tereddüt keşmekeşinin girdabında perişandı? O da mı olana, bitene akıl erdirmeye çalışmaktan bıkmış, ne olursa olsun di-yerekten kendisini bırakmıştı? Tanıyıp tanımazdan gelmesi de bir ihtimaldi elbet, evet, tanımazdan gelmesi de bir ihtimaldi. Madem ki kılıç elde yan yana değil, karşı karşıya gelmişlerdi, düşmandılar; düşmanı tanıyıp da, geçmişi kurcalayıp da ne yapacaktı? Efendileri, velinimetleri dövüşmelerini istiyorlardı, sâdık bir bende olarak isteğe uymalıydılar; gerisi cenk vaktinde değil, sulh zamanında düşünülecek işti. Duygularını Şir-merd Ağaya anlatsa anlardı herhalde, çünkü onun da dünyası fazla farklı değildi, üstelik de bir söylenince bin anlayan akıllılardandı. Ama hayır, şimdi sırasız kaçardı. Merakını savuşturmayı bile denemeyecekti. Varsın, istediği gibi düşünsün-dü. Omuzlarını kaldırıp indirerek gülmeyi denedi.

«Aga be.» dedi, «bildiğin gibi işte, belki de koluma yel girmiştir, ne olduysa indiremedim.»
Başka sorularla kurcalanmak korkusuna atini şaha kaldırıp yanından kaçtı. Perişan kafile yol kesiyordu. Zırh nâmına birşey kalmamıştı üzerlerinde. Giyecekleri de lime liirçe olmuştu. Vaziyeti bilmeyen biri görse, bütün dilenciler birleşip bir ordu meydana getirerek yola çıktılar, diye düşü-. nürdü. Ser sefil bir haldeydiler. Kaybetmişlerdi Cem Şehzadeyi sağ selâmet Konya'ya götürebilir-lerse, büyük bir iş görmüş olacaklardı. Bayezid Han takipten vazgeçmemişti. İşi yarılamışken bitirmek istemesi tabiî idi. Onu suçlamıyordu. Yerinde Cem Şehzade otursaydı o da aynı şeyi yapardı. Cem Şehzadenin memleketi taksim teklifine doğrusu padişahça bir cevap vermişti. Ne ondan böyle bir cevap bekliyordu, ne de Cem Şehzadeden böyle bir teklif; her ikisine de tepe takla şaşmıştı. Cem Şehzade için bu teklif galiba bitişin nihayetiydi. Ağabeyini yumuşatmayı umup, katına gönderdiği heyete rahmetli Çelebi Sultanın kızı Selçuk Hatunu da iştirak ettirmişti. Zaten heyet hep hep üç kişiydi. Biri

Selçuk Hatun, biri Mev-lâna Ayaş Hoca, biri de Şükrullah oğlu Ahmed Çelebi. Gidip Bayezid Hâna, Rumeli hükümdar-lığıyla iktifa etmesini, Anadolu'yu karındaşı Cem'e bırakmasını söylemişlerdi. İhtiyar Selçuk Hatun, Frenk Süleyman'ın duyduğuna göre, Cem Şehzadenin teklifini yaparken hıçkırarak ağlamıştı. Bayezid Hânın cevabı hakçası yerli yerindeydi: «Seni kendimden kadim tutar, bir dediğini ikiletmem,

çünkü sen bize ata yadigârısın. Velâkin istenilen şey bana ait değildir. Millet malını kimesneye vermeye mezun değilim.»
«Lâkin şevketlü yeğen, iki şâh-ı âlî-câh arasında vuku bulacak harplerden ahali zarar görecektir, saltanat kavgaları yüzünden ehl-i îslâ-mın kanı ser sebil akacaktır. Cem gibi bir vücudu nâbûd etmek mürüvvete muvafık değildir. Eyi-cesine düşün ve kararını buna göre ver.»
«Ulu halam, bu mevzuun düşünülecek tarafı yoktur. Cem karındaşımızın istediği tacımız olaydı düşünürdük, tahtımız olaydı düşünürdük, velâkin memleketimizin yarısı oldukta düşünmeziz. Cevabım şudur: Lâ erhamu beyne'l-mülûk. Kişver-i Rûm bir serpûşîde arûs-i pür nâmusdur ki, iki dâmâd hutbesine tâb getürmez ve müşterek kahrın götürmez. Memleketi ellerimizle bölüp küçülterek, zayıf ânımızı dört gözle tekleyen düşmana istediği fırsatı vermeziz. Karındaşımıza tavsiyemiz, vilâyetinden taşra çıkmasın. Canına kas-dımız yoktur, mülk-ü İslâmı pây-mâl itmesin.»
«Ya Cem Şehzade, Anadolu'da sana bağlı olarak hüküm sürmeye razı gelse, yine muvafakat etmez misin?
«Asla ve kat'a büyük halam, bir memlekette tek hükümdar olur." Şimdi biz Cem karındaşımıza sultanlık payesi verirsek, bize tebaiyyeti, kuvvet-leninceye kadar olacaktır. Sonra yine karşımıza çıkıp ehl-i İslâmın cenkleşmesine sebebiyet verecektir. Taksim edilen mülk pay dar olsaydı Timur'un memleketi olurdu. Oğulları arasında böl-

dü, bitirdi. Osmanlı mülkü on bir sene başsız kaldığı halde cennetmekân büyük dedem Çelebi Sultan Hânın sayesinde dirilip cennetmekân dedem ve babamın fetihleriyle tekrar büyüdü, dağınıklıktan kurtulup ululandı. Bu muhteşem gayreti hiçe indirecek bir teşebbüste bulunmaktansa, o günahı işlemeden ölmeyi tercih ederiz. Söyleyeceklerimiz bu kadardır.»
Af ferin Bayezid Hana ki, büyük af ferin! Hükümdarlığa Cem Şehzadeden daha mı lâyıktı ne? Bu şahane cevap onu gösteriyordu. Lâkin Cem Şehzade de teklifinde ciddî değildi herhalde, Ba-yezid'i korktuğuna uğratmaya vakit kazanmak istiyordu belki. Anadolu'da İstanbul'a bağlı bir hükümdarlık kurduktan sonra kuvvetlenip, Ru-meline geçip, ağabeyi Bayezid Hânı bertaraf ederek tek başına hüküm sürecek, böylece iki yakayı yeniden birleştirecekti. Bu düşünceye de padişahça bir düşünce demek yerinde olurdu. Her ikisi, Sultan Mehmed Hânın oğlu olduğunu âdeta ispat yarışındaydı. Ama arada ehli îslâm eziliyordu, devletin gücü bölünüyor, gerçek düşmana günlerin en iyi günü doğuyordu. Sapla saman fena karışmıştı. Böyle bir vakitte neyin iyi, neyin kötü olduğunu kestirmek nasıl da zorlaşıyordu. însan en yakınlarından bile nasıl da şüphelere düşüyordu. Şirmerd Agamn karşı tarafa geçmiş olabileceği hükmünü bile vermişti. Yoksa karşı taraftaydı da, kılıçlanmasına ramak kaldığım gördükte dayanamamış, dayanamayıp yetişmiş miydi? «Olmaz böyle iş, aklın alacağı gibi değil...»

Haziran iptidasının şakrak neşesi perişan kafilenin yüreğine girmiyordu. Başları önde, sessizce yol kesiyorlardı. Akşama yakın vakitte Ermeni derbendini tutarlar, sonra da herhalde mola verirlerdi. Cem Şehzadenin dinlenmeye ihtiyacı vardı. Aydınlık yüzü toz yapışığında Habeşli karavaşların yüzüne dönmüştü. Kelimelerle ifadesi zor bir haldeydi. Konya'dan çıktı çıkalı, Bursa -ya yirmi üç günlüğüne sultan oldu olalı, adına sikke kestirip hutbe okuttu

okutah ve bir de bozguna uğrayıp Eskişehir üstünden Konya yolunu tuttu tutalı peşini bırakmayan terüddüdu nice çırpınmayla kafasından fırlatıp atmak istedikçe, «Neyin peşindesin?» suali daha beter zihnini allak bullak ediyor, içini cehennemi ateşin lâvıyla gırtlağına kadar dolduruyordu. Sualin cevabı yoktu. Neyin peşinde olduğunu bilmiyordu. Osmanlı tahtı kendisinden önce bir sahip bulmuştu. Taksim teklifi haklı sebepler gösterilip reddedilmişti. Bu konuda ağabeyine hak veriyordu. Niyetini tamı tamına kestirmişti. Verdiği cevap da hiç mi hiç yabana atılacak cinsten değildi. Biri öğretmese Bayezid bunu kendiliğinden söyleyebilir miydi? Belki de değişmiş, inkişaf etmişti; belki de eski tanıdığı Bayezid gitmiş, yerine yep yenisi, daha mantıklısı, akıllısı, daha güçlü, kuvvetlisi gelmişti. O da Sultan Mehmed oğluydu, o da padişahlık için yetiştirilmişti. Elbette yerine göre, yolu yordamınca söz söylemesini bilirdi.
Güneşe baktı. Güneşin gözü morarmıştı. Yükseklerde güneşin renk ziyafeti vardı. Serçe kana-

di gibi çırpındı ruhu, kalbi duygu yatağına uzandı, dudakları kendiliğinden kıpırdadı sanki:
«Bu vâdi-i gamdan beni lütfunla halâs et Nice bir ola sâhat-i dil menzili belvâ Her kime meded disem urur başıma sengi Ben haste-dile kimsene rahm etmedi asla Bu mâşıta-i çarh yakar kanlu yaşumdan Her gice arûs-ı şafakın destine hinnâ Gam leşken ger kal'a-i dild'olmasa mahfuz Bir lâhzada hep mülk-i cihanı kıla yağma Bahtım gicesinde doğalı mihr-i belâ-tâb Gün gibi ayan oldu ki elleyletü-hublâ Kılmak dilemez çünki belâ tîrine âmâc Bahtıma benim kavs-ı felek yâ ne çeker yâ!»
Kafile Ermeni derbendine yaklaşmıştı. Keşke hava kararmadan burasını aşsalardı. Ama onca at tepiklemeylen gele gele iki konak kadar gelebilmişlerdi. Öncü kıstırmasında da bir saat kadar harcamışlardı. Mola verip sabahı bekleseler, vakitleri yoktu. Bayezid'in Cem Şehzadeyi yakalamaya yeminli ordusu arkalarından geliyordu. Önü derbent, arkayı Bayezid tutmuştu. Bu hesapça ya kuş olup uçmak, veya yel olup geçmek lâzımdı. Çünkü Ermeni derbendi hele de yavan yapıldak, yorgun argın kafileler için yılan ağzı gibiydi. Cennetnjekân sultanın vefat haberiyle azgınlaşan göçer Türkmen eşkiyası, geceleri pusuya oturur, acelesi olup da derbendi geceden geçmeyi göze alanları soyup soğana çevirirlerdi. Bu

nu göze almaktan başka çaresi yoktu. Soyulmak, Bayezid'in eline geçmekten evlâ idi, hem durup dururken kendisini soydurmaya da hiç niyetli değildi. Derbendi tutan kim olursa olsun, Sultan Mehmed oğlu Sultan Cem adını duyar duymaz ayaklarına kapanıp af dileyecek, belki de ordusuna gönüllü yazılacaktı. Ordu mu, hangi ordu? Arkasında sadece birkaç yüz kılıç artığı vardı, yıkık, bıkkın ve yorgun. Derbende girdiler...
Ejderha ağzına girdikleri hissi Cem Şehzadeden scnra Şirmerd Ağayı da yokladı. Endişe sarması gözlerini alacalanan tepelerde dolaştırdı. Şüpheyi çekecek hiçbir şey yoktu. Yine de tedirgindi. Atını yavaşlatıp Frenk Süleyman'ın yetişmesini bekledi. Kıyısına gelince lâf dokundurdu: «Ölecek gibisin bre Süleyman.» «Doğrusun,» dedi Süleyman, «bu dertle çok yaşamam.»
Şirmerd Aga şaşırdı. Frenk Süleyman'ın kızmasını beklerken, gayet sakin karşılık vermesi gerçekten dert küpüne daldığının habercisiydi. Belli ki, o da derbendi düşünüyordu.
«Göçer haramilerin derbentte kol gezdiği doğru mu?» diye sordu bilip bilmediğini yoklamak için.
«Herhal,» diye karşılık verdi Frenk Süleyman. «Değme ordular bir kıyıda geceleyip gün açmasında derbendi geçerken biz Bayezid Han zoruyla yılan ağzına akşam karası daldık. Allah encamımızı hayreyleye.»

«O kadar kötü ha?»

«Kötünün de öteye geçmişi, bazı Türkmen gö-çerleriyle Ermeni çapaçulu nöbetleşe basar geçidi, bazı da işbirliği edip gelirler. Eminim, gözetleniyoruz.»
Susup bakındılar. Cem Şehzadenin yakınında olmaya dikkat ediyorlardı. Herkes tedirgindi. Geçit hayli dar olduğu için harp düzeninde gidemiyor lardı. İki atlı yan yana zor sığıyordu. Bu da baskıncıların işini çok kolaylaştıracaktı.
Derbendi yarıladılar. Bir dönemeci kıvrıhrken ilerde kıpır kıpır kıpırdayan gölgeler fark ettiler.
«Nihayet,» dedi Şirmerd Aga, «beklemek basılmaktan kötü.»
Basılma endişesi canına yetmişti. Bu endişeyle gitmektense basılmayı tercih ediyordu. Ne olacaksa olsundu artık, dananın kuyruğu kopacaksa kopsundu.
Tem Şehzadenin emriyle kafile durdu. Defterdar Haydar, sesinin var gücüyle bağırdı:
«Savuluuun! Sultan Mehmed Han oğlu Cem Sultan geliyooor!»
Susup bekledi. Beklerken Cem Şehzadeye baktı. Yorgunluğundan, bitkinliğinden, yenilmişliğin-den eser kalmamış gibiydi. Atının üstündeki oturuşu padişahçaydı. Belli ki, düşmanına zelil görünmek istemiyordu. Derbent sessizdi. Derbent kalabalığın içinde ıssızdı. Huzursuzluk veren, insanı rahatsız eden bu durgunluk, ölmüşlük bir zaman sürdü. Sonra yabanî bir ses yayıldı:
«Biz Bayezid Sultanı duyduk, bildik, bu tası) CEM SULTAN
raflara geldiğini de haberlendik. Ondan başkası şahmeran olsa derbendi geçemez. Bütün ağırlıklarınızı yıkın, yükten kurtulunca daha rahat yol alırsınız.»
Arkasından keyifli bir kahkaha zikzaklandı. Cem Şehzadenin kanı dondu, damarları gerildi, yüzü allak bulluk olaraktan bağırdı:
«Açılın densizler, biz sultan oğlu sultanız!» Yuları gevşek tutup atını tepikledi, gölgelerin arasına daldı. O daldıkta kafile çözüldü, katılmış kalmış vürekler serdarlarının sevgisinde yumuşa-yıp ardı sıra koptu. Ortalık karıştı. Gürültünün çatısı derbende çöktü. Bu kargaşada ince bir inilti yi elbette kimse duyamazdı. Şehzade bacağından yaralanmış, karanlıkta tedbirsizlik etmenin ceremesine yanmıştı. Sadece Frenk Süleyman gördü onu, nicedir gözlerini kırpmadan Şehzadesini kolluyordu. Yaralandığını görmesiyle yüreğinin karapençeye düşmesi bir oldu. Direnmesine rağmen feryadını önleyemedi: «Sultanım!»
Ve Şehzadenin yaralandığı dallana budaklana yayıldı. Kimisi omuzundan dedi, kimisi karnından. Hattâ öldüğünü bile söylediler. Ne gayret kaldı askerde, ne de himmet. Kıyamet rüzgârı aralarında esmiş gibi tükendiler. Birçoğu atlarını dahi bırakıp deli gibi derbentten kaçtı. Bütün ağırlıklar haydutlara kaldı. Alıp bir kısmını Bayezid Hâna götürdüler. Gedik Ahmed Paşa ile görülüp vergiden muaf tutulmalarını istediler. Gedik Ahmed Paşa dişlerinin arasından cevap verdi:
CEM SULTAN 195
ÜHP
»¦5*" , "-•
«Vaziyeti Padişah Efendimize arz ederim. Müs-bet cevap vereceği muhakkak. Siz onun en büyük düşmanını perişan eylediniz. Herhalde lâyığınızı verecektir.»
Çapaçul takımı ümitle beklerken, Gedik Ahmed Paşa, Padişahın huzuruna çıktı.
«Hünkârım, Şehzade karındaşınız Ermeni derbendinde çapaçullar tarafından basıldı, malı mülkü talan edildi. Söylendiğine göre ağırca yaralandı. Şehzade karındaşınızı o hale getiren derbent çapaçulları vergiden muaf tutulmayı beklemekteler. Lâkin ben hakir, bu ahvalin hanedana tecavüz olduğunu, Hünkârımın böyle şen'î bir tecavüzü mâkul karşılamayacağını söyledim. Fermanınız karşısında boynum kıldan incedir.»
Sultan Bayezid'in kaşları çatıktı. Gedik Paşayı dinledikçe daha da çatıldı. Sakalı titreyip, sol gözü seğirmeye başladı. Çok sinirlendiği zamanlar böyle olurdu. Ama ender sinirlenirdi. Gedik Paşa bunu bildiği için, kararının sert olacağını tahmin ediyordu. Ve bir gün sert kararlarından

birine kendisinin toslayacağını da biliyordu. Gerçi şehzadeliğinden kalma kırgınlığını mesele yapmayacağını söylemişti. Ama padişahların unutması kolay değildi. Eskiden düpe düz Cem Şehzadeyi tutar, bunu da saklamaya lüzum görmezdi. Ama Sultan Bayezid'le aralarındaki tartışmaya sebep bu değildi. Derinliğinde bir tarafgirlik yatsa bile, görünürde başka birşeydi. Otlukbeli savaşı zamanında cereyan etmişti. Cennetlik Sultan Meh-med, hücum öncesi bütün orduyu teftiş ederken,

o zaman şenzaae oıan y
ğınıkça bulmuş ve bir düzene sokulmasını tecrübelerine binaen Gedik Paşaya emretmişti. Gedik paşa bu emri Şehzadeyi kırmadan da pekâlâ yerine getirebilirdi. Fakat nedense, kırmak istemişti. Galiba işin bu tarafında Cem Şehzade taraftan olmak yatıyordu. Şehzade Bayezid'i âdeta azarlamış, üstü kapalı olarak beceriksizlikle itham etmişti. Bayezid Şehzade o zamanın zama-, nında asker içinde bir paşa tarafından azarlan: mayı kendisine yediremediğinden kızgınlıkla kükremişti:
«Zamanı gelince bu söylediklerini hatırlarız!»
diye.
Padişah olduğunda sözlerinin hesabını soracağını söylüyordu. Gedik Paşayı düpe düz tehdit ediyofdu. Padişah oğluydu, icap ederse karşısındakini tehdit bile ederdi. Fakat Gedik Paşa sert-liğiyle meşhurdu, lâfın altında ezilecek yapıda değildi. Kılıcını çekerek ulu orta bağırmıştı:
«Eğer siz bir gün saltanat makamına geçerseniz ben bu kılıcı taşımaktan vaz geçerim!»
Otranto'dan dönüp, Bayezid'i Osmanlı tahtında bulunca, bir vicdan muhasebesine oturdu ve Bayezid'i tutmaya karar verdi. Fakat Otlukbeli'-de aralarında geçen tartışma, yolunu kesmişti. Sözünü tutması lâzımdı. Kılıcını kınıyla bile çözüp atının terkisine astı. Bayezid. Han, gülümsüyor, göz bebekleri sevgi döküyordu.
«Lala, gördük ki pek eskiden aramızda geçen küçük bir hadiseyi hâlâ unutmamışsın. Artık o

„------ —~~*j^. Duuju. v""uı lejiiK-i mesai zamanıdır. Maziyi unut ve kılıcını kuşan, göreyim, canınla, gönlünle hizmet et.»
Bunlar padişahça sözlerdi, bunlar Sultan Meh-med'e yaraşan sözlerdi, ona ve tabiî, oğluna. .
«Daldın Lala, çapaçullara vereceğimiz cezayı mı düşünmektesin?»
«Hâşâ Hünkârım! Biz işin kendimize ait safhasını düşünürüz, ceza yahut mükâfat sizin bile-ceğinizdir.»
«Yüz vermemekle iyi ettin, onlara de ki, başkaların Osmanoğullarmm işine karışmak ne vazifeleridir? Onların borcu, muharebe nihayetinde saltanat kime nasip olursa ona itaattir. İki saltanat vârisi birbiriyle cenklenirken aralarına kimse girmemelidir. Osmanoğlu soyundan gelmiş olanlara kılıç çekmek kimsenin haddi değildir. Cümlesini sallandır!»
Ve meydandaki ağaçlara ipler dolandı, iplerin ucunda insanlar sallandı. Cem Şehzadeye gadre-denler, gadre uğrayıp bu yolla canlarından oldular. Gedik Paşa cesetlere bakıp bakıp baş salladı:
«Padişahın bu hükmü zulüm gibi görünse de, kaderin adaleti tecellî etti,» diye söylendi. «Bunların üstünde nice masumun âhı var, derbentte nicelerinin canını yaktılar.»
Gün yine akşama döndü.
Sonra güneş, perçinli bir perişanlığın üstüne doğdu.
Cem Şehzadenin bir enkazdan farksız kafi-981 CEM SULTAN
lesi bir dilim ekmeğe, bir maşrapa suya muhtaç halde yürüyordu. Geriye kala kala yüz kişi ancak kalmıştı. Son güçlerini derbentte tüketmiş; eşyalarını, azıklarını terk etmiş; ordu

kalıntısı ¦ biraz daha dağılıp, biraz daha erimişti. Şehzade bacağından yaralıydı. Yarası sarılmış, merhem-lenmişti, ama çok acı çekiyordu. Ucu sivri bir şemşir hart hart etini kesip damarlarına giriyordu sanki. Acı dayanılmaz olunca mola veriyordu. Esir pazarında satışa götürülen esirlerden farkları kalmamıştı. Açlıktan ölmemek için kimisi dileniyor, kimisi köylere dalıp ya rızayla, olmazsa zorla ekmek buluyordu. Cem Şehzadenin tembihi vardı: Hiç kimseden zorla birşey alınmayacaktı. Fakat bu tembihe birkaç kişinin dışında kimse uymuyordu. Perişanlığın üstüne çöreklenen açlık kahrediciydi. Kötü sıtma gibi deviriyordu insanı. Bir zaman dayanıyorlar, iki zaman dayanıyorlar, sonra Cem Şehzadenin emrini unutup bir lokma ekmeğin peşine düşüyorlardı. Uzunca bir mola verebilseler, mola verip karınlarını güzelce do- . yurabilseler, yalnız yola devam etmekle kalmayacak, arkalarından kovalayanları zaman zaman basmaya bile güç toplayacaklardı. Ama nerede?
Molalar sürse sürse birkaç dakika sürüyordu. Çoğu oturma kalkmanın zorluğunu düşünüp oturma zahmetine dahi katlanmıyor, ya bir ağaca, ya da bir hendeğe yaslanıp kalıyordu. Edikler parçalanmış, çıplak ayaklara sarılan keçeler lime lime olmuş, ayaklar pençe pençe kanamıştı. Bu vaziyette yola devam etmektense bir köşede ölme-

yi beklemek çok daha kolaydı. Ya da beklerken Bayezid, Hânın öncülerine esir olmak... Bu en iyisiydi. Cem Şehzadeyi terk ettiğini söyleyen herkes Bayezid Hânın ordusuna katılabilirdi. Karın tokluğu, sırt pekliği, bu zamanın zamanında küçümsenmeyecek bir nimet olmakla, böyle nimet kolay kolay ele de geçmezdi. En büyük hazinelerini, canlarını koruma kaygusuna düşenler bunun bin türlü yolunu buluyordu. Kimisi bayılmaya, kimisi ölmeye yatıyor; ümitsizliğin, açlığın ve yorgunluğun tükettiği insanlar yol boyuna serpiliyordu.
Cem Şehzadenin ikbal ağacı sonbahar hazanını yaşıyordu şimdi. Sararan yapraklar ilk fırtınada savrulmaya başlamıştı. Onlara hak vermiyor değildi. Ummadıkları bir tauna uğramışlar, şaşırmışlardı. Şaşkınlığın üstüne gelen sıkıntıları taşıyamaz olmuşlardı. Bu kahredici rüzgâra dayanmak için ideallerin inşa» ruhunda kök salması lâzımdı. Cem Şehzadenin etrafında, idealleri ruhuna kök salmış insanlar kalmıştı yalnızca. Hepsi hepsi elli kişi kadar. En yakınları, sırdaşları, can-daşları. En başta da hocası Mevlâna Turâbî... Yıkılmayan birkaç kişiden biri. Metanetini nasıl muhafaza edebildiğine şaşmamak ne mümkün? Sanki bir kördövüşü kaybedilmemiş, sanki Bayezid Şehzade, padişah olup cülus etmemiş, sanki Yenişehir ovasında Cem Şehzade yenilmemiş, isteğiyle çekilmiş de, Ermeni derbendinde basılmadan izzetiyle, haysiyetiyle yürümüş geçmiş. Bir teselli kaynağı ki, Cem Şehzadenin can damarı.

Oysa bu kördövüşüne razı gelmemiş, fetva vermemişti. Belki de böyle olacağını önceden biliyordu. Görmeyi bilene gizli yok denmişti.
«Ne haldir Hocam? Bitişin bu kadarına ne isim vermek münasip olur?»
Mevlâna Turâbî'nin kıpır kıpır dudaklarında incecik, hazin, titrek bir tebessüm gölgelenip kayboldu. Bütün metanetini sesinde toplayarak sevgili talebesine cevap verdi: . «Kaderin bin türlü halinden gelen bir haldir ki, musibete sabırla emrolunmüşuz. Padişahlığa uzanan elem köprüsünde meşakkatin envai türlüsü vardır, diyen sensin. Daha bir türlüsünden yılıp vaz geçici idiysen bunca insanı arkandan sürüklemeyeydin. Bir düşün, yerinde cennetme-kân baban olsaydı tereddüde düşer, ümitsizliğin yok edici kahrına kapılıp dâvasından vazgeçer miydi?»
«Vazgeçmezdi. Ama o Fatih Sultan Mehmed
Handı.»
«Sen de Fatih Sultan Mehmed Hânın oğlusun. Babanın şairliğini almış da askerî dehâsını bırakmış olamazsın. Çocukluğunu hatırlıyorum da, ilk imtihanı umumiyetle veremezdin. Ama

bunun ezikliğinde öyle bir çalışma çalışırdın ki, ikinci imtihanda bütün şehzadeleri geride bırakıp, birinciliğe yükselirdin, tlla velâkin, padişahlık benim neyime, padişah karındaşlığı dahi az şey değildir, deyü elindekine kanaat getirirsen, yolun doğrusu budur derim.»
«Vaz mı geçeyim?»

«Yolun yarısından dönücüysen vazgeç, evet. Yok, gidiciysen kendini toparla. Serdarını yıkılmış görmek kadar askeri hiçbir şey yıkamaz.»
Cem Şehzade acının zirvesinde gülmeye davrandı;
«Asker mi?» dedi gözlerini adamlarının üstünde dolaştırırken, «hangi askeri demektesin hay Hocam, asker mi kaldı? Bu kadar adamla Meram bağlarına çıkardım ben.»
«Allah'tan, cennetmekân deden Çelebi Sultan böyle düşünmemiştir. Böyle düşünseydi iklim-i Rumda her aşiret bir beylik olup Osmanoğlundan eser kalmazdı. Yine bereket ki, ceddin Osman Han böyle düşünmemiştir. Düşünseydi, Kayı Han aşireti Domaniç kışlağında hâlâ koyun otlatır olurdu.»
«Doğru demektesin de hay Hocam, şairden padişah olur mu?»
«İkisini ayrı tutmayı bilirse helbet ki olur. Yok, şiirin hayalistanıyla vakıaların endazesini bulaştırırsa, değil padişah, eli yüzü düzgün adam dahi zor olur. İnancın emrindeki şiir de muhteremdir. Ben senin abuk sabuk yazdığını görmedim.»
Cem Şehzadenin takati tükendiğinde sustu. Zaten hocasıyla aralarında geçen her muhaverede son söz hocasının olurdu. Bu derin bir saygının ifadesiydi. Ancak şimdiki susuşu bir hürmet susuşu değil, bitişin acizliğiydi. Ne verecek cevabı vardı, ne de dağıtacak ümidi kalmıştı. Padişahlıkla şairlik birbirine girmiş, hangisinin hakimiyetinde buralara sürüklendiğini, hangisinin tesirinde

cenk meydanını misti. Bazan bütün bütün şair olup haykırmak istiyordu:
«Bir lâhzada hep mülk-i cihanı kıla yağma. Bahtım gicesinden doğalı mihf-i belâ-tâb, Gün gibi ayan oldu ki elleyletü-hublâ, Bahtını gibi bu çarh-ı nigûn-sâr müdâm ah; Bir cam sunar zehr ile dolmuş adı sahbâ.»
Bazan da hanlığı, hakanlığı ele alıp atlanarak, pusatlanarak savlet üzre candan geçmek geliyordu
içinden:
«Bir can için kaçtıksa veyl bize, demek ola, biz padişahlığa lâyık olamamışız. Leşgerimizi düşünüp harb meydanını terk ettik ise yine veyl! Demek ola, askeri Ermeni derbendinde telefata saklamışız. Padişahlığa soyunan kişi adamlarını ne zaman ölümün ağzına atacağını dahi iyi hesaplamalı ki, ölen öldüğüyle kalmayıp bir maksat uğruna şehadete ersin. Biz bunu dahi beceremedikse padişahlık kim ola, karındaşımıza mübarek ola!»
Şaşırdı birden. Babasının münasip bulmadığını kendisi nasıl mübareklerdi? Babasının ruhu azaplara duçar olmaz mıydı? Olup mahkeme-i kübrada Cem Şehzadenin yakasına sarılmaz mıydı? «Benim sana münasip bulup vasiyet eylediğim mülkü kimlere bıraktın?» diye hesap sormaz mıydı? Bayezid Şehzade babasının hışmına uğrayıp büyük kardeş olmağılen vasiyetten çıkarıldıysa elbet bunun bir sürü sebebi vardı. Karamanı Sad-

.c^aıı jvcuanminanip raaışanı üayezid aleyhine geçirdi denirse de, bir sadrazamın bir şehzade hakkında Padişaha ileri geri konuşması ne haddi-neydi? Söylemişse bile ateşin dumanını Padişah gördükten ve Sadrazamına sual ettikten sonra söylemiştir.
Karamanî Sadrazamın vaktinde yola çıkardığı karakulak Sinan Paşanın kolbaşısına yakalanmasaydı, yakalanmasa da vakti saatinde Konya'ya gelseydi şimdi tahtta kendisi oturacaktı. Belki o zaman Bayezid Han isyana kurulup kendi perişanlığına uğrayacaktı. Uğrasa vazgeçer miydi? Hiç ihtimal vermiyordu. Şayet karakteri değişme-diyse hâlâ

inatçıydı. Taht yoluna bahtını serer, kaderin son hükmünde toprağa girinceye kadar savaşırdı. İnadı ihlâsa kalbolmuşsa, elinden çekeceği var demekti. îşte o zaman sırtını yere getirmek mümkün olamazdı. Kim ne söylerse söylesin, ağabeyini yere çalmanın kolay bir iş olmadığını artık biliyordu. Konya'dan yola çıkmadan biliyordu. Buna rağmen asker düzüp cenge koşulması, içi kan ağlayarak memleketi taksim teklifinde bulunması nedendi ki? Düşüncelerini güzelce intizama koyup sükûnet içinde vicdan mu: hasebesi yapabilse, bunun sebeplerini bulur çıkarırdı. Kafasını cam bir küre gibi önüne koymak, içindekileri şiir okurcasına bir bir okumak, hayal ile hakikati gözle görüp ayıklamak mümkün olabilseydi, belki herşey düzelirdi.
Onu en çok rahatsız eden şey de bundan son-rasıydı. Vazgeçmekle, başladığı işi bitirmek ara-

sında gidip geliyor, birinden birini tercih edemiyordu. Yine canlı bir tereddüdün yumağına ruhu dolaşmıştı. Düğümleri çözemiyordu. İstanbul'dan gelen haberleri bile doğru dürüst istifleyemiyor-du. Bir aralık babasının zehirlenerek öldürüldüğünü duymuş, duymasıyla yerinden kopup gazap-lanarak, «Vay ki, buna cesaret edenlerin başına dünyayı yıkmaz mıyız!» diye bağırmış, arkasından eceliyle vefat ettiği, vefat haberinin yayılmasına mâni olmak için tedbire tevessül edildiği, derhal meşveret kurulup Karamanî Sadrazama rağmen Bayezid Şehzadenin tahta çağrılmasına karar verildiği söylenmişti. İstanbul'dan yol çekip soluğu gırtlağında Bursa'ya gelen bir karakulak neler de neler anlatmıştı öyle.
«Bahtı açık Şehzadem, neler oldu, neler geçti, Dersaadet Def saadet olalı böyle kara günler görmemiştir. Cennetmekân fevt idüb kargaşa ta-sasıyla hasta olduğu ilân edilüp Dersaadet'e doğru yola çıkarılmış iken, yeniçeri kullar nasılsa öğrendiler. Üsküdar'la İstanbul arasındaki yolu tuttular, dahası Âsitane'deki acemioğlanları şehir dışına çıkaran Karamanî vezirden şüphelendiler. Padişahı görmek isteyüb göremediklerinde fevtine hükm ettiler. Âsitane'ye doluştular. Yeniçeri derya misali aktı. îshak Paşa vezir, öyle rivayet olunur ki, yeniçeri kulları kışkırttı. Karamanî Sadrazamın konağına hücum ile' kati eylediler. Devlet başsız, sadrazamsız ve dahi padişahsız kaldı. Yeniçeri kullardan bir kısmı 'Cem Sultanı isteniz!' diye ünlerken, bir kısmı 'Padişahımız

Bayezid Handır, mübarek ola!' diye ünledi. Bazı bazı birbirlerine kılıç üşürüp kardeş kanı döktüler. Öyle bir gulgule çıktı ki, şimdiye değin gören, duyan olmamış. Vak'anüvisler dahi şaşurup, 'Bunlar inkıraz alâmetleridir, korkarız, devlet zeval bula,' yollu intizar etmişler. Duyup gördüğüm odur ki ulu Şehzadem, İshak Paşa vezir, Dersaadet'-te yeniçeri kullara istinad ederek ikbalini kurmuştur ve dahi babası gelene kadar Bayezid Hânın oğlu Şehzade Korkud'u saltanat naibi tayin etmiştir. Küçük Şehzadenin babası Âsitane'ye gelene kadar on yedi gün tahtta oturmuştur.»
«Ya bizim evlâdımız, ciğer köşemiz Oğuzhan Şehzadeye ne olmuştur? Kıyılıp kıyılmadığı belli midir?»
«Afiyette olduğu söylenir. Encamı hayrola.» Bayezid Han şimdi de bağışlar mıydı küçük Şehzade Oğuzhan'ı? Babasının çırasına cayır cayır yakmaz mıydı? Cem Şehzadeyi âsi belleyip, Âsinin oğlu dahi âsi olur, kıymak vaciptir,' diye cellâda vermez miydi? Galiba biraz da oğlunun hayatı için tahtı istiyordu. Yoksa bunu ihtiraslarına basamak olarak mı kullanıyordu? Kendisi, kendisini anlamaktan uzaktı, başka kim anlayabilirdi ki? Bacağının yarası fena halde acıyordu. Yarılmış da biber bastırılmış gibi. Toz toprak içinde meşakkatli yolculuk hem gururunu yaralamıştı, hem de bacağını. Bunlar geçici miydi? Yeniden yüreklenip, tekrar toparlanıp, azametlenerek «N'o-la hay, taht benimdir,» nâsarıyla Âsitane'ye yürüyecek miydi? Konya'ya ulaşmak nasip olursa

bir daha düşünecekti.. Şimdi ne evet diyebiliyordu, ne de hayır. Anasıyla, ayâlıyla görüşmeli, yakınlarıyla meşverete oturup kararın hasını, bir daha geri dönmemece, vazgeçmemece vermeliydi. «Yola,» dedi Kapıcıbaşı Sinan Ağaya. Sinan Ağa emri cümleye duyurdu: «Yallah, yola! Sultan emridir, yola!» Karanlık koyulaştıkça soğuğun kırbacı daha beter iniyor, havanın ayazı sanki buz döküyordu. Derbentteki baskında Şehzadenin kürkü bile yağ-malanmıştı. Bacağındaki yara ile ensesinden sırtına dökülüp belkemiğini ürperten soğuğun şiddetiyle dişleri birbirine vuruyordu. Şehzadeyi bu halde görmenin dayanılmaz acısı Kapıcıbaşı Sinan Ağanın ruhuna işlemişti. Kimseye şezdirmemeye çalışarak gözyaşı döküyor, bakıp bakıp iç çekiyordu. Çapaçul eşkiyasının her nasılsa unuttuğu, unutup sırtında bıraktığı gocuğu hatırladı. Hatır-lamaylan at tepikleyip, tepiklerken sırtından gocuğunu çıkarıp Cem Şehzadeye uzatması bir oldu: «Pakçadır Sultanım, gece ayazından korur.» Şehzade bir tuhaf hale düştü. Çok eskiden değil, surda birkaç gün, sadece birkaç gün öncesine kadar etrafına ihsanlar dağıtan, hutbede ismini okutup, sikkelere Cem ibnu Sultan Muham-med Han adını yazdıran kimdi? Aradan yıllar geçmediği halde o ihtişamdan bu zillete tepe taklak yuvarlanan kimdi? Bu iş bu kadar çabuk, bu kadar âni ve böylesine alelacele nasıl oluvermişti? Konya'nın Meram bağlığından Bursa'nın Ke-şişdağına ve hızla Yenişehir" ovasına akan kader

çizgisi Ermeni derbendinde sanki kopmuş, bir padişahken dilenci olmuştu. Annesinin masallarında fakir çobanların padişahlığa yükselişini dinlerken bir tuhaf olur, bunun aksini hiçbir zaman aklına getirmezdi. Fakat hayat öylesine tuhaftı ki, masalları gölgede bırakmıştı. «Anne, şahmeran kim?» «Yılanların padişahı aslanım.» «Yılanlara mı padişahlık etmek daha zor, yoksa insanlara mı?»

«Padişah olduğunda görürsün. Ama unutma, bazı insanlar yılanlardan daha zehirlidir.»

Aştinoğlu Yakub Bey gibilerini mi kastetmişti annesi? Aştinoğlu en olmadık vakitte efendisini sokmuştu. Yılanlar zaten en olmadık vakitte sokardı. Harbin kızgın bir ânında, herşeyin dengede bir hengâmda maiyetiyle karşı tarafa geçmiş, Cem'in ardına sarkıp çevirmeye girmişti. Yetmez gibi, Karamanoğlu Kasım Bey de yapacağını yapmış, aralarındaki anlaşmayı hiçe sayıp başının çaresine bakmıştı. O zamana kadar dengede giden harp işte o zaman birden bire Cem Şehzadenin aleyhine dönmüştü. Bayezid Hânın, akıllılığında şüphe olmayan sadrazamı İshak Paşa elbet bu vaziyeti değerlendirecek, dört koldan hücuma kalkıp neticeye kestirmeden gidecekti. Sonrası amansız bir takipti. Ve amansız bir kaçıştı, îki konak yolu bir çırpıya getirip altı saatte almanın can korkusuna uğramaktan gayri izahı var mıydı? Derbendi selâmetle geçebilseler gecenin ortasında Eskişehir'i tutar, biraz molala-
nıp Konya'ya zinde giderlerdi. Şimdiki gidiş bir sürüklenmeden farksızdı. Yirmi üç gün de olsa saltanat sürmüş birinin eski bir gocuğa muhtaç olması ne demeye gelirdi? Ümitlerin yıkılışı, yolların tıkanışı, iradenin tükenişi değil de neydi? Elinin tersiyle itebilse, «Lâzım değil Sinan Ağa, sen sağol,» diyebilse, yahut en azından keseye davranıp karşılığını verebilse, yüreğinde solan ümitler belki yeniden goncalanır, tekrar dirilişin şafağında boy atardı. Bu bir gocuk değil, hükümdarla teb'a arasındaki muvazeneyi bozan bir alâmetti. Padişahın teb'asından hediye aldığını töre kitabı yazmamıştı. Bundan sonra yazacaktıysa kendisinin yüzünden yazacaktı. Padişah olacak-tıysa elin gocuğuna değil, iradesine ve inançlarına sarınmak, onların lâvında pişip tava gelmeliydi. Padişah olacaktıysa bir kötü gocuğa muhtaç olmadığını, üşümediğini, üşümenin sıradan insanlara has olduğunu ispatlamalıydı. Belki şimdi hoş görürlerdi, yaralanmış bitkin haline verirlerdi; ama sonra, pajiişah olduktan sonra bu hadiseyi her vesileyle hatırlar, irade zaafına delil getirirlerdi.

«Anne, yoruldum.»

«Sus! Padişahlar yorulmaz. Babanın kaç gece hareme uğramayıp sabahladığını görmüşüm.»

«Anne, üşüdüm.»

«Sus! Padişahlar üşümez. Soğuğu değil, padişahlığı düşün.»

«Anne, bak! Dersimi bildim, hocamdan armağan aldım.»

«Hocana derhal bir kese ihsan et. Padişahlar teb'alarından hediye almaz, verirler.»
Sinan Ağanın eli öylece kalmış, bekliyordu. Şehzadenin dalgınlığını, kendisini duymamasına vermiş, ya duymuşsa hesabıyla yeniden teklif edememişti. Bekleyecekti. Padişahlardan ihsan almanın kolay, ama padişahlara ihsan vermenin zor olduğunu bilirdi. Biraz daha bekledi. Şehzadenin mecalsiz bir hareketle uzandığını görünce, sevindi. Bir an, almayacağını düşünüp korkmuştu. Ayazın ortasında ince bir içlikle, üstelik yaralı olarak yol kesmenin, padişah da olsa, insanı ne hallere koyacağını hesaplamıştı. Şehzade, Konya'ya başı dik, sağlam, atının üstünde, babasını hatırlatan bir azametle oturarak girmeİiy-di. Bitmediğini, tükenmediği cümle âleme göstermeli; Bayezid Hanın casusları onu şimdiki haliyle değil, dip diri haliyle görmeliydi. Görüp, «Cem Şehzade düştüğü yerde kalktı, öldüğü yerde dirildi,» haberini efendilerine ulaştırmalıydı-lar. Yavaşladı. Şirmerd Aga yanına gelene kadar bekledi. Ayazda gölgelenen up uzun boyu yanına düşünce memnun memnun konuştu:
«Şirmerd Aga, Cem Şehzadem diri maşaallah, yarasına rağmen dip diri, padişah olacak yiğidim, mutlaka olacak.»
Şirmerd Aga uzaklara bakıyor gibiydi. Bakıyor da birşeyler arıyor gibi. «îyi,» dedi sadece.
«Helbet iyi, iyinin de hası hem de Şirmerd Aga. Aslanım yedi yiğit kuvvetinde ki, kurban ol-

duğum Allah'ın bir ihsanıdır bize, böyle bilesin.» «Bildim say.»
Sinan Ağanın sesi tereddütle karışık öfkenin tutukluğunda istihza siperine sığındı:
«Yani senden başka kimse doğru söylemez ha; bana inanmıyorsan git, kendi gözlerinle gör; tutan mı var?»
«Yok elbet,» diye konuştu Şirmerd Aga, «ben göreceğimi gördüm Sinan Ağam, eli acıkmışsın doğrusu, Cem Şehzadeye gocuğunu verdin.» «Sen olsan vermez miydin?» «Vermezdim herhal; neden dersen, gün ola harman ola, başım dara geldikte varıp huzuruna 'Yaralı halinle titrerken gocuğumu vermiştim, inayet et,' demekten korkarım. Senin böyle bir-şey yapmayacağım bildiğim için kaygısızım. Lâkin senden olduğum kadar kendimden emin değilim ki...»
Sinan Ağa kendisini yokladıkta hiçbir yerinde böyle bir duygunun emaresini bulamayarak rahatladı.
«Vehmin bu kerteye geldiyse kafanın endazesi bozuldu demektir,» diyerek güldü, «yarından tezi yok, nefesine kavî bir hoca bulup kendini okutmaya başla.»
Şirmerd Aga da güldü. «Sağ salim Konya'ya varalım, bu sözünü kulak arkası etmem; sen de o sözümü kulak arkası etme, olur mu?»
«Şaştım, hangi sözünü demektesin şimdi?» «Hani insan dara geldikte verdiği birşeyin

karşılığını istemesi hakkındaki sözümü demekteyim. Mahşerde böyle olacağı gibi, dünyada da çok kere böyle olur bu. Kitap kavlince mahşer kurulup bir mızrak boyu alçalan güneşin altında hesap defterleri açıldığında, açılıp günah ile sevap tartüdığında, hele günah kefesi az biraz ağır- bastığında, Zeyd, çaresizlikle bakınıp daha kimden ne alacağım kalmıştır, kime nasıl hakkım geçmiştir, diye düşünecek ya; düşünüp en küçük iyiliklerinin bile karşılığını iyilik ettiği kişilerden isteyecek ya; onun küçük bir numunesi de bu dünya hayatı işte. Baş dara geldikte, yaptığımız bir iyiliği yüze vurmaz mıyız? Vurup karşılığını istemez miyim?»
«Senin için de fesatlamış görmeyeli, dışın gibi kararmış da zindan olmuş Şirmerd huysuzu! Başım cellât satırına emanet edilse öyle birşeye tevessül etmeyeceğimi frenk padişahı

duymuşken, sen beni tanımazdan, bilmezden gelip üstü kapalı lâf dokundurmadasın. Yıkıl bre! Ayak taşı olasıca- •»

Eskişehr'i geceden"- kıvrılıp, sabah namazından sonraki kısa mola sırasında suyla karınlarını doldurdular. Çıngırak sesi havada dolanırken, Çeşnigirbaşı îlyas Bey ayaklandı. «Gem Şahbazıma biraz süt bulsam bulsam bir çobanın himmetiyle bulurum,» düşüncesiyle sesin izini sürdü. Gençten bir çoban sürüyü salmış, hançeriy-le bir değnek yontmaya başlamıştı. İlyas Beyin halsizlik tutuğu yalpalı yürüyüşünü harami yürüyüşü belleyerek hazırlandı. Dört mızrak boyu

yaklaştıkta, ustura değmemiş karadan bıyıklarına el atıp, boy gösterisiyle gerinerek ayaklandı: «Hele dur!» dedi, «niye gelmekte olduğunu söyle de gel.»

İlyas Bey söz dinleyen, lâf anlayan bir çocuk uysallığında gülümseyerek durdu. Hakçası, çoban uzun boylu, yiğit yapılıydı. Hançer tutması da değme serhadlı tutmasıydı. Kara gözlerinde inceden bir korku bulutlanması, dikilişinde bir tereddüt yaylanması olmasa serhad kulu çobanlığa düşmüş der, şaşardı.

«Durduk işte,» diye cevap verdi, «başkaca buyruk varsa gelsin.»

«Niye gelmekte olduğun soruldu.» «Dost gelişiylen gelmekteyim kurban çoban, helbet Çeşnigirbaşı İlyas Beyi duymuşluğun yoktur, ama herhal Cem Şehzadeyi duymaman olmaz. İmdi diyeceğim şu ki, Cem Şehzadenin Çeş-nigirbaşısı İlyas Beyim. Cihana hükümdar olsan neyime, dersen, çekilir giderim. Yok, ne istedi-ğibi sorarsan, yol vurgunu, kılıç değmesi Cem Şehzademin kursağı suyla dolu derim. Sevabına bir koyuncuk sağıversen, götürsem, Cem Şehzademe içirsem, gücünü bulur da yürüyerek Konya'ya varır. Osmanoğluna sevgin varsa helbet bunu gösterme günüdür. Davran da kulluğunu ispat eyle.»

Çoban bocaya düştü. Çözüldü bütün bütün. Börkünü mıncıkladı, ayağıyla yeri eşti, karşısındakini daha inceden inceye süzdü, bir Alicengiz

oyunu aradı, söylenenlerin hilafa yakın olduğu >olunda hiçbir işaret bulamayınca, hareketlendi. «Cem Şehzadeye yakınlığımız yürek yağımızda, nesep bağımızdadır. Yoluna bütün sürüyü kurban etmesem nâmerdim. Ben süt sağarken sen semizlerinden birkaçını ayır, Şehzademle bile kim var kim yok, doymalı.»

Çoban süt sağarken, İlyas Bey koyunlardan üçünü gözüne kestirip ayırdı. Çoban işini bitirip kıyısına geldikte süt güğümünü almaya davrandı.

«Hayır!» dedi çoban, «bu kadar yakına gelip de Cem Şehzadenin elini öpmeden gönderdiğimi köylü duyarsa derimi yüzer, içine saman doldurur, ibret-i âlem için yola diker, İlle gelmeli ve ille elini öpmeliyim.»

Seslenmedi İlyas Bey, münakaşadan çekindi. Vaktin münakaşaya kurban verilmesi yaman ziyandı. Yürüdü. Yürürken adını sordu çobana.

«Elvan,» dedi çoban. «Milletin sürüsü bana emanet olmasaydı, lillâh aşkına ardıma bakmaz, Cem Sehza.de de kabul buyurdukta asker olurdum. Ama bir gün İlyas Beyim, şayet bir gün çobanlık işini boşlar da, işte geldim diye kapının önünde bitersem, geri çevirmeyeceğine söz isterim.»

«Yiğit olduğun belli,» dedi İlyas Bey, «lâkin askerlik çobanlığa hiç benzemez. Kılıç kargı işi, koyun keçi işi gibi değildir. O tarakta bezin varsa almamazlık etmeyiz.»

«Sizin o tarakta beziniz var, he mi?»

«Hamdolsun. Saçımızdaki her ak kılda bir tec-

rübe saklıdır. Cenk meydanında iş gören de bilek ile yürek ve dahi tecrübedir.»

«Öyleyse Bayezid Hânı yendiniz de geldiniz.» Alaycı bir sessizlik ırmağa doğru aktı. Sessizliğin içinde çoban köpeği üç kere havladı. O zaman Elvan çoban ileri gittiğini düşünüp sözü değiştirdi:
«Benim it,» dedi, «bensiz oldukta tetik durur. Kurtları peşin peşin ürkütmek için önceden havlar.»
Burukça güldü İlyas Bey: «Biz kurtları ürkütemedik,» diye iç çekti. «Öyle haller vardır ki, ne bilek işe yarar, ne yürek, ne de tecrübe. Hangi hallerdir dersen, ihanetin ortasında kalındığı hallerdir. Elvan çoban. Biz böyle bir hallerle hallenip kurt misali içimize dalanlara yemlendik. Sözün endazelisini istersen Yenişehir ovasında param parça olup Bayezid Hânın rüzgârında savrulmadayız. Bir parçamız da senin nasibine düştü. Ahval böyle iken böyle, sakın ola, Cem Şehzadeyi üzecek söz söyleme.»
«Söylemem,» dedi Elvan çoban düşünceli, «sadece el öper, hürmet dururum. Benden tarafa tasan olmasın. Lâkin Beyim, çoban aklıdır de-mezsen, sana bir çift lâkırdım olacak.»
«Hele gelsin beri, işitelim de ona göre gam tutalım.»
Çoban, menevişlenen gözlerini uzaklara döndürüp eliyle koca bir daire çizdi:
«Şu taraftaki puslanmayı görmekte misin İlyas Beyim? İyicesine bak.»

«Evet ya, ne olmuş?»
«Kötü bataklıktır ki, köylünün ağzında Cin Tutağı adıyla nam salmıştır. Lâkin yolunuzu yarı yarıya kısaltır. Dağ çevresinden dolanmakla kaybedeceğiniz zaman içinde yakalanma ihtimaliniz varsa, eğer varsa diyorum, bataklığı geçmeyi göze alabilir misiniz?»
Az önce işaretlediği tarafta sis vardı. Etrafa ürperti yayılıyordu. Sis bodur ağaçların tepesine kadar çıkıyor, dağ eteklerinde çözülüp aklanarak azala azala tükeniyordu. Yolu yan yarıya kısaltması cazipti, lâkin adına Cin Tutağı denmesi de herhalde boşuna değildi. Tedbiri elden bırakmamak için sordu:
«Gelen geçen olmuş mudur?»
«Helbet,» dedi bastıra bastıra çoban, «ama bunca insanla ve hayvanla değil. Yine de geçilmesi mümkündür, derim. Hele Melek Salvat'ı da aldınız mı önünüze, Cin Tutağı bataklığı dize gelir, seyranlı yol olup sizi üzerinden geçirir. Amma ille de Melek Salvat gelmeli, başka türlüsü ne mümkün?»
«Kim bu Melek bilmem ne? Çok tuhaf bir ismi var.»
«Kendisi de zaten çok tuhaftır. Lâkin Cin Tutağını dört kere geçmiştir. Muradınız yolu kısaltmaksa çare bataklığı geçmektir, bataklığı geçmek için de Melek Salvat'a ihtiyacınız vardır.»
İlyas Bey kendi başına bir karar veremeyince Cem Şehzade katına -gidip, hocasıyla sohbetini bölme pahasına vaziyeti anlattı. Oracıkta isti-

şareye çökülüp akla kara ayrıldı. Sonunda Cem Şehzade çobanı dinlemeye karar verip îlyas Beyi tekrar gönderdi. Tuzaktan şüphedeydi. Ama Elvan çobanın safliğını görüp hürmet duruşunu uzun uzun süzdükten sonra, tuzak fikrinden hızla uzaklaştı. Yirmilik çobanın gözleri yaş nemin-deydi. Şehzadenin bitkinliği ciğerine değmiş, ciğerini yakmıştı. Bu halde uzun zaman görmeye dayanamayıp çocuk ağlamasına çökeceği korkusuyla çabucak ne söyleyecekse söyledi ve istenirse -Melek Salvat'ı getirebileceğini sözlerine ekleyerek destur diledi.
«Hele getir,» dedi Cem Şehzade, «kendisiyle de bir konuşalım, bu kadar maharetliyse maharetini göstersin, görelim. Koyunlarını da merak etme, kendimizi kurtun ağzına atma pahasına onları koruruz.»
Çoban uzaklaşırken, armağan ettiği koyunlar kesilip yüzüldü, ateşte bir güzel kızartıldı, en iyi tarafları Cem Şehzadeye sunuldu, birkaç lokma yedi. Yedi ya, belki yorgunluktan, belki uzun süre et yememekten, belki de başka bir sebep--ten midesi bulanıp gerisin geri çıkardı.

«İkrama alışık değiliz,» dedi şikâyet dolu bir sesle, «garip çobana bir kese verilsin, gönlü hoş edilsin, helâlliği alınsın.»
Defterdar Haydar Bey verilecek kese kalmadığını bile bile şavklı bir «Başüstüne,» çekti. Yokluğu Cem Şehzade de biliyordu elbet. Yenişehir ovasındaki cenkten kurtarabildiklerinin büyükçe kısmım Ermeni derbendinde yol kesen eşkiyaya

kaptırmışlardı. Bilmesine biliyordu da, padişah oğlu olmakla her aldığının karşılığını misliyle ödemeye alışıktı. Gerçekten veremediğini sözle verip kendisini rahatlatıyor olacaktı. Vaziyet kötüydü. «Hak Teâlâ daha beterinden saklasın. Beterin beteri var derler, biz çifteleme betere düşmüşüz.» Şehzadeye baktı, hocasıyla konuşuyordu. Yok, hayır, hocası konuşuyor, o dinliyordu. Arada bir de baş sallıyordu. Uyuklar gibiydi. Gözleri yarı kapalı, çenesi göğsüne düşmüş, elleri kucağında. Sırtını bir ağaca dayamasa belki de çöktüğü yerde yıkılırdı. «Hay koca Fatih'in oğlu, hay koca Cem Şehzade, baba vasiyetlisi hünkâr hay!» Onu böyle bitmiş görmek ne korkunçtu. Ama bir Konya'ya varsın, aradan birkaç gün geçip toparlansın; eh, ö zaman görsün dünya âlem Cem Şehzadeyi. Görsünler Sultan Mehmed Hânın oğlunu. Tekrar şahlanıp büyüklenmez mi, yol tutup atını meydanlara sürmez mi, cenkler edip zaferler kazanmaz mı, görsünler. İşin başı Konya'ya vaktinde varmakta. Peşlerinde ordular var, atlı, pusatlı, zinde. Hepsi değil, sadece bir grup ye-tişse topunu bitirir. Kapana düşmemenin yolu bataklıktan geçiyorsa girmeli bataklığa, Bayezid Hanlıların kılıçlarına yem olmaktansa bataklığın insafına sığınmah. Belki vicdanı titrer de Sultan Mehmed Hânın oğluna yol olur. Belki kuruyup, iman ehlinin önünde genişleyen Sırat köprüsü gibi kolaylaşır. Melek Salvat yol yordam biliciymiş, çobanın anlattıklarına bakılırsa defaaten geçmiş, girmiş batağın koynuna, çıkmış, girmiş çıkmış;

bu sefer de çıkar inşaallah, zayiatsız, telefatsız geçilir Cin Tutağı. Toprak ile su nice insafsız olmalı ki, Cem Şehzade gibi baba vasiyetlisi padişahı yutmall?
Dağı dolanmak dünyanın zamanını alır. Hem dağlar tekin değildir. Ermeni derbendindeki kısma gibisine bir daha yakalanırlarsa batağa düşmekten beter olurlar. Dağı haramı eşkiyası tutmasa bile zaman tutmuştur. Şimdiki hal zama- ^ nm miskalle ölçüldüğü haldir ki, kestirme yolun her kulacı bir keseye bedeldir. Çoban bir lâf atıp altında kalınca sıvışmış olmaya? Niçin hâlâ gözükmedi, neden ayak sürçer? Can onun canı değil, onun dünyası yıkılmayacak, bir Osmanoğlu tahtta iken bir diğerine yardımı niye göze alsın? Çobanın gözünde ha bu, ha o, fark eder mi?»
Uzaklaşıp gittiği yöne bakıp bakıp kafasını kurcalayan kötü ihtimalleri uc uca ekleyerek soluk soluğa sıkıntı çekti içine, sıkıntı döktü. Bataktan önce çobanın gammazına uğrama ihtimalini dallandıra budaklandıra Ilyas Beye açtı. Açmasıyla da azarına çarpıldı:
«Fesat dökme bre kardaşlık, bizim de içimiz rahat olmamakla Elvan çobandan şüphelenmeyi gönlümüz götürmez.» «Gönül işi olsa- •»
«Gönül işidir, hem de tamıyla, tekmiliyle. Elvan çobana gönlüm ısınmıştır. Cem Şehzadeyi duydukta gözlerindeki ifadeyi görseydin, fesada düşmeyi bir yana bırakıp şu Melek bilmem neyi bulması için benim gibi dua ederdin. Bataklığın

kapısını açsa açsa dua açar kardaslık, Melek bilmem ne vasıtadır, kurtuluşumuzu Cenabı Allah hazırlayacak, vasıtayı fail belleme.»
«Bellemedik.de, ne bileyim, kurban İlyas Bey, bir tuhafım da, deme gitsin. Düşüncenin iplisi de. İpsizi de kafamda dolanır ha dolanır. Bu yol bitecek mi, yoksa yoldan önce biz mi biteceğiz, kestiremem. Şu Şehzademi böylece görmeye alışamadım; n'olaydı ölseydim de, Şehzademin diri, diri cenaze namazına durmayaydım.»

«Cenaze namazı» sözündeki ölüm karası İlyas Beyin de ruhunu sarmaya geçmişken, köy yoluna diktiği gözlerinde iki gölge oynaştı, âni bir «hah» çekiş rahatlayarak Haydar Beyi omuzundan itti:
«Gelen müjde haberidir Haydar Bey, bataklığın yol vermesi yakındır gayri, varıp Cem Şehzademi haberleyeyim.»
Kuşkularının boşa çıkması îlyas Beyden çok Haydar Beyi memnun etmişti. Lâkin ne halse endişeden kendini hâlâ kurtaramamıştı. Çoban geliyordu gelmesine, yanındaki de Melek Salvat olacaktı, ama bu iş bu kadar mıydı? Cin Tutağında bata çıka ilerlerken Şehzadenin atacağı bir yanlış adım herşeyi tüketip bitirmez miydi? Boşuna mı o bataklığa Cin Tutağı denmişti? Denmişse içinden geçmeyi deneyenleri cin çarpmasına uğratması yüzünden denmişti mutlaka; Melek Salvat birkaç sefer geçmeyle geçişi, duruşu iyice öğrenmiş sayılmazdı ki. Hem çöller gibi batak-

lıklar da sık değişirdi. Zamanla sular bazı bölümlerden çekilir, bazı bölümlere yığılırdı. Sivrisi-, nekler de cabasıydı, .sıtmanın zorlusu bataklıktan çıkardı. İnsanın içine girdi mi de, yerleşirdi. Başını teneşir tahtasına vuruncaya kadar içinde
kalırdı.
Elvan çobanla Melek Salvat nefes nefese yanlarından geçerken, keskin bir ter kokusuna tutuldu, hapşırdı. «Elhamdülillah,» çekip arkaları sıra baktı. Melek Salvat topallıyordu. Koşarken zorlandığı iki büklüm oluşundan ve bir elini kalçasına bastırışından belliydi. Her adım atışta ufak tefekliği rüzgâra tutulmuş eğrelti otu gibi sağa yatıyor, sonra düzeliyor, ama tekrar yatıyordu. Yengece benzemesiyle Melek denmesin-deki hikmeti anlayamadı. Cem Şehzade ile konuşmalarını da duyamadı. Hareket emri çıktı. Bataklık geçilip Konya'ya gidilecekti. Gidilmeyle işler düzelecek miydi? Cem Şehzade Konya'ya kapanırsa Konya mutlaka muhasara edilir; düşünceye, Cem Şehzade teslim oluncaya kadar sıkıştırılırdı. Cem Şehzade de öyle kolayında teslim olmayacağına göre, Bayezid Hân saldırıya geçer miydi? Herhalde geçerdi. Taht müddeîsini böylesine kıstırmışken, avuçlarına almışken «Allah uzun ömürler versin,» deyip bırakacak değildi elbet. Yüreği kan ağlaya ağlaya hücuma kalkar, gerekirse Konya'yı yerle bir ederdi. Yapar mı, yapardı. İstanbul'u fetheden, Pontus İmparatorluğunu ezen, Uzun Hasan'a diz çöktüren ordu Bayezid Hânın elindeydi. Böyle bir orduya

karşı durmanın imkânı yoktu. Geriye tek ihtimal kalıyordu; ordunun Bayezid Hândan yüz çevirip «Padişahımız budur, mübarek ola!» diyerekten Cem Şehzadenin tarafını tutması. Ama bu o ka dar uzak bir ihtimaldi ki. Yenişehir ovasında dövüşenleri görmüştü. Cem Şehzadenin taraftarlarında tereddüt vardı da, Bayezid Hân taraftarlarında yoktu. Halbuki şehzadeliğinde Bayezid Hânı pek sevmezlerdi. Şu kısacık zaman içinde ne yapmışsa yapmış, demek ola, kendisini sevdirmişti. Ulufelerini mi arttırmıştı, yoksa büyük hedefler mi göstermişti? Bilmiyordu. Bildiği, Cem Şehzadenin şu haliyle Konya'ya zor varacağıydı. Belki de sedye içinde götürürlerdi. Sağ olsa da, zararı yok, sedye içinde gitseydi. Kısa zamanda toparlanır, Bayezid Handan hakkını almaya koşardı.
Yok, Konya'da kalması imkânsız gibiydi. Bayezid bırakmazdı. Cem Şehzade için tek yol kalmıştı galiba: memleket dışına çıkmak. Yani kaçmak ve kurtulmak. Kalıp kurtulmanın, kalıp mücadeleye devam etmenin, devam ile kazanmanın mümkünatı yoktu. Olsa bile Haydar Bey bilmiyordu. Ya Cem Şehzade? Belli olmazdı ki. Fatih Mehmed Hânın oğluydu, imkânsızlıklardan imkân çıkarmayı öğrenmiş olabilirdi. Babasına çekmiş, babasına çekip ân olmadık .vakitte yeni bir yolla hedefe ulaşmayı bellemiş olabilirdi. Hattâ vaziyeti bir anda tersine döndürüp Bayezid Hânı zorlayabilirdi? Nasıl, diye sor salar verecek hiçbir cevabı yoktu. Dese dese, «O Cem Şehzadedir,

o t1 atın ıvıeıımeu ımmu va^vuı «o.____„-.-
mı yapar,» diyebilirdi.

Cem Şehzade iki kişinin yardımıyla ata binerken, Haydar Bey, düşüncelerinin istikametini değiştirdi. «Bir zarar gelir mi?» endişesiyle Elvan çobanı süzmeye başladı. Arkalarından Bayezid Hanlılar da bu çobanı bulsa, bulup sorsalar. «Cem Şehzade kandedir?» deyü, ele verir miydi? Batağa girdiklerini söyleyip arkalarına takar mıydı? Başka bir Melek Salvat bulur, rehber diye aralarına katar mıydı? Sanmıyordu. Buna niyeti olsa onca zahmete girmez, Cin Tutağı bataklığının yolunu bilen Salvat'ı getirmezdi. Hiç değilse tembihlemeyi tasarladı ya, bundan da vazgeçti. Elvan çobanın yıkık duruşundaki duayı okumuştu. Kendisi kadar Cem Şehzade meftunu olduğunu ancak o duruşunu görünce anlamıştı. «Allah muinin olsun,» dedi çobana, kafilenin arkasına takıldı.

Yürüdükçe sis kesafet kazandı, koyulaştı, duvara döndü. Yürüdükçe duvar açıldı, yol oldu. Batak kokusu burunlarını- sızlattı. Vıcıklık ayaklarına yapıştı, tökezletti. Nihayet Melek Salvat
durdu.

«At yok» dedi kesin bir sesle. Ağırlıkları atın, sadece zarurî ihtiyaçlarınızı sırtlayın. Batakta üç şey istemem: at, avrat, bir de yaralı ve "hasta. El ele tutuşacaksınız. Bastığım yerlere basarak yürüyeceksiniz. Batağa saplanıp kalanla fazla uğraşmayacaksınız. Bir çekişte aldınızsa ne âlâ, alamadınızsa bırakacaksınız. Merhametlenmek yok. Aramızda sadece Şehzadenin hayatı değer -

lidir. Gayretimiz onu kurtarmak olmalı. Hazır mıyız?»

Kimsede çıt yoktu. Şartlar ağırdı. Kafilede üç yaralı vardı. Kimse onları bırakmak istemiyordu.

«Sedye yapar, taşırız,» dedi birkaç kişi. «Anca beraber, kanca beraber, bırakmak olmaz.»

Melek Salvat aksüendi bu sözlere, kısa olan ayağını büküp leylek duruşunda konuşulan süzdü, bakışlarıyla onları ufalayıp canlı canlı batağa gömdü. Sonra kestirmeden konuştu:

«Ya dediğimi yaparsınız, ya da dağı dolanırsınız. Bu nazlanmaylan Cin Tutağı geçilemez.»

«Be yahu, hiç değilse şartını şurtunu tepede iken söyleseydin ya, kardeşlerimizi çobana emanet ederdik, alıp köye götürürdü. Burada ölüme mi bırakalım istiyorsun?»

«Zaten» dedi Melek Salvat, «bizimle gelseler de onlar için mutlak ölüm var, üstelik birkaçınızı da çeke çeke götürürler. Tepede bıraksaydık Ba-yezid Hanlılar yetişir, herşeyi sorup öğrenirlerdi. Sormasalar bile vaziyete bakarak tahmin ederlerdi. Batağı geçemezler kolayından, lâkin biz atımızı sağlam kazığa bağlayalım da koparırsa talihimize diyelim. Onları burada bırakacağız, Allah yardımcıları olsun.»

Cem Şehzadeye baktı herkes, padişah oğulluğunu gösterip Salvat'ı susturmah, susturup dizginleri ele almalıydı. Kafilenin başıydı o, Salvat'ın kumanda selâhiyeti yoktu. Buna göz* yummalıy-dı.

Fakat Şehzadenin gözleri önündeydi. Atından inmiş, bir değneğe dayanmıştı. Melek Salvat'ın söylediklerine razı gelip gelmediği anlaşılmıyor, ağzını açıp tek kelime de etmiyordu. Etrafta batağın kokusu, batağın ürküntüsü vardı. Kesif sis elle tutulur hale gelmiş, sanki Azrail'in pençesi olmuştu. Sisli boşluk, tedirgin eden sessizlikte alabildiğine uzuyordu. Şehzadenin başı hâlâ önünde, ağzı kilit altındaydı.

«Ben yaralılarla kalırım,» diyen sese sıçradılar.

Sesin sahibini bile bile dönüp baktılar. Kulaklarına inanamamışlar, gözleriyle de görmek istemişlerdi. Gözleriyle görmekle de yetinmeyen İl-yas Bey, tasdik almak ihtiyacında sordu: «Kalmak mı istersin Tuğrul Can?» tri kıyım, sağlam yapılı, gösterişliydi. Boynundaki kıhç yarığını bir çevreye sarmıştı, üzerinde morlaşmış kan benekleri vardı.

«Kalmak, evet,» dedi sertçe, «süt kardaşımı kurtlara, kuşlara yem edemem. Aralarında süt kardaşım olmasa da kalırdım, çünkü biri kalmalı, onlara bakmalı, yaralarını sarıp karınlarını doyurmah. Atları da bırakıyorsunuz madem, sırtlarına yükler, bir köy bulurum. Ba'dehu Konya'ya geliriz. Artık eğleşmen.»
Herkes rahat bir soluk aldı, Şehzadenin önüne düşük başı kalktı, minnet dolu gözleriyle sarmaladı Tuğrul Çan'ı, sevdi. «Sağolasın,» diye fısıldadı, ama sadece dudaklarının kıpırdadığını gördüler. /

«Gidelim,» dedi Melek Salvat, «daha fazla vakit kaybetmeye gelmez, dediğim gibi el ele tutuşup bastığım yerlere basacaksınız. Arkama sağlam biri geçsin, Şehzademiz hemen onun arkasında olacak, elini tutacak. Durduğumda durun, muvazenenize sahip çıkın, bu yol tek yanlış adıma tahammülü olmayan Sırat köprüsüdür, bilesiniz. Yallah Bismillah, Yüce Mevlâ muinimiz olsun.»
Mevlâna'nın kıpır kıpır dudaklarında duanın envai çeşidi vardı, Hafız Durgut öleceklerin ruhuna peşin peşin Yasin okuyordu. Melek Salvat'ın istediği gibi sıralanmışlardı. İki güçlünün ortasında bir zayıf yürüyecekti. Zayıf tökerlerse güçlüler onu kurtarmayı deneyecek, olmazsa bırakıp devam edeceklerdi. Düşünmesi bile insana dehşet veriyordu. Çünkü hepsi can ciğer kardeşti, bir hal oldukta can ciğer kardeşin elini bırakıp ölüme terk etme duygusunu nasıl taşıyacaklardı? Bunu düşünüyor ve adımları daha işin başında ağıiaşıyordu.
Haydar Bey en arkada kaldı. Veda etmesi gereken biri vardı. Karnından yaralıydı. Bıraksalar sırtında taşır, ya bataklığın öte ucundaki selâmete götürür, yahut onunla birlikte Cin Tutağına tutulup ölmeye girerdi. Şehzadenin buna ruhsat vermeyeceğini bildiğinden teklif dahi etmemişti. Yüzüne bakmış, gözlerini aramış, ama başını ısrarla inik tutmasında kederinin derinliğini okuyup daha beter kederlendirme derdine seslen-memişti. Şimdi hiç değilse dostuyla vedalaşmak,

birkaç teselli sözü mırıldanmak istiyordu. Yaralının önüne çöktü, alnında boncuklanan teri avu-cuyla sildi:
«Aslan gibisin bre Çuhadar Mürsel kardaşım, maşallahın var ki, diriliğin, kavîliğin tam tekmilinde. Batağı yenerdin ya, Salvat delisine söz anlatmak ne mümkün, seni bilemediğinden sıradan yaralı sandı, oysa sen • ¦»
Çuhadar Mürsel, eski dostunun ellerini arayıp avuçladıktan sonra halsiz, bitik bir gülüşle sözünü kesti:
«Ben ben değilim Haydar kardaş, tükendim ki hepten şilindim. Salvat haklıydı, birkaç adımda sürçer gideftlim, elimden tutanı da çeker, götürürdüm. Hadi eğleşme, gitmeden de hakkını helâl ediver, ne olsa yıllarımız beraber geçti.»
Haydar Bey nemli gözlerini batak sisine karıştırıp ağladığını gizlemeye çalışarak,
«Helâl olsun,» dedi, «lâkin bu usulen helâllaş-madır, yoksa birşey olacağı yok, gene görüşeceğiz ingaallah.»
«Helbet,» derken dirildi Çuhadar, sıktı bir iyice Haydar Beyin elini, «Âmenna ve saddaknâ, görüşeceğiz. Ama ahirette Haydar kardeş, böylece bilesin. Yürü şimdi, ardın sıra bakıp gençlik hasretimi dindireyim.»
Haydar Bey hıçkırığını öksürüğe gömüp kaçtı. Kafile tek sıra dizilmişti. Kendisine uzatılan ele tutundu. Dönüp son bir defa daha Mürsel'e baktı, belli belirsiz, el salladığını gördü, «Amca-oğlum,» dedi içli bir sesle, «Mürsel kardaşım »

Salvat'm elinde kalın bir sopa, öteye beriye saplıyor, her adımını dikkatle atıp, gözünü dört açıyordu. İçinde bir gurur kıpırtısı vardı ki, ne etse bastıramıyordu. Bugüne bugün Cem Şehzade gibi bir padişah oğlunu kendisine muhtaç eden kaderi hesaba katmayarak bütün

mahareti nefsine mal etmişti. Arada bir dönüp Şehzade ile göz göze geliyor, her seferinde bir endişe bulutu görüyor, gidermek için «İşler yolunda,» mânâsına gülümsüyordu.
Güneş tepeye çıktı. Sis perdesini delik deşik ederek altın mızraklarından birkaçını bataklığın ötesine berisine sapladı. Güneşin değdiği noktalar mat altın renginde parlayıp sonra bozarıyör-du. Bataklığın bazı yerleri tiksindirici bir gurultuyla fokurdamaktaydı. Küçük parmak ucu iriliğinde sıtma sivrisineğiyle adı bilinmedik böceklerin cümbüşü vardı. Ölümün gözü kafilenin üstündeydi. Bunu İlyas Bey mırıldanmıştı.
Nicedir gözlendikleri hissinden kurtulamayın-ca, bakınıp bakınıp koyu sisten ve haşerattan başka birşey de göremeyince, teslimiyetle başını sallayarak, «Ölümün gözü üstümüzde,» diye mırıldanmış, o düşüncede iken azıcık yan basan sağ ayağı az kalsın onu batağın koynuna çekmişti. Bereket versin, tam vaktinde iki kolundan asılıp çıkarmışlardı. Kurtulduğunda dehşet soluyordu. Bir ejderhanın ağzına düşmüşten beter olmuştu. Parmak parmak yutulduğunu hissetmişti. Ama batak ejderhası koluna asılanların sayesinde ye-

nilmişti. Lâkin Melek Salvat'a büyüklük taslama fırsatı da çıkmıştı.
«Bastığım yere basılacak dedim, herkes önün-dekinin adımlarına bakacak dedim, ilk çekişte kurtarılamayan bırakılacak dedim. Ben söyledim, ben dinledim; hâlâ işi şakaya alanlar var. Cin Tutağını aşmak sağlam toprakta cenkleşmeye benzemez, düşmandan kalleş ve dahi oynaktır, affetmesi de yoktur. Ben bu batağa çocuğumla hatunumu kurban verdim, çengimiz o günden kalmadır.»
Bu işin nasıl olduğunu kalkıp biri sorsa sevine sevine, ne sevinmesi, ezile üzüle anlatırdı ya, kimsede soracak hal yoktu. Galiba sözlerine de içerlemişlerdi. Oysa her söylediği doğruydu. Çocuğuyla hatununu kurban vermesi dahil, her sözü. Niye mi girmişti batağa? Gençlik hali. Yok, sadece bu değil, bir de arkasındaki Ermeni haramileri. Varını, yoğunu almayla yetineceklerini bilse verir, kurtulurdu; zaten varı yoğu neydi ki, üç bazlama ekmekle, el ayası büyüklüğünde kurutulmuş et, üç beş de para. Bununla yetinmezler, danasını isterlerdi. Dahası bir kadın, bir de çocuk. Ermeni haramisinin kötü nâmı dilleri yaralamış, yürekleri sızlatmış nice zaman; teslim olup namus dâvasını ayaklar altına ezdirmeyi gönlü götürmedi. Başka çare de kalmayınca Cin Tutağı bataklığına sarıldı. Önce yalvardı: «Aşır bizi üstünden, Ermeni haramisinden daha insaflı olduğunu göster kurban olduğum Cin Tutağı,» diyerekten bir taşı okuyup üfleyerek teey

bataklığın orta yerine fırlattı. Anlatıldığına göre, bataklık böylece bağlanıp durularaktan mu-nisleşecek, yolcusuna yol verecekti. O günden sonra kitapta yeri olmayana inanmamayı öğrendi ya, oğluyla karısı yitti.
Önden yine kendisi gidiyordu. Ermeni haramileri ok yağmuruna başlamıştı. Acele etmeliydi. Edecekti de, ok yağmurunun bir damlası kalçasına saplanmış, acelesini mıhlamıştı. Zor yürüyor, delinen damarından serçe parmak kalınlığında kan fışkırıyordu. Bu derdi olmasa, batağa saplanmış oğlunu kurtamaya çalışırken tökezleyen, ağır ağır gömülmede iken «Kurtar, yetiş!» feryadıyla yüreğinde yaralar açan hatununa erişebilecekti belki, kurtarabilecekti. Hele de son çığlığı bütün bataklığı lime lime etmiş, ecinni taifesini dahi ürkütüp sivrisinekleri kaçırtmıştı. Sonrasını kendisi de hatırlayamıyordu. Göz kapaklarındaki kurşun ağırlığını zorlayıp bakındı-ğmda, kendisini koyu bir bulanıklığın içinde bulmuştu. Eliyle bulanıklığı yoklayınca şükür çekmişti. Zemin sağlamdı. Nasıl geldiğini bilmiyordu, velâkin kurtulmuştu. Ama çok halsizdi. Yarı ölü haldeydi. Yarası pıhtı tutmuş, yahut bütün kanı boşaldığından kurumuştu. Orada kaç gün kaç gece öylece ölüm ateşine yandığını bilen yoktu, Sekiz on yaşlarında bir çoban yamağı tarafından bulunmuş, köye götürülmüş, kurtlanan yarası temizlenip sarılmış, tedavi edilmişti. Ama ayak ayaklıktan çıkıp eğri-büğrü kuru bir dala dönmüştü. Artık bütün düşüncesi bataklığı yen-

mekten ibaretti. Hatunuyla oğlunu yutan Cin Tutağından intikamını böylece alacaktı. Günün birinde kimseye haber vermeden bataklığa daldı. Birkaç tehlike atlattı ya, sonunda başardı. Derken ertesi hafta bütün köyü başına topladı. Bataklığı geçmeye karar verdiğini bildirdi. Caydırmak için söylenenleri duymazdan geldi, bataklığın cin dolu olduğunu, girenin çıkamayacağını söyleyenlere gülüp geçti. Sabah erkenden bataklığa girdi, akşam karasında geri döndü. Döndüğünde gülüyordu, içi rahattı. Bataklığı yenmiş, gücünü göstermiş, hatunuyla oğlunun intikamını almıştı. «Bataklığı yendim, yendim bataklığı,» diyor, ha bire gülüyordu.
Sorsalar anlatırdı hepsini, fazla uzun tutmaz, müsait bir zamanda tamamlamak vaadiyle hülâsa ederdi. Belli ki, hikâyesi ne kadar meraklı olursa olsun, kafilenin dinlemeye niyeti yoktu. 0 da kendisine saklardı. Bunca zaman saklamamış mıydı? Yine de kızdı, o kızgınlıkta bağırdı: «Dikkatli olun!»
Bağırmasını gereksiz buldu Cem Şehzade, söylemese de herkes dikkatli olmak zorundaydı. Az bir dikkatsizliğin Ölümü davet olduğunu bilmeyen kalmamıştı. Lâkin adam her fırsatta önderliğini haykırmaktan büyük bir zevk alıyordu.
Haklıydı galiba, koca Şehzade ile hocasım ve dahi bütün kafilesini peşine takmış, istediği yere götürüyordu. Böyle biri için az şey değildi elbet, yürü dendiğinde yürüyorlar, dur dendiğinde duruyorlar, ölüm uysallığında bir sözünü iki et-

tirmiyorlardı. Elbet bu hizmetin altında kalmayacaktı. Adama iki kese verilmesini emredecek-ti. Konya'ya gider gitmez de emrinin yerine getirilip getirilmediğini araştıracaktı. Alimallah, unutur da mükâfatsız adamı salarsa ömrü boyu kabarır gezer, padişah oğluna önderlik ettiğini anlata anlata bitiremez, herhalde hiçbir karşılık almadığını sözlerine eklemeyi de unutmazdı. Duyan ne derdi sonra, Cem Şehzadenin, can fiyatını bile ödemeyen bir nankör, bir cimri olduğunu düşünmezler, konuşmazlar mıydı? Hele bir gitsin de Konya'ya, yarasına baktırmadan evvel, istira-hate çekilmeden evvel, bu işe bakacaktı. Hele bir gitsin de...
Kolay mıydı sanki, kolay bir yana, mümkün müydü bu? Bir gün ayakları sağlam toprağa basacak mıydı? Şu ürkütücü, tiksindirici vıcılîlık-tan çıkacak mıydı? «Daha çekeceğimiz varsa belki,» dedi içinden. Tâkattan düşüyordu. Utanıp sı-kılmasa mola verilmesini isteyecekti. Yaralı bacağı her adım atışta bıçaklar saplanmış gibi sızlıyor, gittikçe ağırlaşıyor, ağırlaştıkça onu sürüklemek için daha büyük bir gayret göstermesi gerekiyordu. Keşke Melek Salvat «Yaralılar kalsın,» dediğinde kalmakta direnseydi, kendisini diğerlerinden ayırmayıp çökseydi de dünya meşakkatinden kurtulmaya otursaydı. Bırakmayacaklarını bildiğinden, bu teklif dudaklarına kadar çıkmışken, yutkunup susmuş, önüne bakmakla yetinmişti. Ne kadar garipti; padişah oğlu olmakla, padişahlık dahi etmiş olmakla, insan her
istediğini yapamıyordu. Kalma isteğini yanlış yorumlayan çıkar, gösteri yaptığını zanneden olur diye çekinmişti. Zaten bırakmayacaklarını biliyordu. Bile bile böyle bir söz" etmek, gerçekten gösteriden ibaret kalırdı. Yutkunup susması bundandı. Yoksa hayatla ölüm arasında bir tercih yapması istense, şu an ölümü seçerdi.
Düşüncelerinin burasına bir dehşet yumağı dolandı, feryat bataklıkta yankılandı: «Yetişiiin!» Dönüp baktığında adamın sadece omuzlarını görebildi. Batak alabildiğine hınçlıydı, kurbanını yutmak için çok acele ediyordu.
«Kimdir?» diye sordu İlyas Beye.
«Seçemedim Beyim, sırtı dönük-•»
Ne fark ederdi ki, Yenişehir ovasından, ha-ramî tuzağından, Ermeni taarruzundan kurtulabilen nadir canlardan biriydi işte; isminin ne ehemmiyeti vardı?
«Asılın!» diye bağırdı hiç düşünmeden, «çekin ha!»

Şimdi yalnız saçları açıkta kalmıştı adamın, batağın bulanıklığına serpilmiş saçları, bir de hava kabarcıkları; belki hâlâ bağırıyor, kurtarılması için yalvarıyordu.
«Bırakın!» dedi Salvat'ın sesi, «yardım edemezsiniz. Yürümeye bakın.»
Sesi buruktu, sönüktü, acı doluydu. Sesinin kuruluğuna alıştıkları için hayli yadırgadılar. Karısıyla çocuğunu hatırladığını, feryatlarını son feryatta tekrar duyar gibi olduğunu kestiremezlerdi. Başından geçenleri anlattırmamışlar di ki. Yü-

rüdüler. Cenaze yürüyüşü daha beter ağırlaştı, bataklığın bütün vıcık çamuru, bütün suyu sırtlarından içeri aktı, ürpertti. «Şimdi sıra kimde?» diye düşündü Cem Şehzade, «belki de bende...»
Bataklık koku saçıyordu, bataklık bütün canlılığı yıkıyor, canlıları yutup soluklanıyordu. Fokurtuluydu, sisliydi, bütün dünyayı sarıp sarmalamış kadar da gururluydu.
Bataklıkta yürümeye canlarını heyecanlarında yürütmeye çalışanlara öyle geliyordu ki, dünya bataklıktan ibaretti. Şu vıcıklığın sonu hiç gelmeyecek, toprak asla kurumayacak, sisin sonunu hiç kimse göremeyecekti. Böylece ömürlerinin sonuna kadar yürüyecekler, nihayet vıcıklığın yoğunluğunda ebediyete yol bulacaklardı. Şimdiden damarlarında bataklığın gri tortusu dolaşıyordu. Sanki yüzlerce yıldan beri yürüyorlardı. Cem Şehzade iyice bitmişti. Onun bittiği yerde Mevlâna Hoca dirilip, «Heyamola,» çekti. «Salvat kardaş, ruhsat varsa azıcık nefeslenelim ha, ihtiyar dizlerimde derman telleri koptu, Allah'ın suyu, Allah'ın toprağı deyü batağa diz çöküp dua ve sa-lâvatla takat tazeleyelim.»
Melek Salvat durup Mevlâna Hocanın gözlerindeki mânâyı okudu. Cem Şehzadeden diri duruyor, diri bakıyordu. Bes belli, molayı kendisi için değil, kendisini bahane edip Cem Şehzade için istemişti. îtiraz etse kafileyi onun emrinin dışına sokup alamaz, itirazıyla kalıp, onları Cin Tutağında koyamayacağına göre, kendi söyler, kendi dinlerdi. İyisi mi, Mevlâna Hocanın arzu-
sunu kendi arzusu yapmalı, Şehzadenin mahzun bakışlarına irade parıltısı gelene kadar, ümit şavkı sinene kadar beklemeliydi.
«Molaaa!» diye bağırdı sesindeki zindeliği bataklığa serpe serpe, «olduğunuz yerde diz çöküp kalın, sakın ola ki kıpırdamayın.»
Canlarına minnetti. Bu kadarını bile beklemiyorlardı. Ağır ağır diz çöktüler. Çökerken acele eden birini kurban vermeye de ramak kaldı. Bıçak ağzında yürür gibiydiler. İki parmak yanlışa çarpılıyor, can pazarına düşüyorlardı. Melek Salvat görünüşte çok sakindi. O kadar sakindi ki, Haydar Beyin sinirine dokunuyordu. Gerçi uzak-çaydı, ama adamın sakin hali uzakçalıktan bile görülecek cinstendi. Sanki herşey yolundaydı, sanki hiç kimse için can tehlikesi yoktu, Cem Şehzadeyi sanki selâmete çıkarmış da şöyle rahat bir gerinmeylen kabarmıştı. «Küçük adamların bü-yüklenme halidir bu hal,» diye geçirdi içinden, «sui zan ediyorsam Mevlâ bağışlasın beni.»
Oysa Melek Salvat'ın içi kaynıyordu. Şu Cin Tutağı bataklığı gibi kaynıyordu içi, fokur ha fokur! Bu geçişi tek geçişlere benzetememiş, yürüdükçe kafilenin can ağırlığını sırtında duymuş, duydukça bacağı daha da yamulup adımlarını şaşırmaya başlamıştı. Birazdan kendisi mola vermeyi düşünürken, Mevlâna Hocanın molası imdada yetişmişti. Yine de molaya itiraz edip etmemekte bir tereddüt geçirmişti. Çünkü ipleri başkasının eline vermek istemiyordu. Yolun zorlusu, batağın can alıcı kısmı bundan ötesiydi. Ka-

mm

fileye her bakımdan hakim olması lâzımdı. Sertlenmesi hislerini belli etmeme isteğindendi. Ama bazan ölçüyü kaçırıyor, Haydar Bey gibilerini sui zanna sevk ediyordu. Hele sağ selâmet batağı geçsinlerdi, Cem Şehzadenin önünde dize gelip yüreğindekileri bir bir dökecekti. Şimdiki zaman gevşememe zamanıydı, pek durma, pek durup batağı aşma zamanı...

«Yeter canlar dinlendiğimiz, haydaaa!»

Şehzadenin gözünde bütün umduklarını görememişti, ama gördüğüyle yetinmeliydi. Dinlenmeden önceki kadar bedbin değildi. Ümit şavkı keder bulutunun ardında da olsa az biraz parıldı-yordu. Hem de ilk doğrulanlar arasındaydı. «Padişah oğlu padişah ne de olsa,» diye düşündü, «Cin Tutağı onu yiyemez.»

Değneğini batağa sapladı. Gevşekti, gözü tutmadı. Çekti, başka bir noktaya gömdü, yine gözü tutmadı, ancak üçüncü yoklamada buldu aradığını, «Bir adım daha» dedi mırıltılı, «sonrası Allah Kerim.» Bir adım daha attı. Yine değneğini kullandı, bir oraya dikti, bir buraya; bu defa tam beş deneme yaptı, altıncıda topal bacağını ileri fırlattı, vücudu bütün ufak tefekliğiyle eğildi, sonra doğruldu, sonra bir daha eğildi.

Bir yaban ördeğinin, hem de yeşil başlısının kanat çırpıntısıyla sesini duydu: «Vak vak!» Sevindi. «Kurtuluş müjdesi olmalı,» dedi, «yeşil başlı ördek iyiye işarettir.»

Bir adım daha attı bataklığın vıcıkhğında.

Ötede Elvan çoban hınçlıydı.

Elvan çoban saatler geçtikçe büyüyen ruh fırtınasının kaba dalgalarında savruluyordu.

Cem Şehzadeyi batağa sürmekle iyi etmediğini düşünüyor, neden böyle bir mes'uliyete balıklama daldığını kestiremiyordu. Ya ayağı sürçerse, ya Melek Salvat yan basıp Şehzadeyi boyunca batağa gömerse, ya bataklık cinleri gazaba gelip, «Siz misiniz bizimle inatlaşan?» diye cümlesini çarparsa? O zaman ruh fırtınası kasırgaya dönüşüp canını boğar, cesedini vicdanına gömerdi.

Bunaldı. Derdini kavalına dökmeyi denedi, ama çalmayı unuttu. Parmakları dolaşıyor, soluğu kesiliyordu. İmdat ister gibi gökyüzüne baktı. Gökyüzü mavi cilâsındaydı. Bir yeşil başlı ördek bataklığın oralarda uçuyordu. «İnşaallah hayrolur,» diye geçirdi içinden, «encamları inşaallah hayrolur, uğur gelir yeşil başlı ördeğim.» O da diğer köylüler gibi yeşil başlı ördeğin uğuruna inanıyordu. Zaten Şehzade ile adamları Melek Salvat'ın ardında bataklığa indiklerinden beri her yerde bir uğur aramaya başlamıştı. Birçoğunda aradığını bulmuş, ama papatya oyunbozanlık etmişti. «Geçecekler,» «geçemeyecekler» diye diye kanatlarını yolarken, sonuncusu «geçemeyecekler» çıkınca hem öfkelenmiş, hem de ümitsizliği artmıştı. Sonunda «Bunlar kitabî değil,» diye bağırmıştı. «Hocamız, bâtıl olduğunu söyler durur ki, bunlara bel bağlayan beline kadar günaha gömülür de, ahirette Cin Tutağına

düşmüşten beter olur, ne bilsin masum papatya-cık!»

Bayezid Hânın öncüleri başucuna dikilip Cem Şehzadeyi sual ettikleri âna kadar fırtına çırpıntısında bocaladı. Düşünceleri iyiden kötüye, kötüden iyiye yalpalayıp gitti, geldi.

«Hele,» dendi Elvan çobana, «şuralardan bir kafilenin geçtiği olmuş mudur?»

Hemen fırlayıp temennaya durdu. Hürmet kusuru işlememe derdine ellerini önünde bağladı. Dudaklarından çıkanı gözleri yalanlar korkusuna düştüğü için gözlerini yerden almadan cevap verdi:

«Kuşluk vaktiydi, dağlara sardılar.» «Halleri niceydi, diri miydiler, zebun mu?» «Zebundular, bir hayli durup eğleştiler, meşveret kurup söyleştiler, sonra da gittiler, dağ yolunu tuttular.»

Çobanı duyunca Bayezid Hânın öncülerinde, hele de yiğitbaşısında bir memnuniyet hali peydahlandı. Bakışıp gülüştüler, gülüşüp rahatladılar. Biri açıktan açığa «Şükür ki gitti,» dedi.

Herhalde çoban gibi o da Cem Şehzade tutkunuydu. Ya da en azından onunla cenkleşmek istemiyordu. Kardeşin kardeşi kırması yüreğini dağlıyor olacaktı.

«îyi madem,» diye konuştu yiğitbaşı. «Burada duralım. Atlarımız azıcık dinlenirken oturup rızıklanalım.»

«Olmaz!» dedi sertçe içlerinden biri, «İskender Paşamızın buyruğu durmaylan yerine gelmez.»

Yiğitbaşı ters ters konuşana baktı. Çekik gözlü, basık burunlu bir Moğol kırmasıydı. Saçları omuzlarına döküktü. Tuğulgasını atının sağrısına asmış, sıcağa rağmen başına keçe külah geçirmişti. Sırıtığa kaçan bir gülümsemeyle pulta demiri gibi katı duruyordu.

«Olmazı da n'ola?» dedi yiğitbaşı, «yiğitbaşı ben isem sözüme kulak tutulur, yok sen isen sözüne kulak tutulur.»

Yiğitbaşının eli bıyık sıvazlamadaydı, onu bilenler sinir haline düştüğünü kestirmişlerdi. Yiğitbaşının eli bıyığına gittikte, öfke bulutu yarı beynini sarmış demekti. Araya girilmez de yatış-tırümazsa ne olacağını Allah bilirdi.

«Kesin!» dedi yaşlıca olanı, «dil dokundurmak neyinize, İskender Paşamın emri mucibince göze çıktık; göreceğimizi görüp, duyacağımızı duyduk. Azıcık nefeşlenmemiz lâzım şimdi; baksanıza atlar köpük soluyor. Hadi uzatmayın da yiğitbaşının dediğini yapın.»

Bereket ki, çekik gözlü işi uzatmadı, ama attan en son inip grubun uzağında çimenlere serildi. Sinirler alabildiğine gergindi. Kardeşin kardeşe vurması kimsede sinir bırakmamıştı. Ölenin de, öldürenin de «Allah Allah» demesi, kılıç kılıca gelenlerin aynı dini, aynı kanı taşıması, vuruşan orduların başında Fatih Sultan Mehmed Hânın evlâtlarının bulunması, ne yaman bir tecellî idi. Herkesle birlikte Elvan çobanı da bu

düşünce rahatsız ediyor, hele Cem Şehzadeyi bataklığa sürdüğünü hatırladıkça, kimseye belli etmemeye çalışarak bataklık sisine bakıp iç çekiyordu. Belki Bayezid Hân Cem Şehzadeden daha iyiceydi. Belki daha akıllı, daha cengâverdi; ama o Cem Şehzadeye bağlanmıştı. Çocukluğundan beri bir sevgi kayması vardı yüreğinde. Adını ilk defa duyduğunda on üç yaşlarındaydı. Adını sevmişti. Sonra iyiliklerini duymuş, iyiliklerini sevmişti. Mânâsını anlamadan şiirlerini mırıldanmış, kavalıyla çalmayı denemişti. Sonunda yüz yüze görüşmek de nasip olmuştu işte. Sevgisi şefkatle karışıp, katmerleşerek kestirme yolu göstermişti. Allah kısmet eder de başlarına bir felâket gelmezse akşam karasına düşmeden batağı geçerlerdi.

Düşüncelerinin alargasında dolanıp bir koç seçti. Kesti, yüzdü, temizleyip çoban ateşinde şiş kızartması yaptı. Yiğitbaşını temennalayarak gülümsedi: «Çam sakızı çoban armağanıdır, buyurun sofraya.»

«Sağol» dedi yiğitbaşı, «Allah razı olsun. Doğrusu taze ete hasretiz. Ama karşılığını vermemiş olmaz, kabul edeceğine peşin söz isterim, he mi?»

«He,» dedi Elvan çoban.

Ve onlar karınlarını doyururken, «Kusura kalmayın,» diye mırıldandı, «sizi de, Bayezid Hânı da seviyorum, ama Cem Şehzade bir başka türlüdür, Mevlâ yolunu da, talihini de açık etsin.»

Şehzadenin yolu açıktı artık, sonunda batağı geçmişlerdi, ama ikinci yarısında, Salvat'ın dediği zorlu kısmında üç kurban daha vermişlerdi. Ayaklan sağlam toprağa bastığında şükür secdesine kapanıp geceyi geçirdiler. Şafak ağarmasında tekrar yola çıktılar.

Yol uzadı. Her dönemeçte biraz daha zorla-şarak, Cem Şehzadenin alın yazısı gibi kıvrım kıvrım dolandı. Sonu gelmedi bir türlü. Konya ötelere kaçmış, kaçmış da meçhullere karışmış gibiydi. Gitmeylen yol bitmiyor, şu tepecikten bu tepeciğe dolana dolana, dağlara sanla sanla, ovaları yara yara uzuyordu. Belki Cin Tutağı yorgunluğundan, yahut yenilmişliğin kahrından Cem Şehzadeye öyle geliyordu. Az önceki deli yağmurda şırıl sıklam olmuş, ardından çıkan güneşin baht gülümseyişinde kuruyan giyecekleri, günlerin tozundan sertleşerek çizgi çizgi

çatlamıştı. Şehzade sedyeye düşmüştü. Düşmeden bir sendelemiş, yetişip koluna girenlere ayağının takıldığını söylemişti, ama ikinci sendelemede dağılan muvazenesi yere yapışmıştı. Yapılan derme çatma sedyenin içinde utanç sarmasındaydı. Güneşten korunmak için değil, gözyaşlarını saklamak için kolunu gözlerine koymuştu. «Sedye beni, ben kaderimi taşıyorum,» diyordu. «Cin Tutağından kurtulmak kurtulmak değildir, işin başı vicdan tutağından kurtulmaktır ki, ne mümkün.» Bir ses, sevinçli mi, kahırlı mı belirsiz bir ses, Konya'ya iki konak kaldığını müjdeledi. Biraz canlanır gibi oldu o zaman, kolunu gözlerinden çekip Frenk Süleyman'ın çağrılmasını emretti.

«Yanına birini alıp önden git,» dedi, «olmaya ki Bayezid karındaşımız bizden önce Konya'ya girsin. Bu hengâmda böyle bir sürprize hazır değiliz. Şayet Konya hâlâ bizdeyse, göreyim, sıkı müdafaa tertibatı al. Şehir varoşlarına okçular, tüfenkçiler yerleştir.»

Bıkkın bir gülümsemeyle mırıldandı:

«Hân karındaşımıza dünyayı zindan edelim.»

Frenk Süleyman mırıltıdan öncekileri duymuş, «Başüstüne» çekip seğirtmişti. Şirmerd Ağayı buldu. Buldu ya, tanımak için bir hayli zaman yüzüne bakmak zorunda kaldı. Hayreti beynini tutuşturduğundan saçma sapan sordu:

«Sen misin Şirmerd Aga?»

Yüzü kap karaydı. Gözlerinin akı çıkmış, yapış yapış saçları başının açıklığında yer yer kümelenmişti. Zayıflamıştı da iyice, bu haliyle zar-bazan topuna tutulmuştan beterdi.

Aksi aksi söylendi:

«İyice incelendik mi, okkalandık ve dahi fi-yatlandık mı? Silik akçe etmeyeceğimiz de anlaşıldı mı?»

Frenk Süleyman o şaşkınlıkla birkaç teselli mırıldanarak Şirmerd Ağadan ayrıldı. Hızlı yürüyecek halde olmadığını görmüştü. Diğerlerini gözden geçirdi. Nihayet onca meşakkatten nasılsa diri çıkabilmiş birkaç kişinin arasından Çalık Dur-sun'u yol arkadaşlığına seçti.

Çalık Dursun tuhaftı. Tuhaflığı fazla laflamasından, ya da olura olmaza gülmesinden çok, şekil ve şemailinden geliyordu. Sırtında yamrı yum-
ıu bir kamburu vardı. Omuzlarının hemen üstünde koca bir kafa taşırdı. Kendi kendisiyle alay edebilen nadir insanlardandı. «Boynum olmadığı için kellemi kolayından uçuramazlar,» der. gülerdi. Ayriyeten birinci sınıf bir köse idi. Sakalı, bıyığı hiç çıkmamıştı. Çocukluğunda geçirdiği bir hastalık kaslarıyla kirpiklerini de götürünce tuhaf bir cavlaklık ortaya çıkmıştı. Yüzü marul gibi kırış kırış olduğundan ilk bakışta elli yaşlarında tahmin edilirdi, ama henüz otuzunu bile doldurmamıştı. Cem Şehzadenin hizmetine girdiği zaman çocuktu. On yaşında filândı. Seyis çıraklığı, esvapçılık, çeşnigir kalfalığı yapmış, Cem Şehzadenin dikkatini çekmeyi başarıp kapı kâhyalığına, oradan da can yoldaşlığına yükselmişti. İyi kılıç kullanamazdı, ama tam bir at cambazıydı. Yenişehir ovası kıranından ve Ermeni derbendi tutkapından bu mahareti sayesinde canını, bir de kesesini kurtarmıştı. İnsanlara pek değer vermez, fakat atlara bayılırdı. Bir atın canını kurtarmak için gözünü kırpmadan kendi canını tehlikeye atmaktan çekinmezdi. Atların insanlardan daha sâdık, daha faydalı olduğunu iddia ederdi. Bir sürü de misal getirirdi.

«Efendime söyleyim, günlerden bir gün Bulgar dağlarında Cem Şehzade ile av sürerken yaralandım. Bayılmışım. Herkes dönmüş, bendeniz garip Dursun dağ başında kala kalmışım. Az sonra hava kararacak ve kurtlar, kuşlar bendenizden afiyetle yemlenip sizlere ömür gideceğim. Benim at o zamanın zamanında yamanın yamanı.

Ama soyca yamanlığı yok, uyuz katır gibiyken almışım, yedirmiş, içirmiş, talim yaptırmışım ki, adam etmişim. Adara etmişim demem söz geli-mi beyim, yoksa inanolsun insanlıktan yana behresi olsa beni oracıkta bırakıp kendi canının derdine düşerdi. Lâkin bırakmadı. Efendime söyle-yim, üstlüğüme dişlerini geçirip kaldırmak suretiyle yarım konak öteye taşıdı. Av köşküne getirip çayırların üstüne uzattıktan sonra başladı mı kişnemeye. Aiii! İaaa! Hizmetkârlar duyup bahçeye bakmaya çıktıklarında nâçiz cesedimle karşılaştılar. Daha doğrusu beni bir ceset zannettiler. Kurtulduk hamdolsun beyim, bir at tarafından kurtarıldık. Gel de şimdi böylesine sâdık bir yaratığı sevme bakalım. Sevme de yoluna can koyma bakalım, ne dersin beyim?»

Boyuna konuşuyor, o konuştukça Frenk Süleyman yol arkadaşı aldığına pişman oluyordu. Mola verdiğine de pişmandı. Kendisine kalsa vermezdi de, Çalık Dursun çok yorulduğunu, böyle delice gitmenin yolu kısaltmayıp uzatacağını, çünkü az sonra yorgunluktan yığılıp kalacaklarını söyleye söyleye beynini kemirmiş, mola vermek zorunda kalmıştı. Böyle durup dinlenmeden konuşup kafasını saman yığınında kaybolmuş iğneye döndüreceğini bilse ne yapar eder direnir, yorgunluktan çatlama pahasına yola devam kararını bildirirdi.

«Hiç konuşmuyorsun Süleyman Beyim.»

Çaresiz lâf dokundurdu:

«Senden fırsat gelmiyor ki bre Çalık?»

Kıkırdadı, kıkırdarken elini ağzına bastırdı, gülüşü hırıltıya gömüldü.

«Essahtan dedikleri gibiyim değil mi? Çok konuşmadayım. Lâkin kabahat rahmetli anamda. Bana gebe iken, rivayet o ki, çocuk akıllı olur diyerekten bir parça leylek eti yedirmişler. Efendime söyleyim, leyleğin ömrü lâklâk beyim, bana ondan geçmiş diyorum. Rahmetli anam da ha bire konuşmamdan her gına gelişte 'Ağzım ka-panaydı da leylek eti yemeyeydim,' diyerek yakınırdı. İşin kötüsü beyim, ne kaçmamız, ne de batağı geçmemiz... Daha kötüsünü sorarsan at-sızlıktır beyim. At dedim de, biliyor musun, yorgun at hemen ahıra çekilmemeli, alimallah yel tutkunluğuna uğrayıp kımıldayamaz olur. Bir saat arayla dolaştırılmalı. Atımız olaydı o işi üzerime alırdım. Beni duymaz gibisin Frenk Süleyman Beyim, gözün de bir yerlere daldığına göre düşünmedesin. Halimiz ne olacak, demektesin içinden. Efendime söyleyim, iyi olacak Allah'ın' izniyle. Nereden biliyorum dersen, yağmura uğradık ya, yağmur rahmettir Beyim, Allah'ın rahmeti üstümüze serpildikten sonra neden korkup neden çekinelim? Konya'da tutunamazsak Hanya'da tutunuruz. Bayezid Hânın hükmünün geçmediği bir yerler helbet bulunur.»

Frenk Süleyman kalktı. Şirmerd Ağanın az konuşmasından yakındığını düşündükçe kendisine kızıyordu.

«Dinlendik,» dedi, «gidelim.»

Çalık Dursun bir yol direnmeyi denediyse de

lâf geçiremeyeceğini anladığından üstelemedi. Kendi kendisine söylenmekle yetindi. Konya'ya girdiler.

Hisar kapısını geçerken öğle ezanı okunuyordu. Doğruca Ulucamiye gidip cemaate katıldılar. Namazdan sonra Frenk Süleyman avluya çıkıp şadırvana tüneyerek tellâl etti:

*Ey ümmet-i Muhammed! Cem Şehzademiz gelmekte, muhtemel bir taarruza karşı hazır olunsun. Bu söylediklerim her yana tellâl edilsin.»

Haber tellâl ağzıyla dolaşıp bütün şehri sardı. Sokak başlarını davul gümbürtüsü tuttu:

«Duyduk duymadık demeyiiin! Şanlı Cem Şehzademiz ikindi vakti şehrimize teşrif buyuracaklar. Elli silâh tutanlar sarayın önüne toplansuın! Ahali Şehzademizi istikbale çıksıın!»

Sonuncu arzu davulcuların yüreğinden kopmaydı. Yoksa Frenk Süleyman böyle bir emir vermemişti. Hattâ kendisine kalsa Cem Şehzadenin sur dışında karanlığı beklemesini, ancak karanlık çöktükten sonra şehre sessizce girmesini isterdi. Bitkin halini, yıkık halini ahalinin görmesi demek, ümitlerinin üstünde bir kâbusun tepinmesi demekti.

Ama gördüler. Cem Şehzade sedye ile taşınıyordu. Gördüler ve ağladılar. Hem ağladılar, hem bağırdılar:

«Padişahım çok yaşa!»

Tükenen cesaretlerinin son kırıntılarını Cem Şehzadeye vermek istiyorlardı sanki, ya da böyle bağırdıklarında dirilip kalkacağını, atına kurulup eskiden olduğu gibi sağa, sola temenna yağdıracağını, gülücük dağıtacağını sanıyorlardı. Hiçbir karşılık görmeyince hayal ile hakikat arasındaki şaşkınlıkta sessizleştiler. Sıradan bir sessizlik değil, ölüm sükûtuydu. İnsanın içini ürpertiyor, kanını donduruyordu. Hatipzâde Nasuh Hoca böyle düşünüp kırbaçla kalabalığın arasına dalmak, önüne geleni döve döve bağırtmak gibi delice bir duyguyu zor gemledi. Nemlenen gözlerini güneşle oyuna dalgın bulutlara çevirdi. Pamuk yığınlarını andıran katmerli ak bulutların arasında yumuşamayı deneyerek bir zaman baktı. Bulutlarda geçmişi okudu. Geçmiş şanlıydı, şerefliydi; izzet ve şevket doluydu. Ya gelecek? Bakarken bulutların şekli değişti. Büyük bir mezartaşı oldu. Nasuh Hocanın ruhu ürperdi, sarsıldı. «Hayrola!» diye mırıldandı. «Bu kördövüşü inşallahu âlem devlet-i îslâmiyenin inkırazına yol açmaz.»

Cem Şehzadenin ardındaki kafile, bir cenaze alayı sükûtunun ortasında şehre girdi.

Cem Şehzade günlerdir hasretini çektiği yatağa kavuştu. Öylesine yorgun, öylesine hasta ve bitkindi ki, yarasının temizlenip sarılması sırasında uyumuştu. Uyur uyumaz rüyasına giren envai çeşit canavarlarla sabaha kadar boğuştu. Ter içinde uyandığında güneş, kadife perdelerin kıyısında saçaklanıyordu. Nerede olduğunu bir anda kes-tiremediği için korka korka bakındı. Güneşin kadife perdelerde saçaklanması, oradan kurtulup sanatın soluk alışını aksettiren muhteşem dolabın camında oynaşması, camdan karşı duvara yan-

sıyıp bir hilâl şeklini alması, ona hiç de yabancı gelmiyordu. Renk cümbüşü içinde yüzen halıların büyüleyici güzelliği her zamanki gibi yine şair hayalini gölgede bırakmıştı. Odasındaydı. Peki, buraya ne zaman gelmişti? Konya'ya ne halde girmişti? At üstünde girdiğini hatırlamıyordu. Sağa sola temennalar yağdırıp gülücükler dağıttığını da... Allah göstermesin, baygın mıydı yoksa? «Ahalinin bizi o hâlde görmesi ne fena!» Baygındı galiba. Konya'ya iki konak kaldığının kendisine müjdelendiğini, Frenk Süleyman'ı habere gönderdiğini hatırlıyordu yalnızca. Ötesi hiç yaşanmamış gibi karanlıktı. Anlaşılan, ölüm hali baygınlığında getirilip yatağına yatırılmıştı. Yarası ne haldeydi acaba? Acımadığına göre iyice olmalıydı. Yorganı üstünden attı. Sargıları görünce şuuru aydınlanır gibi oldu. Yatağına getirilişi, getirilip yatırılışı canlandı gözlerinde. Telâşlı koşuşmalar, hayal meyal sesler ve hekimler. Sonrası koyu bir karanlık. Ve kâbus...

«Kimse yok mu?»

Seslenmesiyle aralanan yan kapıda karısının durgun çehresinde kavislenen yorgun ve hazin tebessümü belirdi.

«Uyandınız mı efendim?»

«Uyandık,» dedi Cem Şehzade, «uyandık ve nerede olduğumuzu anlamak için hayli cebelleştik. Gel Sultanım, sana diyeceklerimiz var.»

Karısı yaklaştı. Gözleri derin bir sevginin yumak yumak dokuduğu müşterek duygularda buluştu. Geceyi, kimbilir, kaçıncı geceyi uykusuz

geçirdiği gözlerinin kızarıklığından belliydi. Etrafını mavimtırak bir halka çerçevelemişti. Yanakları solgundu. Şiirlerine ilham veren şafak pembeliği kaybolmuş, mat bir beyazlığa bürünmüştü. Karyolanın kenarına ilişti. Cem Şehzadenin ellerini ellerine alıp öptü:
«Hoş geldiniz efendim, gözlerimiz yollarda
kaldı.»
«Bizim ise gönlümüz Sultanım. Gönlümüzle birlikte saltanat emellerimiz kâh cenk meydanlarında, kâh da yollarda kaldı. Hedefe giderken yürümeyi şaşırıp kapaklandık. Kısacası yenildik can yoldaşım, bittik.»
«Canınız sağ olsun efendim, yanımızdasınız ya, başkaca bir isteğimiz yok.»
«Keşke bizim de olmasaydı Sultanım, yanınızda, aranızda bulsaydım bütün ümitlerimi, bütün arzularımı, saadeti. Ama çocukluğumuzun her ânı bir gün babamızın yerine geçeceğimiz yolunda telkinlerle geçti. Milletlere, ordulara hükmetme sevdası içimizde yer tuttu, yüreğimize oturdu. Yıllarımız, saltanat müyesser oldukta yapacaklarımızı düşünmeyle geçti. Hayatımızı istediğimiz gibi kurma hürriyetine sahip değildik Sultanım, sahip olsaydık inan bana, seninle ve çocuklarımla asude bir ömür sürmeyi padişahlığa tercih ederdik. Şimdi bile istediğimiz gibi hareket etmemize mâni olan bir sürü şey var. Önce sizin hayatınızı kurtarmalıyız. Hazırlan Sultanım, birkaç güne kadar yola çıkıyoruz.»
«Yola mı, nereye? Böyle sorduğum için ba-

ğışla efendim, kendimi değil, sizi düşünüyorum. Yaralı ve yorgunsunuz. Birkaç gün içinde kendinize gelemezsiniz. Dinlenmeye ihtiyacınız var. Belki birkaç ay...»
«Sus!» diyerek sözünü kesti Cem Şehzade. «Hayatımız aylarla, hattâ haftalarla ölçülemeyecek kadar kısa bir köprünün üstünde. Saatleri, dakikaları hesaplamak vaziyetindeyiz. Ah, Sultanım, bunu nasıl anlatmalı bilmem.»
«Zahmet etmeyiniz efendim, anlıyorum,» diyen sesi ağlamaklıydı, «Konya'yı terk etmek zorundayız.»
«Yalnız Konya'yı değil Sultanım, büyük ihtimâlle bütün memleketi.»
Kadm odaya girdiğinden beri hıçkırmamak için büyük bir gayret göstermişti. Yutkunmuş, dudaklarını dişlemiş, gözlerini kırpıştırmış, gırtlağına her çıkan hıçkırığı gerisin geri yutmayı başarmıştı. Memleketi terk edeceklerini duyunca iradesi laçka oldu. Yüreğinde yayılan ılıklık ısındı, ısındı, genzine çıktı, yutkunmaları kâr etmedi, dişlerini sıkması işe yaramadı, ağlama nöbetinin fırtınasında zelzeleye uğrayıp zangır zangır titrerken yatağa kapandı. O ağlarken, Cem Şehzade kendisinin bile inanmadığı tesellilerle teskine çalışıyordu:
«Bu geçici bir gidiş olacak Sultanım, yine döneceğiz. Asker toplayıp ordu kurduktan sonra döneceğiz. Konya'yı da, İstanbul'u da alacağız, belki payitahtı Asitane'den Konya'ya bile taşırız. Neden olmasın? Selçukîlere yıllarca payitahttık et-
miş bir şehir, elbet buna lâyıktır. Kendine gel Sultanım, ağlayacak vaktimiz bile yok. Sen hanım sultan olacaksın. Hanım sultanlar ağlamaz. Baksana anneme, ağladığını hiç gördün mü? Cennet-mekâ'n pederimin vefat haberini bile kısa bir sessizlikle yutkundu. Hadi dertlenme artık. Yine döneceğiz, dönüp Konya'yı payitaht yapacağız dedim ya, hâlâ niçin ağlamaktasın? Hadi toparlan, git, hazırlıkları ikmal eyle, hadi iki gözüm...»
Kapı vuruldu. Ardından da açıldı. Cem Şehzadenin annesi Çiçek Hatun odaya girdi. Her tarafı ihtimamla işlenmiş uzun bir entari giymişti. Belki bu yüzden boyu olduğundan daha uzun görünüyordu. Sessizce karyolaya yaklaştı.
«Annem,» diye fısıldadı Cem Şehzade. Doğrulmak istedi.
«Yat aslanım,» diye konuştu annesi, «yorgun-sundur. rahatına bak.»
Gelininin yüzüne dik dik baktıktan sonra eğildi, oğlunun alnına tüy kadar hafif bir öpücük kondurdu.
«Safalarla geldin aslanım, bu sabah dünkünden çok daha iyisin. Korkarım, kahvaltı etmedin.»

«Henüz değil, zaten yeni uyanmıştım.»
Çiçek Hatun, gelinine baktı tekrar, emredici sesiyle,
«Kahvaltısı gelsin,» diye konuştu.
Annesi konuşurken Cem Şehzadenin hafızası çocukluk günlerinde dolaşıyordu. Yatakta sekiz dokuz yaşlarında bir çocuk vardı. Çocuğun anne-

si karyolanın kenarına oturmuş, alnını oğuşturu-yordu. Çocuk sızlanıyordu:
«Çanım istemiyor anne, yemek istemiyorum.»
«Yemelisin aslanım, padişah olacaksan çabuk büyümen lâzım.»
«Çok hastayım anne.»
«Yarına birşeyciğin kalmaz aslanım, padişahların hastalık müddeti bir gündür, sadece bir gün yatmaya hakları var.»
İsyan soluyordu. Her türlü hakka sahip oldukları zannedilen padişahların aslında her türlü haktan mahrum bulunduklarını gün gün öğreniyor, öğrendikçe de korkuyordu.
«Padişah olmak istemiyorum anne, uyumak istiyorum.»
«Uyumayacaksın, padişah olacaksın. Padişahın oğlu padişah olur.»
Çocuk ruhuna işleyip desen desen ruhunu dokuyan sesi yanıbaşında duydu:
«Yarına birşeyin kalmaz aslanım, tasan olmasın. Bu bir uzunca yoldur, üstünde her türlü sıkıntı bulunur, ama sonu selâmettir, çünkü yolun sonunda padişahlık vardır, senin olanı mutlaka alacaksın.»
Çem Şehzade inler gibi cevap verdi:
«Yenildik anne, kötü yenildik, yenilmenin de ötesinde eridik, eritildik.»
«Hayır, sadece duran kar topu erir, hareket halindeki kartopu ise büyüye büyüye çığ olur. Bu sözüme mim koy aslanım, durursan yok olursun.»

«Ya nereye yürüyeceğim, yol bitmedi mi hâlâ?»
«Yeni başlıyor. Bu yol Osmanlı tahtında son bulur ancak, babamı mirasını alınca nihayete erer, hakkın olanı almalısın.»
Bir gümüş tepsi içinde kahvaltı gelince sustular. Tepside, bal, toreyağı, süt, yumuşatılmış ve közde pişirilmiş iki lokma et, bir de Meram bağlığında yetişen nefis üzümden yapılma bir tas şurup vardı. Çem Şehzade biraz kendi rızası, biraz annesinin zoruna yiyebildiği kadar yedikten soıira, durgun bir gülümsemeyle tepsiye baktı:
«Bilmem ki, bu kahvaltıyı hak etmek için ne yaptık,» diye söylendi.
«Çok daha iyisini hak etmişsin aslanım,» diye atıldı annesi, «harp safahatını Frenk Süleyman ile Defterdar Haydar Beyden dinledim. Aslanlar gibi dövüşmüşsün, fakat ihanete uğramışsın. İhanetin karşısında durabilecek kuvvet hiç kimsede yoktur, başka ne yapabilirdin?»
Kalktı. Perdeleri biraz daha araladıktan sonra, gelip yerine oturdu:
«Karamanoğlu dönekliğiyle meşhurdur, diyelim ki Aştinoğlu'nu da anladık, mutlaka kendi kendisini sadrazam yapan İshak Paşanın vaad-lerine kapıldı, ama lalan Gedik Ahmed'in hıyanetini nasıl içimize . sindirelim? Yıllardır yılan mı beslemişiz koynumuzda?»
Çem Şehzade annesinin acı yüklü sözlerine dalgın dalgın karşılık verdi:

«Onu da ben anlamaktayım anne. Önceleri se-Vıin gibi düşünüp kırıldım, sonra sonra bir zamanki sözlerini hatırladım. Hiçbir vakit kendisine âsi dedirtmeyeceğini, tahta önce kim geçerse ondan yana olacağını söylemişti. Bu kuvvetliden taraf olmak değildir anne, hakça iş yapmaktır.»
«Korkarım, Gedik Paşa eline geçse affeder, Bayezid'in katına gönderirsin.»
«Herhalde öyle yaparım.»

«Aman aslanım, bu düşündüklerin padişahça değildir, gönülden sevdiklerini bile zamanı geldiğinde cezalandırmayı göze alamazsan padişah olamazsın, olsan bile padişah kalamazsın.»
«Gedik Paşayı devletten taraf çıktı diye suç-layamam.»
«Devletten değil, Bayezid'den taraf çıktı. Devlet sensin, çünkü sen baba vasiyetlisisin, bunu unutma! Bayezid sadece bir gaasıptır, onun tarafını tutanlar isyan etmiş sayılır.»
Cem Şehzade başım yastıklara gömdü:
«Yorulduk anne, kendine has mantığınla yarışacak takatimiz yok. Bunları sonra konuşalım.»
Çiçek Hatun Cem Şehzadenin alnına bir öpücük daha kondurdu. Yorganın kenarlarını bastırdı. Sessizce odadan çıktı. Cem Şehzadenin Bur-sa'ya hareketinden evvel Mısır Sultanı Kayıtbay'a müracaatta ne kadar isabet ettiğini şimdi daha iyi anlıyordu. Kayıtbay'm cevabı iki gün önce Konya'ya gelmiş, Sultan Mehmed'in oğlunu ve yakınlarını ağırlamaktan şeref duyacağını bildir-

misti. Artık gitmekten başka çare yoktu. Cem bi raz toparlanır toparlanmaz yola çıkmalıydılar. Dairesine döndü. Pencerenin önüne gitti. Dı-şarda kesif bir faaliyet vardı. Herkes ya koşuyor, ya da koşar adım bir yerlere gidiyordu. Tepeden tırnağa silâhlı askerler öbek öbek birikmiş, komutanlarının emirlerini bekliyorlardı. Arabalara atlar koşulmuş, toplar yüklenmişti. Bayezid'in kuvvetleri vaktinden önce gelirse bir sürprizle karşılaşacaklardı. Kolayca şehre giremeyeceklerdi. Her türlü müdafaa tertibatının alınmasını emretmişti. Oğlunu koruyacaktı. Gerekirse zırh giyip düşman üstüne at ılgar edecekti. «Hangi düşman?» derken tuhafça gülümsedi.
«Düşman dediğim düne kadar Cennetmekârt; Padişahın askeriydi. Alınmaz zannedilen Kostan-tiniye'yi almış, cihana nam salmıştı. Hey gidi günler! Cennetmekân, ata binip at ılgar ettikte ardından ölüme gitmeye hazır ordusu sel gibi akar da,v bir yol 'Nereye haşmetlü Hünkâr?' diye kimse sormazdı. Çünkü herkes Padişahına inanmıştı. İnandığı için de Zigana dağlarının sarp. yamaçlarım tırnaklaya tırnaklaya aşmış, Pontus keferesinin tepesine Şahî topunun gülleleri gibi düşmüştü. Hey gidi! Şimdi bu ordunun ikiye bölünmesi, bölünüp birbirine düşman demesi doğru mu? Buna doğru demek akıldan ırak olmaktır. Lâkin kaderin tecellîsi böyle, taht oğlumun hakkıyken gasp edildi. Onu Bayezid'e .bırakmak, cümle Os-. manlıya haksızlık olur. Bayezid bu işin üstesinden gelemez. Hiçbir zaman babası gibi bir pa-

dişah olamaz. Ama Cem olur. Onun babasına benzemesi için ne mümkünse yaptım. Bazı hataları var, ama gençliğinden, tecrübesizliğindendir. Henüz yirmi iki yaşında, çocuk sayılır. Vakıa, babası o yaştan önce Kostantiniye'yi fethetmişti. Bıraksalar oğlum da fetheder, dünyanın hemen yarısına hükümdar olup İskenderleşir. Şuradaki Süleyman Bey olmasın! Tâ kendisi, yanında duran da Şirmend Aga olmalı, şu uzakça duran hilkat garibesi de Çalık Dursun. Eh, oğlum büs bütün terk edilmedi çok şükür, kadrini bilip ona inananlar da var. Zaten bir avuç inançlı insan ordulara bedeldir. Bunu Cennetmekândan duymuştum galiba, misal olarak da Ulubatlı Hasan'ı gösterirdi. 'O olmasaydı Kostantiniye belki yine fetholunurdu, ama çok müşkilât çekilirdi,' derdi. Ve gözleri ya-şanr, duaya otururdu. Vah cennetlik efendim, sağ olaydın da bugünleri bir göreydin! Vasiyetinin nasıl ayaklar altına alındığım görüp kükreyeydin.» Ağlamaklıydı. Bakındı. Hizmetçilerin önünde bile ağlamazdı. Kimsenin zaaflarını görmesine tahammülü yoktu. Cem Şehzade cennetmekân Hünkârın vefat ettiğini bildirdiği zaman haykırmak, kendini koyverip savurmak gelmişti içinden. Ama dayanmış, dayanmak için de erkeklerden çok erkekçe bir gayret göstermişti. Yüreğinin kabarıklığını, içinin yanıklığını belli etmemek uğruna katlandığı işkenceyi düşündükçe hâlâ şuuru alabora olurdu. Yine alaboradaydı. Cem Şehzade odadan çıkıp yalnız kaldığında yatağa kapanarak, yastığı ağzına bastırarak ağlamakla doymamış, zaman

zaman odasını kilitleyip aynı şeyi yapma ihtiyacını duymuştu. Cem Şehzadeye sorsalar annesinin taştan olduğunu söylerdi belki, kime sorsalar öyle söylerdi. Ama annesi de her anne gibiydi, şu farkla ki, mes'uliyetlerini biliyor, zayıflık göstermemesi gerektiği zaman kendisini tutabiliyordu. Memleketi terk etme fikrine yine de alışamamıştı. Oğlunun yanında metin görünüyordu, ama böyle bir durumda hangi kadın metin olabilirdi? Boğuştuğu, boğuşurken içine savrulduğu fırtınaları oğlu bir bilse, haline acırdı.
«Çalık Dursun'un konuştuğu da kim? İlk defa görüyorum. İlk defa gördüğüme eminim. İnsanların yüzünü asla unutmam. Merakımı mucip oldu, sanki gizli bir iş çeviriyorlar.» İri gövdeli, yaşlı bir akasyanın siperinde konuşuyorlardı. Çalık Dursun kamburunu ağaca yaslamıştı. Arada bir başını uzatıp etrafı kolluyordu. Sonra ikisi aynı istikamette uzaklaştılar.
«Aleyhimizde dönen bir dolabın içinde değiller umarım,» diye düşündü Çiçek Hatun, «Çalık Dursun'dan böyle birşey beklemem.» Derin bir soluk alıp verdi: «Nice beklemediklerime uğradım ya,» derken diş gıcırdattı, «bir eksik olmuş, bir fazla, ne fark eder? Ne olaydı olaydı da, Cennetmekân sağ olaydı, rahmet kanatlarının altına sığınır; kadın halimle bunca derdi, sıkıntıyı göğüslemek mecburiyetinde kalmazdım, efendim beni korur, efendim beni sakınırdı.»
Geçmişe daldı, daldıkça yüreği yufkalanıp yumuşadı. Gözlerine hücum eden yaşlara karşı ko-

yacak gücü bir türlü toplayamadı. Yatağına uzandı. Dolu dolu ağlamaya başladı.
Odada bir Sultan Hatunun her hadise karşısında çözülmeyen iradesi yoktu, bir kadının içten ağlamaları vardı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Cemceme Mısır'da oturmaktan sıkılur idi. Karındaşı ile muharebe itmek üzere memleketine avdet itmek istedi. Sultan, ümerayı cem' itdi, bu hususu ahlarla görüş-di. Sonra Cemceme'yi götürtdi. Cemceme ümera ile çok sözler teati itdi. Atabey Özbek âna nasihat itdi. Amma memleketine gitmekten vazgeçiremedi. Nihayet Sultan istemeyerek âna izin virdi. Halbuki bu ayn-ı hatâ idi. Su sebeple birçok hâdisat vukua geldi.
İbn-i İlyas

Padişah oğlu muydu, padişah mıydı, karıştırıyordu. Böyle karşılamalar ancak padişahlara düzenlenirdi. Nereye gitse, ahali yol boylarına diziliyor, buketler takdim ediyor, alkışlıyordu. Nereye uğrasa oranın en önde gelen insanları tarafından misafir ediliyordu. Bir rüya âlemindeydi sanki, uyanınca herşey silinecek, elde ettikleri

bir tamam yokluğa düşüp tuz buz olacaktı. Belki de bu yüzden uyanmak istemiyor, seyahatini uzattıkça uzatıyordu. Herşey iyiydi, güzeldi de, içindeki boşluk dolmuyor, büyüyordu. Bazan öyleme-sine bir kasavet bastırıyordu ki, her şeyi, herkesi yüz üstü bırakıp Âsitane'ye dönmek, kardeşinin huzuruna çıkıp 'Padişahlık senin olsun, bana kardeşliğini versen yeter,' demek, elini öpüp bir köşeye çekilmek istiyordu. Ama bu hissi fazla uzun sürmüyordu, hemen arkasından Yenişehir ovası gözlerinin önünde canlanıyordu. Uğruna ölenlerin feryadı kulaklarında tepmiyordu. Annesinin hayali bütün dünyasını dolduruyor, sesi bütün sesleri bastırıyordu: «Sen padişah olacaksın!»
Konya'dan ayrıldığı ânı ömrü oldukça unutamayacaktı. Sevgisiyle büyütüp bediî zevklerinin mihrabı haline getirdiği şehirler sultanı, sultanından pek hazin bir törenle ayrıldı. Güya sessizce şehri terk edecekti. Yanına birkaç kişi alıp Mev-lâna türbesine gitmiş, iki rekât yol namazı ve himmet dileğinden sonra dışarı çıkmış, çıkmasıyla şaşkına dönmüştü. Hemen hemen bütün şehir türbenin etrafındaydı. Atının gemlerine asılıyor, «Gitme, seni başımızla müdafaaya amadeyiz!» diyorlar, ama bir cevap alamıyorlardı. Hep yutkunup kalıyor, kelime

haznesi boşalmış gibi susuyor, verebilecek tek cevap, söyleyecek tek söz bulamıyordu. Ağlayanlara «Ağlamayın,» diye-miyordu, kendilerini atının ayakları altına atanlara «Yapmayın,» diyemiyordu, «Bizi bırakıp ne-reye gitmektesin?» diye feryat edenlere «Dönece-

ğim,» sözü veremiyordu. Bir meçhulün, bir sürü bilinmezin ortasında at sürüp feryatlardan kaçıyordu. Acelesi vardı. Çünkü Bayezid'in sür'atle Konya'ya yaklaştığı haberi gelmişti. Yapacağını hemen yapmalı, kaçacaksa hemen kaçmalıydı. Bir daha eline fırsat geçmeyecekti. Kalmayı düşünmedi değil, lâkin bu vaziyette Konya'da kalmak demek, cellât satırına lokma olmak demekti. Âsileri yaşatmazlardı, âsileri yaşatmak demek, yeni isyanlara çanak tutmak demekti. Bu ise akıllı bir padişahın yapacağı iş değildi, Bayezid Han da akıllı sayılırdı. Bu yüzden gitmeliydi; annesinin, karısının, çocuklarının hayatını kurtarmalıydı. Kendi hayatını da... Evet, kendi hayatı. Annesi, öyle diyordu: «Kendini kurtarmalısın, bizim esir olduğumuzu bile görsen, dönüp bakmamaksın. Zira Os-manoğlunun bütün ümidi sensin, bizler yaşamasak da olur.»

Konya'dan elli kişiyle ayrıldı. Yolda çektiklerini hatırlamak bile istemiyordu. Birkaç kere eş-kiyanm hışmına uğramış, bilhassa Bulgar dağlarını aşarken büyük zahmetlere katlanmıştı. Bazı eşkiyalarla anlaşmak zorunda kaldı. Annesinin, yola çıkmadan önce bir çekmeceye koyup kendisine verdiği altın, yakut ve zümrütleri eşkiyaya peşkeş çekti. Bunların hatırına başka eşkiyalara karşı onu korudular. Öylesine bir zillet ve öylesine bir felâketti ki, ömrünün birkaç gününü değil de sanki yarışım Bulgar dağlarında telef etmişti. Tarsus'a geldiğinde enkaz gibiydi. Tarsus Beyi elini öperken dudaklarının temasını bile duymamıştı.

Oradan Adana'ya geçip Raraazanoğlu Halil Beyle görüştü. Babasına hürmeten mi, kendisine karşı duyulan sevgiden mi, bilmiyordu, ama çok iyi karşılanıyordu. Beklemediği şekilde iltifat görüyordu. Yolda kendisine katılanlarla, maiyetindekilerin sayısı üç yüzü bulmuştu. Bu rakam bile gözüne büyük görünüyor, üç yüz kişinin başında at sürerken ordulara kumanda ettiğini düşünüyor, sonra acı gerçeği göre göre, «Biz bu hale düşecek adam mıydık?» diye hayıflanıyordu. Antakya yoluyla Halep'e vardığı zaman hem kendisi, hem de beraberindeki herkes hastaydı. Ama en çok oğlu Murad'ın hastalığına üzülüyordu. Daha çok küçüktü. Belki de küçük olduğu için talihli sayılırdı. Babasının küçülmesini göre göre kahrolma derdinden muaftı. Hastalığına rağmen gülümsüyor, minik ellerini uzatarak «Baba,» diyordu. Ve Cem Şehzade ağlıyordu.

«Bu çocuğu da telef edeceğiz, babasının ve amcasının çırasına yanacak sabî, ihtiraslarımızın kurbanı olacak.»

«Ya bir de başarırsan.» diyordu annesi, «bir de başarırsan padişah oğlu olup bir gün babasının yerine geçecek, o zaman anlayacak babasının kıymetini, o zaman takdir edecek kendisi için yaptıklarını, gamkin olma.»

Bu sözü birisi daha söylemişti. Kimdi acaba? Evet, Mısır Sultanı ihtiyar Kayıtbay. Baştan başa süslenmiş Kahire caddelerinde at sürerek sarayına indiği gün yanına oturtmuş, bir elini omuzuna atarak, «Sen oğlumuzsun, gamkin olma!» demişti.

Mümkünmüş gibi... Ama hak veriyordu ona. Mem-leketindeydi, sultandı ve kendisinin çektiği hiçbir şeyi çekmemiş, memleket hasreti nedir tatmamış, hakimi olmayı düşündüğü topraklardan mücrim gibi kaçmak zorunda kalmamıştı. Bir de koca konak tahsis etmişti ikametine, dertlerini unutturmak istiyordu iyi kalbli Sultan Kayıtbay. Belki onun da kendine göre bazı hesapları, düşünceleri vardı. Belki Bayezid Hâna karşı, gerektiğinde kullanmak üzere elinin altında bir Osmanlı şehzadesinin, bir saltanat müddeîsinin bulunması işine geliyordu. Ya da bunlar bedbinliğinin kuruntu-suydu. Belki Sultan Kayıtbay, hakikaten çok iyi niyetliydi. Babasına duyduğu hürmetin sonsuzluğunu görmüş, babasıyla bir kere daha

iftihar etmişti. Sultan Kayıtbay babasından söz ederken elini göğsüne koyuyordu. Bunu bir alışkanlık haline getirdiği, yeni başlamadığı da hiç şaşırma-masından, hiç ihmal etmemesinden belliydi. Kendisine karşı duyduğu sevgi de babasına duyduàu sevgiden kaynaklanıyor olabilirdi. İlle her işin içinde bir iş aramanın mânâsı var mıydı sanki? Her söylenen sözün arkasında bir kötü niyet sezmek için çabalamanın lüzumu neydi? İhanete uğraya uğraya herkesi hain gibi görmeye başlamıştı galiba. Bu düşünceyi hemen kafasından atmalıydı. Güven duymayana kimse güven duymazdı. Oysa hem güvenilmeye, hem de güvenmeye muhtaçtı.
Vücudu Kahire'de, ama ruhu geldiği yerlerde kalmıştı. Sık sık penceresinin önünden geçen gü-

veremlere İstanbul'dan, Konya'dan, Bursa'dan haberler soruyordu. Kuşlar değil, ama memlekette bıraktığı adamlardan üçü, üç ayrı haberle gelmişti. Bayezid Han, Cem Şehzadenin peşinde Karaman Ereğli'sini tutmuştu. Mısır'a gittiğini öğrenince oğlu Abdullah'ı Gedik Ahmed Paşanın nezaretinde Karaman tahtına oturtup dönmüştü. İkinci haber daha kötüydü: Cennetmekân Sultan Meh-med'in son günlerinde Gedik Ahmed Paşa tarafından fethedilmiş olan Otranto, Gedik Ahmed Paşanın Dersaadet'e çağrılması sebebiyle başsız kalan askerin tutunamaması neticesi elden çıkmıştı. Denizden Napoli Krallığı ve Papalık donanması tarafından amansız bir muhasaraya uğramış, nihayet düşmüştü.
Bunu duyduğunda Cem Şehzadenin benzi attı. Kardeşler taht mücadelesi ederken, tahta mânâ kazandıran beldeler elden çıkıyordu. Bir baba vasiyetini tutayım derken, vatanın bütünlüğünün muhafazası hususunda en birinci ecdad vasiyetini unutuyordu. Otranto'da şehitlerin kanı yerde kalmıştı. Otranto Osmanlıdan ayrılmıştı. Bayezid keşke Gedik Ahmed Paşayı çağırmasaydı. Onsuz da Cem Şehzade ile mücadele edebilir, kardeşini Gedik Paşa olmadan da yenebilirdi. Çağırmazdı elbet, çağırmak şöyle dursun, takviye kuvvetleri bile gönderirdi. Kendisi isyan edip askerle Bursa'-ya yürümeseydi, yürüyüp işgal emeseydi, padişahlığını ilân sevdasına kapılmasaydı; işte o zaman Gedik Paşayı çağırmaya gerek görmez, Ot-

ranto muhafızları başsızlığın şaşkınlığına düşmezdi.
«Üçüncü habercimiz gelsin.»
Bir kişi beklerken iki kişi girdi. İkisi de uzunca boyluydu. Birinin üstünde kalın deriden çift katlı cebe vardı. Diğeri katran bıyıklı ve zayıftı. Katran bıyıklı olanını hatırladı:
«Beşe'sin sen, kara haberi getiren karakulak!»
«Aslında kara haberi getiren ben değilim, budur,» derken yanındaki cebeliyi işmarladı. «Amma velâkin Sultanım, Beylerbeyi Sinan Paşanın kol-başısı olaraktan Konya yakınlarında rastlaşıp garibi kandırmaya aldık, bizi sizden bellediği için tıpış tıpış peşimizden geldi. Gelmesiyle de zindanın yedi kat dibini boylaması bir oldu. Yüreğimiz Cem Şehzademize akmağılen uykularımız kaçıp yemeden içmeden kesildik ki, vay halimize! Bizim şimdi yaptığımız işm'ola düşüncesine yamanıp zindana gittik. Sırrını öğrendik hamdolsun. Geldik efendimize arz ettik ya, gecikmişiz. Bu bapta bütün kabahat bizdedir.»
«Yani,» dedi Cem Şehzade, «Karamanı vezirin bize çıkardığı kolbaşı bu cebeli midir?»
«Belî Sultanım, bu cebelidir. Cebesi de hep sırtında durur. Gaile çıktıkta yolunu bulup zindanı boşladı. Kurban olduğum Rabbim, birlikte size hizmet etmemizi münasip bulduğundan koca dünyada bizi rastlaştırdı. Gerisini desturunuz olursa kendisi anlatsın.»
«Destur verdik,» dedi Şehzade gülümseyerek, «anlatsın bakalım.»

Anlatacaktı ya, Şehzade huzurunda unutmuştu. Başı önünde durduğundan Şehzadenin göğüs kısmını görüyordu. Ancak padişahların yüzüne bakmak densizlik sayılırdı, ama Yaltırık Bekir, Şehzadeyi de padişah bellediğinden yüzüne bakmayı yüzsüzlük sayıyordu. Kala kalmış,

yutkunur durur olmuştu. Çözüleceği gelmeyince, Beşe kolbaşı tekrar sözü almak zorunda kaldı:
«Sultanım, Yaltırık karındaşımın kusuruna bakılmaya, şair geçinir ya, sevdiği birisinin karşısında lâl kesilir. Oysa gelirken neler neler anlatacağını sayıp dökmüştür. O kadar güzel konuşmuştur ki, büyülenip Şehzademize vaziyeti arz etmek Yaltırık Bekir'imizin hakkıdır, diye düşünmüşüz. Lâl kesildiğine göre anlatmak yine garibe düştü. Diyeceğim şu ki Sultanım, Karaman-oğlu Kasım Bey azıtır. Akkoyunlu hükümdarı Üzün Hasan'a vaktiyle sığınması gibi şimdi de Uzun Hasan oğullarından Yakup Beye sığınmış denir. Onun izni ve müsaadesiyle İçel taraflarına gelmiş. Karamanoğullarını yeniden diriltmek için Varsak ve Turgutlu aşiretleri ve eski Karaman ümerasıyla görüşmüş. Etrafına alıp Konya canibine yürümüş. Şehzade Abdullah lalası Hadım Ali Paşayı karşı çıkartmışsa da, Ali Paşayı mağlûp ve perişan eylemiş. Neticede Konya'yı muhasaraya alıp topa tutmuş.»
Cem Şehzade köpük köpüğe bir sesle hıncını döktü:
«Bayezid Hân haddini bildirememiş mi bu çapulcunun?»

Tepkisine ve kardeşi Bayezid'e Hân demesine kendisi de şaşarak sustu. O susunca Beşe kolbaşı da sustu. O zaman devam işareti verdi Cem Şehzade. Ve devam etti kolbaşı:
«Bayezid Şehzade 'Tiz haddini bildir,' deyü Gedik Paşayı salmış Karamanoğlu'nun üzerine. Gedik Paşa gelip Konya'yı sarmadan kurtarmış.»
«îşte bu iyi haber kolbaşı Beşe,» derken soluklandı Cem Şehzade. «Kötü haber ala ala bunaldık, başkaca iyi haberlerin varsa durma söyle.»
«Sayenizde var Sultanım. Haberin en iyisi en sona saklanmıştır. Şimdi gelen has haberdir efendimiz. Görmedik, lâkin sağlam ağızlardan duyduk ve tahkik ile doğru olduğunu öğrendik. Derler ki, Venedik cumhuriyeti cennetmekân Meh-med Hân Hazretleriyle yaptığı muahedeye uymadığından, Sırbistan canibinde bulunan İskender Paşa ki yaman yiğittir, Padişah, yani karındaşınız emriyle Zagreb taraflarını basıp talan eylemiş. Bosna Beyi Yakup Paşa da Adriyatik sahillerindeki birçok kaleyi ele geçirmiş. Yine İskender Paşa daha sonra Macaristan'a kadar ilerleyip Macar kralının otuz iki bin kişilik talimli ordusunu bozup perişan eylemiş. Taaccüp ki, geri dönüşte bin kadar askerimiz elli bin civarında Sırplıyı esir almış. îskender Paşa, Ali Paşa, Malkoçoğlu Bâli Bey gibi namlı akıncı komutanlarının Adriyatik sahillerini silip süpürmesi karşısında telâşa düşen Venedik ve Ragoza cumhuriyetleri Âsitane'ye elçilerini göndermekte

.acele edip, bağlılık arzında bulunup, birikmiş vergilerini ilâvesiyle ödeyeceklerini bildirmişler de canlarını ve memleketlerini yeniçeri kılıcından, akıncı hançerinden bir zaman kurtarmışlar. Maruzatımız bundan ibarettir Sultanım. Sualiniz olur, cevaba iktidar getirebilirsek, amadeyiz.»
«Bayezid karındaşımız, padişahlığa ısınmış görünür,» diye söylendi Cem Şehzade, kendi kendisiyle konuşur gibi, «dileriz ki, başarılarını devam ettirsin, küffarla giriştiği bütün cenklerden zaferler kazanarak çıksın. Allah yardımcısı olsun.»
Gözlerini habercilere dikti:
«Berhudar olasız. Yeterince dinlendikten sonra Anadolu'muza dönünüz. Öğreneceğiniz herşeyi zihninizde istifleyip gelişimizi bekleyiniz. Geldiğimizi duyduğunuzda iki eliniz kanda dahi olsa derhal bize gelip katılınız. Yolunuz açık olsun.»
Dışarı çıktıklarında bile Yaltırık Bekir'in sevgi büyüsü çözülmemişti.
«Nasıl buldun Cem Şehzademizi?» diye soran Beşe'ye rüyada gibi baktı. Belli belirsiz gülümseyip baş çekti. Konuşmaktansa düşünmeyi tercih etli. Konya'ya kara haberle ak haberi götürmek için at uçurttuğu günlerin üstünden yıl bile geçmemişken Cem Şehzade ihtiyarlamış gibiydi. Söylendiği kadar yakışıklı, söylendiği kadar yüz güzeli ve yiğit görünüşlü olmakla

birlikte sanki bir sihrin sonunda aniden yaşlanmıştı. Sırtına aldığı ve götürmeye çalıştığı ağır yüklerin, bu yaşta memleketten cüda yaşamanın, istediğini bir

türlü elde edememenin tesirinden bu hale gelmiş olacaktı. Belki buraların yakıcı sıcağı yüzünden. Geldi geleli rahat bir soluk alamamıştı. Her solukta ciğerlerine hava değil de, ateşin lâvı doluyordu. Dolup dolup ciğerlerini kavuruyordu.
Onlar bir yana, Şehzade gerçekten iyi değildi. Bütün cesaretini toplayıp, densizliği ele alma pahasına bir an yüzüne bakınca, Mısır sıcağından çok hayatın harlı ateşinde piştiğini anlamıştı. Tecrübe adı verilen feleğin çarkından geçmişti. Bundan sonra atacağı adımların daha hesaplı olacağını umuyordu. Yakında geri döneceğini söylemişti. Önce Hicaz'a gidip hacı olacak, sonra memleketine dönüp saltanat mücadelesi denilen cehennemi girdaba kendisini balıklama atacaktı. Böyle olmasını istemiyordu Yaltırık Bekir. Tahtta Cem Şehzadenin oturmasını Bayezid Hânın oturmasına tercih ederdi, ama Bayezid Hân oturmuşken bir kardeş kavgasının başlamasını gönlü götürmüyordu. Çünkü şehzadelerden, hattâ kendisinden çok memleketini seviyordu. Sonunda memleket zarar görecekti, bunu adı gibi biliyordu.
«Ne düşünüyorsun Bekir kardaşlık?» diye soran Beşe'ye bakmadı, ama cevap vermemezlik de etmedi.
«Cem Şehzadeyi...»
«Hah,» etti Beşe, «Cem Şehzademizin düşünülecek nesi var? Sultan Kayıtbay sayesinde bir eli yağda, bir eli balda. Yüzün buruştu bakıyorum, bu görüşüme hak vermedin. İhtimal ki. için-

den şunun bunun sayesinde değil, kendi gücüyle olmalıydı demektesin. Ama sabırlı ol, bir gün o da olacak. Cem Şehzadenin tahta geçeceğine inanıyorum ben, görürsün.»
«Göremezsek seninle benim yüzümüzden göremeyeceğiz evi yıkılası kolçak, ya beni yakala-mayaydın, veya döneklik edip Cem Şehzadeye kapüanmayaydın. Zindan kovuğunda ettiğimiz yeminleri de kursağımıza kodun. Gendimi kaldırıp Dumrul deresine atasım geliyor.»
«Sen Dumrul deresini ne bilirsin ki Bekir can? Ayakların yere değer de boğulmak istemeylen kalırsın. İyisi mi, yolun Âsitane'ye düştükte koca deryayı dene. Allah'ın bir cahil ve dahi şair kulu olup yüzme de bilmediğinden boğulur, gidersin. Bu kurtulmaysa kurtuldun belle. Neyse, haramın şakası helâl olmaz denmiştir. Bırak ağız, burun burmayı, gendini öldürme şakaları atmayı da, söyle hele, kaderin hükmünü hesaba katmamak olur mu? Sen Dumrul derede atlanmışken bana basıldın, aklını başına devşireceğine toya gelip tıpış tıpış geldin. Essah ki deli değilsin, değilsin de hop dendikte niye kandın bakalım? Çünkü iki gözüm Bekir Can, sencileyin şuurun bağlandı, ne demişler bakalım? Akacak kan damarda durmaz, değil mi? Olacağı varmış ki karşında bittik, koca sahrada ormanlığın kıyısında sana rastladık. Bu yüzden ne kendini suçla, ne de fakiri. Olan olmuştur yiğidim, bundan sonrası için çaren varsa söyle.»
«Çare mi?» dedi Yaltırık Bekir şaşkınca. «Ben-

de çare ha! Beri bak mirim, ben çare bulmak için değil, bulunan çarelere yürümek için yetiştirildim. Karakulaklığımla kılıç erliğim, bir de ucundan kıyısından şairliğim çare bulmaya yetmez. O işi Cem Şehzadem yapar, devletlüler yapar.»
«Peki sen olsan ne yapardın bu vaziyet karsısında, bunu hiç düşünmez misin?»
Yaltırık Bekir «Vardaaa!» sesiyle bakınıp altı zebellâ fellâhın taşıdığı süslü, püsküllü bir tahtırevanın üzerine geldiğini görünce yana sıçradı. Vaktinde davranmayıp biraz daha gecikse tahtırevanın altında yuvarlanıp gidecekti. Ters ters baktı tahtırevanın arkasından. Sıkılı yumruğunu kuşağına soktu:
«Gözünü sevdiğimin Osmanlısı,» dedi yüksek sesle, «atadan kalma asaletiyle gururlanmayı akıl etmez de, Kahire'nin sonradan görmeleri gibi gendini fellâhlara taşıtmaz da, yatağa düşene kadar at sırtında gezer. Bizim eller bir başkadır yiğit Beşe, eşi menendi yoktur bizim

ellerin; şuncağı-za geldiğimiz surda ne kadar oldu ki, sıkıldım. Kafes ceylânına döndüm. Bir an evvel yola düş-sek diyorum. Hem de zaman kaybetmemiş oluruz.»
Beşe gökyüzüne çevirdi gözlerini. O çevirince Yaltırık Bekir de dikti başını. Güneşin parıltısı bile bir tuhaftı. Alevden oklarını uzatıp değdiği yeri kavuruyordu. Tek bir bulut bile yoktu. Durup dururken annesini hatırladı. «Sen sen ol, bulutların yüzünde geleceğini okumaya bak; sen

sen ol, kuşların çengisi başladığında tehlikenin zorlusu yaklaştı belle.» Dilinden düşmeyen öğütlerinden biriydi, en mühimi. Güler geçerdi. Yine güldü, ama geçemedi nedense. Her zamanki haliyle «Bâtıl inanç işte, anam ne bilsin,» diyemedi. Etrafa baktı. însan mahşeri kaynıyordu. Kimi maşlahlı, kimi papaz cübbeli, kimi hoca kıyafetli, kimi koca kavuklu; arada bir «Vardaaa!» sesiyle iki yana açılıp muntazam bir çizgi çiziyorlar, tahtırevan geçtikten sonra ise sür'atle kapanarak işlerine dönüyorlardı. Görünürde kuş filân da yoktu. Bir gün kuş ve bulut olmayan bir beldeye geleceğini annesi bilseydi, en mühim öğüdünü kuşlar ve bulutlar üstüne kurmazdı.
Bir tahtırevan daha geçti «Vardaaa!» sesiyle. Üstelik de bunun çıngırakları vardı. Geldiği uzaktan belli oluyordu. Yanından geçerken pek de farkında olmadan kulaklarını avuçlarıyla kapattı. Çıngırağın sesi duyulmaz oluncaya kadar ellerini kulaklarında tuttu. Esaret yıllarından kalma bir alışkanlıktı onda. Kilisenin çanları her çalışta cebren çalıştırıldığı yerde durup kulaklarını kapatır; tekme, tokat, kırbaç yeme pahasına istifini bozmazdı. Arkadaşları bunu yapmaması, boşuna dayak yememesi için ne kadar yalvarmışlardı, ama o direnmişti hepsine. «Elimde değil,» demişti. «Bu sese tahammül edemiyorum. Bereket versin, Kafelonya'daki esareti ancak altı ay kadar sürmüştü. Altı ay dolmak üzereyken üç arkadaşıyla bir olup, başlarına dikilen üç gardiyanı haklayarak kaçmayı becermişti. O günleri

aklına getirmek dahi istemediği halde,, böyle mü-nasebetli münasebetsiz hafızasına saplanır, dünyasını zindana döndürürdü. Oyalanmak için bağıra çağıra mal satmaya çalışan bir tüccara dikti gözlerini. Daracık elbiseler giymişti. Ya Venedik'tendi veya Raguza cumhuriyetinden. En daracık libasları onlar giyerlerdi. Birkaç para kazanmak için onca yolu tepip gemilerle, develerle buralara kadar gelmeyi aklına sığdıramıyordu. Kendisi de teey Âsitane'den çıkıp gelmişti, ama bir maksada hizmeten gelmişti. Şehzadelerin hasma memleket haberleri getirmişti. Ne çare, karşısında lâl kesilmiş, hazırladığı güzel cümleler gırtlak borusuna yığılıp soluğunu kesmiş, sözü Beşe'ye bırakmak zorunda kalmıştı.
«tyi konuştun ha!» dedi aniden Beşe'ye dönüp.
«Ne dedin? Konuşmak mı, tek kelâm bile etmedim yahu, ne demektesin?»
«Şimdiyi değil, Cem Şehzademin karşısında konuştuklarını demekteyim, aklımdan geçenleri teşbih tanesi gibi bir bir çektin. Bana da maşallah -demek düştü.»
Beşe gülmeye verdi:
«Dediysen bile içinden demişsindir, duyamadım da.»
«Eh,» etti Yaltırık Bekir, «içimden miçimden. Ben böyle hasretlenince kimbilir Cem Şehzadem nasıl hasretlenmiştir. Burada kalır malırsa, yüreği uf alana yırtıla ağzından gelir. înce emraza tutulup genç yaşta, Allah göstermesin, göçer gi-

der. Çareyi o bulsun demekteyim ya, bakma dediğime Beşe can. Ömrü uzun olası Bayezid Hânı indirip Cem Şehzadeyi padişah yapmanın bir çaresi olmalı.»
«Oldu mu ya?» deyip surat buruşturdu Beşe, «Bayezid Hândan bahsederken ömrü uzun olası dedin mi, Cem Şehzadeyi Kahire'ye mahkûm ettin say.»

«Ağız alışkanlığıdır bu, Osmanoğlundan bah-selderken dua etmek gelir içimden. Kos koca hanedan, kos koca devletin banileri, dua etmemek elde mi? Minnet borcumuz kuru kuruya dua ile ödenir mi zannettin? Ölesiye hizmet edip en küçük ferdi için can vermeye âmâde olmamız iktiza eylemez mi?»
«Cem Şehzade için evet, ama Bayezid Han için olursa...»
«Hepsi için,» diye sözünü kesti Yaltırık Bekir, «en küçüğünden, en büyüğüne, kadınından çocuğuna kadar hepsi için can feda! Padişahlığı paylaşmada birinden birine iltizam ayrı iştir, hepsini sevmek bir ayrı iş.»
«Gendine has görüşlerin var Bekir can, hepsini iyice anlıyorum desem yalan derim. Yoksa bu konuştukların sualimi çekiç arası etmeyle savuşturma temayülünden midir? Cem Şehzadenin yerinde sen olsan ne yapacağını sorduydum.»
«Allah'a bin şükür ki ben Cem Şehzademin yerinde değilim,» derken boyun kıvırdı Bekir, «niçin ki, bu iş zorlu işlerden arkadaş, benim gibileri üstesinden gelemez. Ömrümce düşünür ka-

lirim da bir çıkış bulamaz olurum. Ben üstesin den gelebileceğim işlerle meşgulüm, derununu Şehzadem düşünsün.»
«Şimdi senin dediğin kaçamak değilse nedir?»
«Benim dediğim bencileyin lâflardır, Şehzadeler gibi ne düşünebilirim, ne de konuşabilirim. Osmanoğlu ile teb'a arasında bu kadar fark elbette ki olmalı.' Biz yıldız isek, paşalar ay ise, Osmanoğlu güneştir Beşe. Yıldız gendince parlar, ay gendince ışık verir, lâkin güneş hem aydınlatır, hem de ısıtır.»
Beşe keyfince güldü:
«Tuttu yine şair tarafın.»
«Ne şair tarafı bre Beşe, şairlik mi kaldı? Cem Şehzademin şiirlerini duydum duyalı ağzıma da, gönlüme de kilit vurdum. Bu işi beceremediğimi bir iyice anlayıp kalemi kırdım, kâğıdı dürdüm. Gevezelenmeye çakılı kaldık. Şu insan mahşerini yarabilirsek gidip azıcık uyuruz. Emelim sabah kertesi yola düşmek. Rahat bir soluk almak için Anadolu rüzgârına ihtiyacım var.»
Kalacakları handa Defterdar Haydar'la karşılaşıp, geç kaldıkları için takazaya tutulunca, daha beter ateşlere banıp kaldılar. Defterdar Haydar Beyin öfkesi geçsin diye bir zaman beklediler. Ancak sesi yumuşadıkta, önce bakışıp gözleriyle anlaşarak ne beklediğini sordular.
«Gözlerinize hasretim depreşti de görmeyi bekledim,» diyerek çıkışını sürdürdü. «Şehri başka bir zaman temâşâ etseniz olmaz sanki, gören de eğlenmeye geldiğinizi zannedecek.»

«Öyle zannetmeleri fena mı olur Defterdar Beyim,» dedi Yaltırık Bekir, «ne edip etmeyeceğimizi kestiremezler hiç değilse. Pazar yerine göz attın da mı geldin bilmem, Venedikliden, Ragu-zahdan, İspanyoldan ve Urumdan geçilmiyor. Herkes birşeyler satıyor gibi ya, eminim yarısı maf-talostur, Cem Şehzademin ne yapıp ettiğini öğrenmeye merak sarmışlardır.»
«Gören gözlerini sevsinler,» dedi Haydar Bey, «gelir gelmez senin fark ettiğini biz fark edememişiz demek.»
«Estağfirullah, onu demedim de...» «Demedin sayalım, lâkin bilesiniz ve gönlünüzü ferah tutasımz diye söyleyeceğim. Cem Şehzademize çeşitli milletlerden yardım teklifi gelmiştir; kimisi asker vermeyi, kimisi memleketinde misafir- etmeyi istemiştir. Ama Şehzademiz el tersiyle hepsini çevirip 'Biz ezelden gönlümüze yerleşen Peygamber aşkına bu diyara gelmişiz, niyetimiz hac idüp memleketimize dönmektir,' de-yü red etmiştir. Birşey daha söyleyeyim size de dudaklarınız uçuklasın: 'Gel seni misafir edelim, şanınla ömür sür' teklifini yapanların başında Rodos şövalyeleri geliyor. Umar mıydınız?»

Yaltırık Bekir ayakta durduğu yerde sallandı, düşme korkusuyla çömeldi hemen. «Deme Beyim!»
Beşe'nin aklına başka birşey gelmediği için o da aynı şeyi söyledi: «Deme Beyim!» «Şaştınız kaldınız ve dahi dudaklarınız uçuk-
ladı değil mi? İşte bizim Şehzademiz böylesine biridir. Dünya âlem onu ister. Her neyse, lâfı fena uzattık. Diyeceğim şu ki, Şehzademiz bir zaman burada kalmanızı ister. Hac idüp dönecek, döndüğünde karındaşına hitaben bir mektup yazacak, mektubu sizin götürmenizi münasip buldu.»
«Mektup mu?» diye şaştı Yaltırık Bekir, «Ba-yezid Hâna hem de.»
«Belî, Bayezid Şehzadeden gayri karındaşı var mı?»
«Yok da...»
«Da'sı nedir?»
«Şudur,» diyerek söze karıştı Beşe, «biz had-dimizi biliriz, Bayezid Hâna elçi çıkmak kim, biz kim? Bu işi beceremeyip ağzımıza, yüzümüze bulaştırmaktan korkmaktayız.»
«O mu?» derken güldü Haydar Bey, «siz götüreceksiniz dedikse mektubu götürecek olanı götüreceksiniz demek istedik. Bu işleri bilen bir münasip kişiyi yanınıza katacak, merakınız olmasın. Belkim Gedik Nasuh Beyi gönderir. Gideyim artık, epey vakit geçirdik, Allah'a emanet olun.»
Cevap beklemeden kapıya yürüdü. Yaltırık Bekir, Haydar Bey çıkıp gittikten sonra toparlanıp «Sen de Rabbime emanet ol,» dedi. Beşe arkadaşının dalgınlığına güldü.
Yanardağ lâv püskürtmeye geçmişti. Kor yumağı gibi dökülen her kelime dinleyenleri yakı-

yorau. besin şiddetinden, yüksek tavandaki yirmi mumluk avize zangırdıyordu. Bu muhteşem konak yapıldı yapılalı böyle bir kızgın öfkenin öksesine düşmemişti belki de, böyle bir patlama ânını yaşamamıştı.
îçerde sekiz kişi vardı. Yedisi suskun, düşünceli, acımtırak bakışlı. Yalnız Cem Şehzade öfke sağnağı, ateş küresi. Bütün ümitsizliği, bıkkınlığı, korkularıyla bağırıyordu:
. «Biz ne demişiz ona, lisan-ı münasiple gurbet ellerde sıkıldığımızı, memleketin bir köşesinde hüküm sürmeye razı olduğumuzu, cennetme-kân pederimizin kılıç hakkıyla fethettiği toprakların Anadolu kısmını bize bıraktığı takdirde sulh olacağım, boş yere kardeş kanı akmayacağını söylemişiz. Pederimizin bütün mirasına vasiyet-li iken alçak gönüllülük edip bu kadarına dahi razı gelmişiz. Bizim de aynı babanın oğlu olduğumuzu hatırlatmışız. Derdimizi nazm eylemişiz. Demişiz ki:
Sen bister-i gülde yatasın şevk ile handan, Cem hecr ile bâlî idine hân sebeb ne? Bu saltanat-ı dünya ola adle mukarın, Hâccü'l-haremeyn ânı taleb kılsa aceb ne?
«Bu söylediklerimiz ayn-ı hakikat değil de nedir? Biz mihnet külhanında kül döşenirken, o padişahlık sürer. Haklarımızdan feragatin fiyatı olarak da senede bin kerre bin akçe teklif eyler. Biz baba mirasını satıcı değiliz. Bunu Bayezid

de, bütün cihan da böyle bilmeli. Bir de nazmımıza nazire yolladı:
Çün rûz-i ezel kısmet olunmuş bize devlet Takdire rıza vermeyesün böyle sebeb ne? Haceü'l-Haremeynüm deyuben dâva küarsun, Bu saltanat-ı dünyevîye bunca taleb ne?
«Bizim şiirle kıyas kabul eder mi? Bayezid'in şairliği ancak padişahlığı kadar makbul, ikisini de beceremiyor. Lâkin vakit gelmektedir, Baye-zid'e muhalefet artmıştır. Yeniçeri ve dahi paşaların ekserisi bizi ister. Müteaddit mektuplar aldık.»
Yanardağın lâv püskürtmesi dinrpiş, Cem'in çehresine heybetli bir yumuşaklık yerleşmişti. Daha önce bazı paşalardan aldığı mektupları ihtiyatla karşılarken, Gedik Ahmed Paşanın mührünü taşıyan mektup şüphelerini gidermiş, ordu ve ahali tarafından beklendiğine tam

olarak inanmıştı. Gedik Ahmed Paşa mührü basılan mektubun uydurma olduğunu bilemezdi. Memlekete dönmesi istendiğine göre, kendisine büyük bir mes'u-liyet yüklenmiş demekti. Padişah oğlu olaraktan mes'uliyetten kaçamazdı. Belki istendiği için değil, sırf kendisi istediği için böyle düşünüyordu. Evet, dönmek istiyordu. Sıkılmıştı, ideallerinin demir parmaklık olup ruhunu hapsetmesine daha fazla seyirci kalmayacaktı. Daha fazla zaman kaybetmenin aleyhine olacağını biliyordu. Zaman onun nazarında en büyük hırsızdı. İnsa-

nın gençliğiyle birlikte çalışkanlığını, yorulmazlı-ğını, emellerini çalan büyük bir hırsız. Vaktinde davranacak, zamanın emellerini çalmasına izin vermeyecekti.

«Sultan Melikü'l-Eşref Kayıtbay'dan müsaade alır almaz yola çıkacağız. O vakte kadar, bazı yerlerden gelen yardım tekliflerini inceleyip karara bağlayacağız. Memleketimi, milletimi Baye-zid'in ellerine bırakamayacak kadar çok seviyorum. Saltanat makamını gasptan kurtarıp Cennet-mekânın ruhunu şâd edeceğim. Allah yardımcımız olsun.»

Frenk Süleyman başı önünde çıktı. Çıkarken düşünceliydi. Meşveret edileceği söylenip çağrılmışlardı. Ama Şehzade danışacağı yerde sadece esip savurmuş, çakıp gürlemişti. Bir de kendi düşüncelerini anlatmış, kimsenin ne düşündüğünü sormamıştı. Bu nasıl meşveretti böyle? Onun bildiği, meşveret ehli olanların fikri sorulur, ekseriyetin tercihi istikametinde bir karara varılırdı. Yoksa Cem Şehzade, arzusuna muhalif bir karar çıkacağından mı çekinmişti? Böyle bir topluluktan öyle bir karar çıkmasının muhal olduğunu bilmesi lâzımdı. Pek pek iki üç kişi muhalefet ederdi. Başta da kendisi. Niçin ki, iki kardeşin mücadelesi düşmanın işine yaramaya başlamıştı. Karamanoğlu bile cür'etlenip cesaretlenerek Konya'ya saldırabildiğine göre işler adamakıllı karışıktı Anadolu'da, bulaşıktı. Bayezid Han bir yandan devleti derleyip toparlamaya çalışırken, bir

yandan da kardeşinin başlattığı isyanlarla cebel-leşiyordu.

îsyan gibi görmek canını sıktı. Galiba ileri gitmiş, meşverete çağrılıp meşveret edilmemesine içerlenip ipin ucun kaçırmıştı. Cem Şehzade meşru hakkını alma mücadelesindeydi. Frenk Süleyman olaraktan bunu kabullendiği için, başından beri Cem Şehzadeyi destekliyordu. Onun Bayezid Handan iyi olduğuna inanmıştı. Şu halde meşveret deyü fikirlerini söylemesine küsüp isyan isnad etmemeliydi. Çalık Dursûn'a gözleri ilişince kafasındaki istifsiz düşüncelerden kurtuldu. Kapı ağzında dolanıp duran, arada bakınıp ellerini rakkase gibi ileri geri sallayan Çalık Dur-sun'un yânına gitti.

«Nedir?» diye sordu, «sıkıntılı bir halin var, folluğu bozulmuş tavuklar gibi şaşkıncasın.»

Çalık Dursun dolanmasına ara verdi. Dike dik baktı Frenk Süleyman'a, dike dik konuştu:

«Gözdelerin yanında bizim esamemiz mi okunur ki,» dedi yakınman, «say ki tekme izi kamburumuzun üstüne çıktı.»

«Şimdi bu sözlerin ne demeye geldiğini ancak iki saatte anlatırsın öyle ya...»

«Ne lâzım, üstüne vazife değil ki.»

«Vazife değil de lâf mı şimdi?' Meşverete gelmeyip kapı ağzında dolanıp durmanı sormamızla kabahat mı işledik?»

Burukça yere baktı Çalık Dursun:

«Ben çağrılmadığım yere gitmem.»

Çağrılmamak mı? Onca zaman Cem Şehza-

denin hizmetinde bulunmuş birinin çağrılmaması olur muydu? Ya unutulmuş, ya da yerinde bulunamamış olacaktı.

«Ben de birşey var belleyip merağa gömülmüşüm.»

«Daha ne olsun istiyordun bre Süleyman? Biz resmen kovulduk iki gözüm, tekmelenip kovulduk. Meşveret haberini bir raslantı neticesi öğrendik. İkidir, bize bildirilmez. Böyle oldukta gözden ve dahi gönülden düşme denmez mi?»
«Hadi canım, büyütmedesin. Vehme düşmedesin. Sadece unutuldun bes belli. Diyar-ı gurbette kimin aklı noksanlaşmadı ki, meşveret davetine çıkanlarınki noksanlaşmasın. Belki de gelmişler, yerinde bulamamışlardır. Böyle dolanıp dertleneceğine, dertlenip evham tutacağına giriver Şehzadenin huzuruna, sor neyin nesi, niye çağrılmayız diye., Amma vereceği cevabı peşin peşin söyleyeyim ki, unutuldun, sadece davetçilerin kafasızlığına tosladın, kusura kalma, diyecektir. Sana da arz-ı hürmet eyleyip huzurdan ayrılmak düşecektir, inanmıyorsan git de bak. Unutulman da talih eseriydi zaten. Neden dersen, içerde meşveret falan olmadı. Cem Şehzade öfke küpü ki, Bayezid Hânın mektubunu yüzümüze sallaya sallaya gazap döktü. Meşveret falan etmeyip kendi düşüncelerini açıkladı. Bazı paşalardan mektuplar almış, davet mektupları, Sultan Kayıtbay'dan dahi yardım görüp geri dönecekmiş. Hepsi bu kadar işte.»
«Bu kadar ha! Bir saattir konuştuklarınızın hepsi bu kadar öyle mi?»
«Gerisi öfke sağnağı işte, Şehzadeyi bilirsin. Kızınca tam kızar, esip savurdu.»
Çalık Dursun birden gülmeye verdi, bütün sıkıntılarından kurtulmuş da rahatlamış gibiydi:
«Hay Süleyman can, dilbazlığıma lâf dokun-dururdun; şimdi de sen bir dübazlaştın ki, bir söyledim yüz dinledim. Ne halse, yakında yol ipine tutunmak varsa yaman haberdir derim. Niye ki, bu eller bize göre eller değildir. Seher dışına çıkıp biraz soluklanayım dedim köz yutmuş gibi oldum. Aman bir ağaç gölgesi diye arandım, ne gezer! Göz boyu sahra ki, üstünde cinler cirit atmakta. Bizim oraların kıymetini bir anladım ki, sorma gitsin.»
«Zaten sorduğum yok,» diye kesti sözünü, «kurban olduğum, anlatmaya kalkma da takatimi tüketme. Bir başlarsan akşama mı susarsın, sabaha mı, bilinmez. îyisi mi, sen dolanmana devam et, ben yürümeme. Haydi Allah'a emanet olasın.»
«Olalım bakalım,» derken gülümsemesi yüzünde genişledi Çalık Dursun'un, «sen dahi Allah'a emanet ol.»
Kalabalığa karışana kadar arkasından baktı. «Yiğidin hası ve safı Süleyman gibi olur,» dedi içinden. «Yüreğinde hiç kimseye ve hiçbir şeye karşı akçe kadar bir burukluk taşımadığına eminim. Hay sözün,gibi bahtın da açık olası Süleyman.»

Minarelerden' ikindi ezanı okunuyordu. Kalabalık camilere çekilince sokaklar tenhalaştı. O tenhalıkta Çalık Dursun adımlarını açtı. Az önce konağın avlusunda berduş maksatsızlığıyla volta atan o değildi sanki. Sanki önceden kararlaştırılmış bir yere yetişmek için yürüyordu.
Yürümüyor, âdeta koşuyordu.

BEŞİNCİ BÖLÜM
Ba'zi kûtehbînler Câm-ı Cem'den murada irmek içûn rikba-i sahiden baş çek-diler ve taht-nişin-i milk-i Karaman olan Cem Sultanın mezra'-i kalbinde hubb-î cah ekdiler.
Hoca Sa'düddin Efendi
1482 yılının Mayıs sonlan...
Dolu dizgin boşalan yağmurun altında şırıl sıklam uzanmış koca Aydos ovasında inançsız ruhlar kadar karanlık bir gece. Öyle bir gece ki, ne baykuşların hû çekişi var, ne de cırcır böceklerinin şarkısı.
Sadece dolu dizgin yağmuru, dolu djzgin at sürmeyle yırtıp katmerli karanlıkta ilerleyen bir gölge. Nihayet gölgeyi fark eden bir kolçağın sert sesi:
«Dur! Kim olduğunu, nereden geldiğini söyle!»

Harmana girercesine Padişah ordugâhına giren süvari isteksiz, ama âni bir hareketle gemlere asılıp atını durdurdu. Gözlerini perdeleyen damlacıklardan kurtulmak için arka arkaya kırpıştırdı. Kimseyi göremeyince görülmesine şaşıp, o şaşkınlıkta cevabı yuttu:
«Otağ-ı Hümâyûn kandedir?»
«Destursuz bağa girdin, kim olduğun soruldukta mukabil suale geçtin, niyetin oklanmaksa becerdin bunu. Şimdi temreni çelikten bir ok yersin, bekle.»
Ses âmir ve haşindi. Dediğini yapacak cinstendi. Acele edeyim derken ecele çarpılma ihtimali belirmişti. Lâfın dizginini ele almaz da, şaşkınlığını sürdürürse, sabaha şaşkın ve ıslak bir ölü olurdu. Bu düşünce onu yağmurdan daha çok ürpertti.
«Hünkâra diyeceklerim var,» dedi aceleyle, «mühim haberlerle uzaklardan gelmeyim, haberi geciktirirsen benim yerime sen ölürsün. Otağı göster!»
Çadır bezinden kaputuna iyice sarınmış, sarınmış değil, galiba yüzünü saklamak için örtün-müştü. Hoş, örtünmese de bu ıslak karanlıkta yüzünü görmeye imkân yoktu. Sadece şimşek çaktığında param parça olan gecenin zift siyahı örtüsü, bij an aralanıyor; ağaçlar, çadırlar bir serap gibi görünüp hemen ardından kayboluyordu. Böyle bir şimşeğin karanlığı aralamasında nöbetçi, süvarinin yüzünü görmeyi denemiş, kaputunun tekdüze kırışıklığından başka birşey görememiş-

ti. Fakat sesinde ne yaptığını bilen, kendisinden emin insanların tonu vardı. Yine de itaat etmekle etmemek arasında tereddüttendi.
«Bu vakitler Hünkâr uyur, seni misafir çadırında ağırlayalım,» gibisinden birşeyler söylendi. Süvari ısrar edince de, onu Sadrazamla görüştürmeye razı oldu.
«Düş arkama, Sadrazam Efendimize götüre-yim, lâkin bu vakit uyandırılmasına içerler de ikimizin de boynunu vurdurursa günah boynunda ölürsün.»
«Üst tarafına karışma,» dedi adam. «Götürmen kifayet eder. Geceleri rahat uyumak isteyen ne.padişahlığa, ne de sadrazamlığa sıvanmaz, sıradan insan olup dileğince uyur.»
Nöbetçi yürürken durdu, durup arkasına döndü, karanlıkta doğru dürüst seçemediği atlıya bak-,
ti.
«Ne baktın?» dedi atlı. «Sözlerimde bir hilaf mı yakaladın?»
«Şaştım,» dedi nöbetçi, «bu çok bilmiş halinde kaç yaşına kadar yaşadığını merak ettim. Çok genç olduğunu düşünürüm.»
«Öyle düşünürsen aldanırsın,» derken güldü atlı, «yeterince yaşlıyım, yani bu yağmur kıyamette tekin olmayan yollarda at sürüp ordugâhı bulabilecek kadar, tecrübem de bana yetesiye-dir.»
Tekrar yürürken sordu:
«Nereden geldiğini sorsam, merakımı mazur görür müsün?»

«Görürüm, lâkin sırrımı demem, duymuşsun-dur belki, 'Sırrını deme komşuna, o da söyler komşusuna,' gibisinden bir atasözümüz vardır. Az bilirsen az acı çekersin; iyisi mi, Sadrazam çadırına götür ve kaybol.»
«Geldik zaten,» diye homurdandı nöbetçi.
İçer lemisti. Nereden geldiğini söylememesi, yüzünü saklaması, çok bilmiş görünmesi onu sinirlendirmişti. Sadrazam Paşanın çadırını bekleyen dört nöbetçiden birine vaziyeti hülâsa ederken, atlının hiç de lehinde sayılmayacak tarzda kelimeler sıkıştırdı. Kabul edilmesindi de görsün-dü gününü. Misafir çadırını bile göstermeyecek, bütün geceyi yağmur altında geçirtecekti. Fakat işler umduğu gibi çıkmadı. Atlıya attan inmesini söylediler ve çadıra aldılar. Nöbetçi kös kös nöbet yerine dönerken inadına yolu uzatıp Otağ-ı Hümâyûn'un önünden geçti. Heybetiyle içini ürpertmesine zevklenip biraz ayak sürçtü. Otağı Hümâyûn iki

kat askerle çevriliydi. Hünkâr emniyette sayılırdı. İki katlı kordonu yarıp birinin Hünkâra ulaşması için şeytan olması lâzımdı. Rahatladı. Ve birden, Padişahın öldürülmesi korkusuna gömülmüş olduğunu sezdi. Havanın kasavetinden mi, kaputuna sıkıca sarınmış atlının tavrından mı, her nedense bir korkuya düşmüş, farkında olmadan Hünkârı öldürmelerinden ürkmüştü. Ayakları bu yüzden gövdesini Otağ-ı Hümâyûnun kıyısına kadar sürüklemişti. Ama artık rahattı. Koca çadırın hafiften aralık kapısından dışarı sızan ışık, ruhunu da aydınlatmış, endişele-
rini bir.çırpıda silkip atmıştı. Demek ola ki Padişah uyumuyordu. Bu da iyiye alâmetti. Hiçbir zaman gafil avlanmayacağına delildi.
Kordondan çözülen bir zülüflü baltacının önünde bitmesiyle destur çekip yoluna gitmesi bir oldu. Böyle yerlere fazlaca sokulmaya gelmezdi, tetik duran zülüflüler az biraz şüpheye tutulup işkile uğrasalar kılıcı aleste edip «Hayda bre!» çekip, yüreğinin ortası budur, diyerekten kılıcı caba ederlerdi Allah saklasın. Bu da iyiydi elbet, kötü hallerden bir cihan padişahı böyle korunmalıydı. Vaktin bu vaktinde uyumayan, uyumayıp teb'asınm iyiliğine çalışan bir padişah için gecenin ıslak karanlığında nöbet tutmak her yiğidin talihi olamazdı. Allah nasibiydi ki, dualarının tamı tamına yerine ulaştığının delili sayılırdı. Bugüne bugün sefer-i hümâyûnda vazife alması demek, yiğitliğin tepesine kurulması demekti ki, yiğit padişahın yoluna can verecekse yakınında verecekti. Onu korurken şehit olup cennete uçmanın hali başkacaydı. Bundan sonra daha sıkı nöbet tutacaktı. Cem Şehzade canibinden uçup gelen kuşları bile gözleyecekti. İki kardeşin cenge tutuşmasına, onlar cenkleşirken onca canın telef olmasına aklı ermese de, yerini çoktan seçmişti; yeri Bayezid Hânın bulunduğu yerdeydi. Kimin haklı, kimin haksız olduğunun da nazarında hiç ehemmiyeti yoktu. Hem zaten Cem Şehzadeyi tanımıyordu bile, sadece duymuşluğu vardı; yufka yürekli bir erkek güzeli olduğu söylenirdi. Anlatıldığında yüreği pıt pıt vurmuş, ken-

di kendisine dahi itiraf etmeye korkarak için için sevmeye başlamıştı. Ama bunun az daha ötesi yoktu, sadece için için sevgiden ibaretti. Yine de yüz yüze gelseler Hünkâr aşkına onu kılıçlamakta tereddüt göstermezdi. Üzerine aldığı vazifenin bunu gerektirdiğine inanmıştı.
Acaba şimdi ne yapıyordu? Mısır askeriyle Anadolu'ya girdiğini, Adana'da Karamahoğlu Kasım Beyle buluşup ittifak akdettiğini söylemişlerdi. Duyduğunda inanası gelmemiş, bir zaman «Olamaz!» diye diretmişti. Yüreğindeki sevginin yalpaya tutulup, yanpirilendiğini hissetmişti. «Olamaz! Neden derseniz, Osmanoğlu olaraktan, bir Osmanoğlu hiçbir vakit bir Karamanoğlu ile ittifak edemez. Buna da neden derseniz, bu Karamanoğlu daha dün leşker çekip Konya'yı muhasara etmişti. Osmanoğlunun düşmanıyla hiçbir Osmanoğlu birleşmez.» Saflığına herkesi güldür-müştü. Hanlığın ve dahi şehzadeliğin sıradan akıllarla olmadığını söylemişlerdi. Hanlar ve dahi şehzadeler başka türlü olurmuş, icap ettiğinde can düşmanla ittifak eyleyip öz kardeşlerinin üzerine gider, hattâ ve hattâ hedefi vurmak için kardeşlerini bile ezip yürürlermiş. Tarihten birkaç acı misal de zikredildiğinde susup oturmuş, sonra başını ellerinin arasına alarak misaller kadar kara düşüncelere gömülmüştü. Şimdi de bir tevatür dolanıyordu. Güya ki, Cem Şehzade, adı batasıca bazı frenklerle birleşip Osmanlı hududunu geçmişti. İlk elde Konya'yı muhasara edip işgale yelteneceği söylentisi dolaşıyor, her du-

yuşta rahatsız oluyordu. Acaba ki Hünkâr ne düşünüyordu? Belki de bunun için uyumamıştı. Herhalde bunun. için. Sıradan bir askeri rahatsız eden mevzu, kimbilir, Hünkârı ne hale getirmişr ti, kimbilir?
Haklıydı. Sultan Bayezid Han, Cem Şehzadenin Adana'ya geldiğini öğrendiğinden beri uykularına gem vurmuş, göz kapaklarını zorlayarak günler ve geceler boyu düşündükten

sonra, ordusunu yürütüp buralara gelmişti. Oysa Otranto'ya gitmek isterdi, Rumelide Osmanlı hakimiyeti altında yaşadığı halde serkeşleşen tabî devletlere hadlerini bildirmek, efendilerinin Osmanoğulları olduğunu bir kere daha hatırlatmak üzere Balkanlara girmek isterdi. Rodos'u alıp nefretlik şövalyelerin haddi aşan çapaçullarına nihayet vermek isterdi. Ama bütün bunları yapamazdı, çünkü kardeşi üzerine geliyordu. Belki Konya'yı, belki Ankara'yı almaya, yine saltanatını ilân edip etrafı karıştırmaya geliyordu. Mısır Sultam El-Melikü'l-Eşref Seyfüddin Kayıtbay'dan hem para, hem de asker almıştı. Eğer bu doğruysa Kayıtbay'a da bir gün haddini bildirmesi icap edecekti. Ama önce Cem Şehzadenin işini bitirmeliydi. Yenişehir ovasında ettiğinden bes beter edip, bir daha belini doğrultamaz hale getirmeliydi. Ordusunun ekseriyeti Mısırlılar ve Karamanlılardan meydana geliyordu ise, iş biraz kolaylaşmış demekti. Bunlar da aynı dinin mensubuydular, ama bir padişahın kendi teb'asına kılıç çekmesi kadar kötü sayılmazdı. Yenişehir ova-

sindaki muharebeyi kazanmıştı, lâkin kılıcını kendi kalbine vurmuş da ikiye ayırmış gibi korkunç bir duyguya kapılıp, kazandığına sevinememişti. «Ölen de benim, öldüren de; yenen de benim, yenilen de,» diye mırıldanıp muharebe meydanında kanla çizilen fecî tabloyu gözleri yaşlı olarak saatlerce seyretmişti. Seyrederken de dua üstüne dua dökmüştü: «İlâhî, bana böylesine kötü bir ânı bir daha yaşatma!»
Ayağa kalktı. Ellerini arkasına atıp bir süre dolaştı. Yağmur nasıl da deli deli yağıyordu. Gökler nasıl da bütün gözyaşlarını döküyordu. Sanki güneş bir daha hiç doğmayacak, yağmur hiç dinmeyecek, ıslak karanlık ebediyete kadar sürüp gidecekti. «Yapayalnızım,» diye söylendi. «Binlerce insanın ortasında kimsesizim. Padişahlık mücadelesini biz kazandık, lâkin kardeşimizi kaybettik.»
«Destur dilerim Hünkârım, ışığınızı yanıyor görünce cesaret ettim, af fola...»
Sadrazamın sesi düşüncelerini mıncıklayınca, ağır ağır kapıya döndü. Yüzüne baktı.* Sadrazamın elleri önünde, gözleri yerdeydi. Koca mücev-vezesi kaşlarına inikti. Yüzünde beşuş bir ifade vardı. Kalbi bin bir endişenin cenderesine sıkışmış da soluğu kesilmiş gibiydi. Tedirgin bir sesle,
«Gir Lala,» dedi, «hayrola?»
«Hünkârım, Cem Şehzadeden haber var. Az evvel bir martalosumuz geldi, dediğine göre bir hayli hatırı sayılır derecede kuvvet toplamış, Ha-

jöre sorulursa, Şehzadenin niyyeti Konya üzerine yürüyüp oradan Ankara'ya, sonra da Bursa'-ya girmektir.»
Bayezid Han katıldı, sertleşti:
«Niyyet kuvvet değildir Lala, bu dediklerin kuvvetle olur. Üç buçuk Mısır yarmasıyla, Kara-manoğlu bozması bu dediklerini hiçbir vakit beceremez; karındaşımız yeniçeri ile yapamadığını bunlarla hiç yapamaz, müsterih ol.»
«Yalnız onlar değil Hünkârım; martalosun dediği şu ki, Gedik Paşanın maiyetinde bulunan beylerden bazıları askerleriyle varıp Cem Şehzadeye katılmışlar. Bunda Gedik Paşanın dahli elbette yoktur, damadımız her zamanki cesaretiyle memleket hizmetindedir. Kendisine bir teb-riknâme gönderdim.»
Padişah sırtını dönmüştü. Gedik Paşa hakkındaki şüphelerinde haklıydı demek, iş ayan beyan ortaya çıkmıştı. Beylerinin bir kısmını kaçırmış değil, mutlaka isteyerek göndermişti. Öteden beri kendisini sevmediğini, beğenmediğini, ama Cem Şehzadeye yangın olduğunu bilmeyen yoktu. Vakıa, Otranto'dan çağırdığında apar topar gelmişti, lâkin öyle bir geliş gelmişti ki, gelmeden Otranto'daki birliklerin başına kumandanlar tayin etmediği için başıbozuk kalan asker aman dileyip, kan bahasına alınmış yerleri bir tamam düşmana terk eylemişti. Bu da

Gedik Paşaca bir intikam olmalıydı. Şimdi her şeyi daha açık seçik görebiliyordu. Oysa geçmişi unutmak üzere söz vermişti, unutmuştu da. Vaktiyle «Bir gün

sen padişah olursan bu kılıcı taşımam,» dediği halde, sonra sözünde durup kılıcını belinden çözdüğü halde, «Geçmişi unut, şimdi birlik içinde hizmet zamanıdır» demişti. Vakıa, kısa bir müddet hapsettirmişti, lâkin bu, Hamza Bey oğlu Kara Mustafa Paşanın tesiriyle olmuştu. O vakitler, padişahlığın inceliğine tamamıyla vâkıf olmadığı vakitlerdi. Sonra İshak Paşa Sadrazamın şefaatiyle kurtulmuştu. İshak Paşayı bu yüzden mi pek sevmiyordu? Biraz bu yüzden, biraz da babasının vefatıyla el altından yeniçeriye iğva verip Karamanoğlu Mehmed Paşa Sadrazamı paralatmasından. Neticede Osmanlı tahtını Cem'den çekip almıştı, lâkin içinde de bir ukde kalmıştı. Bazı hareketleri de padişahlık izzetine dokunuyordu. Yine de vaktin gelmesini bekliyordu, vakti geldikte padişahlığını elbet İshak Paşaya da gösterecekti. Bu işe de Gedik Paşadan başlayacaktı. İshak Paşa, damadının akıbetini gördükte ya uslanır veya daha beterleşip boynuna ilmiği elleriyle geçirirdi.
«Lala, Gedik Paşa damadın beylerine sahip çıkamıyorsa, askerine nasıl sahip çıkacaktır? Öteden beri karındaşımıza meyli olduğunu bilmeği-len Otranto'dan çağırıp bir fırsat tanıdık. Bizden intikam alırcasına, siperleri tahkim etmeden, askere başbuğ komadan geldi, yine de ihlâsına verip ısrarınla kusurunu fazilet saydık.»
Birden İshak Paşaya döndü. Sert bir sesle konuşmasına devam etti:
«Hatanın hududu ikidir Paşa, üçlenirse bunun

adına hata değil, ihanet denilir. Damadına yaz. ayağını denk alsın.»
İshak Paşanın rengi uçtu,' yüzü güz yaprağına döndü, mum ışığında gölgelenen koca kavuğu duvardaki aksinde oynadı.
«Hâşâ ki Şevketlü Hünkârım...»
«Martalosun başka neler söyledi?» diyerek sözünü kesti Padişah, mevzuun uzamasını istemediğini belli eden sesiyle, «karındaşımız Cem na-sılmış?»
İshak Paşa tereddütle susmuştu. Önden gelen tehditkâr azarı düşünürken, değişik bir suale toslamayla şaşırmıştı.
«Ce... Cem mi?» diye kekeledi.
Padişah bir hışım yumağı gibi çözüldü:
«O, cennetmekân Sultan Mehmed Hânın oğludur, bizim öz be öz karındaşımızdır Paşa! Ondan edeble bahsedilmesini, adı söylenirken divan durulmasını isteriz.»
Sadrazam İshak Paşanın yüreği hopluyordu. Padişah nedense çok sinirliydi bu gece. Birileri gelip aleyhine doldurmuş muydu yoksa? Görünüşe göre öyleydi, bunun aslını faslım daha sonra nasılsa öğrenirdi. Şimdi sualine cevap yetiştirmesi lâzımdı, ama Cem Şehzadenin nasıl olduğunu merak edip martalosa sormamıştı; sormadığı, kendiliğinden de'dile gelip konuşmadığı için doğrusu bilmiyordu. Şimdi tutup bilmediğini, martolosa Cem Şehzadenin sıhhatini ve keyfini sormadığını söylese, Padişah yine kızacaktı. En iyisi, birşey-ler söyleyerek vaziyeti idareye çalışmaktı.

«Cem Şehzademiz sıhhat ve afiyette imiş Hünkârım. Yalnız evlâd ü iyâlini Mısır'da koyup geldiği için olacak, biraz keyifsizce imiş, dalıp dalıp gidiyormuş.»
«Bilirim,» derken gülümsedi Padişah, «onun dalıp gitmelerini bilirim, dalıp gidince dünya tu-tuşsa, âlem velveleye boğulsa kılı kıpırdamaz, yerinden oynamaz. Çünkü o ara şiir düşünmektedir. Biliyor musun Lala, mısralardan kendince bir dünya kuran_b_aska birini daha tanımadım, nasıl başardığını bir bilsem... Çok az birlikte olduk, lâkin birbirimizi sevdik; hem korktuk, hem sevdik. Sevgimiz kardeşlikten gelmeydi, korkumuz ise, babamızdan sonra bize

intikal edecek saltanat nöbetini kaptırma korkusuydu. Yine de bunu unuttuğumuz "kısa anlar olmadı değil...»
Köşeye yürüdü, perdenin ibrişimine tutundu, koluna dolayıp sıktı:
«Saltanat nöbetini unuttuğumuz anlar var ya, çocukluğumu iliklerimde duyduğum, duyup bahtiyar olduğum ender anlardı. Sıradan çocuk olmayı öylesine ister, çamurlarda yuvarlanan yaşıtlarımı öylesine bir gıpta ile düşünürdüm ki, anlatamam. Sonra büyüdük, aramıza saltanat denen manevî zindanın demir parmaklıkları girdi, hükmetme sevdasına ümmete hizmet libası giydirip cenk meydanlarında ümmet-i Muhammed'i kırdık. Neden diye sorsam herkeste cevap alestedir: 'Senin olanı korumalısın,' derler; 'böyle gelmiş böyle gider,' derler. Bunlar bir yandan bize söylenirken, bir yandan Cem karındaşımıza söylenir. Ve

yine meydanlar açılır, yine kılıçlar bilenir, kanlar akar. Kan deryasında soluğumuz kesilirken, karındaşımız Cem, padişahlığı rahatlık belleyip 'Sen pister-i gülde yatasun şevk ile handan,' mısraını düzer. Şol pister-i gülden, külhanı mihnet-de kül döşenmeyi bin kere tercih ederdik. Şaştın öyle ya Lala, böyle düşünüyorduk da niye saltanata talip olduk; niye Amasya denen dağlar arasından at ılgar eyleyüb Asitane'den gelen davete icabet ettik diye sormaktasın için için.»
îç çekip perdeye bir yumruk salladı:
«Bir bilebilsek...»
Otağ-ı Hümâyûnun gül kabartmalı direklerinden birine yaslanıp gözlerini boşluğa dikti.
«Lala, bu senin martalos, hem karındaşımızın yakınında bulunur, hem de aleyhine bize lâf taşır da, sen ona nasıl itimad eylersin? Bizim buralarda olanı biteni acaba karındaşımıza aksettirmez mi? Öyle ya, geldi, bir güzel gördü, gidip anlatmayacağı ne malûm, ağzından lâf ver-dinse...»
«Vermeyiz!» diye atıldı Sadrazam, lâfın değişmesinden memnun; «ayrıca itimada şayan biridir, bu işi de menfaati için değil, memleket hizmeti olduğuna inandığı için yapar.»
«Böylelerine çok sık rastlanmıyor artık, ne
fena.»
«Yerden göğe kadar haklısınız Hünkârım; bu adam bir tuhaf; size de, karındaşınız efendimize de büyük bir sevgi besler, birbirinizden tefrik etmez. Lâkin tahtta sizin oturmanızla şuuru alabo-

ra oldu garibin. Çekiçle örs arasında kaldığından yakınır.»
«Çekiç ve örs, nasıl yani?»
«Karındaşınız efendimizin hatalı olduğunu kabul etmiştir. Devletin zayıf düşmemesi için bir an evvel Cem Şehzademizin bu dâvadan vazgeçmesi gerektiğine inanmıştır. Üstelik de yaptığı işten ölesiye nefret etmektedir. Söyleyeceğini söyledikten sonra ruhsat diledi. Artık haber getirmek istemediğini bildirdi. Alıp başını savuşacak-mış; etliye de, sütlüye de karışmayacakmış. Çünkü yüreğinin bir parçası burada, bir parçası karındaşınızın yanında kalıyormuş ve bir türlü iki parçayı birleştiremiyormuş. Bu da ona müthiş bir azap veriyormuş. Doğrusu bir tuhaf âdem.»
«Saldın mı kendisini?» diye sordu dalgın dalgın.
«Salmadık,» diye cevap verdi Sadrazam. «Düşündüklerini tehlikeli bulup eğledik. Hüküm sizindir.»
«Biz onu anlıyoruz Lala, istediği zaman gidebileceğini söyle. Böylesine dürüst birinden şüphelendiğim için kendimi suçlu buluyorum. Söyle ona, bu kabil hizmetlerine ihtiyacımız yok, gitsin Cem karındaşımıza hizmet eylesin, nazarımızda bize hizmet etmiş kadar makbuldür. Aynen bunları söyle.»
«Başım üzre Hünkârım,» derken sesinde yine pürüzlü bir şaşkınlık hüküm sürüyordu.

Çadırına doğru yürürken, artık tek tük düşen yağmur damlalarının aralığından meydana baktı.

Oradan gözlerini gökyüzüne çevirdi, bulutların hışmından kurtulmaya çalışan yıldızlara söyler gibi mırıldandı:
«Cennetmekânın hali başkaydı, oğullan ise
bir tuhaf!»
Koca mücevvezesinden tanıyıp selâma duran nöbetçileri görmeden adımlarını sıklaştırdı. Biraz uyuyup herşeyi unutmaya ihtiyacı vardı. Gecenin bu vaktinde Padişahın söyledikleri şuurunu alabora etmişti. Gedik Paşa hakkında söyledikleri de hayra alâmet sayılmazdı. Gedik Paşa, Ahmed Paşa ve kendisi; üç sacayağından birinin kırılması demek, sıranın diğerlerine de gelmesi demekti. Padişahı derinden derine işleyeni mutlaka tesbit etmeliydi. Bu hesapça, bütün arzusuna rağmen iyi bir uyku çekemeyecek, yatağında dönüp durarak sabahı edecekti. Ordularla kapışmak birşey değildi, ama insanın beynine dolanan düşmanlarla savaşması zordu. Bunlara düşünce diyorlar, düşünceleri de insanlığın alâmetlerinden biri sayıyorlardı. Ne olursa olsun, bu geceliğine uyumaya çalışacaktı. İnsanlıktan ayrılma pahasına bile...
Borular öttü, tuğlar kalktı.
Ak tolgalı beyler, beş tuğlu yaman paşaların arkasına dizilip boru sesine at teptiler.
Yalçın tepelerden, dar boğazlardan, bodur ağaçlıklı ormanlardan geçtiler.

Papatyaları, yaban güllerini eze eze yürüdüler. Papatyalar dile gelip, boynu bükük yaban güllerine, «Sevgi çiçeğini öldürenler nereye gidiyor?» diye soramadı; yaban gülleri, «Korkma, gelecek bahara yine açarsın,» diyerek ölmeye yatmış papatyaları teselli edemedi.
Ovalar, geçitler, tepeler nal sesleriyle, at kiş-nemeleriyle, boru homurtusu, davul gürültüsüyle bir zaman çınladı, bir zaman bütün kâinat sustu ve yabanî sesleri dinledi. Derken bir yerlerden bir çığlık koptu:
«Cem Şehzade, Konya'yı muhasara etmiş!» Ardından bir çığlık daha: «Ordu-yu Hümâyûnun yaklaşmakta olduğunu öğrenen Cem Şehzade, Konya muhasarasını kaldırıp savuşmuş.»
Bir zaman sonra bir başka çığlık: «Cem Şehzade Ankara'ya ulaştı, kaleyi topa tuttu!»
Nihayet derin bir soluk: «Hünkârın Ankara istikametine dönmesiyle telâşa düşen Cem Şehzade ve müttefiki Karaman-oğlu Kasım Bey Taşeli'ne doğru çekiliyor. Eski Ankara Sancakbeyi Trabzonlu Mehmed Bey maktul düştü.»
Sesler birbirine karışmakta: «tyi bir komutandı.»
«îyi olsaydı Cem Şehzadeyi tutar mıydı?» «Cem Şehzadeyi tutmasıyla iyi komutan kö-tülenmez, Allah rahmet eylesin.» «Âmin!»

«Böylece Cem Şehzade gailesi savuşturuldu demektir, gayri iki mağlûbiyetten sonra saltanat dâvasından vaz geçer.»
«İnşaallah, ben pek emin değilim de...»
«Bildiğin mi var yine?»
«Helbet bir bildiğimiz vardır. Padişah Efendimiz Cem Şehzade Efendimize elçi çıkarmıştır. Kudüs'e çekilip oturması halinde bütün masarifim fazlasıyla karşılayacağını bildirmiştir.»
«Şehzadenin cevabı nedir? Padişahın ömrüne ve devletine dua ede ede Kudüs yolunu tutmuştur çoktan.»
«Keşke dediğin gibi olsa; lâkin bildiğim kadarıyla teklifi reddetmiş; saltanat bizim hakkımızdır, hakkımız gaspedilmiştir, yine de atıfetimizden ve merhametimizden memleketin bir kısmını Bayezid karındaşımıza terk etmek niyye-tindeyiz, Anadolu'yu bize bıraksın, Rumelide hüküm sürmekle iktifa etsin, demiştir.»

«Yani eski tas eski hamam ha! Daha önce de böyle bir haber göndermişti. Ve Padişahımız 'Lâ erhamu beyne'l-mülûk' cevabıyla karşılık vermişti. Kurban olduğum, yine aynısını söylemiş olmalı.»
«Evet, aynısını söylemiş. Cem Şehzade saltanat müddeîsi olmaktan vazgeçmemekle birlikte yine Mısır'a gitmek emelinde denir. Nâmı dünyayı tutası Hünkârımız da tedbire tevessülen Dul-gadır hükümdarı Alâüddevle'ye, topraklarından geçmekte iken Cem Şehzadeyi tevkif etmesini ferman eyledi. Cem Şehzadenin arkasına da bu se-

fer İskender Paşayı taktı. Gayri Cem Şehzade için kurtuluş ümidi kalmamıştır.»
«Hele dur da bak sen, inayet ola!»
«Hayırdır, Cem'den misin?-»
«Hâşâ! Velâkin Sultan Mehmed Han oğlunun başı sıkışan çaresiz tavşan gibi ortalıklarda dolanmasına gönlüm elvermez. Bu bir ders ki, olursa bu kadar olur; âdemoğlu şehzade olmağılen kaderin hükmünden kurtulamıyor.»
«Haklısın. Şu toplan borusu neyin nesi bakalım, ihtimal ki Âsitane'ye dönüyoruz. Niye daldın öyle kardaşlık, hasta filân olmayasm kurban?»
«Değilim, hamdolsun, şükrolsun, hasta değilim de, içimin yarası sızlamaya durdu. Cem Şehzade gurbet ele çıktıkta perişan hale düşüp Os-manoğlunun izzeti haleldar olur diye korkmaktayım.» ,
«Allah saklasın!»
«He ya, saklasın kurban olduğum Rabbim!»
«Gidem derim gadın ana, ben gayri buralarda duramam; Cem Şehzade sancak açmış, tuğ kaldırmış yürürken, ben köyde eğleşemem, günümü gün edemem anam. Söyle babama, destur versin, hakkınızı helâl eyleyip yola salın beni; vakit durma vakti değil, Cem Şehzadeye hizmet vaktidir.»
Kadın ana dalgındı. Tepeciğe yürüdü. Kavis-2021 CEM SULTAN .
ler tükendikçe ortaya çıkan, çıkıp kıvrımlar üstünde rengârenk güller gibi açan tuğlara baktı. Sancakların alacalı menevişinde geleceğe dönük ümit goncalarını görmek istiyordu. Oğlunun sesi kulağının dibinde kimbilir kaçıncı desturu isterken, o duymamış gibi, bütün dikkatini geçen tuğlara veriyor; içinden de, «Yok,» diyordu, «Bu geliş zafer gelişi değil, bu tantanasız geliş bitişin gelişidir, Cem Şehzade bu sefer hepten bitti, tükendi fıkaua, bir Osmanoğlu diğer Osmanoğlunu bitirdi, bölüşemedikleri nedir ki Rabbim, bir anlasam.»
Cem Şehzadenin ordusunu daha yakından seyretmek için tepeciğin başına yürüdü. Kara şalvarını rüzgâra verip, elini gözlerine siper tuttu. «Hah, işte!» dedi sessiz bir çığlık gibi.
Gözlerini kır atın üstünde şahin duruşuyla duran genç adama çaktı. Şu hali savaşı kaybetmiş insan haline de benzemiyordu. Yoksa kazanmış mıydı? Biraz önce köye gelip ekmek isteme bahanesiyle etrafı gözleyen yirmi askerin başındaki genç serdar yenildik demeyle şaka mı etmişti? Şu kırmızı cepkenliler Mısır askeri olacaktı. Keşke biraz daha genç olup gözleri iyi seç-seydi.
«Teymir! Adı ulu oğlum, bakıversene bir yol. şu kır atın üstündeki yiğide diyorum, bakıversene can oğlum, Cem Şehzade mi yoksa?»
Teymir on sekiz yaşın bütün aceleciliği ve ataklığıyla tepeciğe koştu, anasının yanında durup anası gibi elini gözlerine siper ederken, di-

.ğer elini kuşağındaki şemşirin sapına koydu. Bir tuhaf yiğitlenmeyle, «Bildin gadın anam,» dedi, «olsa olsa Cem Şehzadedir bu.»
«Olsa olsa ne demek hay benim gözü keskinim? Olsa ile bulsa, ikisi bir araya gelse, neler olurdu neler.»
«Nerden bileyim anam, Cem Şehzadeyi ben de ilktir görmekteyim, tanımam ki.»

«Eh, buna birşey denmez işte, doğru, tanımazsın. Lâkin bey duruşu ile soy duruşu diğer duruşlardan farklıdır hay oğul, Osmanoğlu ata daha bir çalımlı biner, atı daha bir alımlı sürer, kaval sesi gibi tıpkı, evet ya kaval sesi gibi, görülmez de dinlenilir sanki.»
Delikanlının derdi başkaydı, derdi başka olunca da ne baktığı yeri doğru dürüst görüyor, ne annesini doğru dürüst duyabiliyordu. Sabahın köründe köye gelen atlıları görüp, Cem Şehzadenin kuşluk vakti köyün kıyısından geçeceğini söylediklerinde yüreği hop kalkmış, hop oturmuş, bir tuhaf yiğitlenmeyle şemşirini kuşağının arasına sokup, şu tepecikte saatler saati Cem Şehzadenin ordusunu beklemişti. İlk öncüler görülür görülmez de annesine haber vermişti. Sonra kıvama geleceği kadar gelmiştir düşüncesiyle sabahın alacasında yüreğine düşen aşkı kulağına dökmüştü. Bir izin verecek olsa, atını eğerlediği gibi «Yâ Allah!» çekmesiyle yenilmiştir, dağılmıştır düşünmeden Cem Şehzadenin ordusuna katılır, «Ölümse ölüm, kalımsa kalımdır, yoluna can koymaya geldim, dilersen kölelik andı içerim,» di-

yer ekten çocukluktan çıkar, adamlığa kurulurdu. Fakat annesiyle babasının sessizliği önüne gerilmişti. Salmaya niyetli olmadıklarından, söylediklerini duymazdan geliyor, söyledikleriyle alâkası bulunmayan sözlerle içindeki yangını söndürmeye kalkışıyorlardı. Belki de haklıydılar. Üç ay kadar önce ağabeyi Murtaza, buradan böyle tuğ-alem geçmekte olan bir orduyu görmesiyle, şimdi kendisinin yaptığını yaparak yiğitlenmiş, babasına sabahtan ikindi vaktine kadar yalvarıp ruhsat dilemiş, nihayet koparınca evdeki iki attan birine atladığı gibi kafileye dalmıştı. Gitti gideli hiçbir haberi de gelmemişti. Sabahki kafilenin serdarına bile sormuştu annesi, «Selvi boylu, yanık esmeri, kıvırcık saçlı, kemer burunlu, civelek yakışıklısı oğlumu gördünüz mü, haberini bildiniz mi, deyiver sevabına...»
«tsmi neydi oğlunun, say ki, Şehzademizi tarif ettin.»
«Tarifle bilmeyince isim neylesin?» diye ya-kınmıştı o zaman, «ismini desem yüzlercesi var dersiniz, Murtaza'mın bir tane olduğunu, gönlümde yer tuttuğunu nereden bileceksiniz?»
Bir fırsatta annesinin kulağına fısıldamıştı Teymir:
«Bunlar Cem Şehzademizin adamları, güzel anam, beşem Bayezid Han Efendimizin askeridir.»
«Ne olmuş askeriyse? O da, bu da Osmanoğlu, değil mi; o da, bu da cennetmekân Sultan Mehmed Han Efendimizin oğlu, değil mi?»

Sonra düşünüp, sonra halleşip, düşünüp hal-. leştikçe hayretten gözleri iri iri açılarak raırıldanmıştı:
«Vay başıma! Murtaza'm Bayezid Hanlı, bunlar Cem Şehzadeden yanlı, bu hesapça...»
Cümlesini hayretine gömüp şaşkınlığına dolayarak büs bütün fısıltıya dönüştürdüğünden, artık duyamamıştı. Sadece dudakları kıpırdıyor, sadece büyüyen gözlerinde korku bulutları dolanıyordu. Adamlar at tepikleyip gidene kadar böyle kalmış, sonra toparlanarak eşiğe çökmüş, ancak ordu geçmeye başladıkta elini yanağından çekmişti. Gitmek istemesiyle yüreğinin yarasını kanattığını biliyor, fakat arzusunu gemleyemiyordu. îki koca orduda bula bula kardeşini bulacak, bulacak da kılıç kılıca gelecek değildi ya. Hem ille de dövüşmesi gerekmezdi ki, savaş belki de bitmişti, köye gelenlerin yanık sesle söyledikleri belki de yanlıştı, belki Cem Şehzade yenilmemişti. Aha gözleriyle görüyordu, yok, Cem Şehzade dönemeci almış, gözden kaybolmuştu. Fakat epey bir zaman görmüştü işte, at üstündeki duruşu mağlûp, bir şehzadenin duruşu değildi, at sürmesi yenilmiş bir serdarın sürmesi değildi; yenilmiş serdar nasıl sürer, ya kazanmış serdar nasıl sürer, diye soracak olsalar düzgün bir cevap veremezdi; lâkin ille de her sualin açık seçik cevabı olmazdı ya, bazı şeyler kelimelerle ifade edilemezdi de, yalnızca bir ürperti, bir titrek sevinç halinde hissedilirdi.
Hem zaten asker yazılmak isteyen biri için

ordunun yenilip yenmesi mühim de sayılmazdı; bugün yenilen, yarın yenerdi; yiğit olan askerlik tutkunluğunu içinde duyuyorsa, gireceği ordunun muzaffer mi, mağlûp mu olduğunu sormadan gönlüyle bu işe soyunurdu. Evet, istiyordu, hem de öylemşsine istiyordu ki, anlatılası değil. Lâkin annesi bir yanda, babası diğer yanda, hasret yolunu tıkamışlardı. Bir de şey... şey vardı ki, hani beşik kertmesi Fadik kız. Vardı ya, anası izin verecek olsa, Fadik kıza bir veda bile etmeden Cem Şehzadenin izini tozunu kaybetme korkusuyla tepe aşağı yuvarlanırcasına giderdi. Sonra nasip olur da, Fadik kız da beklerse, eh, yiğidin hası olaraktan nikâh kıyar, çocuklarına muharebe hatıralarını anlatma fırsatını yakalardı. İzin koparamazsa, babasının anlattıklarını nakletmek zorunda kalacaktı ki, bu da hiç hoşuna gitmiyordu.
«Hadi gadın anam, destur ver gurban olduğum, gönlünü ve babamı razı eyle ki yola düşeyim, yola düşüp Cem Şehzademin katına çıkıp el öpüp hayır duasını alayım. Belki ağam Mur-taza'yı da bulurum.»
Sözün burasında hiç beklemediği şekilde anasının sabrı çatladı:
«Hööst, geri!» diye gürledi erkeksi sesiyle. «Öte dur çatlak! O Bayezid'lidir, sen Cem'leyin olmaya heveslisin, ben kardeşlerin içine fitne sokan analardan değilim, höst bakalım! Baban gönderici olsa ben göndermem; beşik kertmen gönderici olsa, yine ben göndermem; bir evlâdımı

kaptılar, seni kimselere kaptırmam. Yaîlahlan işinin başına, sabanın kütüğünü öpüp tarlaya koşul. Baban yek başına çift sürmede, yüz akı olacaksan ana intizarı almazsın. Deyip diyeceğim budur.»
Şalvarının boluğunu rüzgâra verip kavak ağaçlarıyla beslenmiş sazdan yapılma kulübesine girdi. O girince kavruk yüreğini ordunun içine saldı Teymir. Salmayla dolmayıp kendisini içinde ha-yalledi, kafasındaki - yağlığı çözdü, parmaklarını sık kara saçlarında gezdire gezdire, saçlarını çe-kiştire çekiştire, «Ya şimdi, ya da hiçbir zaman» diye söylendi, «ya gider, yahut hayatım boyunca köye çakılırım.»
Ciğerleri tutuşuktu, annesiyle babasını aşamadığı için çok istediği birşeyi ' yapamıyordu. Havası boşaltılmış bir cam kavanozun içine sokmuşlardı sanki; görüyor, duyuyor, ama soluk alamıyordu. Kalktı, önüne çıkan herşeyi tekmeleye tekmeleye, dere kıyısına doğru yürüdü. Çocuklu-luğundan beri dere kıyısı her türlü hasretinin sığınağıydı. Babası dövdükte, anası azarladıkta, yahut ağası tersledikte oraya sığınır, yağmur ge-çirmeyecek kadar sık çalıların içindeki otağına kaçıp bütün gözlerden uzakta dertlenirdi. Son olarak ağası gittiğinde uğramıştı. Son olarak o zaman ağlamıştı. «Ağamız gitti, biz kaldık; ya biz gidince kim kalır?» diye dert dökmüştü. Neden böyle dediğini de bilmiyordu, çünkü o sıralar kafasında asker yazılma fikri yoktu, şöyle böyle bir ay öncesine kadar da yoktu; sonra ufaktan,

inceden yüreğini ürpertmeye, arada uğrayıp dür-tükleyip «Hadisene!» demeye başlamıştı. Yine de bu sabaha kadar bir karar verebilmiş değildi. Ne zaman ki, Cem Şehzadenin adamlarını köyde, evinin önünde gördü, görüp konuştu, yüreği akı-verdi. Mağlûp olduklarını söylerken büe, sesle-rindeki ahenkte zafer çığlıkları atıyorlardı. Nasıl başardıklarını bilmiyordu, bilmesi için onlar gibi olması lâzımdı.
Çalıların arasına iyice yerleşip uzandı. Derenin huzur veren, dert silen şırıltısına kulak tuttu, bir dere kuşunun cikciklerini dinledi, balıkların ¦ konuşmasını duyabilirmiş gibi kulak kabarttı. Şaşılacak şey, ama biraz sonra duymaya başladı.
«Akşeher'de iyice bir tertibat aldırdığımızı Cem Şehzade öğrenir olsa, postumuzu yüzüp içine saman doldurarak dört yol ağzına ibret-i âlem için astımdı.»
«Ya karındaşından taraf olduğumuzu bilse?»
«Hah haaay! Nereden bilecek? Böyle inceliklere aklı erseydi, vakti zamanında babası katında birkaç yarar âdem bulundurur, babası vefat ettikte bunlar dört koldan Konya'ya uçup

birinden biri menzili tutardı. Bütün istikbalini Kara-manoğlu vezire bağlamakla oyunu baştan kaybetti. Karamanoğlu vezirin karakulağı, Sinan Paşanın kolcularına tutuldukta saltanat ateşini kül yuttu.»
«Karakulak kaçmış denilir, Cem Şehzadenin yarar âdemi olmuş.»
«Eeh, gendi bilir, vaktinde menzile ulaşama-

lif
yan karakulağın, ben olsam, kulaklarını kesip ağzına veririm.»
Töbe! Bunlar balık sesi değil, bildiğimiz insan sesiydi ki, aynı zamanda da bir kumpas konuşuğuydu. Teymir oğlan, çalıları aralaya ara-laya bir göz yolu yaptı; bakışlarını göz yolundan saldıkta dere kıyısında karşılıklı duran iki koca taşa tünemiş üçerden altı kişi saydı. Az geride de birkaç at vardı. Nal seslerini duymadığına göre dere içinden gele gele, belki de izlerini göstermemek için, burada kıyıya çıkmış olacaklardı. Cem Şehzadeye kumpas hesabına oturmuşlardı ki, oturdukları taşlardan biri öz be öz kendi taşıydı ve bu da öfkesini biliyordu. Sanki başka taş kalmamış da, bula bula çocukluğundan bu yana dere kıyısına her inişte tünediği, balık avlarken üstüne çıktığı taşı bulmuşlardı. Bu taşı da kumpaslarına âlet etmişlerdi. İki kişi olsalar-şemşirini ele alıp, ya da yumruklarım sıkıp üzerlerine kartal dalışı yapardı. Ama altı kişiye yumrukla, ya da şemşirle meydan okumanın olur tarafı yoktu. Yapabileceği tek şey oturup beklemek, beklerken de konuştuklarının tek kelimesini kaçırmadan dinlemekti. Şu sırtı kamburlu, kısa boylu, koca bağlı tüysüzün bir derdi vardı galiba. Konuşmalara katılmıyor, avucunda biriktirdiği küçük taşları, Kabe'de şeytan taşlar gibi dereye fırlatıyordu. Kabe'de şeytan taşlandığını Hacı İmam'dan duymuştu. Bir anlatırdı ki, ağzından ballar akıtır, dinleyenler vakti unutup dalar, giderlerdi.

Düşünceleri birden alabora oldu. Görüş sahasına biri daha girmiş, görmesiyle «Töbe yâ Rabbi!» çekmişti. Bir iyice şaşırmayla kalmayıp sıçramıştı da. «Bu gâvurun Müslüman toprağında işi ne ola?» diye sordu kendi kendisine. Bir cevap yakıştıramayınca gözlerini belertip kulaklarını açarak ekledi. Gâvur da gâvurdu hani, kirpiklerine kadar sarıydı ki, uzaktan, kamburun cıs cıbıldak suratını andırıyordu. Fakat ondan çok uzun boyluydu, hem de iriydi. Kocaman kılıcı yürüdükçe taşlarda tıngır diyordu. Tıngırdamasın diye yürürken tutuyordu. Ne bıyığı, ne de sakalı vardı. Konuşurken de hep kambura bakıyordu. Kambura baktığına göre, dilini bilen yalnızca oydu galiba. Gâvur sustukta kambur diğerlerine dönüyor, herhalde ne demek istediğini anlatıyordu. Arkasında yaprak yeşili bir pelerin vardı. Ucu topuklarına iniyordu. Acaba nerenin gâvuruydu? Bunu kestirmesi çok zordu. Çünkü ona göre gâvur gâvurdu. Hem de ilktir bir gâvur görüyordu. Doğrusu Ruhsar Dayının anlattığı gibi değildi. Ruhsar Dayıya kalsa gâvur milletinin başının iki yanında geyik boynuzuna benzer çatal boynuzlar olurmuş. Göğüslerinde de koca bir haç bulunurmuş. Ama bunun ne boynuzlan, ne de haçı vardı. Yoksa gâvur değil miydi? Sesini yükseltmişti, kavga eder gibi konuşuyordu kamburla, kambur da kavga eder gibi bağırarak naklediyordu diğerlerine:
«Bu herif, bu gâvurcuk zırdeli be! Tutturdu Cem Şehzadenin yanma gideceğim diye. Gidersin

gitmeye de, Cem Şehzade endişeye düşüp, 'Be hey gâvur, kötü Dimitrios Sofianos! De bakayım, şunca vakittir nerelerdeydin?' yollu sual açarsa, ne cevap verirsin? Kolçak hanında Padişahın ve dahi Karamanoğlu'nun martaloslanyla çene çalıyordum, demeyle yakanı kurtarabilir misin?*
«Ne yapmaya gitmek ister?» diye sordu biri.
Kambur, elindeki bütün taşları dereye fırlattıktan sonra, ellerini iki yana açtı:
«Bilir miyim? Alışmış kudurmuştan beterdir derler ya hani, dört seneden beri Cem Şehzadenin kıyısında bulunmakla kanı kaynamıştır belki de, hele soruvereyim.»

Teymir oğlan, kamburun sorusundan hiçbir şey anlayamadı, ama aldığı cevabı diğerlerine aktarırken iyiden iyiye duydu.
«Dedim ya zır delidir diye, nah işte, alın size, Bayezid Han arkadan gelmekte diyor; ayrıca ferman çıkarıp beylere Cem Şehzadenin tevkifini buyurmuş diyor; bu vaziyet karşısında diyor, Cem Şehzadenin tekrardan Mısır'a gitmesi muhal, iyisi mi Engürüs kâfirine sığınmaya ikna etmeli diyor.»
«Ya Engürüs yolunun tutulmadığı nereden belli?»
«Zaten bu canipten gitmelidir demiyor; Rodos tarikiyle gitmeliymiş, gemiyle Rodos'a gidip oradan Engürüs vilâyetine geçmeli imiş, En-gürüs'te ordu toplayıp Rumeli üzerine yürüme-liymiş, Anadolu'da talihi yaver gitmemişmiş,

atama talihini bir kere daha Rumelinde yokla malıymı§- Buna ne dersiniz?»
«Gayetle iyi düşünmekte derim. Bu Dimitrios bilmem neos kâfirinin düşündükleri Karamanoğ-lu Kasım Beyimin düşündüklerine tıpa tıp uymakta, hemi de maslahata da mutabık düşmektedir.»
«Maslahata mı?» diye sordu kambur, «Kara-manoğlu Kasım Bayin maslahatı n'ola?»
«O bizim bileceğimizdir,» derken müphem bir tarzda gülümsedi Karamanoğlu'nun adamı, «herkesin maksadı gendine; lâkin bir müşkil var, Cem Şehzademiz Frenk Süleyman'a pekçe güvenir, ne ettikse adamın aklını çelemedik. Karamanoğlu Beyim şu yana dursun, Bayezid Han tarafına dahi çekemedik. Adam tepeden tırnağa sadakat yahu; Bayezid Şehzadeyi severim, bütün Osman-öğullarını severim, velâkin yerim Cem Şehzadenin yeridir, ve dahi onu emniyete almaktır, neden derseniz sadakat anlayışım bunu icap ettirir, diyor da başka şey demiyor. Korkarım, Cem Şehzadeyi Anadolu'da kalmaya razı eder.»
Deminden beri susan, susup bir ona, bir diğer me bakan, gözlerini fıldır fıldır beleyip hay-retlendiren kısa boylu, iri yarı adamın kahkahası Teymir oğlanı sıçrattı. «Töbe!» dedi, «gök gürlüyor sandıydım.» Adamın kalın sesi bütün dere boyunu doldurdu:
«Yahu, ne iştir yahu! Sizi dinlerim de, tek meselede olsun ittifakınızı göremem. İmdi ben de fikrimi açıklamaya kalkışsam ayrı telden çalacağım. Ne iştir demem, bu demedir işte; itti-

fakımız yokken nasıl olup da bir araya geldiğimize şaşmadayım. Biri Frenk gâvuru ki Urumun hası olup adı Dimitrios Sofianos'dur, Cennetme-kânın tar u mar eylediği Pontus artığıdır ve dört seneden beri gönüllü olarak^ Cem Şehzadenin hizmetindedir, veyahut öyle görünmektedir. Biri Çalık Dursun Ağadır ki, Bayezid Hanludur, veyahut o dahi öyle görünür.»
«Ne demek öyle görünür?» diye kızıp sözünü kesti Çalık Dursun, «ben göründüğüm gibiyim. Meşru hükümdara teveccüh etmişim. Memleketin bölünmesine, paralanmasına rızam yoktur. Bu yüzden Cem Şehzademi sevmekle birlikte Bayezid Hanın hükümranlığına çalışırım, ağzını topla!»
«Bırakırsan toplarız,» diye konuştu kısa boylu iri adam, «her neyse, şuracıkta yan yana beş kişiyiz; maksadı ayrı, maksudu ayrı beş kişi. Urum gâvurunu hesaba katmazsak dilimiz de dinimiz de, kanımız da aynı; lâkin maksatlarımız başka başka. Karamanoğlu Beyin adamı, Cem Şehzadenin Frenk diyarına giderek oradan Rume-line geçmesini muvafık bulur, çünkü Rumeline geçerse ihtilâf bayrağı yeniden açılıp Müslüman kanı topraklara saçılacak, amma ortalık da bir iyice karışacağından Karamanoğlu'nun eski devletini kurma emeli de tahakkuk edecek. Osmanlı ittifakta olduğu müddetçe Karamanoğlu'nun ancak rüyasına giren beyliği, Osmanlı ihtilâfa düştükte gerçeğe inkılâb edip dirilecek.»
İç çekti, eğilip aldığı büyükçe bir taşı dere-

iiin' ortasına fırlattı, bir zaman halkalanıp kıyıya vuran suları seyrettikten sonra, arkadaşlarına döndü:
«Kusura bakmayın, ama artık bu işlerde yokum. Sadrazam Hazretleriyle son görüştüğümde yüze yüz söyledim. Son hizmetimdir, dedim. Anlayış gösterip ruhsat verdi. Döndüm ki, tereddütlere düştüm, yaptığınıza inanan haliniz karşısında kararımın doğru olup olmadığını kestireme-dim. Şimdi doğru olduğunu bana çok yakından ve katı biçimde gösterdiniz. Çalık Dursun Ağamdan özür dilerim, lâkin bu işi bundan sonra yapamayacağım, kusura bakılmasın ve gönül konmasın. Gayri Çalık Ağamdan haber alıp Padişaha taşımayacağım. Bildiklerimi de gendimle mezara götüreceğim. Sağlıkla kalın.»
Sırtını dönüp atma doğru yürürken, Karaman-oğlu'nun adamı kaşla göz arasında kaptığı taşı, gerilip fırlattı. Taş, ensesine geldi adamın, can damarına değdi, bir duraklayıp döndü, bir o yana, bir bu yana sallandı, düştü yere. Düşmesiyle Karamanoğlu'nun adamı kılıç çekip işini bitirmeye koştu. Lâkin Çalık Dursun gerildi önüne:
«Dellenme!» diye bağırdı. «Ne zorun adamla, dürüstlüğün ölmediğini gösterdi, fena mı? Bırakalım, yoluna gitsin. Ortalarda gözükmesin, yeter.»
Karamanoğlu'nun adamı öfke sıkmasıydı, kılıcını sallaya sallaya,
«Ne demektesin ha!» diye konuştu. «Salalım da gitsin, gitsin de Cem Şehzadeye cümlemizi

gammazlasın, bunu mu demektesin? Maksadın hepimizi astırmaksa o başka, yok, kurtarmaksa bu adamı salamayız.»
«0 benim adamımdır ve cümlenizden daha iyi tanırım. Kimseye birşeycikler söylemez. Canına . kasdetmeye gerek yok.»
Karamanoğlu'nun adamı kılıcını havaya dikti, tehdit dolu bir sesle sordu:
«Söylediklerine kendin de inanmıyorsun herhalde.»
Çalık Dursun'un cevabı bir hükmün tebliği gibiydi:
«inanmadığımı hiçbir zaman söylemem.» «Essahtan salmak mıdır niyyetin?» «Belî.»
«Buna asla müsaade edemem.» Çalık Dursun'un eli kılıcına kaydı. «Senden müsaade filân istediğim yok.» Karamanoğlu ilk defa tereddüde düştü, gözleriyle Çalık Dursun'u okkaladı, çelimsiz birşey-di, belki haklayabilirdi, ama haklanma ihtimali de vardı. Teke tek dövüşüp canını tehlikelere at-maktansa başka bir yol bulabilir, tehlikeden sıyrılabilirdi. Endişeyle kavgayı seyreden arkadaşına baktı.
«Baksana bu adam dellendi,» dedi Çalık Dursun'u çenesiyle işaretleyerek, «birşey söylemeyecek misin?»
Adam yürüyüp aralarına girdi. «Efendileriniz birbirinizi öldürmeniz için mi gönderdi sizi?» diye konuştu hışımla. «Delilik he-

pinizde, akıllıca çareler varken dövüşmeye kapılanmak neyin nesidir? Huysuz Mezid'i bağlar, bırakırız burada, atını da götürürüz. Bağlarını çözüp Cem Şehzadeye yayan yapıldak ulaşması mümkün olamayacağına göre, bildikleri kendisinde kalır. Tamam mı Çalık Ağam, mutabık mıyız?»
Çalık Dursun önce Karamanoğlu'na baktı, sonra Dimitrios Sofianos'a; Dimitrios'un gözlerinde bir istihza şafağını yakaladı, adamın şu hallerine için için gülüp tırnak sürttüğü belliydi. «Gâvura rezil olmaktansa...» diye düşündü, elini kılıcından çekti. «Olur,» dedi.
Karamanoğlu da kılıcını kınına sokup yanlanınca, gidip yarı baygın Huysuz Mezid'i bir iyice bağladılar. Bağlarken,
«Kusura kalma kardaşhk,» diye fısıldadı Çalık Dursun, «bana kalsa salardım, lâkin ortaklarımın hışmına uğradın.»
Atlanıp dere boyundan uzaklaştılar. Nal sesleri duyulmaz olunca Teymir oğlan çalıların arasındaki gizli yerinden ağır ağır çıktı. Mezid'in başına dikildi. Bir zaman çözüp çözmemek

arasında bocalayıp çözmeye karar verdi. Bağlarını kesti. Hâlâ kıpırdamadan yatması, sadece gözleriyle teşekkür etmesi canını sıktı. Yarasını yokladı, pıhtı tutmuş, etrafı yarım ay biçiminde morarmıştı. «Taşı can siperine yedi,» diye mırıldandı, «ölmeye bırakamam, hele de söylediklerini duyduktan sonra. Günahlarına tövbe" edeni Ce-

nab-ı Mevlâ bile affeder. Bu kadarına lâyık mıdır bilemem ya, ben yine de insanlığımı yapıp sırtımda köye götürmeliyim. Ruhsar Dayının yara melhemleri, birkaç güne varmaz, ayağa kaldırır onu.»
Duyduklarını iyice aklına yerleştirmek için tekrarlaya tekrarlaya Mezid'i sırtlayıp yolu tuttu. Duyduklarını kimselere anlatmaya niyetli değildi. Cem Şehzadeyi bulup doğrudan ona söyleyecekti. Hizmetine mukabil belki asker yazarlardı. Bütün iş annesiyle babasını razı etmeye kalıyordu. Bildiklerini onlara anlatmadan bunu nasıl başaracağını ise kestiremiyordu.
Tam iki gün kıvrandı durdu. Köy içinde dolandı, dere boyuna gitti, ormanda deli deli koştu, ama derdinin dermanını bir türlü bulamadı. Annesiyle babasını da bir türlü razı edemedi. Babası yumuşar gibi oldukta annesi bastırıyor, annesi yumuşayınca babası katılaşıyordu. Birkaç kere kaçmaya karar verip köy eteğine kadar koşmuştu, ama her defasında anasıyla babasının hayali yolunu kesmiş, çar nâçar geri dönmüştü.
Huysuz Mezid üçüncü günün sabahında iyice kendisine geldi. Kâh savuşup, kâh yerine oturan aklı artık karışmaz oldu. Aynı günün kuşluk vaktinde de Teymir oğlana ruhsat çıktı. Annesi, gözyaşlarını yüreğine emdire emdire, «Git oğlum,» dedi. «Cem Şehzadenin ölüm kalım meselesi ise git, Osmanoğlunun kılına halel gelmesi dünya âlemi tersine çevirir, kul kısmı bir azıtma azıtır ki, geme gelmez, tasma tutmaz olup başımıza dağ

eşkiyası kesilir. Bütün bunlar bildiklerini Cem Şehzadeye anlatmanla düzelecek gibiyse, durma git. Mezid Ağanın anlattıklarından bunu çıkardım, bunu söylerim; anlattığı da, ağzının içinde yuvarlamasından belli ki, mühimce; gayri sana durmak haramdır.»
«Öyledir,» diyerek sözü babası kaptı, «bu işin ucu Padişahımıza da dokunur diye korkmadayım, Mezid Ağanın kekelemesinden bulup çıkarabildiğim budur; anan haklı söyler; Osmanoğluna zarar gelmesi demek devlete zarar gelmesi demektir, devlet bahis mevzuu oldukta yüreğimize taşlar basar, evlât hasretine dayanırız; yolun açık
olsun.»
Hep bu anı beklediği halde sevinememesine şaşkındı. Mezid Ağaya bakıyor, sanki gitmemesini söylesin diye bekliyordu. Fakat Mezid Ağa başka türlü konuştu:
«Hemen yola çık, ata binebilir hale geldikte ben de atlanıp ardın sıra geleceğim. Vakit kaybetmeden Cem Şehzadeyi bul, sana vereceğim mektubu ulaştır.»
Koynundan çıkardığı mektubu delikanlıya
uzattı:
«İşte mektup, canınla muhafaza eyle; mutlaka Cem Şehzadeye ulaşmalı, anladın mı? Ama doğrudan seni Cem Şehzade ile görüştürmek istemezler belki; en iyisi Frenk Süleyman'ı sor, bulunca da Huysuz Mezid'in mahsus selâmı var de; Huysuz Mezid diyor ki de, Cem Şehzade'yi ne yapıp edip Mısır'a götürsünler. Amma Rodos

tarikiyle götürmeye kalkışmasınlar, o tarikten götürmeye kalkışmaktansa Bayezid Hânın insafına bıraksınlar, daha iyi. Beni eksiksiz duydun, anladın nıı?»
Teymir oğlan süm sükûttu, uykuda imiş gibi dalgın, baş salladı.
«Eh öyleyse,» dedi Mezid Ağa, «sora sora Bağdat bulunurmuş, aynı şekilde Cem Şehzade de bulunur helbet; yolun açık olsun, bu işi becereceğini biliyorum. Göreyim seni, ananla babanın, bir de benim güvenimi boşa çıkarma.»

Yorulup gözlerini kapadı. Teymir oğlan mektubu koynuna soktu, koynundan uçup gidebilirmiş gibi elini de mektuba bastırıp avluya çıktı. Babası atını eğerlemiş, binek taşının önüne çekmişti, anası elinde su dolu bir bakraçla eşiğin kıyısına çökmüştü. Bakracı gördükte gözleri nemlendi, ardından su serpip, «Tez gidip tez dönesin,» diyecekti. Ağası Murtaza'nın arkasından da böyle yapmış, böyle söylemişti; ama ağasının gidişi gidişti, ne bir haber göndermiş, ne kendisi gelmişti. Anası kurda kuşa haber sorar, bazı bazı ümitsizlik çöreklenip ağıda başlardı. Ağası gibi vefasızlık yapmayacaktı o, aman zaman buldukça haberler salacaktı.
«Habersiz komam sizleri,» dedi anasına sarıldığında, «ne yapar eder, yüreğinizi soğuturum, belki ağamı da bulup getiririm; duadan ırak etme.»
Gözleri karşılaştığında kaçırdı, utandığından kaçırdı; çünkü anası ağlamıyordu, ama kendi

gözlerinde ip incecik yaşlar ürpermekteydi, erliğine yediremediği için başını çevirmişti. Çevirince babasıyla göz göze geldi, hayreti dondu, o da ağlamıyordu; yutkundu, irice yutkundu:
«Hakkınızı helâl eylen,» dedi mırıltıh, «ben gider oldum.»
Atını tepiklemedeyken bir çıkın uzattı anası:
«Gözleme açtıydım,» dedi kuru erkeksi sesiyle, «hani pek seversin, yol azığın olsun.»
Çıkını kaptığı gibi atının terkisine atıp deh-ledi, bir vakitler ağasının uzaklaştığı istikametin tam aksine gömüldü, gitti. Neden sonra dönüp ardına baktığında, gözlerini perdeleyen nemli bulutçuğun arasında köyünün silikleşmesini gördü. Ve hep o şekliyle hatırlayacağını düşündü.

ALTINCI BÖLÜM
Firenk Süleyman Beğin Rodos'tan anlaşmaya varub yeni misaknâme ile getür-düği büyükçe bir sefinede buluşuldu. Amma egerçi muahede olunmış, lalda Süleyman Beğ, «Bakın, ben bu kâfirlerim ahvalinden hayır anlamazım, anlara varmağı dahi doğru bulmazam, illâ gayrisin siz bilürsüz» didi. Amma sözlerini yoldaşları gareze virüp, «Kâfirler virdükleri sözü tutalar» deyü itimad gösterdiler.
Defterdar Haydar Bey
Yıldızların şapır şapır döküldüğü geceydi. Koca ay yaşlı köknarın filizine takılmıştı. Kurbağaların korosu neşeliydi. Tepelerin oylumundan arada bir yükselen çakal ulumaları, süvariyi korkutmaktan çok, ona arkadaşlık ediyorlardı. Bir kurbağaların korosu vardı, bir de çakalların. Bunlar da susunca etraf süm sükût oluyor, nal sesle-

rinin dışında hiçbir ses duyulmuyordu. İyi ki mehtap vardı, yoksa yolunu bulmakta güçlük çeker, bir kuytuya kıvrılıp sabahı beklemek zorunda kalırdı. Oysa acele etmesi lâzımdı. «Geceyi gündüze kat, bu haberi Cem Şehzadeye ulaştır,» denmişti. «Cem Şehzade için bu son şanstır; kullandı kullandı, kullanmazsa başına gelecekler kendi fiilinin cezasıdır, böylece bilsin.»
Bunu söyleyen de öyle sıradan biri değil, Sadrazam îshak Paşanın kendisiydi. Yaltırık Bekir'i surda burda haber toplarken yakalamışlar, şüphelenip suallerin envai çeşidini sorduklarında inkârı dili götürmeyerek konuşmuş, «Cem Şehzademe can feda, ayrıca Bayezid Hânı da severim; lâkin Cem Şehzademe hizmet borcum var,» demişti. Demesiyle de palas pandıras yürüyüp Sadrazamın huzuruna çıkarmışlardı, tshak Paşayı kötü duyup kötü bellediğinden yol boyu kendisini hazırlamış, yiğitliği elden bırakmamaya and içip herşeye göğüs germeye, göğüs gererek boyun bükmemeye karar vermişti. Lâkin huzura çıktıkta şaşırdı. Paşaların paşasını güler yüzle karşısında bulup çarpıldı. Hakkında söylenenlerin yalanlarla, yanlışlarla dolu olduğunu düşünmek zorunda kaldı. Nemrutlaşmış bir gururun esiri olduğuna dair emareler arıyor; candan gülümseyen yüzünde, oturuşunda, gözlerinde böyle birşey göremeyince de ezilip büzülüyordu. Kadınlar gibi süslendiği iddiası da, Paşayı daha ilk

görüşte iflâs etmişti. Bir kere, oda çok sade döşeliydi. O kadar ki, tek bir fazlalık yoktu. Herşey ihtiyaca

yetecek biçimde ayarlanmıştı. Bir köşede ceviz ağacından büyükçe bir konsol, konsolun üstünde küçük bir ayna, yanında galiba Paşanın sakal ve bıyığını düzeltmekte kullandığı küçücük bir makas vardı. Köşelere minderler serpiştirilmiş, duvarların döşemeye yakın bölümleri kıl keçeyle kaplanmıştı. Paşanın üstünde ise beyaz bir entari, başında da takke üstüne sarılı sarık bulunuyordu. İddia edildiği gibi parlakları yüzüklerle dolu değildi, boynunda yakut madalyonlar sallanmıyordu. Bir insan ancak bu kadar ters tanıtılabilir, bir insana ancak bu kadar iftira atılabilirdi. Paşa hakkında duyduklarını başkalarına anlatıp anlatmadığını şimdi hatırlamıyordu. Ama anlatmış olma ihtimaline karşı tövbe etmesi gerektiğini biliyordu. «Otur, rahatına bak,» demesi de kendisini beğenmişlik havasında değildi. Hele nöbetçileri ânında dışarı göndermesi, karşısındakine bir esir değil, bir silâh arkadaşı gözüyle baktığının deliliydi. Yerinde kim olsa şaşırırdı. Belki Cem Şehzadenin kendisi bile gelse şaşırır kalır da, duyduklarıyla gördüklerini kıyaslayıp tövbeye çökerdi.
«Hâşâ Devletlüm, karşınızda oturmak ne haddime!»
«Haddi başka işte aşma, burada halvetiz. Otur, rahat et. Zira ki, rahat etmeyen insanlarla anlaşmak kabil değildir. Cem Şehzade için haber topladığını duyduk, doğru mudur?»
Mindere çömelirken, mertçe cevap verdi:
«Doğrudur Devletlüm, ona borçluyum.»

«Sana para mı verdi?» «Hayır Devletlüm, para vermedi.» «Zaten sualim saçmaydı, sorduktan sonra farkına vardım, gönül koma. Parayla tutulmuş olanlar da vardır, lâkin onlar umumiyetle Rumlar, Ermeniler, hülâsa ecnebilerdir. Osmanlı Osmanlıya karşılıksız hizmet eder, seninki de bu hesaptır herhal.»
«Belî Devletlüm, doğrusunu isterseniz, vaktiyle Karamanı Sadrazamın emrinde Cem Şehzadeye haber koşturmuşuz, yazıklar ki, Konya civarında yakalanıp Cem Şehzadeyi tahta geciktirmişiz. Elimizde olmayarak işlediğimiz kusur aşkına hizmete talip olduk. Sağolsun, Cem Şehzadem beni kırmadı, hizmetimi kabul etti. Kardeşin kardeşi kırmasına gönlüm elvermediğinden haber işini aldım. Gayri hüküm sizindir.»
«Tahtta bir padişah otururken, başka birine hizmet etmenin âlemi nedir?»
«Şudur ki Devletlüm, bendeniz Osmanoğlunun hangisine denk gelirse ona hizmet ederim, talih karşıma Cem Şehzadeyi çıkardı, hizmet terettüp ettiğinde kaçmadım.»
«Açık sözlülüğün dürüstlüğünü gösterir. İmdi Cem Şehzadeyi biz dahi severiz. Fakat sırtımızda koca devletin mes'üliyeti duruyor, Hislerimiz-le değil de, sırtımıza binen mes'uliyet mukteza-sınca hareket ederiz. Madem ki Cem Şehzadeye gönül vermişsin, ver; kınamam, sana tek bir diyeceğim var. Cem Şehzade için yapacağım teklif son şanstır, son fırsattır; de ki ona. gitsin,

Kudüs'e yerleşsin, hazine-i hassadan bütün ma- |J sarıfatı karşılanacak; iyi şairdir, şiir yazsın, divanlar meydana getirsin, milletine hizmeti bu p| yolda arasın. Padişah adına yaptığım bu teklifi | geceyi gündüze katıp Cem Şehzadeye ulaştır; Cem J Şehzade için bu son şanstır, kullandı kullandı, kul- ' lanmazsa başına gelecekler kendi fiilinin cezasıdır, böylece bilsin, oğulcuğu Oğûzhan'ın da Hünkâr nezdinde bulunduğunu akıldan fariğ eylemesin.»
«Ama o daha çok küçük...»
«Öyle, ama bir söz vardır, ısırgan otundan ısırgan otu çıkar denmiştir. Çıkmaması isteniyorsa kökünden sökmek iktiza eder. Bu, devlet tedbiridir ki, sadrazam olmağılen elimizden birşey gelmez.»

«Nizam-ı âlem için,» diye mırıldandı Yaltı-rık Bekir, hâlâ kendisini Sadrazamın huzurunda sanıyordu. Issız gök kubbenin altında yek başına at sürdüğünü, bakımp idrak edince atını bir daha tepikledi. Haberi vaktinde ulaştırıp, son fırsatı değerlendirmesini Cem Şehzadeye vaktinde bildirmeliydi. Ön taraf derya, arka taraf Padişah askeri doluydu. Bu vaziyet karşısında mücadeleye imkân kalmamış demekti. Üstelik her yana Padişah fermanı gönderilmiş; bütün beylere, paşalara, muhafızlara ve dahi Kö'lemenli valilere topraklarına girdiği takdirde Cem Şehzadenin derhal tevkifi emrolunmuştu. Cem Şehzade şu şapır şapır dökülür gibi görünen parıltılı yıldızlardan birine gidebilse ancak kurtulacaktı. Ya
yıldızlara gidecek, ya Frengistana kaçacak veya Padişah emrine boyun büküp Kudüs'ü mekân tutacaktı. Bunların en kötüsü, Cem Şehzadenin Frengistan'a gitmek gerektiği yolunda ikna edilmesiydi ki, bu kabil söylentileri duymuşlugu vardı. Karamanoğlu da bütün gücüyle buna çalışıyor, Rodos şövalyeleri bu ihtimali kuvveden fiile çıkarmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bir haberi kaynağında araştırmak için gitti gi-deli izini kaybettiği can yoldaşı Beşe'nin de kanaati bu merkezdeydi.
«Ecnebiyan Cem Şehzadeyi elde ederse Osmanlı mülkü baştan sona karışıp Padişah Efendimiz küf farın elinde oyuncak olur ki, bu nesneye ucundan kenarından âlet olmağılen kendimizi kıyamete kadar vicdanımıza af ettiremeyiz,» derken neredeyse ağlıyordu. Böyle birşey olamayacağım, kendisi de pek inanmayarak teselli kabilinden Beşe'ye söylediği zaman az daha boynuna sarılacaktı. «Essah mı, delilin nedir?» diye sormuş, delil niyetine sadece tahminlerini dinleyip teselli bulmaya çalışmıştı. Şimdi aynı tahminlere kendisi tutunmak, tutunup iki omuzuna, dahası beyn-i bâlâsına çöreklenen mes'uliyet hissinden kurtulmak istiyordu. «Cem Şehzade kendi kendisini esarete atmaz; çünkü akıllıdır, ne de olsa Sultan Mehmed Hânın oğludur, ne de olsa Os-manoğludur. En akıllıca çareyi kestirip Kudüs'e yerleşmeye gider. Bir gün ümera ve ulema tarafından istenüb çağrıldığında döner, babasının tahtına cülus eder.»

uuşunceıerı mantığına ters gelmiyordu, ama taht peşinde koşarken yapılanların ne kadarının mantıkla izah edilebileceğini de düşünmekten kendisini alamadı. Sonra sıkıldı, yıldızlara gülümseyip sıkıntısını gökyüzüne salmayı denedi. Ayın benekli yüzünde anasının hamurlu el izini aradı. Güya ay küçükken çok yaramazmış; bir gün annesi hamur yoğururken yaramazlık edince, anne si, hamurlu eliyle yanağına bir tokat aşketmiş, a gün bugündür ayın yüzü böyle lekeli kalmış. Bu hikâyeyi galiba annesinden dinlemişti, şimdi sadece tatlı bir hatıra olmuştu ya, duyduğunda çocuktu ve buna inanmıştı, inandığı için de annesi bir işle meşgulken hiç yaramazlık yapmazdı. Hele hamur filân açtığı sıralarda köşeye büzülür, sadece seyrederdi; yaramazlanırsa annesinin hamurlu elinin yüzünde saklayacağından, saklayıp tıpkı ayın yüzü gibi ebedî bir leke bırakacağından korkardı.
Olmadık işlere inanan yalnız çocuklar mıydı sanki? Koca adamlar bile zaman zaman olmadık işlerin oluruna inanıp ardında ömür tüketmezler miydi? Ama Cem Şehzade böyle biri olmayacaktı. Olmaması lâzımdı; çünkü o sıradan bir insan değil, cihan padişahının oğluydu, attığı her adımı hesaplar, ölçüp biçer, olurunu olmazını düşünürdü mutlaka. Acaba etrafındakiler de böyle ince hesaplar yaparlar mıydı? Yoksa Cem Şehzadeyi olmaza inandırıp maceralara atarlar mıydı? tşin burası onu korkutuyor, düşünceleri buraya gelip dayanınca teklemeye başlıyordu. İn-
şaallah vaktinde yetişir de Sadrazam Paşanın haberini verirdi. Akşam vakti karnını doyurduğu köy evinde Şehzadenin Karahisar'a gittiği söylenmişti. Duymasıyla da kuşkuları artmış, yemeğini dahi bitirmeden atına atlayıp tepiklemişti, Karahisar bir sahil kalesiydi. Galiba Cem Şehzade gemiyle bir yerlere gitmek istiyordu. Gitmeden yetişmesi, yetişip ters

istikamete gitme niyetini sezerse vazgeçirmek için elinden geleni yapması lâzımdı. «Hadi aslanım, biraz daha hızlı!»
Karahisar yoluna dolu dizgin döşenmişken, döşenip dünyayı unutmuşken tan ağardı, vakit güne döndü. Yaltırık Bekir sabah namazını yatsı namazı abdestiyle kılıp sağa selâm verdi, sağında dört yaya gördü; sola selâm verdi, solunda altı yaya gördü; tepeden tırnağa müsellâh ve tepeden tırnağa öfke.
«Hayırdır,» dedi, «kimsiniz?» Sağındaki dört kişiden biri; minik burunlu, küçücük gözlü, ama burnu ve gözüyle zıtlaşan ablak yüzlü verdi cevabı:
«Karamanoğluyuz, ya sen kimsin?» Dos doğru cevap vermekte mahzur görmedi. Mahzur görmemekte de kendisini haklı saydı. Zira Karamanoğlu Yakup Beyin Cem Şehzade ile ittifakı vardı; elinde ne kadar adam kaldıysa, hepsini Cem Şehzadenin emrine vermiş, kader birliği eylemişjerdi.
«Cem Şehzadenin karakulağıyım,» diye konuştu, «Padişah canibinden haberle gelirim, neredeyse beni ulaştırın.»

«uıaşurırız,» dedi ablak yüzlünün yanındaki, «namazın bittiyse atlan.»
Bir süre sonra durmak zorunda kaldılar. Yol, iki tepenin ortasında bir boğazı oyuyordu. îki atlının yan yana zor sığdığı bir dar geçitti. Geçidi tempo tutup koca bir ağaç kütüğünü çeken yirmi otuz kişi tıkamıştı. Ağaca kalın bir urgan bağlamışlar, var güçleriyle asılıyorlardı. Bir kenarda yaşlı bir yiğitbaşı ak sakalını sabah melteminde dalgalandırarak, «Hissa hissa,» diyor, sözü biter bitmez kalabalıktan bir uğultu kopuyordu: «Yallesa!»
Bunu söyledikleri zaman hep birlikte urganı çekiyorlar, koca kütük bir iki karış gidip yine duruyordu. O zaman yiğitbaşı bir «Hissa yissa,» daha çekiyor, diğerleri «Yallesa,» karşılığıyla bir daha asılıyorlardı.
Sonra yaşlı yiğitbaşı elini kulağına atıp Yal-tırık Bekir'in çok hoşuna giden bir nakarat tutturdu. Sesi, güzeldi; sesini duyan, imkânı yok, bunun o yaşta bir insandan çıktığını kestiremezdi. Cümlesi biter bitmez «Yallesa,» çekiyor, kalabalıktan yine koro halinde «Yallesa,» karşılığını alıyordu.
«Ağaç kestim de sürüdüm.» «Hellesa, yallesa!» «Dağda, bayırda yürüdüm.» «Hellesa, yallesa!» • «Kınamayın a komşular.» «Hellesa. yallesa!» «Sevdalandım da kurudum.»

«•«Hellesa, yallesa!»
Yaltırık Bekir'in zihni gerilerdeydi, çocukluk günlerinin tatlı hatıralarını eşeliyordu. Kendi memleketinde de komşu hakkı gözetilir, komşunun bir başına yapamadığı işlere imece gidilirdi. Onlar da mâni söyler, tempo tutarlardı, ama maniler başka, tempolar başkaydı. Şimdi sözlerini hatırlamıyordu. Sırpçayı bütünüyle unutmamıştı, ama türkülerini, âdetlerinin de çoğunu unutmuştu. Devşirildiği zaman sekiz yaşında filândı. Bir gün köye atlılar gelmiş, aileleri bir bir defterlere geçirmişler, sonra da çekip gitmişlerdi. Niye defter açıldığını annesine sorduğu zaman annesinin gözleri parlıyordu. «Devşirme almaya geldiler ay oğul,» demişti, «bu gelenlere Osmanoğlu derler, suyun ötesinde güzeller güzeli bir memleketleri var ki, baban anlata anlata bitiremezdi. Üç çocuğumdan kime bu talih kuşu konarsa, Osmanlıya baş bile olur da, bir gün sırmalara batmış olarak gelir, bizi arar.» Böyle birşeyi kafasına sığdıramadığından, köyün en akıllısı diye bilinen Yanoş Dayıya koşmuştu.
< Osmanoğlu kimdir Yanoş Dayı?» Yanoş Dayı, yamadığı hırkasını kucağına koyup ihtiyarlıktan su çanağını andıran gözlerini çevirmesiyle iç çekmiş, bir hasret soluğu alıp verdikten sonra:
-Osmanoğlu devlet sahibidir oğul, bunu böylece belleyesin,» demişti. «Osmanoğlu bir ulu devletin kurucusudur ki, devlet ona Peygamber müj-desicîir derler.»

«Ya devşirme nedir Yanoş Dayı?»
«Onu da deyivereyim sana sürme gözlüm, bu Osmanoğlu yaman yol bulmuştur. İçimizden en akıllı, en namuslu aileleri seçer. Seçimi de rasgele yapmaz ha, önce alınacak çocuğun ailesi iyiden iyiye soruşturulur; hırsızlığı, ahlâksızlığı fe-lân var mı araştırılır; kırk evden yalmz bir ev seçilir; tek çocuklu ailelerden de asla devşirme yapılmaz. Çocuklar alınır, götürülür. Temizlenir, yedirilir, içirilir, okutulur. Kulak tuttun mu söylediğime, okutulur dedim, okutulup adam edilir ki Osmanlıya vezir olmaca...»
«Ya vezir nedir Yanoş Dayı?»
«Elinin körüdür, ne olacak! Osmanlıların en büyüğü padişahtır, padişahtan sonrası büyük vezirdir; onlar vezir-i âzam derler. Sonrası işte vezirdir. Senin anlayacağın, çulsuz çocukları alırlar, büyütürler, asker yaparlar. Artık aklı başında ise yükselsin yükselebildiği kadar, tutsun vezir-i âzamlığın yolunu, dur diyen çıkmaz, kimse önüne gerilip önünü kapamaz.»
«Bizim beyler gibi değil ha Osmanoğlu, milletin mahsulüne göz koymaz ha, milleti köy meydanına çekip kırbaçlamaz ha, bir iyice âdem bunlar; bunu mu demektesin?»
«Daha ötesini demekteyim ya, senin küçük kafana nasıl sığar, ah bre ah! Senin yaşında olsam da keşke devşirseler.»
Hayret ki hayret! Aradan bunca yıl geçmiş, bunca yılda bunca hadise yaşamış olmasına ve çocukluğunun birçok safhasını unutmasına rağ-

men, bu hatıra peşini bırakmamıştı. Yanoş Dayının söyledikleri, kimbilir, hafızasının neresinde saplı kalmıştı. Kimbilir, kaç hatırlayışta, Osmanlılar hakkında söylediklerini az bile bulmuş, kendisini devşirenlere dua üstüne dua etmişti.
«Ne dikilip kaldın öyle, tepiklesene hayvanını!»
Çocukluğunu silkeleyip fırlatan sesin sahibine kızdı, ablak suratına bir tokat aşketmek geldi içinden. Ama haklıydı, geçittekiler yana çekilmiş, yoİu açmışlardı. Atını sürerken Amasya'da geçen günlerini düşündü. Bunun hatırası daha tazeydi, daha taze ve candandı. Bir dirlik sahibinin yanına verilmişti. Sığıntı değil, tamı tamına öz evlât muamelesi görmüştü. Yedi senede tam yirmi defa çiftliğe gelen kadı efendi halini, hatırını sormuş, kendisine ve aynı durumdaki çocukları defalarca imtihan etmiş, her seferinde de, emanetine verilen devşirmeleri öz çocuklarından ayırd etmediği, tahsil ve terbiyeleriyle yakından meşgul olduğu için dirlik sahibini kutlayıp gitmişti. Doğrusu çok iyi insandı Osman Ağa. Kur'ân-ı Kerim hafızıydı, kendisiyle birlikte kalan altı çocuktan üçünü ayırıp hafız yapmıştı. On sekizine geldikleri zaman da dualarla uğurlamıştı. Acemi oğlanlıktan sonra sekizinci ortanın yetmiş beşinci yeniçerisi olarak kılıç kuşandığı gün, dünyalar onundu. Çavuş ağalığa kadar yükselip orada demirlemişti. Demirlemezdi belki, ama yukarılarda gözü yoktu. Kendisine kalsa sıradan erliği çavuş ağalığa tercih edecekti, velâkin Rodos muhasa-

rasında gözükaralık edip emrindeki yeniçerilerle kaleye yüklenişini gören Karamanı vezir, huzuruna çağırıp sorgucuna çavuşluk alâmetini sokup sırtını sıvazlayarak, «Bunu fazlasıyla hak ettin, göreyim yarınki hücumda da kendini göster,» demişti. Gösterelim derken de, az daha postu kaptırıyordu.
«Geldik sayılır.»
Adamın ablak suratını yine tokatlamak geldi içinden, fakat yine kendisini tuttu. Hayallerini taşlamayı iş edinmişti sanki. Hayallerinin ea tumturaklı yerine baş aşağı dalıp çıkıyor, zihninin küheylânım dolu dizgine kaldırıp şuurunu toz duman arasına gömüyordu.
«Nereye geldik?» dedi şaşkınca.
Bir ıssız ovada en beş yirmi kadar çadır kuruluydu. Gözleriyle bir zaman yoklayıp aralarında Cem Şehzadenin çadırına benzer birini bulamayınca, sualini tekrarladı:

«Nereye geldik?»
«Menzile,» derken güldü ablak suratlı. «Karamanlıyız dedikti ya sana, ilk evvelâ beyimizle görüş et, maslahata muvafık işe alır, seni Cem Şehzadeye götürür; yahut katar yanımıza, biz götürürüz.»
Pek bir terslik yok gibiydi. Karamanlı olduklarını baştan söylemişlerdi zaten, söylemedikleri Karamanoğlu katına götürüldüğüydü. Oysa Cem Şehzadeye götürüldüğünü zannetmişti, bu yüzden tıpış tıpış gelmişti. Şayet Karamanoğlu katına götürüleceğini bilseydi... Bir bilseydi direnir miy-

di? Niye direnecekti ki? Karamanoğlu Cem Şehzadenin adamı sayılırdı bugüne bugün, aralarında kaç anlaşma geçmiş, hattâ parmak parmağa tutuşup Karaman yemini içmişlerdi. Bu da Karamam Mehmed Beyin yemini gibi çıkmazdı inşaal-lah. Çelebi Sultanı kandırmıştı. Defalarca isyan edip kargaşa çıkardığından bîzar olan Çelebi Sultan, birkaç kere affetmekle akıllanmadığını gördükte son hüküm için otağına almış, amma Ka-ramanî Mehmed Bey, koynunda bir güvercinle gelip yer öperek, «Bu can bu tende durdukça Osmanlıya kılıç çekmem,» diye sahte yemin çekmişti. Pak yürekli Çelebi Sultan da buna inanmıştı. İnanmıştı da ne olmuştu? Karamanoğlu kendi çadırına döner dönmez, koynunda sakladığı güvercini çıkarıp uçurmuş, kinle dudak büküp. «İşte bu can bu tenden uçtu, Osmanoğlu ile kavgamız kıyamete kadar devam edecektir,» diye söylenmişti. Milletin diline, «Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu,» sözünü bağlayan oydu. Acaba bu Karamanoğlu da onun gibi çıkmasındı.
Kuşku penceresinden bakınınca sarmada bulunduğunu görüp dudaklarını dişledi. Karakulak-lığı ikidir rezil edip, karakulakların maskarası oluyordu. Gayri bundan ötesi kılıç çekerek sarmayı aşmaya .çalışmaktan ibaretti. Yahut boyun bükerek Karamanoğlu'nun insafına çökmek. Hangisi doğru olacaktı? Karar veremediğinden hep bakmıyor, bakındıkça sarmanın daraldığını görüyordu. Galiba ablak suratlı meydanda rastladıklarını da kaş göz işmarıyla yanına çekmiş, gaf-

letinden istifade ile yapacağını yapmıştı. Onca insanın içine yalın kılıç dalmak demek ölüm fermanına kandan mühür basmak, dahası can pazarında nasipsiz telef olmak demekti. Bir ihtimale binaen bunu göze alamazdı. Ölmesi neyse ne de, Cem Şehzadeye ulaşamaması, ulaşıp haberi verememesi kötüydü. Hele hele, belki bütün bunlar kuruntudan ibaret olup aslı faslı bulunmayan endişelerdi. Hele bir Karamanoğlu Beyin huzuruna çıksın, hele ustaca niyetini yoklayıp anlasın. Dilinden ve halinden bir kötülük sezecek olursa bildiklerini yutkunur, tek kelime etmeden canını verirdi. Rahatladı. Bir karar vermişliğin rahatlığıyla ablak suratlıya döndü:
«Gidelim bakalım,» dedi.
Diğer çadırlardan farksız görünen bir çadıra girdi, ama farkı içeri girince gördü. İki çadır yan yana kurulmuş, içerden bir yolla birbirine bağlanmıştı. Karamanoğlu Bey çadırlardan birini yatak odası olarak kullanıyordu herhalde, aradaki perde inik olduğundan diğer çadırın içini göremiyordu. Yine de gördükleri bir hüküm vermesine yeterdi. Şu ince yapılı, elli yaşlarında, sakalı kumral Karamanoğlu Bey galiba gösterişe hayli meraklıydı, rahatına da oldukça düşkündü. İçerisi Sarayı Âmirenin arz odasını aratmayacak kadar iyi döşeliydi. Çadır bezine iliştirilen halılarla çadırın içi dört köşeli bir odaya benzetilmişti. Yerlerde de kalın tüylü, kaplan postu benekli halılar vardı. Dipteki sedirin üstüne Karamanoğlu bağdaş kurmuş, iki yanında ikişerden

dört kişi divan durmuştu. Görünüş padişahça bir görünüştü ki, Karamanoğlu'nun yüzündeki ifade ile cenkleşmedeydi. Çünkü yüzünde hiç de padişahça bir kıpırtı yoktu. Bakışları kurnaz insanların oyunbaz bakışlarıydı. Gözlerini de alabildiğine kısmış, göz çukurları iki kalın çizgi

halini almıştı. Yaltırık Bekir girdiğinden beri yüzüne bakıyor, ellerine bakıyor, kapıda kılıcı alındığı için evlâdı ölmüş ana gibi ağıda oturan kınına bakıyor, bakarken de parmaklarıyla dizlerinde tempo tutuyordu. Temennaya durmuştu Yaltırık Bekir, birşeyler sormasını bekliyordu, böyle yerlerde sorulmadıkta konuşulmadığını çoktan öğrenmişti. Fakat Karamanoğlu Bey susuyordu. Herkes susuyordu. Ve Yaltırık Bekir, sıkıntılı zamanlarında gırtlağına saplanan gıcığı yutkunuyordu. Karamanoğlu Bey.

«Cem Şehzadeye gidermişsin,» dedi, nihayet konuştu.

Yaltırık Bekir rahat edip gırtlağına saplı gıcığı sesine kattı:

«Belî, Cem Şehzadeye gideriz.»

«Bayezid Han canibindeki haberler n'ola? Cem Şehzadenin ardında koptuğunu duyduk da, bunca zorlamasına akıl erdiremedik. Karındaşını âsi bellemesi, baba vasiyetini kaale almaması padişahlık dâvası güden Bayezid Hâna yakışır iş değildir. Verse birkaç dirlik, göz yumsa Mısır canibine gitmesine, kendisi için de, Şehzade için de iyi olurdu. Cem Şehzade Kudüs'te oturma teklifine önceleri rıza göstermedi ya, şimdi vaziyet

başka türlü, gitmeye teşne, Bayezid Han böyle bir haberle seni gönderdiyse, ululandın belle.»

«Beylerim ululansın,» diye konuştu Yaltırık Bekir, «biz kul eriyiz, ululanmak neyimize, hiç yoktan çavuş ağalığa getirilmemiz bile fazladan, o da Karamanî vezirin sayesinde, Allah rahmet eylesin, nahak yere zayi ettiler.» ,

«Bizim de içimizin derdi ya, elden ne gelir?» dedi Karamanoğlu. «Osmanlıya iyi vezir olmuştu, iyi de serdardı, akrabamız da olurdu, velâkin İs-hak Paşanın gadrine gitti.»

Sesi dokunaklı, gözlerinin de kısık bakışı olmasa, Yaltırık Bekir bütün bütün rahatlayacaktı. Ama adamın bakışı bu idiyse başka türlüsü nasıl elinden gelsindi? Bir de müşterekleri vardı işte; kendisi gibi Karamanoğlu Bey de Karamanî Mehmed Paşa rahmetliyi seviyordu, doğrusu Bayezid Han hakkında bile temkinliydi, kötü kelâm etmemişti, her haliyle Osmanoğlu'na bağlı görünüyordu.

«Anlatması uzun Beyim,» dedi Yaltırık Bekir, «bahis buyurduğunuz gibidir. Veziriazam beni yakalatmakla kestirebilecekken kestirmedi, astırabi-lecekken astırmadı, Cem Şehzadeye yazık olacağından bahisle Kudüs'teki yeri geliriyle padişah adına bir kere daha, ama son kere teklif etti ve dedi ki, 'Bu Cem Şehzadenin son talihidir, kullanmazsa eh işte. İmdi Cem Şehzadeyi bulup bil-dirmekliğim iktiza eyler. Yakındaysa ulaşmamı kolaylaştır Beyim, varıp bildireyim de' gendim ateşlere atmasın.»

Karamanoğlu'nun dudaklarına kötü bir gülücük kondu, kalktı. Konmasıyla kalkması bir oldu ki, böylesine kaşla göz arasında gelip gitti denir.

«Helbet kolaylatırız, bir tarafta Bayezid Han, bir tarafta Cem Sultan oldukta bize.hizmetin yolu gözükür. Yanına altı kişi verip seni Cem Şehzadeye salayım. Lâkin yorgunsun, dinlen azıcık, dinlenirken taam et, öğle namazından sonra yola çıkarsın.»

Yanındakilerden birine Yaltırık Bekir'i gösterip rahat ettirmesini emretti. Onlar dışarı çıktıktan sonra da diğerine döndü:

«Derhal hazırlanıp Cem Şehzadeye git, bir martalos yakaladığımızı ve konuşturduğumuzu söyle. Martalosun dediği şu ki, de; Bayezid Han bütün civar kalelere ve komşu memleketlere haberler salmış, bilhassa da Mısır hükümdarına haber eylemiş, Mısır hükümdarı da kılıcın keskinini görünce baş üstüne çekip, Cem Şehzade topraklarıma adım atar atmaz zindanı boylayacak, sonra bir sandık içine konup Dersaadet'e gönderilecek, kardeş kavgasının arasına girmeziz, bir kere girer olduk, boyumuzun ölçüsünü aldık, Cem Şehzade yüzünden beylerimle aram açıldı, diye cevap verdi dedi, de. îlle Engürüs canibine gitmesi lâzım geldiğine inandır Şehzadeyi; ama Rodos tarikiyle gitsin, zira yollar Bayezid Hanlılar tarafından tutulmuştur.

İyice anladın, değil mi? Göreyim seni, işini iyi yap, yap ki eski topraklarımıza kavuşalım, mülkümüze tekrar sahip çıkıp

seni dahi kendimize vezir yapahm. Hemen düş yola, merak etme, bu akılsız saf yürekli karakulağı salmazız.»
O sırada Yaltırık Bekir biraz uzaktan Karamanoğlu'nun çadırına bakıyordu. Görünüşte diğerlerinden hiç farkı yoktu. Ama içi padişah sarayının arz odasından farksızdı.
«Karamanoğlu'nun da çadırı gibi içi ayrı7, dışı ayrıysa yandık,» diye söylenmekten kendisini alamadı.
Cem Şehzade şurubunu içmeyi bile unutmuş, dalgın dalgın karşısındaki adamı dinliyordu. Şurup tası yarılanmış haliyle bir elinden diğer eline gidip geliyordu. Karamanoğlu'nun adamı vezirlik vaadiyle kendi yalanma kendisini kaptırmış, yol boyu süsleyip püslediği hayallerine gömülmüş, iki gözü iki çeşme ağlayarak anlatıyordu.
«Böyle iken böyle Sultanım, gayri buralarda durmak ziyandır. Bayezid karındaşınız fedailer çıkarmıştır arkanızdan, bellerine zehirli hançerler sokup gördükleri yerde canınıza kasdetmeye dolanırlar. Hem de yeminlerin en zorlusunu etmişlerdir ki, ille seni bulup öldüreceklerdir. Yollar da bir tamam tutulmuş olduğuna ve dahi Mısır Hükümdarı da topraklarına adım attığınız anda sizi yakalamaya söz verdiğine göre, dediğim, gibi, tek çare Engürüs'e gitmektir; Rumelide sana

katılmaya âmâde kuvvetler vardır, tahtı ele geçirmek için onlara ulaşmanız yeter.»
Şehzadenin acı dolu olduğu belliydi. Gözleri dalgın dalgın etrafta dolaşıyor, kâh köşedeki eski kilime, kâh dürülü yatağa, sık sık da elden ele dolaştırdığı tasın içindeki şurubun dalgalanı-§ına bakıyordu. İnsanlardan kaçıp insanın eşyalara sığınma arzusunu duyduğu nadir anlardan birini yaşadığı belliydi. Belki de utancından insanlara bakamıyordu. Yapmak zorunda olduğu şeyden utanıyor olmalıydı. Karamanoğlu'nun adamı kendi kendisini kutladı. İşi başarmıştı, Cem Şehzadenin yüreğine korkuların en yamanını sokmuştu; artık doğru karar vermesi çok güçtü, artık bütün iş etrafını da inandırmaya, Cem Şehzadenin aklını çelmelerine fırsat tanımamaya kalmıştı. Hepsini tek tek yokladı. Yokladıkça da ümitlendi. Bitkin bir görünüşleri vardı. Hem bitkin, hem de bıkkın. Ne şekilde olursa olsun, bu mânâsız kavganın bitmesini istiyorlardı. Bunu birçoğunun gözlerinden okumuştu. Kimbilir, Cem Şehzadeyi tuttuğuna kaçı pişmandı. Kimbilir, kaç tanesi Cem Şehzadenin gözden ırak bir yere gitmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Cem Şehzade gidince kavga da bitecek, rahat rahat Bayezid Hâna arz-ı hürmet sunabileceklerdi. Sessizlik uzuyor, sessizlik içinde Karamanoğlu'nun adamı herkesi tetkik fırsatını rahat rahat değerlendiriyordu. Yalnız şu Şirmerd Aga, Defterdar Haydar, Hatipzade Nasuh ve Şehzadenin hocası Mevlânâ Turâbî'nin tavırlarım beğenmemişti. Suskunluk-

lanyla konuşuyor, kaçmanın çare olmadığını söylemek için ısrarla Cem Şehzadenin gözlerini arıyorlardı, îyi ki, Cem Şehzade gözlerini kaçırıyor-du; göz göze gelseler, hele de hocasıyla bir kere gö:c göze gelse belki niyetini anlayarak içinde dallanıp budaklanan kaçma isteğini frenleyecekti. O zaman pirincin taşını ayıklayabilirsin ayıkla. Peki, ama bu tehlikeye çarpılmamak \ için ne yapmalıydı? Hayalini biraz daha genişletip, Cem Şehzdeyi için için ürpertecek birkaç hikâye daha mı uydurmalıydı? Yoksa işi oluruna mı bırakmalıydı? Meselenin üstüne fazlaca düşerse şüphele-nebilirlerdi. En iyisi, tadında koyup, kararsız bir tavır takınmak, üst tarafını Cem Şehzadeye havale etmekti.
«Ruhsat varsa Sultanım, Karamanoğlu Ya-kup Bey kulunuzun son dileğini de söylemek isterim: Kararınız ne olursa olsun, ölene kadar arkanız sıra geleceğini hatırlatmamı istedi benden, gayrisi sizin bileceğinizdir.»

Yapışkan sessizlik Mart sisi gibi yuvarlana yu-varlana eridi. Ama ardından güneş doğmadı, şimşekli bulutlar sindi havaya; soluk almak bile güçleşti.
«Pekâlâ.» dedi Cem Şehzade, «Frenk Süleyman karındaşımız Rodos'tan döndükte nihaî kararımızı veririz. Ol zamana kadar tezekkür edelim.»
Son cümlesi biterken parmakları geşvemiş ve şurup tası yere düşüp şangırdamıştı. Cem Şehzadenin talihi düşmüş gibi korkuyla sıçradılar. Mev-lâna Hoca ağır ağır eğildi, tası aldı, kulpundan

tutup bir çengele astı. O kadar yavaş hareket ediyordu ki, gören hastalandığına hükmederdi. «Aniden ölür, kurtulur muyuz?» diye düşünmüştü Karamanoğlu'nun adamı. Fakat dönüşünü görünce, Cem Şehzadenin önünde yirmi beşlik delikanlı gibi dikilişini görünce, hele de kararlı, zinde sesini duyunca hareketlerindeki yavaşlığın hastalıktan değil, düşünmeye vakit kazanma derdinden olduğunu kestirip, «Şimdi Cem Şehzadenin aklını çeler!» endişesine gömüldü.
«Beyim, çocukluğunuzdan bu yana bizi dinleye dinleye gına gelmemişse, dinlemeyi bir daha dener misin?»
Cem Şehzadenin başı hürmetle kalktı. Mavi meraklar saçan gözlerini hocasının gözlerine çevirmeye ya cesaret edemediği için, veya talebe hürmetine döndüğü için ellerine bakarken cevap verdi:
«Belî Hocam, seni dinlemek bize zevk verir.» «Öyleyse dinle Beyim; Bayezid Han karındaşınız zalim değildir, hakire sorarsan sana kıymayı da düşünmemiştir, düşünseydi bunu yapardı. Hattâ Ermeni derbendinde sana zarar verenleri astrrmıştır. Lâkin tacını ve tahtını korumak mecburiyetiyle hareket etmektedir, içi kan da ağla-sa, bağrına taş basıp rakibini bertaraf etmek zaruretiyle yüz yüze bulunur. Buna rağmen elinden şefkati bırakmaz, Kudüs'te oturmanızı teklif eyler; birkaç kere kabul etmedik, ama tek çare olarak karşımıza bu çıkmakta; çünkü çare diye takdim edilen Rodos tarikiyle Engürüs macerası akla

muhaldir. Evet, tek çare Kudüs'e yerleşmek olarak görülür; destur verin, gidip karındaşınızla bir kere görüşelim, bu işten vazgeçtiğinizi bildirelim, Kudüs'e gitmemize ruhsat dileyelim. Eminim, bu teklifi geri çevirmeyecektir. Buna ne buyruluffsT Oyunun bozulma tehlikesi belirmişti. Kara-manoğlu'nun adamı, korktuğuna uğramıştı. Cem Şehzade hocasını kırmazdı. Her zamanki gibi talebeliğine dönüp baş üstüne çekerse, işler tatlıya bağlanır; dibi kurcalandıkta Karamanoğlu'nun hilesi ortaya çıkar, işte o zaman Cem Şehzadenin yerine Karamanoğlu kaçmak zorunda kalırdı. Bu ihtimali bertaraf etmesi lâzımdı. Rahatsızlıkla kımıldadı. Ağırlığını sağ ayağından sol ayağına aktardı. Ne zamandır ayakta dikilmekten sağ ayağı karıncalanmaya başlamıştı. Ama şimdi bunu düşünecek zaman değildi. Densizlik etme bahasına destursuz, ruhsatsız söze dalmalı, Cem Şehzadenin aklını çelmeye devam etmeliydi. Herşeyi göze alıp tam konuşmaya hazırlanmışken Cem Şehzadenin sesini duydu. *
«Sizler ne düşünürsüz?»
Sessiz duran beyler bu sualle dile geldi. Hatip-zade Nasuh Beyle, Sofu Hüseyin, Mevlâna Hocaya hak verdiklerini söylediler. Kapıcıbaşı Sinan, Kudüs'te ikamete rıza vermenin dâvadan dönmek mânâsına geldiğini, bunca kan döküldükten sonra yapılacak iş olmadığını söyledi. Onu Çeşnigir-başı İlyas destekledi. Defterdar Ahmed ağlaya ağlaya muharebeye devam için lâzım gelen tedarikin mevcut bulunmadığını ifade etti. Hazine boş-
tu. Şehzadenin bütün serveti Bulgar dağlarında yollarını kesen eşkıyaların kesesine akmıştı. Bir kısmı da Ermeni derbendindeki baskında gitmişti. Şirmerd Ağaya gelince, oflayıp pufluyor, ellerini kâh önüne bağlıyor, kâh kalçalarına atıyor, bütün sıkıntısını hareketleriyle ifade etmekle yetinip tek kelime konuşmuyordu. Son söz yine Şehzadeye düştü.
«Hele ki Frenk Süleyman ile Duan Beyimiz dönsün,» dedi, «az daha bekleyelim, şövalyelerin cevabını alır, kaderimizin çizdiği yolda yürürüz, Cenab-ı Hak muinimiz olsun.»

Şehzadenin meşvereti dağılırken, genç bir atlı ter ve toz içinde Gürgüs menziline girdi. Menzilde gönülsüzce bekleyen iki nöbetçi yoluna çıkınca gemlere asıldı. Atını durdurup selâm verdi. Ardından Frenk Süleyman Beyi sordu. Nöbetçilerden biri iyice huylanmıştı. Eli kılıcına gitti.
«Evvelâ kim olduğunu, nereden geldiğini, niçin geldiğini söyleyeceksin,» dedi sertçe, «ondan sonra sual soracaksın. Hele atından in bakalım, tepemden aşağı bakılmasından hoşlanmıyorum.»
Sert karşılığa biraz şaşırmakla birlikte atından indi, atının dizginlerini sıkıca tutup konuştu:
«Adıma Teymir derler, Frenk Süleyman Beye haberlerim var. Huysuz Mezid'den duyduklarımı anlatacağım. Bildiğim şu ki, Efendimiz tehlikede.»
«Hangi efendimiz?» dedi nöbetçi, «burada sürü , sepet efendi var. Kimi söylemektesin?»
Nöbetçiyi umursamaz ve alaycı bulduğu için

öfkelendi, ama konuşmaktan başka çaresi yoktu. Aksi halde Süleyman Beye ulaşamayacağını anlamıştı. Galiba bu adamın selâhiyeti çoktu. Belki de sıradan asker değil de başbuğdu. Evet, duruşu^ başbuğ duruşu, soruşu başbuğ soruşuydu. Yumuşacıktan aldı sözü, teşbih tanesi gibi arka arkaya dizdi:
«Demem o ki, Şehzade Efendimizin aleyhine bir kumpas çevrilir. Kumpasın içinde Karamanoğ-lu'nun adamları var, gâvurlar var, Efendimizi frenk diyarına kaçırmak için çalışırlar. Buna itiraz etti diye Huysuz Mezid'i yaraladılar, öldü belleyip dere boyuna bıraktılar; bereket, ölmedi, köye götürüp tedaviye aldım, bilmediklerimi de ondan öğrendim, Frenk Süleyman Beyi bulmamı ve herşeyi anlatmamı istedi, yolu gösterir, beni Süleyman Beyle buluşturursan sevaba girersin.»
Nöbetçi hâlâ umursamazdı. Delikanlının telâşına gülümsüyor, telâşını gençliğine veriyordu.
«Frenk Süleyman Beyi görsem ben de konuşacağım, lâkin bir gidiş gitti ki, haftalar geçti meydanda yok. Frenk diyarına gittiği söylenir, dönüp dönmeyeceğini de ancak Allah bilir. Bana kalırsa dönmez derim, selâmeti tutmuşken niye dönsün?»
«Anlamadım!»
Bu sefer de delikanlının saf şaşkınlığına güldü:
«Anlayacağın dilden anlatayım bari, mesele şu ki. Cem Şehzade oyunu kaybetti.» «Oyun mu?»

«Ne belledin? Bu bir oyundur ve bu oyunun içindekiler de oyuncaktır. Bizler yani, bunu anlayabiliyor musun?»
Hayır, ne bunu, ne de ötekileri anlayabilmişti. Sadece bu adamın Cem Şehzadenin adamı olmadığını, yahut^ adamı olduğu halde onu sevmediğini düşünüyordu. Geçip gitmek istedi ya, nöbetçi yoldan çekilmeyince, çekilmemesi bir tarafa, mızrağım ona doğru uzatınca, çar nâçar durdu tekrardan, gözlerine yığılmış bütün şüpheyle âdeta haykırdı:
«Sen onu yürekten tutmuyorsun!» «Yürekten mi?» derken mızrağı yere çaktı nöbetçi, «bizde yürek mürek kalmadı aslanım, başka kapıya git. İnşikak olup taraflar arasında çizgiler çekilince bir kısmı çizginin ötesinde kaldı, bir kısmı berisinde. Berisinde kalanlar din kardeşimdir, soy kardeşimdir demeden ötekilere yüklendi. Buna yürek mi dayanır ki, yüreği sormaktasın? Ben Cem Şehzadeye değil, kendi kendime kızmadayım, kendime küsmedeyim; nah kefere budur, yüklen ha deseler göz çakmadan can ver-mecesine yüklenirim de ardıma dönüp sağ kalır mıyım, ölür müyüm diye sormam; velâkin gel sor ki, bunlar neci? Bunlar senin, benim gibi tıpkı, Müslüman, senin benim kadar Osmanlı; aynı kıbleye durur, aynı Peygamberin izinde yürürüz; velâkin izini mi kaybettik nedir mübareğin, tökezledik, yüzükoyun kapaklandık delikanlı'; anlayabiliyor musun? Anlayabilmen için benim çektiklerimi çekmen, gördüklerimi görmen lâzım. Anka-

ra civarında cenge tutuştuğumuzda ne oldu, bilir misin? Tam kılıcı kaldırdım, bir hırslıydım ki, karşıma babam çıksa ikiye biçeceğimi zannetmedeyim ; karşımdaki, her şeyin bittiği kertede İlâhî dergâha sığınıp, 'Allah' çekti, çekmesiylen kılıcım havada kala kaldı, gözlerim yaşardı, yüreğim tutuşup ağzımda yalımlandı ve o günden beri de bir tuhaflaştım ki, kendimi bile tanıyamaz oldum. Kimi niçin tuttuğumu biliyor muyum da, yürekten mi değil mi diye sual açıyorsun? Bildiğimi zannedip dere, tepe düz gidiyordum, sonunda bir terslik olduğunu anladım, anladım ya iş işten geçmiş ola. Peki, sen Süleyman Beyi niye aramakta olduğunu biliyor musun? Emin değilsin-dir, belki hiç düşünmemişsindir bile, olurunu, olmazını tartmadan yola düşmüşsündür. Zaman zaman gençlerin başında böyle kavak yelleri estiği olur, kapılıp savrululurlar, akılları başlarına gele-siye de dümeni kırık kalyon gibi dolanır dururlar. Ne halse, dertlerimle kafanı bulaştırmış olmayayım da yoluna koşul. Ama boşuna Frenk Süleyman'ı arama, Şehzade emriyle Rodos'a gitti. Şehzadeyi sorarsan, Anamur'a yelken bastı. îstersen seni kolbaşıyla görüştürürüm. Yol yordam bilicidir. Ne dersin?»
Yorgunluğunun üstüne dökülen tereddüt sağ-nağında şırıl sıklam olmuş, Frenk Süleyman'ı da, getirdiği haberi de, Huysuz Mezid'i de unutmuştu. Nöbetçinin hatırlatmasıyla şaşkınlığını sıyırıp atmak derdine düştü, anlaşılmaz birşeyler kekeledikten sonra, nihayet konuşabildi:
2481 CEM SULTAN
«He ya... olur tabiî... şey yap, görüştür yani... birisiyle.»
«İyi,» dedi nöbetçi, «düş ardıma, seni kolbaşı-mız Tutuş Beye götüreyim, bana anlattıklarını ona da anlat, lüzum görürse Cem Şehzade katma götürüp konuşturur.»
«Cem... Cem Şehzadenin katına mı?» diye kekeledi.
«Ne sandın, getirdiğin haber mühimceyse kendini Şehzadenin katında say, ama karşısında böyle kekelemeye durursan sana inanmaz, uydurduğunu düşünür. Lâkin yüzüne vurmaz bunu, çünkü Cem Şehzademizin en iyi taraflarından biri karşısındakini ne olursa olsun utandırmamasıdır. Gel--dik işte, şu çadır kolbaşımızın çadırıdır. Dur hele, yoksa Çavuş Ağa ile mi görüştürsem?»
Durup çenesini kaşıdı, kaşırken de delikanlıyı bir daha tepeden tırnağa süzdü:
«Evet,» dedi güldü, «Çavuş Ağayla görüşmen maslahata daha muvafık düşer, çünkü Frenk Süleyman Beyin can yoldaşıdır, bildiklerini ona anlatırsın. Seslenelim, bakalım içerde mi?»
Çadırın kapısına yaklaşmışken birden dönüp alçak sesle konuştu:
«Baba nasihati istersen, savuş git derim, sevdim seni, göz göre göre ziyan olman hoşuma gitmiyor.»
Teymir oğlan sertledi bakışlarını, sertleyip
karşısındakini delik deşik edici baktı bir zaman.
«Hayır!» dedi kükrercesine. «Onca yolu aldık-
CEM SULTAN 1240
tan sonra bildiklerimi söylemeden bir yere gitmem»
Nöbetçinin gözleri acımayla kızma arasında kırpışıyordu:
«Söyledikten sonra gitsen de olur.» «Hayır!» dedi ikinci defa. «Asker olacağım.» «Öyleyse gir çadıra, Çavuş Ağaya sor* yoksa bekle, ben nöbetime dönüyorum.»
Uzaklaşırken, «Bütün hisleri aleste,» diye mırıldandı, «inançları dip diri, hiç tökezlememiş bes belli, hiç harcanmamış.»
Tepeden aşağısı denizdi. Çırpıntılıydı bugün. Atlas çarşaflara benzer durgunluktan, âsudelik-ten eser yoktu, rüzgârın savrukluğuyla yüzü buruş buruştu denizin, yüzüne serpilen ak köpükler zevzekti. Üç gemi yelken kürek gidiyordu. Ortadaki barçe Gürbüs'ten Şehzade ile maiyetini Anamur'a götüren kadırgadan daha büyücekti. Üstelik fazladan iki yelkeni vardı. Bu uzaklıktan kaç çifte kürek çekildiğini göremiyordu, ama en azından yirmi çifte olmalıydı. Başka türlü bu kadar sür'at yapmasına şaşardı. Galiba da bir Rodos sefmesiydi. Haydaaa!

Rodos şövalyeleri Anamur '-dakilere baskın vermeye gidiyor olmasınlardı sakın! Heyvah ki, hepten biterlerdi. Zaten pek bir-şey kalmamışlardı; kınla döküle, dört beş yüz kişi ya var, ya yoktu.
Bu kadarcık insanla taht dâvasını yürütmenin imkânsızlığını Cem Şehzade nihayet kabullenip Frenk Süleyman'ı Rodos'a göndermişti, ama bunda dahi bir terslik aranmalıydı. Çünkü Rodos şö-
valyeleri Şehzadeye ilk başta kucak açsalar bile, sonra neler yapacaklarını Allah bilirdi. Cennet-mekân Sultan Mehmed Hânın Rodos sarmasını unutmuş olamazlardı. İntikam hevesi yüreklerinde yatıyordu ise, Cem Şehzadeyi ele geçirmekten âlâ intikam mı olurdu? Sırf bunun için davet etmedikleri ne malûmdu? Düşündüklerini dönüp Çavuş Ağaya da anlatsa, varıp Şehzadeye böyle iken böyle, anlatmasını istese yapar mıydı? Belki yapardı, ama Şehzade dinler miydi? Ağaçtan düşenin yılana sarılması gibi, Cem Şehzade, önüne çıkan son çareyi deneyecekti, bu yüzden önüne dikilmeye gelmezdi. Karındaşına teslim-i silâh eylemek-tense Frenk kâfirinin elinde telef olmayı tercih ederdi ihtimal. Yazıkların ötesinde yazık olurdu, ama bazı padişahça, hükümdarca hareketleri kıt aklına sığdırabilmesi, tutup bunların üstünde beyin dökmesi ne mümkündü ki, onlar yine bildiklerini okur, kendisi gibi kıt akıllının biri anlamadı-ğıyla kalırdı.
Yalnız... Cem Şehzade Frenk diyarına gidecekse, onsuz gidecekti, bir yerlere kıpırdamama-ya ahdi vardı. Bu işe bitmiş nazarıyla bakıyordu. Gerçi vicdanî kanaati hâlâ aynıydı, tahta Cem Şehzadenin geçmesi halinde daha iyi olacağı yolundaki kanaatini muhafaza ediyordu, ama artık bitmişti, bittiği herşeyden belliydi. Üstelik Bayezid Han da tahtını tahkim etmiş, hiç de fena bir padişah olmadığını göstermişti. Şu halde daha iyisini aramak ziyandı, iyiye katlanıp daha iyi olması için çalışmak lâzımdı, kendisi bunu yapacaktı.

Böyle düşünmekle biraz olsun ferahlayıp, son bir defa daha Çavuş Ağanın çadırından tarafa bakarak, çadırın önüne çakılmış delikanlının siluetine gülümsedi.
«Umarım, o da kalır,» diye söylendi, «zira hatadan dönmek bir faziletse, hiç hataya düşmemek bin fazilettir.»
Tam tepede güneş kaynıyordu. Bir tuhaflık hissedip tepeye baktığında güneşin hüzünlü bir kızıllığa bandığını gördü. Kızıllık yavaştan pem beye dönüştü, derken havaya vakitsiz bir karalık abandı. Birden dört yandan ezan sesleri yükselip alçalınca anladı herşeyi. Güneş tutulmuştu. Acı acı başını salladı, gözlerinde iki damla yaş parladı, ağlamaklı ağlamaklı,
«Ve...» dedi, «Cem Şehzadenin güneşi karardı.» Ama ezanlardan biri bitiyor, biri başlıyordu.
O gece Cem Şehzadenin çadırında gece yarısından sonralara kadar ışık vardı. Rodos Baş Şövalyesi Pierre d'Aubusson, Cem Şehzadeyi memnuniyetle Rodos'a kabul edeceğini, bundan büyük şeref duyacağını bildirmiş; maiyetiyle birlikte almak üzere biri büyük, ikisi küçük üç harp gemisi göndermişti. Frenk Süleyman bunu bir müjde gibi değil, bir hezimet haberi gibi verdi. Cem Şehzade ve diğerleri de başları önlerinde, içleri buruk dinlediler Frenk Süleyman'ı. Hele Cem Şehzade hepten bitikti. Her zaman şiir gibi konuşan

Şehzade şimdi kekeliyor, kelimeleri yerli yerine koyamıyordu. Yalnız kendi hayatını değil, yanın-dakilerin ve bütün Osmanlı devletinin geleceğini etkileyecek bir kararın arifesinde olduğunu biliyor, bunu bilmek lisanına rekâket getiriyordu. Kekeme olup çıkmıştı birden; şuuru yamulmuş, hafızası berelenmiş, sözün tam manâsıyla tükenmişti. Bin dereden su getirerek, Rodos Baş Şövalyesinin söylediklerinde samimî olup olmadığını sordu Süleyman Beye; o da bunu beklermiş gibi şüphelerini açtı:

«Bakın Sultanım, ben bu kâfirlerin hallerinden hayır anlamazam, anlara varmağı dahi doğru bulmazam. Benimle bile Rodos'a gelen Duan Beyin dahi gönül kanaati budur. Bakisin siz bilür-
süz.»
Birkaç kişi arka arkaya söz arasına girdi. «Frenk Süleyman karındaşımızın Rodos şövalyelerine karşı öteden beri garezi vardır, garezinde de haklıdır. Velâkin şu zaman kendi garezimizle hüküm verme zamanı değil, Cem Şehzademizin hayatını düşünme zamanıdır. Kâfir de olsalar verdikleri sözü tutarlar, anlar kavî Hıristi-yanlardır ve verilen sözden dönülmeyi günah sayarlar.»
«Bugün güneş tutuldu...»
Cem Şehzade ne zamandır ilk defa düzgün bir cümle söylemişti; karışık konuşmasına şaştıkları kadar buna da şaşıp ağzının içine baka kaldılar. Galiba tereddütlerinden kurtuluyor, kesin kararım veriyordu. Karar onundu, can da onundu. Zaten o

padişah oğluydu, ne derse yapacaklardı. Herkesten çok da Mevlâna Hoca endişeliydi. Gözlerini sürekli eski talebesinin gözlerinde tutuyor, ama bütün gayretine rağmen bir türlü göz göze gelemi-yordu. Niyetini anlamıştı. Cem Şehzade gitmeye niyetliydi. Böyle olmasa gözlerini kaçırmaz, bir derin utancın içine düşüp bocalamazdı.
«Hiç olmazsa aramızda bir ahidnâme imzalayalım,» diye konuştu ümitsizce, «ortalık yatışıp dönmek istediğinde mâni olmayacaklarına dair kâğıt imzalatalım; ayrıca İncil'e el basıp yemin verdirelim. Zira Rodos şövalyeleri mevzuunda ben dahi Süleyman Bey gibi düşünürüm, kuru sözlerine güvenim yoktur.»
«Şeyh hazretleri haklıdır,» diye konuşunca herkes Şirmerd Ağaya döndü. O kadar az konuşuyordu k*i, hayret etmekten kendilerini alamamışlardı. Az konuşurdu, ama konuşunca sözün okkahca-sını bulur, taşı gediğine oturturdu. Bunu bildiklerinden, hayretlerine azıcık da merak karışmıştı. -
«Rodos'a gitme fikrini doğru bulmadığımı Sultanımın affına sığınarak arz etmek isterim. Kötü bir kumpasın içindeyiz. Karamanoğlu ile Frenk kâfiri bizi Rodos'a sevk etmede anlaşmış olduğunu duydum. Size bir tuzak hazırlanıl" ulu Beyim, Karamanoğlu Yakup Bey, Rodos'a gitmemiz için can atar, niye elçi çıkarır? Buna mim koymalı.»
«Mümkünsüz!'» dedi Şehzade, rengi balmumu-na dönmüştü.
O mümkünsüz deyince Şirmerd Aga sustu. Gücenik sustu hem de, kilitledi ağzını, saygısızlık

sayılacağını bilmese çıkar, giderdi. Gitmedi, ama sözlerine devam da etmedi. Şehzade ısrara koyulunca gücenik tavrıyla, «Sultanımızın mümkün görmediğini söylemekte ne maslahat ola?» dedi. «Tek diyeceğim kaldı, bulabilirseniz Çalık Dur-sun'u bulup sualleyin, çünkü işin orta yerindedir.» Cem Şehzade hem Şermerd Ağanın gönlünü almak, hem de Karamanoğlu'nun ihanet ihtimalini bertaraf etmek isteğiyle Çalık Dursun'un bulunmasını emretti. Sofu Hüseyin, kuşluk vakti atını tımar edip türkü çağırırken gördüğünü, hattâ «Vakit türkü çağırma vakti mi?» diyerekten Çalık Dursun'u azara tuttuğunu, şimdi çadırında olabileceğini söyleyince, yanına Kapıcıbaşı Sinan Ağa da katılıp bulmaya, bulup getirmeye gönderildi. Bütün çadırları gecenin bir vaktinde baskın basar gibi basıp tek tek yokladıkları halde Çalık Dursun'u bulamayıp elleri boş döndüler. Şehzadenin böğrüne ihanet endişesi temren gibi saplandı. Son ümitler yaprak döküp şüpheleri cas cavlak kaldı. Ellerini başının arasına aldı ve Öylece kaldı. Teey giderek yakınlaşan çığlık, tor top olup çadırın içinde patlayana kadar: «Bayezid Hanlılar geliyooor!» Yaşlı bir nöbetçiydi. Sakalı göğsünde yalpalıyordu. İri gövdesiyle çadırın kapısını tıkamıştı. Göğsü körük gibi inip kalkıyor, hırıltılar

salıyordu. Çadırdaki sessiz şaşkınlıktan ilk sıyrılan, Frenk Süleyman oldu. Durduğu yerde dönüp, iki adımda nöbetçinin yanına varıp koltuklayarak,

«Essah mı?» diye sarstı. «Gördün mü, nerede?»
Adam birkaç kere üst üste nefeslendi, ardından üst üste yutkundu, ne kadar bitkin olduğu şu halinden belliydi ki, bıraksa yığılıp kalacaktı sanki, ayakta güç duruyordu:
«Yarım konak mesafedeler, çok da kalabalıklar, şimdiki zaman can kurtaracak zamandır!»
Cem Şehzade birden kalktı. Sağ eliyle kürkünün yakasını tuttu, sıktı. Endişelerini bir anda saçtı yerlere, tereddütlerini çiğnedi, şair mizacından kurtulup Sultan Mehmed Hânın oğlu oluverdi.
«Gemiye gidiyoruz!» dedi padişahça sesiyle. «Ama önce baht kararı verelim, kalana kalma demeyiz, gelene de gelme demeyiz. Şimdilik bu dâva burada bitti. Ama içimizden çıkmış değil; Allah izin verir, ömür de verirse Rodos'tan Engü-rüs'e geçer, Rumeli topraklarında bayrak açıp ata mirasına sahip çıkarız. Herkesi uyandırın ve herkese bunu böylece bildirin. Kalana gönül ko-mazız, gelene de gelme demeziz. Lâkin işin meşakkati çokçadır, bunu göze alan gelsin.»
Mevlâna Hoca en sona kaldı. Bir diyeceği var da diyemiyor gibi ayak sürçmesi Cem Şehzadenin dikkatini çekmişti. Acının katmerlisine, sıkıntının endazesizine bulanmış gözlerini ayak uçlarında tutup,
«Buyur,» çekti hocasına, «öğütlerin tökezlediği, ümit goncalarının solduğu, acıların zirveyi bul-

duğu şu zamanda bir teselli vereceksen ver Hocam bu ne haldir diyeceksen de.»
Mevlâna Turâbî Hoca kıpırtısız durmuş, ellerini önünde kenetlemişti. Söylenecek çok şey vardı ya, Cem Şehzadenin şu haline bakınca yüreği sızlıyor da, acısına acılar katmamak için söylenmesi gerekenleri yutmaya çalışıyordu.
«Hatırlar mısın bilmem, çocukluğunda bir gün bana 'karar ne suretle verilir Hocam?' diye sormuştun da sana en kötü kararın kararsızlıktan evlâ olduğunu söylemiştim. Madem ki bir karara varmışsın, bunu tatbik etmelisin. Gönlünü hoş tut, dünya metaına açılan bütün kapılar kapandıysa, Allah rızasına ulaşan bütün kapılar ardına kadar açıktır. Bundan dolayıdır ki Cem Şehzadem, Allah'tan ümit kesilmez, denilmiştir. Talihin açık olsun.»
«Yoksa gelmiyor musun Hocam?»
Yüreğinden bir parça kopup yere düşmüş gibi derin bir acıyla sorduğu sualin titrek yanpiriliği bir müddet buzdan kas katı bir avize gibi çadırın tepesinde sallandı. Kuyu derinliğinde ve kuyu ka-ranlığındaki sessizliğin içinde çırpındı. Cem Şehzade çocukluk günlerinin çaresizliğiyle ellerini iki yana açmış, çok şey bekleyerek hocasına bakmaya nihayet cesaret etmişti. Gözlerinde kabaran yaşları fark edince taze bir ümidin filizlenmesinde mütereddit bekledi. Yıllarca, yüz yıllarca bekledi. Beklerken çocuklaştı. Başını annesinin kucağına koydu.
«Cennetmekân Bayezid Han, Timur'un önün-

de kaçmasaymış esir olmazmış derler, anne. senin fikrin ne?»
«Padişahlar kaçmaz, oğlum.»
«Ama Cennetmekân Bayezid Han atamızın oğlu Süleyman Emir kaçmıg, anne.»
«Eve, ama o padişah değildi, bir süre hükmetti, lâkin hiçbir zaman padişah olamadı.»
Büyüdü, delikanlı oldu. Bir şiir yazdı, beğenmedi; ikincisini, üçüncüsünü de yırtıp attı. Ancak dördüncüde buldu aradığını, bulduğunu kâğıda dökerken uçsuz bucaksız bir ışık denizinde yüzüyordu. Yıldızları avuçlayıp ateş böcekleri gibi yerlere serpiyordu. Uîuğ Beyin astronomi kitabında yer almayan uzak yıldızların, mavi, mor güneşlerin içinde geziniyor, gök kuşağını kuşak yapıp beline doluyordu.

«Gözüne zülfünü çeksen girer nikaba güneş Reva mıdır ki gire daim hicaba güneş Gamında gayr havasında el yudukça bana Meh-i felek leğen olubdur âfitâba güneş Leb-i lâlinde hayat oldu hayat-ı ebedî Menbai benzer onun çeşme-i hayvandan imiş Cem eşiğin taleb eyler ki göre gün yüzüni Ruşen oldu ki vatan sevgisi îmandan imiş.»
Şü mısraların üstünden binlerce yıl geçmiş gibiydi. Hatırası bile sararıp solmuştu içinde, şiirin coşkunluğu yıkımın durgunluğunda durulmuştu. Mümkün olsa o günlere döner, çok değil, bir sene öncesinden başlayıp yeni baştan yaşamak isterdi.

Dönüşü olmayan yolu ortalamıştı, ama ne yolun sonunu bulabiliyor, ne başa dönebiliyordu. Bu zikzakların üstünde gidebildiği yere kadar gitmek zorundaydı. Ama hiç kimseyi ardı sıra sürükleyemezdi. Bir hatası olduysa, hataları olduysa bunun keffaretini tek başına ödemeliydi. Peşinden yürümeyecekleri suçlamamalıydı. Herkes doğru bildiğini yapacaktı. Hakçası da buydu. Başı önünde, £İleri kamette derin bir tazim duruşuyla konuştu: «Hakkını helâl eyle Hocam; bu rezilce gidişin dönüşü, bana öyle geliyor ki, olsa olsa bir tabutun içinde olacak. Padişah karındaşımıza söyleyin, cenazemizi dîyar-ı küfürde komasın.»
Tepesine yıldırım inse Mevlâna Hoca ancak bu kadar sarsılırdı. Vücudu ruhuyla birlikte ikiye bölündü, bir bölümü Cem Şehzade ile bütünleşip Kâfiristan'a gitti, bir bölümü Bayezid Hanla birleşip küffara kılıç çekti ve yarım yamalak dışarı sürüdü adımlarını. Geniş cübbesinin tepesindeki omuzları inip inip kalkıyor, koca kavuklu başı karlı dağların puslu hüznüyle kâh görünüp, kâh kayboluyordu. Biraz daha kalırsa hissinin mantığını yere çalmasından endişelenmiş, ikinci yarısına mağlûp düşüp en büyük hatayı irtikâp etmekten korkmuştu. Ya kal deseydi, ellerini tutup «Sensiz nereye gidebilirim Hocam, baba yerine seni belleyip evlâtlığa oturduk, öğütlerinle yolumuzu bulduk, gelmemenle hepten dara düşersem yüreğine kan çökmez mi Hocam?» deseydi, dayanamayıp kalma kararı vermekten ürkmüştü. Ve kaçmıştı.

Kaçarken kulağı gerilerdeydi. Cem Şehzadenin kızıp köpürmesini, öfkenin tepe yerinden bağırıp çağırmasını, hoca - talebe münasebetini zir ü ze-ber edecek sözler söylemesini duymak için kulağı gerilerdeydi. Sadece ölüm sessizliğini duydu. Duyunca da ruhen öldü. Çadırdan dışarı cesedini sürükledi. «İşe yaramazsın bre Hoca, bundan kelli hiçbir işe yaramazsın,» diye hayıflana hayıflana çadırının yolunu tuttu. Hemence de diz çöküp rahlenin üstündeki Kur'ân-ı Kerime sığındı. Her kelimede kendisine bir işaret, her âyette bir hisse, hattâ her harfte bir çare arayarak okumaya koyuldu. Sesi çadırı aştı, dalgalanıp kabara kabara çergilerin arasında kıvrıldı, Cem Şehzadeye kadar geldi, yalnızlığını buldu. Buldukta düşüncedeydi.
«Osmanlıyı böldüm,» diyordu, «kâfir kılıcı gibi vurdum, vatan sevgisi imandan ise, ben dahi Os-manoğulları içinde hac eden tek şehzade isem, bunu onunla nasıl telif etmeli? Kavgamızdan küf far istifade edip talana gelirse, gelince Osmanoğlu yıkılır gider de, töhmeti kıyamete kadar üstümde kalır. Bu ne dayanılmaz dert, Allah'ım! Memleketin derdine derman olacağımıza, başına belâ olduk, yaralarını saracağımıza kılıçladık. Fatih'in oğluyuz diye övündük, lâkin fethi küffara peşkeş çektik. Ölüp kurtulmak var ya, memleketin katili olduktan sonra nefsimizin de katili olup lânetlen-mekten korkarız. Bu ses de ne? Mevlâna Hocam bu, Kur'ân-ı Kerim okuyor. Tek dergâha iltica etti, kurtuldu. Şu âyet bana sanki, bir ışık uzanmış maveradan. 'Ey insanlar! Şüphe yok ki, sizin taş-

kınlığınız ancak kendi aleyhinizedir. Bununla sadece fanî dünyada hayatın metâını elde edersiniz. Sonra dönüşünüz Bizedir. Artık Biz de size neler yapmış olduğunuzu haber vereceğiz.' Ne diyeceğim ben? Dünya metâına kandım, tac ü tahta al-danıp Müslüman kanını akıttım, af diliyorum de-meylen günahlarımı bağışlatabilir miyim? Tövbe kapısı aralıkken

girip kurtulmak mümkün, ya şimdi kapanmadı mı acaba? Benim için herşey bit-mediyse eğer, bir ümit parıltısı görünüyorsa... bilmiyorum. Hocama sormam lâzım, lâkin ulaşamıyorum; o yükseklere çıktı, Kur'ân âleminde haşir neşir, ben yeryüzünde muztaribim. Gölgemden utanır olup güneşe küsmüşüm. Bülbülün ötüşünde bile ince bir alay seziyorum. Gitmek kalmak kadar zor, kalmak gitmekten beter. Vaktiyle başımıza dert tasmasını dolamamak vardı ya, doladık; şimdi tasma kimin elinde, bilmeziz. Duadayım ki, Rabbim, kendim için değil, Osmanoğlu için hayırlı olanı yaptır. Hayırlısı ölümümse öldür beni! Yaşamak insana zevk vermiyorsa neye yarar? Vatanımdan kaçtığım gibi kendimden de kaçabilsem keşke. Yalnızlığımdan, ihtiraslarımdan, korkularımdan. Vicdanımı tabuta soktum, ihtiraslarımı başına nöbetçi yaptım. Şimdi ideallerimin tabutunu taşıyorum. İşte, yanlışlarımın ortasında yapa yalnızım. Yıllardır mukaddes bir emanet gibi nöbetini tuttuğum hatalarımın kurbanıyım. Ruhumun dibi delmdi, emellerim toprağa sızıyor. Heyhat! İhtiraslarıma inançlarımı lokma etmişim. Hudutsuz arzularımın kılıcı göğsümü pa-

rahyor. Saltanat dâvasını kaybettim. Padişahlar gelir geçer, ama şairler sonsuza kadar yaşar dediler, inanmadım. Şimdi kaderin hükmü deyip kendimi rahatlatabilir miyim? Hocam bile koptu benden. Ya da sivri emellerimin hançeriyle aramızdaki bağı kestim. Engin müsamahasını tökezlettim. Aydınlığı seçti, bense hep karanlıkta yaşıyorum. Yorgunum. Kendimden kaçıyor, kendime yakalanıyorum. Rodos kâfiri bana benim kadar eziyet edecek değil ya. Hem bu dünyadan sıkılır olduk; belki yeni dünyalar bizi oyalar.»

Sedire uzandı. Ya da muazzam hayallerinin kalbine abanmasıyla yorulup acılarının gölgesine .¦..erildi. Şiir düşündü diğer herşeyi unutmak için, fakat kelimeler kaçtı hafızasından, mısralar uçtu şuurunun üstünde, kahkahalar attılar.

«Nafile,» dedi doğrulurken, «şiirin esrarlı dünyası bile reddetmekte beni. Yıkılan hayallerimle bir enkazdan farksızım. Yorgunum. Kendi mezarımı tırnaklarımla kazmaktan yoruldum. Bedenim ruhumu taşımaktan yoruldu. Allah rızası için gömün beni, beni gömün! Solan ümitlerimin toprağına gömün, incinen ruhumun kefenine sararak. Öyle götürün götürecekseniz Frenk diyarına, emellerimin tabutunda, hayallerimin kefeniyle. «Zararı yok, Hocam olmasın yanımda, kendi cenaze namazımı tek başıma da kılarım ben: Er kişi niy-yetine!»

Zıt düşünceler köstebek gibi beynini kazıyordu. Birisiyle dertleşmeye öylesine muhtaç, ama herkes öylesine uzaktı ki, ulaşmak imkânsızdı. Hiç

değilse annesi yanında olsaydı, ya da karısı; danışır, konuşur, isabetli bir çıkış yolu bulmaya çalışırdı.

«Anne, kimler padişaha dosttur?» «Padişahların dostu olmaz oğlum, silâh arkadaşları olur. Kılıcı keskin kaldıkça, arkadaş çemberi genişler.»

Yine danışabilse, başını kucağına koyup ço-cuklaşarak sorabilse:

«Frenk diyarına gitmekte maslahat nedir, anne?»

Sayar döker miydi, yoksa susar, bekler miydi? Böyle bir durumla ilktir karşılaştığı için annesinin ne yapacağını kestiremiyordu. Ama karısının tavrı malûmuydu. Gitmemesi, kendisini bırakmaması için yalvaracaktı. En zayıf noktasından vurup çocuğunu ileri sürecekti. «Bizi kimlere koyup gidersiz a Beyim?» diyecekti. «Yaban ellerde hem kendinizi, hem bizi perişan etmeyiniz.» O zaman gitmekten vazgeçer miydi sanki? Yumu-şayıp herşeyi oluruna bırakarak bir köşeye büzülür de Bayezid'in yetişmesini bekler miydi?

Yüreği dalgalandı. Bunu yapabileceğini sanmıyordu. Beklemenin bir tek mânâsı vardı çünkü, ölümü kabullenmek. O neyse ne, ama beklemek yok muydu, ürkütüyordu, insan beklerken her gün ölürmüş. Galiba bir yerlerde okumuştu bunu, okumuş da sanki bugün, bu an hatırlamak için aklında tutmuştu.

«Gitmeli,» dedi kendisini inandırmak ihtiyacıy-

la sesini yükselterek, «bakalım, talihimizin yolu nasıl çizilmiştir?»
Biraz olsun uyumak için tekrar sedire uzandı.
Teymir oğlan geldiğinde karavaş köleleri gibiydi. Terden, tozdan yapış yapış kararan suratında gözlerinin akı hayretle bakmıyordu. Bir tuhaflığın ortasına gömüldüğünü neden sonra anladı. Kaynaşma bolluğuna yine de bir mânâ vere-meyerek çadırların en büyüğüne sürdü atını. Cem Şehzadenin çadırı olsa olsa bu olurdu. Rahatlıkla dört beş çadırı içine sığdıracak büyüklükte; allı, yeşilli sırmalar, salkım saçaklarla Osmanlı şehzadesine yaraşır süsteydi. Bir desturla içeri girmeyi umup yaklaşınca dört koca kargılı yeniçeri karşısına dikildi. Güneş yanığı köse suratlı olanı kar-gısıyla atının başını dürtüp inmesini söyledi. Âdettir, diyerekten indi yere. Az daha yıkılıyordu. Ne zamandır at üstünde durmaktan uyuşan bacakları mıncıklanmadaydı. Aldırmaz görünüp «Cem Şehzadeyi göreceğim,» dedi yekten, «Frenk Süleyman Bey de olur.»
Niye bakıştıklarını, bakışıp tuhafça gülüştüklerini anlayamadı. Bugüne bugün karakulaklığa soyunmuş birinin yüzüne gülmek saygısızlığın adı konmamışıydı ki, yerinde Huysuz Mezid olsaydı mutlak kılıca sarılıp Cem Şehzadenin karakulağına sırıtmanın hesabını sorardı. Ne çare, kılıcına güvenmesi için vaktin erken olduğunu hatırladı.

Ruhsar Dayı burada bile imdadına yetişti, teey kulağının içine fısıldadı: «Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır ay oğul, bir de sözün doğrusu ile kısasını dedin mi, karşında yumuşamadık yürek kalmaz.»
Gülümsemeye verdi. Ruhsar Dayının hayaline temenna çekip, böylece karşısındakileri de selâmlamış olarak söz tuttu:
«Ağalar, yiğitler, uzaktan gelmeyim. Diz bağlarım çözüldü, görmektesiniz; ayakta dikilme halinden bile mahrumuz. Kurban olduklarım, bir yol Şehzademe haber verin, Huysuz Mezid Ağamdan gelmeyim, Gürgüs menzilindeki Çavuş Ağadan tavsiyelenmeyim, bir de zorlu nâme getirmedeyim, bekletmen.»
Güneş yanığı suratlı köse yeniçeri birazcık yumuşadı galiba; gevşedi, kargısının ucunu yere çevirip, böylece «Barışız» demeye getirerek, «Bir lâhza bekle,» dedi, «varıp geleyim.»
Arkadaşlarına «Kollayın,» yollu bir işaret çaktıktan sonra koca çadırın kapısında kayboldu. Sesi güzellerden İskender Paşa dünya gailesinin verdiği yorgunluğu Süleyman Çelebi merhumun mevlidinde dindirmedeydi. Yörük kiliminin sarmaladığı sedire bağdaş kurmuş, sarığım ensesine devirmeyle alnının zekâ genişliğini bütün meydana koyup okumaya dalmıştı. Huzurunda destur-lanan güneş kavruğu köse yüzlü yeniçeriyi bir zaman fark etmeyip kendi âleminde kaldı. Ancak üçüncü saygı öksürüğüne başını döndürünce münasebetsiz zamanda rahatsız edilişin kızgmhğıyla

sesini yükseltti: «Merhaba ey cân-ı canan merhaba, merhaba ey derde derman merhaba...» Sonra kitabı göğsüne bastırarak gözleriyle yeniçeriyi azarladı:
«Destur Devletlüm.»
Bir daha azarladı gözleriyle, bağdaşını çözdü, sağ dizinin üzerine çöktü, heybettendi, o heybet içinde öne abanıp,
«Ne vardı çorbacı?» diye sordu.
«Bir acemi martalos tuttuk Devletlüm, Cem Şehzadeye nâme getirmiş. Yanlışlığa tutulup bizi Cem taraflısı belledi. Dışarda bekletiriz.»
İskender Paşanın eli sakalına çekildi. Sıvazlayıp «Fesübhanallah»landı, baş parmağının tersiyle gözlerini sildi, bir tuhaf gülümsemeyi avucu-na gömdü.

«Hele getirin, getirirken martalos muamelesi görmesin, din kardaşı olduğumuz unutulmasın. Bu yarayı daha fazla kaşıyıp kanatmanın âlemi yok. Anladım, dedin mi?»,

«Beli Devletlüm, hiç anlamaz mıyım? Karde-şâne muamele edilecek. Zaten edilir. Bir günâ kötülük düşünmüş değiliz hakkında.»

«Eyi madem, gelsin, görelim.»

Yeniçeri selâmlanıp çıkınca eli tekrar sakalına gidip geldi.

«Bu yaranın buracıkta kapanması evlâdır,» diye söylendi, «lâvları söndürüp ateşi küllenmeli ki, etrafa kıvılcımlar saçılmasın.»

İçeri alınan delikanlıyı görünce sessiz bir

«Fesübhanallah» daha çekti. «Âdeta çocuk, Şehzademiz adam kıtlığına mı düştü?»

Elini uzattı:

«Nâmeyi bize ver! Biz icabını yaparız. Sen de var, istirahat eyle. Gayri yapabileceğin başkaca bir şey yoktur.»

Teymir oğlan bakınıp kaldı, kötü sarmaya düştüğünü anladı ya, İskender Paşa haklıydı, yapabileceği birşey yoktu. Uslu uslu mektubu uzattı Paşaya. İlk işini yüzüne gözüne bulaştırdığını düşünüp kahırlanarak dize geldi. Öylece mektubun okunup bitirilmesini bekledi. İskender Paşa mektubu iki defa okudu. Katladı, kuşağının arasına soktu. Gözleri boşlukta, gözleri boşluğu delik deşik edercesine öfke mızrağı, kalktı ayağa. Buz katılığında, kılıç keskinliğinde sesi kılıç gibi.indi toprağa:

«Cem Şehzadeyi biz değil, hilesiz yüreğinin temizliğinden faydalanıp değişik emellerin ardında hile kumpası döndüren bazı taraftarları yıktı, lanet olsun!»

Topuna birden emretti:

«Devrilin, gözüm görmesin!»

Çıkarlarken çadır koyu bir sessizliğe gömüldü. Bir hayli sürdü. Neden sonra mevlidin iniltileri koptu: «Ger gecem bir zerre denlü ilerü, yanarım baştan ayağa ey ulu!»

Derken, akşamın alaca kara perçemi günün üzerine düştü, tan yeri pembeden kızıla doğru renkten renge girdi, akşam ezanıyla birlikte çadırdan akseden ses de kesildi. Aynı anda Teymir

oğlan, çevresine dört nöbetçi dikilmiş bir çadırın içinde Yaltırık Bekir'le ilk defa yüz yüze geldi. Tanış olup kara basan duyguların ümit solgunluğunda dertlenme başladıkta, Yaltırık Bekir iyice çözüldü. Uzun boylu konuşmaktan hoşlanmadığını unutup lâf ardına lâf taktı, sözü Acem külha-nîsi gibi uzattıkça uzattı, sarmaşık yapıp çadırın dört yanma sardı:

«Senin anlayacağın, toylukta birbirimizi aratmayız. Saflıkta ana baba öz karındaştan ileriyiz. Senin gibi biz dahi sarmaya düştük. Bre Yaltırık, bu kaçıncı düşüşün diyeceksin, ben dahi şaşırmışım, cevap bulup veremem, nevrim tersine dönük. Tutulmaya alıştık, kulak asma, biz kaçmaya da alışkınız. İki gece, dört gece, altı gece... Saydım ki, tekmil altı gece geçmiş, ne arayanımız var, ne soranımız. Sadece yemekle su gelir, getiren de ağzını açıp Allah rızası için tek kelâm eylemez. Konuşmamanın boş boğazlıktan evlâ olduğunu, hamdolsun, çocukluğumuzda belledik ve dahi bu baptaki nasihatleri bir tamam tuttuk. Lâkin dilsizliğin bu derecesine bizim dahi aklımız ermeye-rek işin içinde iş aramaya yeni yeni başladık. Başladık ve kaçmaya karar verdik. Bir gece de Karamanlıların toyluğu sökün etti. Uslu uslu boyun bükmüşlüğümüzü hepten yüreksizliğimize, yahut görülmedik derecede saflığımıza verildiğinden, ilk günlerin tedbiri gevşedi. Nöbetçi sayısı önce dörtten üçe, ardından bire indi. Nihayet bir gece yarısı o tek nöbetçinin uykuya yenilmesiyle bize yol göründü. Savuştuk. Kendi usulümüzle bir at

edinip buralara kadar aç, susuz sürdük ya, hiçbir şeye yaramadı. Essahtan biz sarmaya düşmekte mahirmişiz ki, İskender Paşanın adamlarına tos-ladık. Meğer Cem Şehzade birkaç

yarar adamıyla Rodos'u tutmuş. Nicedir bu çadırdayız. Doğrusu esir muamelesi görmedik, ordugâh içinde dolaşmamıza dahi izin çıktı. İstesem yine kaçarım. Ama kaçıp nereye gitmeli? Bizim için yolun sonudur bu Teymir oğlan, hayatımızın çizgisinden sapıp hatalı yürüdükse günahlarımıza tövbe edip nadim olma zamanıdır. Bayezid Han iyice bir padişah; zaten Osmanoğlunun iyisini, kötüsünü sort etmek bizim gibi sarma düşkünü kulların haddi değil. Aralarında baht kavgası verdiler. Şimdiki halde Bayezid Han kazandı. Bundan sonra affedilirsek, gönlümüz Cem Şehzademizle kalsa dahi kendimiz Bayezid Hanlu oluruz. Uykusuz geçen uzun gecelerde verdiğim karar budur. Bilmem, kınar mısın?»
Karar vermeye vermişti de, birilerinin bunu tasdik etmesini istiyordu. Kafasında çatallaşıp beynini yüz yerden bölen tereddüdü belki bu sayede yenebilir, kader çizgisini emniyetle adımlayabilir-di. Son birkaç aydır yaşadıklarını ömrü boyunca yaşamamıştı. Öyle hızlı, öyle beklenmedik, sürprizlerle dolu bir hayat ki, insan düşünmeye; yanlışı, doğruyu ellemeye fırsat bulamadan yaşıyor, hattâ bazan yaşadığını bile unutup kalıyordu. İkide bir sarmalara düşmesi de bundan olmalıydı. Anlatırken kâh kahırlanıp, kâh sevinmesi de bundan olmalıydı. Arada bir dalıp gitmesi, içinden

hellesa yallesa çekmesi, çekerken Yanoş Dayının hayaliyle kucaklaşması da bundandı galiba. Nicedir hasretinin hamalı olmuştu. Bekleyişleri kafasından ve yüreğinden çıkıp sırtına çöreklenmiş, hiçbiri tat vermez olmuştu. Taşıdıkça da ağırlaşıyor, hatıra çöplüğünde sık sık kendisini arıyordu. Teymir oğlan da bir başka türlü hayretin karmaşasına dolanmış, sessiz debelenmelere dalmıştı. Sualini tekrarlamasa kıyamete kadar debelenip duracak da, ağzından tek kelâm çıkmayacak gibiydi.
«Ha, ne dersin Teymir kardaşım?» Teymir silkelendi, debelenmelerinden kurtuldu, bir kararlı tavırla döndürdü yüzünü Yaltırık Bekir'e, kıyıcı baktı bir zaman, sonra ofladı, azıcık da dudak kesti, burun çekti.
«Seni bilmem Bekir Ağam,» dedi nihayet, «ben Cem Şehzademe asker yazılmaya söz verip kara-kulaklığa dahi soyunaraktan yol tuttum; anamı, atamı, dahi yavuklumu bırakarak geldim. Kara-kulaklığın şanını senden bin beter ettim ya; her yanlış tecrübe hanesinde bir çentiktir, sözüne kulak tutup akıllandım. Kitabımda dönmek nedir yazmaz benim. Dönsem verdiğim sözü neylerim; anama, atama ne derim? Gün ola harman ola, dağ dağa kavuşmaz da insan ihsana kavuşur derler ki, zamanlardan bir zaman bize bu işi güvenip bu işi ısmarlayan Huysuz Mezid Ağamla yüz yüze geldikte, 'Be hey! Beni adam belleyip Cem Şehzadeye nâme göndermişsin, bak, adamlığımı ispatladım, ilk menzilde Cem Şehzadeyi bulamadıkta yan verdim,' diyebilir miyim? Bir inançla çıktım köyümden, inancımı bir ceset gibi ardımdan sürüyemem. Demem budur. Sen yoluna, ben yoluma.»
Geldikte böyle dememiştin. Endişelerin, yanlışa yürüdüğün gibisinden düşüncelerin vardı. Bu çabuk değişmenin sırrı n'ola hay karakulakçık?» «Sır dediğin sırdaşa çözülür, karşındaki sırdaş olmadıkta susulur. Sarmaya düştükte akıl zayi ettik. O demde abuk sabuk düşüncelere gömüldük. Dersen ki, büyüye uğradık. Paşa çadırının ihtişamında, Paşamızın müsamahasında yüreğimiz yufkalandı belki.»
«Demek bizi kendine sırdaş görmezsin. Eh, her yiğidin bir dışı, bir de içi vardır. Lâkin merak üz-reyim, Cem Şehzade Rodos'a gittiğine göre ona nasıl kavuşmayı düşünürsün?»
«Hiç tasalanma, sora sora Bağdat bulunurmuş. Ferhad'ın dağı, delmesini bildin mi? Gayretle ümit el ele verdikte, bir de insanın yüreğinde imanı oldukta dağları bile delip sevdasına kavuşur.»
Yaltırık Bekir önüne baktı, sustu. Derinden sustu. Saygılı bir sessizlik buhurlandı çadırda, kıvrılıp kapıyı dolandı ve nöbetçilerden birinin dudağına tosladır

«Ağalar, abdeste su getirdim, akşam ezanı okundu okunacak, bir de ihtiyacınızı sormaya ge,l-dim. Paşa emridir ki, demire geçer.»
Saygı sükûtunu tor top dışarı fırlatan yalın sese fırladı Teymir oğlan, yakılması unutulan kandi-

ün ışıksız karasında sesin sahibini ararken, heyecanlanıp bir sevgi çığlığı attı:
«Murtaza Ağam!»
Su testisi şangırdadı yerde, suyun toprağa akışı şarıldadı, birkaç damla sıçrayıp Yaltınk Bekir'in suratım buldu, bulmasıyla şaşkınlıktan kurtulup «A hay bre!» çekmesi bir oldu. «Tanımaktasın ha bu herifi!»
Karanlıkta sarmaş dolaş olduklarını görüyor da ezelden tanış olduklarını anlıyordu, bu tanışıklığın derin köklü olduğunu da anlamıştı; lâkin kökleri nereye kadardı acaba, şu Teymir oğlanı yarı mahpusluktan kurtaracak derinlikten geliyor muydu?
«Hıh Teymir yavru! Essah sen misin bu, yürek yağım, can tutağım kardaşım, bu sen misin essah?»
Teymir oğlan kendisini duygu seline kaptırıp yarı esirliğini yüz yılların gerisine atarak aklını unuttu. Akıl olmayınca mantık hepten sustu. Duygu seli, his sağnağı aktı, boşaldı. Bir sevinç sarmasında tutuk tutuk konuştu:
«Bu da sensin essah, sağ ve sağlam hemi de. hamdolsun. Yiğit sesini kıyamet günü duysam yine tanırım. Bir de yüzünü görsem...»
Likmen kandilini yakmayı Yaltınk Bekir ancak akıl etti. Etrafın aydınlanmasıyla iyi cins ya-1 ğın kokusu yayıldı, iki kardeş bir kucaklaşıp bir ayrıîmaylan, arada kesik kesik hasret sözleriyle soluklanmaylan bir zaman söyleştiler. Nihayet yan yana oturup el tutuşarak, gözlerini birbirlerinin

gözlerinde tutarak hakikati Yaltınk Bekir'e anlattılar. Sonra Murtaza sordu, Teymir cevaplandırdı; Teymir sordu, Murtaza cevaplandırdı; ikisinin de dili öylemesine çözüldü ki, Bayezid Hânın dilbazları yanlarında dut yemiş bülbül kalır, lâl kesilip kekemeye dönerlerdi. Yaltınk Bekir ha-tırlatmasa, iki kardeş, sevinç ve hasretin toz pembeliğine akşam namazını gömeceklerdi. Şair özen-mişliğinde lâf dokundurdu:
«Akşam namazı tez geçer, kılan kılmayanı seçer. Haydin kardaşlar, siz belki duymadınız, ama ezan okunalı çok oldu.»
Likmen kandilinin kokulu aydınlığı hasret dindiren yüzleri pembelemişti. Murtaza Ağa, dökülen abdest suyunun yerine su getirmeye çıkarken sekiyordu. Teymir oğlan bunu önce sevincine verdi, daha bir dikkatle göz tutunca topalladığını fark etti. Dudaklarına değmeyen tek cümle içine düştü: «Küffar çenginde değil, kardeş kavgasında.» Yaltınk Bekir'e baktı, aynı şeyi düşündüğünden emindi.
Namazdan sonra hepten koyulaşan sohbetin içine bir ara davul tokmağı düştü. Güm de güm! Bir zaman kulakları uğuldatıp kafaları serseme çevirdikten sonra sustu. Yaltırık Bekir tam, «Çok şükür,» demek üzereyken öncekilerden beter bir gümleme şükrünü ağzına yapıştırdı. Derken davul kadar gür bir ses, çıtak ağzıyla tellâl bağırmaya durdu:
«Heeey yüreği demir, bileği çelik, gözü pek,

yüzü ak şanlı askeeer! Duyduk duymadık deme-yiiin!»
Ancak dördüncü bağırışında söylediklerini anlayabildiler. Anlayınca kem kem bakıştılar, lik-men kandilinin pembeliği yüzlerde sarardı. Mur-taza bağdaş kurmuşken diz üstü geldi, Yaltınk Bekir iyice öne abanıp sesin mahiyetini Murtaza'-nın yüzünde çözmeye çalıştı, Teymir öylece boşluğa yapıştırdı bakışlarını, -göz kırpmayı bile unuttu.

«Yani şimdi bu ne demeye gelir?» sualiyle sessizliğin ortasına yuvarlandı Yaltınk Bekir, «İshak Paşanın emriyle sehpalar kurulup vakti zamanında Cem Şehzade taraflısı olanların sallandırılması ateşi körüklemeden gayri ne işe yarar? Benim kıt aklımla anladığımı kos koca Sadrazam arılamazsa sadrazamlığı kaç dirheme gele? Hay duymaz olaydım!»
«Ama şartını, şurtunu kulak ardı ettin Bekir kardaş,» diye konuştu Murtaza, «işine geldiğince anladın, ulu vezir ne yaptığını senden, benden iyi bilir elbet.»
«Bilirse niçin yapar hay Murtaza? Ne demiştir Çıtak ağızlı tellâl? 'Cem Şehzade hizmetlisi ne kadar çavuş varsa, çavuşbaşı varsa, kolcu varsa, başıbozuk ve dahi asker varsa, gelip tes-lim-i silâh eylesinler, Padişah Efendimize Kur'-ân-ı Azimüşşan üzre sadakat andı içip tövbekar olsunlar. Üç gün içinde gelmeyenler ipe çekilecektir,' demiş midir, dememiş midir? Aha bu kulaklarımla duydum ki, demiştir. Yani şimdi bu

emri üç gün içinde duymayıp gelmeyenin hali yaman olacak. Belki bazıları tuzaktır, tuzaktan uzak durula diyerek Padişah askerinden hepten uzaklaşacaklar. Başıbozuklaşıp eşkiyahğa sıvanacaklar. Korku, üzerine yokluk, üzerine can telâşesi neler neler yaptırmaz insana. Kuzu olsa alimallah kurt kesilip dalaşa çıkar. Bunun adı sanı, benim defterimde, ateşe körükle gitmektir.»
«Ya biz?» diye sorunca, ikisi birden Teymir oğlana döndüler. Yüzünün tazeliği, yanaklarının pembeliğiyle birlikte kaybolmuş, boşluktaki gözlerine ağulanmış kedi bakışı oturmuştu. «Biz ne olacağız?»
«Hiç,» dedi Murtaza kolunu omuzıma atarak, «sen, yani siz kaçak değilsiniz bir kere, üstelik de karındaşımsın, kılına dahi halel gelmeyecek.» Teselliye doymadığı gözlerindeki ağulu kedi bakışının silinmemesinden belliydi. «Biz» derken yalnızca kendisini, kendisiyle beraber yeni tanıdığı Yaltırık Bekir'i kastetmemişti ki, Cem Şehzadenin maslahat icabı götüremediği yüzleri, bftıleri kastetmişti. Yaltınk Bekir'in tasalarını paylaşıyordu. Duymayıp gelmeyenin, gelmeyip teslim-i silâh etmeyenin yakalanması halinde başına gelecekler bir bir sayılıp dökülmüştü çıtak ağzıyla; üstelik de mühlet o kadar kısa tutulmuştu ki, sanki Sadrazam Pa'şa, kimse bunu duymasın, duymasın da gelmesin, gelmesin de köklerine girişilsin, Cem Şehzadenin bütün ayak izleri Anadolu'nun dört bir yanından şilinsin istiyordu. Acaba bu Padişah fermanı mıydı? Yoksa İshak Paşa za-

man zaman kudretini ispat ihtiyacıyla giriştiği fevrîliklerden birine daha mı girişmişti? Şimdilik hiç kimse bunu bilmiyordu. Karanlıkla birlikte İskender Paşanın huzuruna giren İshak Paşa karakulağı bile bilmiyordu. Bu böyle oldukta İskender Paşanın elinden birşey gelmezdi. Emri tatbike memurdu ve tatbik edecekti.
İlk sehpa ertesi gün ikindi vakti kuruldu. İshak Paşanın mimarîye verdiği değeri sehpada görmek mümkündü. Yaltırık Bekir, çadır aralığından diş çakıp seyrederken, 'bir ölüm âletinin bunca emeğe değip değmediğini de düşünmek zorunda kalmıştı. Oymalarla desenlenen ağaçta sanat nefes alıyordu. İnce marangozlar, oymacı ustaları kimbilir nasıl emek sarf etmişler, ne kadar uğraşıp ter silmişlerdi. Pırıl pırıl da cilâlan-mıştı. Belki de bu ağaçlar bir başka yer için hazırlanmış da sehpa aceleye geldiğinden kullanılmak zorunda kalınmıştı. Her neyse, bütün güzelliğine rağmen üstüne sinen ölüm soğuğu yüzünden hiç sevimli görünmüyordu. Bakalım, ilk olarak sehpaya kim çıkacaktı? Belki de hiç kimse...
Yanıldığını bir hafta kadar sonra anladı. Gün ağarırken sehpanın altına sürükledikleri hırpani kılıklı birini astılar. Yaltırık Bekir'in kanı dondu. Ancak öğle üstü, idam edilenin, annesini boğmuş bir Ermeni olduğunu öğrenince biraz soluklandı. Ama aynı gün ilk sehpanın yanına ikincisi kurulunca tekrar endişelerine gömüldü. Herhalde Cem Şehzade taraftarlarından birkaçını yakalamışlardı. Tek sehpa yetmeyeceğinden yanına ikin-

cisini kurmuşlardı. İlki kadar özene bezene yapılmamıştı. Kaba taslak yontulmuş iki sırıkla alelade bir destekten ibaretti. Bütün günü çadır aralığından sehpalara bakarak geçirdi. Teymir oğlanın sözlerine söz tutmadı, sorularını da bir tamam cevapsız bıraktı. Ancak karanlıkla birlikte Mur-taza çadıra girince çekildi çadır aralığından. Gözlerinde ölümü seyrederken yerleşen ifade ile sordu:
«Kaç Cemzede yakaladınız?» «Sadece bir,» dedi üzgün üzgün, «onu da yakaladık sayılmaz, tıpkı sizler gibi kendi ayağıyla sarmaya düştü.»
«Toyluğun bir kurbanı daha, karakulaklığı kepaze edenlerden olmalı, kimmiş?»
Cevap vermeden kardeşine baktı Murtaza, 'ıkındı, sıkındı; söyleyip söylememek arasında gide gele ayaza uğramış don vurgunu taze fidan gibi kâh katılaştı, kâh güneş altında buz kalıbı gibi çözüldü, sonunda bir karar verip çömelerek konuştu:
«Bizim köyden gelme bir garip Cemlü, yolda sarmaya uğrayıp olanı biteni öğrendikte iş işten geçmişti. Alıp Paşa huzuruna çıkardılar. Vakti zamanında terk-i silâh etmediğinden Sadrazam hükmü mucibince idam edilecek.»
Teymir oğlanın şaşkınca dudaklarında halka-lanan tebessümün daha da genişlemesini önleme isteğiyle bir söz beklemeden atıldı:
«Haberin iyisi, haberin müjdelisi, tumturaklısı ve dahi hayırlısı da var bizde Teymir kardaş, af-

fa mazharsmız. İkiniz de af edildiniz. Müjdemi isterim.»
Bir sevinç behresi görmek için bekledi, kardeşine baktı, Yaltırık Bekir'e baktı, çadırın kapı asmasına baktı.
«Sevinsenize!» dedi çaresiz. «Affa mazharsı-nız dedik; bu serbestsiniz demektir. Affı koparana kadar az uğraşmadım.»
«Sağol,» dedi Yaltırık Bekir kup kuru bir sesle ve hâlâ ölüme bakar gözlerle bakarak, «bilirim, kolay olmamıştır.»
«Ne demektesin! İskender Paşamız, sağolsun, iyicedir; lâkin iyicelik vaktini kollamak bazen bir ömür ister. Araya hatırlı zevattan kim varsa koydum, üç kefil buldum size, sonunda 'Zaten serbest bırakmayı düşünürdük, amma velâkin ordugâhtan ayrılmasınlar,' deyiverdi.»
«Zincirden çözüldük de şarta bağlandık,» dedi Bekir, «bu şartla zaten s,erbest değil miydik?»
«Sadrazam hükmü öncesinde öyle, sonrasında iş değişmişti. Göze alınmıştınız ikiniz de, netameli sayılıyordunuz.»
«Netameli.»
«He ya, nicedir çadırdan çıkmaya kalkışmadığın için fark etmemişsin Bekir kardaş.»
«Fark etmemişiz ya.»
«Ama artık serbestsiniz. Göreyim sizi, kefillerinizin yüzünü kara çıkarmayın.»
«Ya.»
Murtaza'nın sözlerini duyuyor, ama hepsini anlayamıyordu. Gözü Teymir'in yüzündeydi. Ar-

tık ölüme bakar gibi bakmıyordu, ama bir sevgi çözülmesinde, bir vefa duygusundaydı. Huysuz Mezid'in darağacında sallanması halinde Teymir oğlan biterdi. Bir daha asla kendisine gelemezdi. Kendini mes'ul sayıp, ruhunu bu duygusunun mezarına gömer, ömrü boyunca ruhunun tabutunu sürüklerdi. Onu bu hallerden kurtarmalıydı. Mezid'i kaçıracak, hem de buralardan uzaklaştıracak bir çare bulması lâzımdı. Aksi halde onun cesediyle birlikte Teymir'in ruhu da sehpayı boylayacaktı. Toparlanıp bir zaman havadan sudan konuştu. Kendisini dahi şaşırtan bir umursamazlıkla söyledi, güldü, güldü. Ustaca manevralarla Mezid'in kapatıldığı çadırı öğrendi. Dört çadır ilerdeydi. Kara bir çadır kurulmuş, tek başına oraya kapatılmış, başına da iki nöbetçi dikilmişti. Ne zaman asılacağını Murtaza bilmiyordu.

Ama fazla uzatmayacaklarından emindi. Çünkü böyle haller askerin canım sıkardı. İşini bir an önce bitirmek isteyeceklerdi. Bu sabah değilse bile ertesi sabah mutlaka asılırdı.
Murtaza, yatsıya doğru gecenin hayrolmasını dileyip çadırına gitti. O gider gitmez, akşamdan beri susan Teymir oğlanın dili bir acı yürek vaveylasında çözüldü:
«Mezid Ağamı kurtarmalıyım. Hemen gidip...»
«Hele sabır!» diyerek sözünü kesti Bekir. «Acele işe şeytan vaziyet edermiş, ağır ol bakalım.*
«Bunun ağırı, sağırı mı kaldı Bekir Ağam,

Huysuz Mezid'i asacaklar. Buna sebebiyet veren de ben olacağım. Neden dersen...»
«Biliyorum,» diyerek tekrar sözünü kesti Bekir, «senin yüzünden olduğunu düşünüyorsun. Aslında yanlışın var, lâkin insanın hislerine hükmetmek ne mümkün. Bu sebeple yanlışlığını anlatmayla kafanı bal kabağına döndürme niyetinde değilim. Kısacası, Mezid Ağayı kurtaracağız. En azından bunu tecrübe edeceğiz, ya kurtulur, yahut üçümüz sehpayı boylarız. Bunu göze alıyorsan...»
«Aldım gitti!» diye atıldı Teymir. «Fakat seni ardjm sıra sürükleyemem. Yolunu yordamını söylesen yeter. Kurban Bekir Ağam, bu işlerde usta-sındır, kaç sarmayı yardın, kaç tutkaptan kurtuldun, yol yordam öğret bana.»
«Höst bakalım!» dedi Bekir gülmeye verip, «hele höst! Anca beraber kanca beraber, suya giren ıslanır ve dahi su testisi su yolunda kırılır. Hele ay kaysın yerine, karanlık iyice bastırsın, nöbetçilerin gözüne uyku sağnağı boşalmaya dursun, gerisi gelir.»
Ay tepelerin ardına kaydı, karanlığın koyusu bastırdı, ama uyku sağnağının nöbetçilerin gözüne akması biraz daha uzunca sürdü. Önce çadırın etrafında dolanmayı bıraktılar. Biri bir yanında, biri diğer yanında çömeldiler. İçerde Huysuz Mezid dolanıyor, çadıra alınırken gördüğü çifte sehpadan birinin oymalanndaki ölüm sırrını çözüyordu. Bunu düşünmeye hiç de gönüllü değildi aslında, fakat oymaların cilâlı parıltısı hayalinden

bir türlü silinmiyordu. Çocukluğuna sığındı, olmadı; oyuncak at arabasının oymalarından şuuru kayıp yine sehpaya mıhlandı. Giriştiği savaşları hayal etti, yine olmadı, kılıcının kabzasındaki kabartmalardan tekrar sehpaya yöneldi. Şişmanlığını yuvarlaya yuvarlaya dolanıp Bayezid Hânı, Cem Şehzadeyi, Çalık Dursun'u, dere kıyısını, gencecik Teymir'i düşündü, oradan tekrar sehpaya çakıldı. Sonunda lâkabına sığınıp huysuzluğu ele alarak söylendi, söylendi. Biraz rahatlar gibi olunca daha da söylendi. Bir tıkırtı duyduğunda hızla dönüp pervasız, gürül gürül sesiyle korkusuz görünmeye çalışarak sordu: «Vakit geldi mi erenler?» «Sus aman!» dedi bir ses, «seni kurtaracağız.»
Karanlıkta hiç kimseyi göremiyordu. Ama iki kişi olduklarını kestirmişti. Duyduğuna inanamadı. Ancak tedbirde kusur etmemek için sesinin kalınlığını gırtlak çıkıntısına emdirerek fısıldadı: «Gâvur şakasıysa bu, bittiniz sayın.» «Değil Mezid Ağam, essahtan kurtaracağız.» Bu toy, körpe, samimî sesi duyunca çömeldi önüne.
«Teymir oğlan, gencecik köylü kardaş.» «Acemi karakulak desen de olur Mezid Ağam. Ben ve dostum Yaltırık Bekir.»
«Sırası mı bre!» diyerek araya girdi Bekir'in sesi. «Nöbetçileri uykuda bastırıp baygınlığa gömdük. Velâkin elimizi tez tutmazsak tekmil ordu üstümüze çullanır. Nöbetçi tavrında dışarı çıka-

cağız. Tasasız yürüyeceğiz. Gören nöbet değişmeye gittiğimizi düşünecek. Dışardakilerin mızraklarını da aldım yanıma, yürüyün şimdi.»
Yüz yıl kadar yürüdüler. Üç nöbetçiden nöbeti devraldılar. Diller aynı, kılıklar aynı oldukta tedbir şaştı. Kimse fark etmedi. Yan yana ormanı tuttular. Ormanda rahat nefesler .çekip

korku heyecanıyla vuran yüreklerinin patırtısını dindirdiler. Ancak o zaman kafasına saplanan darağa-cını sordu Huysuz Mezid:
«Biri neden onca özene bezene yapıldı sahi, ölümün bu kadar güzelini...»
«Onu bilmem,» diyerek sözü aldı Yaltırık Bekir, «bildiğim şudur Huysuz kardaşım, ölümün güzeli darağacında değil, maksat uğruna kılıç sallarken gelir; böylesine de adıyla, sanıyla ve dahi şanıyla şehitlik denir. Ötesi pisi pisine gitmektir ki, böylesi korkutur gözümü. Neyse, biz eşki-ya olmuşuz, haberiniz ola. Cem Şehzade artığı ve dahi Padişah kaçkınıyız. Bundan sonra dağlarda mekân tutacağız. Başkaca bir çıkış göremiyorum.»
«Sizi de sürüdüm,» diye yakındı Mezid, «başınıza dert oldum, bir fermanlıyı korumanın cezası kelledir, yaktım canınızı ki kötü yaktım. Dönüp sehpanın oymalısına can teslim etsem, diyorum. Aklım yeni yeni başıma toplaşıyor ve büyük hatamı yeni yeni fark edebiliyorum. Benim dönmek-liğim evlâdır kardaşlar, sağolun, siz elinizden geleni yaptınız.»
Sözünün burasında cevapmış gibi bir gürültü koptu ordugâhta, peşinden yüzlerce meşale tutuş-

tu, ap aydınlık oldu her taraf, ordugâhta kaçkının şavkı attı, sonra borular öttü, at kişnemeleri yayıldı teey orman içlerine.
«Geciktin kardaşlık,» dedi Yaltırık Bekir, «artık üçümüz birden fermanlıyız, kaçanın anası ağlamaz derler, ne derece doğrudur görelim. Tabana kuvvet, haydi!»
Çıradan meşaleler, uğultunun yanı sıra ormana akıyordu.

YEDİNCİ BÖLÜM
Yıldızların kaybolduğu geceydi.
Zuhal, Jüpiter'e darılnuş, Kutup Yıldızı göklere küsmüştü.
Talih yıldızı yuvasından çıkmıyor, Cem Şehzadenin yüzüne bakmıyordu.
Cem Şehzade Rodos barçesinin kıç kasarasından karanlık sulara, karanlık sularda seyreden refakat gemilerine bakıyor, bir yandan da Frenk Süleyman'ın haklı olup olmadığını düşünüyordu. Frenk Süleyman Rodos kâfirine itimadın caiz olmadığını söylemekle, Cem Şehzadenin yüreğine tereddüt palyoşunu sokmuştu. Gayreti bunu yüreğinden söküp atma gayretiydi ki, ne mümkün. Gerçi barçeye binişi padişah binişiydi, karşılanması padişah karşılanmasıydı. Gönlünü hoş tutması söylenmiş, hatırlı misafir muamelesi yapılmıştı. Ama bütün yapılanlarda aşırılığa kaçan bir taraf vardı. Normalin üstünde hürmet ediliyor, başta Rodos Baş Şövalyesi Grand

Maitre Pierre d'Aubusson'un temsilcisi olarak gelen Don Alvarez de Zuniga, Cem Şehzadenin etrafında pervaneleşmiş, dönüyorlardı. Bu aşırılık yüzünden şüphesi bilenmiş, gemiye bindiği anda dönme arzusuyla içi yanmış, ama verdiği sözü çiğneyip geçmeyi Osmanlı mülkünde kısa da olsa saltanat sürmüş bir şehzadeye yakıştırama-mıştı. Derdini de kimselere açmamıştı. Şüphe ateşini lâvlamak, yeni ümitlere sığınak olmuş yürekleri de yakmak istemiyordu. Üstelik şüphelerine bir sebep bulup söyleyemezdi ki, «Çok iyi karşılandık, etrafımızda pervane oldular,» demek, şüphesini mazur göstermezdi. Hem sonra yapılacak birşey kalmamıştı. Bütün yollar tükenmiş, önünde açılan tek yolun yolculuğuna çıkmıştı. Ama ne çıkıştı? Karanlığın ortasında hazin bir ümit parıltısıydı. Şuurunda yıldız böceği gibi uçuşuyordu. Sahilde merasim olmamıştı, fakat Rodos Baş Şövalyesinin gönderdiği üç cenk gemisi gelinlik kızlar gibi süslenmiş, sağ ayağı barçenin sancak puruvasına değer değmez davullar vurmuş, borular ötmüş, selam topları gürlemişti. Lâkin geride bıraktıklarıyla vedalaşma sahnesi her seferinde hüzünlü bir sarı yaprak gibi ruhuna düşüyor, acı bir hıçkırıkla yüreği ağlıyordu. Hepsi de onunla Rodos'a gitmek istiyorlardı. Ama ancak yüz adam almasına izin vardı. Daha fazlası için gemilerin

müsait olmadığı söylenmişti. Keşke Baş Şövalye bir gemi daha gönderseydı, belki o zaman bütün maiyetini yanma alabilirdi. Ve-

dalaşmaya da gerek kalmaz, sarı yaprak ruhuna düşüp yüreğini hıçkırığa boğmazdı.
Hasret koru şimdiden tutuşmuştu içinde. Karanlığı delmek, terk etmek zorunda kaldığı vatanını son bir defa daha görmek için yanıyordu. Tuhaf ki, Mısır'a gitmek üzere vatanını ilk terk ettiği zaman bu hissi tatmamıştı. Mısır'ı yabancı saymadığından, yahut geriye döneceğine mutlak nazarıyla baktığından ihtimal, hasret koru bu yakıcılıkta düşmemişti içine, yakmamıştı. Öyle başka bir duygu ki, şairliğini tökezletmiş, kelimelere sığdırmakta acze düşmüştü. Bilmiyordu. Artık hiçbir şeyden emin değildi. Dönebilseydi, çocuklaşmak, herşeye baştan başlamak mümkün olabilseydi, saltanat iddisıyla ortaya çıktığı güne kadar geçen bütün hayatını tekrar yaşar, orada bütün telkinlere sırtını dönüp kardeşine «Mübarek olsun,» mektubunda bağlılığını bildirir, «İnayet ola keremlü Padişahım» deyip kaderin hükmünü Meram bağlarında beklerdi. Sürünmek için, kendi kendisini heba etmek için gösterdiği bunca gayrete şimdi şaşıyordu. İşin bu noktada düğümleneceğini, düğümü İskender kılıcının dahi çözemeyeceğini bilse, annesinin padişahlık telkinlerine kulak tutmaz, haddini tecavüzle binlerce insanın canını yakmazdı.
«Padişahlık benim neyime ana, şiir yazmak istiyorum.»
«Padişahlar şiir de yazar.»
«Ama padişahlar ölür, şairler ölmezmiş.»

«Sus! İyi padişahlar ölmez. Belli, yine Mev-lâna Hocanın doldurmasına geldin.»
Sükût!
Mevlâna Hoca gelmemişti. O geceki buluşmadan sonra bir daha yüzünü görmemişti. Meçhule gittiğini, söylenmesi şartıyla tek bir söz bıraktığını söylemişlerdi.
«Hele Hocamızın son öğüdü gelsin, neymiş?»
«Şey dedi Sultanım...»
«Ney, gelsin dedik!»
«Pek birşey anlayamadık ya, sen anlarmış-sın.»
«Söyle ki...»
«Emanet sözü şu: 'Şehzademize selâm; duacıyız, velâkin küffarın onu bahane ile İslama zarar vermesi halinde hakkımızı helâl etmeyiz.' Bu şimdi ne demeye gelir Mevlâna Hocam diye sordukta, 'Vakti geldikte Şehzade anlar,' dedi.»
Mevlâna Hocanın boş söz söylemesi imkânsız olduğuna göre, sözün mânâsını bir gün anlardı elbet. Şimdilik küffarın kendisini bahane ile İslama zarar verebilme ihtimali yoktu. Buna asla müsaade etmezdi. Hocası da pekâlâ bilirdi. Bildiği halde vasiyet gibi tekrarlaması, gün gelip değişebileceği ihtimalini hesaba katmasından mıydı?
Hocasının son öğüdünü bir kâğıda yazdırıp kolçağının içindeki muskaya sokmuştu. Şartlar değişip de Mevlâna'nın endişesi gerçekleşir gibi olunca çıkarıp bakacaktı. Ve baktıkça sözünü tutacaktı. Mevlâna Hocanın endişesi yersizdi. «Hâ-

1
şâ ki, Hocam, yeri gelmedikçe lâfı yutar. Islâmın her rüknü sayısında canımız olsa, her rüknünün ihyası için biri istense seve seve vereceğimizi bildiği halde, zaman zaman aşka gelip 'Senin dinî hassasiyetin bizimkinden bile kadim maşaallah,' dediği halde, bunu söylemişse mutlaka bir maksadı vardı.
Geceyarısma doğru gök yarıldı.
Yarıklardan şimşekler çaktı.

Sonra deli yağmur başladı.

Şehzade ıslandı, ıslandı. Üşüdü. Titrek mahzunlukla gökyüzüne baktı. Yabancıydı. Denize baktı, yabancıydı. Barçenin iki yanında yelken aç-mış; refakat gemileri de yabancıydı. O zaman bütün hüzünlenen gözlerini kendisine çevirdi. Garipsedi. Bir yabancıya bakıyordu. Görmediği, tanımadığı birine. Çarmıhlara tutundu, sıktı öfkeyle. Nefesi kesildi. Soluk almak ihtiyacıyla ağzım açtı. Yağmur ağzına kaçtı. Tuzluydu. Bu memleketin yağmuru bile tuzluydu. Gözyaşlarının yağmur suyuna karışıp ağzına aktığını fark etmiyordu.

Çarmıhı sıkıyordu hâlâ.

Gökyüzüne bakıyordu, yabancıydı.

Denize bakıyordu, yabancıydı.

Kendisine bakıyordu.

«Yabancı!»

Bu çığlıktı. Hançeresini yırtan dehşetli bir çığlık. Ama gök gürlemesine karışıp yitmişti, ts-kele puruvadan bir kahkaha koptu. Bir yabancı,

yabancı bir lisanla birşeyler bağırdı. Ardından gök bir daha gürledi.

«Yalancı!»

Bu çığlık değil, sadece mırıltıydı. Kimi kastettiğini ise bilmiyordu. Öylece ağzından çıkmıştı işte. Hedefsizdi.

Frenk Süleyman geldi. Yanında Don Alvarez vardı. Şehzadenin saatlerdir dikilip durmasını merak etmiş, kamarasını rahat bulup bulmadığını soruyordu.

«Bilmem,» dedi Şehzade, «baktım, fakat görmedim.»

Frenk Süleyman duyduğu gibi değil, münasip bulduğu gibi tercüme etti.

«Teşekkür ediyor, kamarası çok rahatmış; ancak geceyi seyretmeye bayılıyor.»

«Yağmura da galiba...»

«Evet, yağmura da bayılıyor.»

«Üşütüp hastalanmasından korkarız.»

«Ne diyor bu?»

«Hastalanmanızdan korkuyor.»

«Öyle mi, sor bakalım Süleyman, hasta halimizle işlerine yaramaz mıyız?»

Frenk Süleyman sormadı, bunun yerine Şehzadenin tekrar teşekkür ettiğini söyledi. Don Alvarez mübalâğalı biçimde eğilip emirlerine âmâ-de olduğunu söyleyerek çekildi.

«Bu da bir yabancı,» dedi Şehzade, «hem belki de yalancı.»

Frenk Süleyman, Don Alvarez'in verdiği kara pelerini Şehzadenin omuzlarına koymuş, çene-

sinin altında düğüm atmakla meşguldü. Şehzadenin boğuk sesini iyice duyamamıştı.

«Ne buyurdunuz ^ultanım?»

«Bu kahrolası pelerinle şövalyelere benzedim Süleyman, ya düğümü gırtlağıma sımsıkı at, canımı al, yahut bu keşiş üstlüğünü sırtımdan al.»

Çene altı sarmasını bir öfke çekişiyle koparıp pelerini ayaklarının dibine yığdı. Sert adımlarla kamarasına girdi.

Yağmur dindi.

Yıldızlar dargınlıktan sıyrılıp birbirlerine göz kırptılar.

Selâmlaştılar.

En son talih yıldızı çıktı. Gemiye baktı. Cem Şehzade görünürlerde yoktu.

«Talihsiz Sultan,» dedi.

Ve ağladı.